

Algemeen Ambtsbericht Venezuela 2020

Datum juni 2020

Colofon

Plaats Den Haag

Opgesteld door Afdeling Ambtsberichten (DAF/AB)

Inhoudsopgave

Colofon	2	
Inhoudsopgave	3	
Inleiding.....	5	
1	Politieke en veiligheidssituatie	6
1.1	Politieke ontwikkeling en maatschappij.....	6
1.1.1	Regering-Maduro.....	6
1.1.2	Huidige (politieke) machtsverhoudingen.....	8
1.2	Veiligheidssituatie.....	9
1.2.1	Veiligheidssituatie met aandacht voor bepaalde gebieden.....	9
1.3	Bewegingsvrijheid	13
1.3.1	Reisbeperkingen.....	13
1.3.2	Controle bij uitreis (speciale lijsten en verantwoordelijke instanties)	13
1.3.3	Corruptie bij overheidsambtenaren in geval van uitreis	14
1.4	Humanitaire situatie	15
1.4.1	Overheidsprogramma's en programma's van (internationale) hulporganisaties.....	17
1.4.2	Instituto Venezolano de Seguros Sociales (IVSS).....	19
1.4.3	CLAP programma.....	20
1.5	Het programma Plan Vuelta a la Patria	22
2	Identiteit, nationaliteit en documenten	24
2.1	Identificatieplicht en documenten	24
2.1.1	Identificatieplicht.....	24
2.1.2	Vanaf welke leeftijd geldt deze identificatieplicht?.....	24
2.1.3	In hoeverre wordt deze identificatieplicht gehandhaafd?.....	24
2.1.4	Identiteits- en reisdocumenten.....	25
2.1.5	Procedure aanvraag/verlenging documenten.....	25
2.1.6	Huidige problematiek bij het verkrijgen van een nieuw paspoort.....	27
2.1.7	Huidige methode van verlengen van de geldigheidsduur van het paspoort.....	28
2.1.8	Aanvraag van documenten in het buitenland.....	28
2.1.9	Aanvraag paspoort zonder cédula de identidad in het buitenland.....	28
2.1.10	(Andere) onmisbare en/of verplichte documenten.....	29
2.1.11	Afgifte van een paspoort aan gezochte personen.....	29
2.1.12	Corruptie en vervalsingen	29
2.2	Carnet de la Patria.....	31
2.3	Nationaliteit	32
3	Mensenrechten	34
3.1	Monitoring burgers	34
3.2	Oppositie/dissidenten.....	35
3.2.1	Belangrijkste oppositionele partijen	35
3.2.2	Risico voor oppositieleiden.....	37
3.3	Positie van mensen met Arabische achtergrond in Venezuela	41
3.4	Dienstplichtweigeraars en deserteurs	42
3.5	LHBTI	46
3.6	(Alleenstaande) minderjarigen	50
3.7	Naleving en schendingen van mensenrechten	52
3.7.1	Specifieke doelwitten betreffende het schenden van mensenrechten.....	52
3.7.2	Schendingen per doelgroep en rol van de zogenaamde Wet tegen Haat.....	53

3.7.3	Mensenrechtenactivisten	54
3.7.4	Journalistiek/persvrijheid.....	55
3.7.5	Demonstraties: risico op arrestatie, gevangenschap, en/of vervolging.....	59
3.8	Sociale media en telefonie	60
3.8.1	Overhandiging wachtwoorden van sociale media	63
3.8.2	Veroordeling personen op basis van de inhoud van sociale media	63
3.8.3	Monitoring inhoud van het mobiele telefoonverkeer (inclusief sms berichten)	65
3.9	Toezicht en rechtsbescherming	66
3.9.1	Mogelijkheden van aangifte bij politie inzake misdrijf	66
3.9.2	Huidige staat van de rechtsgang.....	69
3.9.3	Behandeling van dissidente rechters en medewerkers van het openbaar ministerie	71
3.9.4	Veroordeling van burgers middels militair recht.....	72
3.9.5	Toegang tot advocaat	72
3.10	Veiligheidsapparaat	73
3.10.1	Inlichtingen- en veiligheidsdiensten (DGCIM, SEBIN, CESPPA)	73
3.10.2	Policía Nacional Bolivariana (PNB), Cuerpo de Investigaciones Científicas, Penales y Criminalísticas (CICPC), en de staats- en gemeentelijke politie.....	76
3.10.3	Fuerzas de Acciones Especiales (FAES).....	77
3.10.4	Guardia Nacional Bolivariana (GNB)	79
3.10.5	Rol en functie van het legeronderdeel Milicia Bolivariana de Venezuela.....	81
3.11	Consejos comunales	83
3.12	Colectivos.....	84
3.12.1	Belangrijkste regeringsgezinde colectivos	85
3.13	Irreguliere gewapende groeperingen guerrilla; paramilitairen; andere criminele groeperingen	90
3.14	Arrestaties, bewaring en detenties.....	97
3.14.1	Detentie- en gevangenisomstandigheden	97
3.14.2	Vervolging daders/verdachten van mishandeling en marteling.....	99
3.14.3	Verdwijningen en ontvoeringen van opposanten.....	101
3.14.4	Buitengerechtelijke executies en moorden	101
4	Vluchtelingen en opvang in de regio.....	103
4.1	Vluchtelingen/migrantenstroom uit Venezuela.....	103
4.2	Colombia	104
4.3	Brazilië.....	106
4.4	Peru.....	107
4.5	Ecuador.....	108
4.6	Chili	109
5	Terugkeer	111
5.1	Problemen bij (gedwongen) terugkeer.....	111
6	Bijlages	116
6.1	Geraadpleegde bronnen	116
6.2	Kaart Venezuela	121

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de in de door het Ministerie van Justitie en Veiligheid opgestelde *Terms of Reference* (ToR) gestelde vragen en genoemde aandachtspunten. De ToR is vastgesteld op 12 december 2019. Een geanonimiseerde versie van deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Venezuela beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Venezolaanse asielzoekers. De verslagperiode beslaat de periode maart 2013, de maand dat Nicolás Maduro president van Venezuela werd, tot en met mei 2020, waarbij de nadruk ligt op de periode vanaf de zomer van 2017.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie van zowel openbare als vertrouwelijke bronnen.¹ Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur, berichtgeving in de media en (indien van toepassing) relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de literatuurlijst. In de tekst wordt verwezen naar zowel openbare als vertrouwelijke bronnen. De vertrouwelijke bronnen zijn in de voetnoten aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum. De identiteit van de vertrouwelijke bronnen wordt niet prijsgegeven.

Het merendeel van de gebruikte vertrouwelijke informatie is ingewonnen tijdens een *fact-finding-mission* naar Venezuela en Colombia die plaatsvond van 17 februari 2020 tot 29 februari 2020. In dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van zorgvuldig gecontroleerde en geanalyseerde informatie van de tijdens deze missie gehouden interviews met relevante en deskundige bronnen ter plaatse. Daarnaast is gebruik gemaakt van vertrouwelijke informatie afkomstig van de diplomatieke vertegenwoordiging in Venezuela en vertrouwelijke gesprekken en correspondentie buiten de dienstreis om. Daar waar vertrouwelijke informatie als enige verantwoording van passages in het ambtsbericht is gebruikt, wordt dit expliciet in de tekst vermeld.

Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode en biedt geen conclusies of aanbevelingen.

Hoofdstuk één behandelt de politiek en veiligheidssituatie in Venezuela. Hoofdstuk twee gaat in op documenten, identiteit en nationaliteit. De stand van zaken met betrekking tot de naleving en schending van mensenrechten komt in hoofdstuk drie aan bod. Hoofdstuk vier behandelt de vluchtelingen/migrantenstroom vanuit Venezuela en de opvang in de regio. Dit ambtsbericht wordt afgesloten met het hoofdstuk over terugkeer.

¹ Er is voor dit ambtsbericht regelmatig gebruik gemaakt van Spaanse bronnen, omdat veel unieke informatie in deze taal gevonden is.

1 Politieke en veiligheidssituatie

1.1 Politieke ontwikkeling en maatschappij

1.1.1 Regering-Maduro

In december 2012 gaf toenmalig president Chávez in een speech zijn zegen aan zijn beoogde opvolger Nicolás Maduro.² Na een mislukte staatsgreep in 1992, waarvoor Chávez uiteindelijk twee jaar in de gevangenis heeft gezeten, was hij in 1998 via de stembus tot president van Venezuela verkozen.³ Hij zou dat tot aan zijn dood op 5 maart 2013 blijven. Bij zijn aantreden had Chávez beloofd de macht weer bij het volk neer te leggen, het land democratischer te maken, en armoede uit te bannen. Venezuela is rijk aan natuurlijke grondstoffen en heeft een van de grootste olievoorraden ter wereld en met onder andere de inkomsten van deze olie kon Chávez de overheidsprojecten tegen armoede, ondervoeding en analfabetisme bekostigen.⁴

Na de dood van Chávez nam zijn vicepresident Maduro het ambt waar om in april 2013 tot president verkozen te worden.⁵ Gedurende zijn eerste ambtsperiode raakte mede door de gedaalde olieprijs de economie van Venezuela in het slop. Veel Venezolanen gaven het beleid van de president en zijn socialistische partij hiervan de schuld. Bij de parlementsverkiezingen van 2015 kreeg de door Chávez opgerichte partij de *Partido Socialista Unido Venezolano* (PSUV: Verenigde Socialistische Partij van Venezuela) voor het eerst in zeventien jaren niet de meerderheid in het *Asamblea Nacional* (AN: Nationale Parlement).⁶

Het Venezolaanse hooggerechtshof dat regeringsgezind is (zie ook paragraaf 3.9.2), hield de inauguratie van drie parlementsleden van de oppositie tegen vanwege vermeende misstanden bij hun verkiezing.⁷ Hierdoor zou de oppositie niet de benodigde meerderheid in het parlement hebben om grote veranderingen in het land door te kunnen voeren. Toen het parlement besloot de parlementsleden toch in te zweren, hield het hof het parlement in minachting (*en desacato*).⁸ Vanaf dat moment verwierp het hooggerechtshof op instigatie van de regering-Maduro bijna elke wet die in het parlement werd aangenomen.⁹

In augustus 2017 riep president Maduro het *Asamblea Nacional Constituyente* (ANC: Nationale Grondwetgevende Vergadering) bijeen. Dit orgaan, waarin slechts aanhangers van de regering zetel hadden, verving in feite de door de oppositie

² De Groene Amsterdammer, *De dode dromen van Chávez*, 30 mei 2018: Chávez was op dat moment al geruime tijd ziek. Hij leed aan kanker waarvoor hij veelvuldig naar Cuba reisde om behandeld te worden.

³ De Volkskrant, *Chávez enige kansrijke presidentskandidaat Venezuela*, 29 juli 2000.

⁴ De Groene Amsterdammer, *De dode dromen van Chávez*, 30 mei 2018; El Nacional, *Diagnóstico actual y pronóstico para Venezuela*, 7 oktober 2019.

⁵ Global Conflict Tracker, *Instability in Venezuela*, 22 november 2019; BBC News, *Venezuela Crisis: How the political situation escalated*, 13 januari 2020.

⁶ BBC News, *Venezuela Crisis: How the political situation escalated*, 13 januari 2020; El Nacional, *Diagnóstico actual y pronóstico para Venezuela*, 7 oktober 2019

⁷ El Mundo, *El Supremo suspende la proclamación de tres diputados opositores y uno chavista*, 31 december 2015: De vermeende misstanden hielden onder andere het kopen van stemmen en het meetellen van stemmen van reeds overleden personen in. De Venezolaanse autoriteiten hebben deze vermeende misstanden echter niet kunnen bewijzen.

⁸ De oppositie mocht dan de meerderheid in het AN hebben, door het besluit van het hooggerechtshof was er in feite geen scheiding der machten meer (zie ook paragraaf 3.9.2): BBC News, *¿Qué implica que el Tribunal Supremo de Venezuela haya declarado en desacato a la Asamblea Nacional?*, 12 januari 2016.

⁹ BBC News, *Asamblea Nacional incorpora a diputados indígenas suspendidos por el Tribunal Supremo de Justicia*, 28 juli 2016; Vox, *How Venezuela's supreme court triggered one of the biggest political crises in the country's history*, 1 mei 2017.

geleide AN als de wetgevende macht van het land.¹⁰ Met de oprichting van het ANC en het feit dat het Venezolaans hooggerechtshof het parlement (AN) in minachting houdt, is het laatstgenoemde orgaan praktisch buitenspel komen te staan (zie voor de machtsverhoudingen in de politiek paragraaf 1.1.2).

In mei 2018 werd Maduro voor een nieuwe termijn van zes jaar herkozen als president van Venezuela. De oppositie, die had opgeroepen tot een boycot van de verkiezingen, betitelde de herverkiezing als frauduleus. Het door de oppositie geleide AN was van mening dat derhalve het presidentschap vacant was gekomen.¹¹ Gedurende de presidentsverkiezingen maakten nationale en internationale media melding van onregelmatigheden, zoals financiële voordelen voor PSUV-stemmers, het ontbreken van internationale waarnemers en het niet toelaten van waarnemers van de oppositie tot stemlokalen.¹² Volgens het *U.S. Department of State* (USDoS) waren er echter geen berichten dat overheidsfunctionarissen en diegenen die overheidssteun kregen gedwongen werden te stemmen, zoals in de eerdere nationale verkiezingen wel was gebeurd.¹³ De Lima-Groep, waarin sinds 2017 veertien landen van het Amerikaanse continent zich buigen over de situatie in Venezuela, riep Maduro op het presidentschap niet te aanvaarden en de macht aan het parlement over te dragen zolang er geen nieuwe verkiezingen gehouden waren. Maduro legde dit advies naast zich neer.¹⁴

Aangezien het door de oppositie gecontroleerde AN het presidentschap onrechtmatig had verklaard, riep de voorzitter van het parlement (AN), Juan Guaidó, zich op 23 januari 2019 uit als interim-president.¹⁵ Maduro reageerde hierop met de verklaring dat de Verenigde Staten hierachter zaten en dat het als doel had hem af te zetten. Hij stelde dat hij de grondwettelijke president was en zei niet voornemens te zijn af te treden.¹⁶ Op 30 april 2019 riep Guaidó via de sociale media het leger op zijn kant te kiezen en zich tegen de regering te keren. Deze poging leidde echter niet tot het effect dat Guaidó voor ogen had; slechts een klein gedeelte van het leger koos zijn kant.¹⁷ Maduro bleef aan de macht. Pogingen van Noorwegen als onderhandelaar om de grootste oppositiepartijen en de regering bij elkaar te brengen hebben ten tijde van het schrijven van dit ambtsbericht nog niet tot resultaat geleid.¹⁸

Op 5 januari 2020 riepen regeringsgetrouwe parlementariërs Luis Parra, die eind 2019 uit de oppositiepartij *Primero Justicia* (PJ: Eerst Gerechtigheid) was gezet, uit tot parlamentsvoorzitter van het AN. Toen zittend parlamentsvoorzitter Guaidó het parlement wilde betreden, ontzegden leden van onder andere de *Guardia Nacional Bolivariana* (GNB: de Bolivariaanse Nationale Garde) hem met gebruik van geweld de toegang.¹⁹ Nadat Parra als parlamentsvoorzitter was ingezworen, hield Guaidó elders een separate sessie waarin honderd parlementariërs hem steunden in zijn

¹⁰ Human Rights Watch (HRW), *World Report Events of 2018*, pagina 619, 2019; BBC News, *Venezuela Crisis: How the political situation escalated*, 8 augustus 2019; De Groene Amsterdammer, *De dode dromen van Chávez*, 30 mei 2018.

¹¹ BBC News, *Venezuela Crisis: How the political situation escalated*, 8 augustus 2019.

¹² The New York Times, *Venezuela Is in Crisis. So How Did Maduro Secure a Second Term?*, 10 januari 2019; El País, *Maduro se reelige como presidente con una abstención récord y en medio de denuncias de fraude*, 22 mei 2018; The Guardian, *Venezuela elections: Maduro wins second term*, 21 mei 2018.

¹³ United States Department of State (USDoS), *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 24, 13 maart 2019.

¹⁴ El Nacional, *Diagnóstico actual y pronóstico para Venezuela*, 7 oktober 2019; Global Conflict Tracker, *Instability in Venezuela*, 22 november 2019.

¹⁵ BBC News, *Venezuela Crisis: How the political situation escalated*, 8 augustus 2019.

¹⁶ BBC News, *Venezuela Crisis: How the political situation escalated*, 8 augustus 2019; El Nacional, *Diagnóstico actual y pronóstico para Venezuela*, 7 oktober 2019.

¹⁷ Reuters, *The Maduro mystery: Why the armed forces still stand by Venezuelas beleaguered president*, 28 juni 2019.

¹⁸ HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 633, 2020.

¹⁹ La Vanguardia, *La Policía venezolana impide a Guaidó entrar al Parlamento, donde iba a ser reelegido*, 5 januari 2020.

claim dat hij de rechtmatige voorzitter van het parlement is.²⁰ Volgens sommige parlementariërs van de oppositie was hun door de regering geld beloofd als ze op 5 januari niet op Guaidó zouden stemmen. Bedragen van rond de miljoen dollar (en meer) zijn hierbij genoemd.²¹ Venezuela kent thans twee presidenten Maduro en Guaidó en twee parlementen: het Asamblea Nacional Constituyente (ANC) en het Asamblea Nacional (AN) waarbij het laatste orgaan nu ook twee voorzitters kent, namelijk Parra en Guaidó, die elkaar wederzijds niet erkennen.²²

1.1.2 *Huidige (politieke) machtsverhoudingen*

Verschillende bronnen menen dat met het aantreden van Chávez er een begin is gemaakt met een autoritair systeem in Venezuela waarin geen kritiek mogelijk is.²³ Het USDoS schrijft bijvoorbeeld in het jaarrapport 2018 dat ondanks de democratische beginselen van de Venezolaanse grondwet de politieke macht onder Chávez in handen van één partij is gekomen: de PSUV. De *International Crisis Group* (ICG) schrijft dat Venezuela geen democratie meer te noemen is.²⁴ Een bron stelt dat het in Venezuela gaat om wie het dichtst bij de olie-inkomsten zit. Dat was voor de komst van Chávez de rechtse elite en daarna de partij van Chávez en nu de partij van Maduro, de PSUV.²⁵

De zittende regering en de oppositie zijn verwickeld in een heftig gevecht om de macht, aldus de BBC. Sinds januari 2019 is Guaidó het gezicht van de Venezolaanse oppositie (zie ook paragraaf 3.2). Hoewel hij door meer dan vijftig landen, waaronder de VS en Nederland, als de interim-president van Venezuela wordt erkend, heeft hij volgens verschillende bronnen weinig echte macht.²⁶ De regering van Maduro heeft de afgelopen jaren controle gekregen over de wetgevende macht, het hooggerechtshof en de *Consejo Nacional Electoral* (CNE: de Nationale Kiesraad).²⁷ Verder kan Maduro nog steeds rekenen op de steun van landen als China, Rusland, Iran, Turkije en Cuba.²⁸ Cuba heeft met inlichtingenadviseurs veel invloed op de militaire inlichtingendienst en daarmee het leger, waarbij de schattingen betreffende het aantal adviseurs variëren van een paar duizend tot bijna twintigduizend.²⁹

Het Venezolaanse leger wordt gezien als de belangrijkste steunpilaar van de regering van Maduro.³⁰ Het militaire apparaat heeft geldelijk gewin door hun banden met Maduro door onder andere illegale praktijken zoals drugshandel en illegale

²⁰ Reuters, *Venezuela's Guaidó readies for congress showdown after Socialist takeover*, 7 januari 2020.

²¹ El Político, *Audio revelador: Oposición mostró pruebas del soborno a diputados en operación que dirigía el propio Maduro*, 17 januari 2020; Vertrouwelijke bron (VTW), 5 dec 2019; VTW, 8 januari 2020; VTW, 17 januari 2020

²² CNN Español, *Maduro reconoce a legislador opositor como nuevo presidente de la Asamblea Nacional*, 5 januari 2020.

²³ De Volkskrant, *De linkse hel in Venezuela: tussen de resten van de revolutie en 'staatsgreep'*, 1 april 2017; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 1, 13 maart 2019; International Crisis Group (ICG), *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, 19 juni 2017, The Economist Intelligence Unit, *Democracy Index 2019, A year of democratic setbacks and popular protest*, pagina 33, 2020.

²⁴ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 1, 13 maart 2019; International Crisis Group, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, 19 juni 2017, The Economist Intelligence Unit, *Democracy Index 2019, A year of democratic setbacks and popular protest*, pagina 33, 2020.

²⁵ VTW, 8 januari 2020.

²⁶ BBC News, *Venezuela Crisis: How the political situation escalated*, 8 augustus 2019; El Nacional, *Diagnóstico actual y pronóstico para Venezuela*, 7 oktober, 2019.

²⁷ ICG, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, pagina 4, 19 juni 2017; VTW, 1 november 2019, El Nacional, *Diagnóstico actual y pronóstico para Venezuela*, 7 oktober, 2019; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina's 20 en 23, 13 maart 2019.

²⁸ The Washington Post, *Here's why Venezuelan President Nicolás Maduro is still in power*, 14 augustus 2019; Reuters, *Special Report: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019

²⁹ The Washington Post, *Here's why Venezuelan President Nicolás Maduro is still in power*, 14 augustus 2019; Reuters, *Special Report: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019; VTW, 27 februari 2020; VTW, 26 februari 2020.

³⁰ The New Yorker, *Trump Says that Nicolás Maduro Is No Longer Venezuelas President - Maduro Disagrees*, 25 januari 2019.

mijnbouw. Zolang dit het geval is, zullen ze Maduro blijven steunen en zal er geen politieke machtsverandering plaatshebben, aldus verschillende openbare bronnen.³¹ Venezuela is een lappendeken geworden van verschillende machtsfactoren waar irreguliere gewapende groeperingen, zoals guerrilla-groeperingen, *colectivos*,³² *megabandas*, paramilitaire organisaties en *pranes* (criminele leiders in een gevangenis),³³ vaak in samenwerking of met toestemming van de autoriteiten, controle uitoefenen over een bepaalde regio, plaats of wijk (zie paragrafen 3.12 en 3.13 voor een nadere beschrijving van deze groeperingen).³⁴ Volgens vertrouwelijke bronnen onderhouden deze groeperingen een maatschap met een eigen economie die gebaseerd is op illegale activiteiten zoals drugshandel en illegale mijnbouw en een eigen veiligheidssfeer³⁵ die zich parallel aan die van de staat afspelen, of deze in sommige regio's zelfs hebben vervangen.³⁶ Dit beeld wordt onderschreven door openbare bronnen.³⁷

Toen de overheid in 2015 de controle in gevangenissen niet meer in de hand had, besloot minister van Gevangeniszaken Iris Varela met de belangrijkste *pranes* een deal te sluiten. Zij kregen controle binnen de gevangenissen en kregen de opdracht om de orde in de gevangenissen te bewaren.³⁸ Met deze *Pax Mafiosa* hebben de *pranes* ook politieke macht gekregen volgens *Insight Crime* (zie ook paragraaf 3.13).³⁹ Minister Varela heeft aangegeven nooit het bestaan van de *pranes* erkend te hebben en zegt dat de huidige regering orde op zaken heeft gesteld in de Venezolaanse gevangenissen.⁴⁰

1.2 Veiligheidssituatie

1.2.1 Veiligheidssituatie met aandacht voor bepaalde gebieden

Er bestaan sinds 2013 geen officiële misdaadcijfers van Venezuela maar het *Observatorio Venezolano de Violencia* (OVV: Venezolaanse Observatorium van Geweld) meldt dat er in het jaar 2017 89 moorden per 100.000 inwoners waren.⁴¹ De *Overseas Security Advisory Council* (OSAC) van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken schrijft in het jaarrapport over 2018 dat Venezuela net zoals de voorgaande jaren een van de meest gewelddadige en dodelijkste landen in de

³¹ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, mei 2018; OCCRP, *Revolution to Riches*, 10 april 2020; BBC News, *Venezuela Crisis: How the political situation escalated*, 8 augustus 2019; VTW, 26 september 2019; Infobae, *La ONU presentó el primer informe que analiza la infiltración del narcotráfico y el Cártel de los Soles en la Fuerza Armada de Venezuela*, 27 februari 2020; Alnavio, *La crisis de Venezuela se decide en los cuarteles militares*, 11 januari 2019.

³² Colectivos zijn irreguliere gewapende groeperingen die bestaan uit regeringsgezinde personen en onder andere de autoriteiten meehelpen met het onderdrukken van demonstraties (zie paragraaf 3.12 voor nadere uitleg)

³³ Een bron vertelde dat op Isla Margarita, het grootste eiland van de staat Nueva Esparta, de Libanese militante beweging Hezbollah, die ook door Nederland als terroristisch wordt beschouwd, aanwezig is. Leden van de organisatie zouden voornamelijk in de commercie aanwezig zijn en eigen zaken op het eiland hebben. De International Crisis Group maakt ook gewag van de aanwezigheid, maar stelt dat het geen bewijs heeft kunnen vinden voor een georganiseerde, gewapende aanwezigheid van de groepering: ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, 20 februari 2020; VTW, 1 februari 2020; VTW, 27 februari 2020.

³⁴ ICG, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, 19 juni 2017; The Washington Post, *Here's why Venezuelan President Nicolás Maduro is still in power*, 14 augustus 2019, Pan Am Post, *Prisoners as Soldiers Minister of Prisons Creates Her Army in Venezuela*, 28 juni 2019.

³⁵ VTW, 19 februari 2020: Volgens een vertrouwelijke bron omarmt de lokale bevolking in sommige delen van het land het ELN, omdat deze guerrilla-groepering voor orde en veiligheid zorgt.

³⁶ VTW, 16 december 2019; VTW, 17 februari 2020.

³⁷ Infobae, *Cómo los paramilitares se convirtieron en los nuevos héroes de los habitantes de la frontera venezolana*, 12 juni 2019.

³⁸ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 13, 20 februari 2020; El Politico, *Los escándalos amorosos que esconde Iris Varela tras las rejas*, 26 juli 2018.

³⁹ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, mei 2018.

⁴⁰ El Universal, *Iris Varela indicó que "jamás" ha "reconocido la existencia" de pranes*, 9 december 2019; El Estímulo, *Iris Varela niega existencia de pranes y cuenta 15 cadáveres en la PGV*, 29 maart 2017.

⁴¹ Instituto LACSO/ENCOVI, *Encuesta sobre Condiciones de Vida 2017 Seguridad Ciudadana*, 2017; VTW, 21 februari 2020: Een vertrouwelijke bron meldt dat de cijfers van OVV waarschijnlijk lager zijn dan de werkelijke cijfers.

wereld was.⁴² In vergelijking met de rest van het land heeft Caracas volgens het OVV nog een hoger moordcijfer: 130 moorden op elke 100.000 inwoners voor 2017. Van de bijna 27.000 moorden in 2017 telde het OVV meer dan 5.500 moorden die door veiligheidstroepen gepleegd waren. Veel van deze moorden, vaak buitengerechtelijke executies, waren gepleegd in het kader van de *Operaciones de Liberación del Pueblo* (OLP: Operaties ter Bevrijding van het Volk).⁴³ Dit was een anti-misdaad campagne vanaf 2015 tot en met 2017 die door Maduro was gelanceerd om de stijging van de misdaadcijfers in het land tegen te gaan.⁴⁴ Hierbij werd volgens Amnesty International (AI) excessief veel geweld gebruikt.⁴⁵ Met name de politie-eenheid FAES die in 2017 is opgericht, wordt ook in verband gebracht met het gebruik van excessief geweld en buitengerechtelijke executies (zie paragrafen 3.10.3 en 3.14.4). Het merendeel van de misdaad en geweld in Caracas en de rest van Venezuela komt voor rekening van irreguliere gewapende groeperingen en groepen die gelieerd zijn aan de georganiseerde misdaad (zie ook paragrafen 3.12 en 3.13).⁴⁶

Het OVV schrijft over het jaar 2019 dat Venezuela nog steeds een van de landen in de wereld is met het hoogste moordcijfer. Per 100.000 inwoners telde de organisatie 60,3 dodelijke slachtoffers door geweld. Vergeleken met de voorgaande jaren is dit een significante daling. Deze daling komt volgens het OVV niet zozeer door een verbeterde veiligheidssituatie, maar door andere factoren zoals de verslechterde economie, het feit dat veel criminelen Venezuela verlaten hebben en het verminderde aantal personen in het openbare leven.⁴⁷ Het geweld tussen de irreguliere gewapende groeperingen is echter gestegen, wat blijkt uit het hoge moordcijfer in de staat Bolívar (84 per 100.000 inwoners) waar veel van deze groeperingen actief zijn.⁴⁸

Gedurende de verslagperiode van dit ambtsbericht heeft het Venezolaanse veiligheidsapparaat steeds meer aan controle moeten inboeten, met name in de buitengewesten van het land. Irreguliere gewapende groeperingen, waaronder Colombiaanse guerrilla's, voormalige extreemrechtse paramilitaire groeperingen, pro-Maduro-milities en inheemse zelfbeschermingsgroeperingen, zijn daarvoor vaak in de plaats gekomen.⁴⁹ Een voorbeeld hiervan is dat bij een controlepost van het Venezolaanse leger reizigers werd afgeraden om verder te reizen, omdat de volgende post bemand zou zijn door leden van de Colombiaanse guerrilla-beweging *Ejército de Liberación Nacional* (ELN: Nationale Bevrijdingsleger) die wijdverspreide aanwezigheid in Venezuela heeft (zie ook paragraaf 3.13).⁵⁰

Een vertrouwelijke bron meldt dat de autoriteiten in bepaalde delen van het land nog steeds kunnen optreden. Toen een belangrijke weg in de staat Miranda niet meer veilig was vanwege de aanwezigheid van criminele bendes, is er vanuit de

⁴² OSAC, *Venezuela 2019 Crime & Safety Report*, pagina 1, 18 juni 2019.

⁴³ Transparancy International, *Resumen sobre la situación de Seguridad Ciudadana desde la perspectiva de Transparencia Venezuela*, 2017; Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018; Trouw, *Zelfs de criminelen hebben het zwaar in Venezuela: Er valt niets meer te stelen*, 4 juni 2019.

⁴⁴ Human Rights Watch, *World Report Events of 2019*, pagina 629, 2020.

⁴⁵ AI, *Amnesty International Report 2017/2018, The State of the World's Human Rights*, pagina's 393-394, 22 februari 2018.

⁴⁶ Overseas Security Advisory Council Bureau of Diplomatic Security (OSAC), *Venezuela 2019 Crime and Safety Report*, 18 juni 2019.

⁴⁷ OVV, *Informe Anual de Violencia 2019*, 27 december 2019.

⁴⁸ OVV, *Informe Anual de Violencia 2019*, 27 december 2019; Fundaredes, *Curva de la violencia en seis estados fronterizos de Venezuela*, 22 februari 2020; VTW, 21 februari 2020.

⁴⁹ The New York Times, *Venezuela's countryside is collapsing. The Capital Hums on President's Orders*, 15 januari 2020; ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 13, 20 februari 2020; Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018.

⁵⁰ VTW, 19 februari 2020.

autoriteiten opgetreden en heeft het Venezolaanse leger eind 2019 de criminele elementen uitgeschakeld.⁵¹ Begin mei 2020 vielen honderden leden van het Venezolaanse veiligheidsapparaat, zoals de FAES, het CICPC, het CONAS, de GNB en PNB (zie paragraaf 3.10 voor nadere uitleg) een wijk van de stad Petare (eveneens in de staat Miranda)⁵² binnen met het doel om de leider te arresteren van een bende die de controle over de wijk had.⁵³

Grootstedelijk Caracas

Grootstedelijk Caracas laat in vergelijking met 2017 ook een daling van het moordcijfer zien met 76 gewelddadige doden per 100.000 inwoners in 2019.⁵⁴ Volgens het OVV komt dat door de eerder in deze paragraaf genoemde factoren, maar ook vanwege het feit dat de criminelen zich uit het centrum van de stad naar de buitenwijken of de semi-rurale regio's in de staten Miranda en Aragua⁵⁵ hebben gevestigd.⁵⁶ Het OVV maakt hierbij wel melding van het hoge aantal buitengerechtigde executies door met name de politie-eenheid FAES in Caracas sinds 2017. Veel van de slachtoffers van deze executies vonden in hun eigen huis de dood, aldus het OVV (zie ook 3.14.4).⁵⁷

De staten Amazonas en Bolívar

De *Arco Minero del Orinoco* (de Orinoco Mijnbouwboog), het gebied ten zuiden van de Orinoco-rivier in de staten Amazonas en Bolívar, is een gebied waar meerdere gewapende groeperingen controle proberen uit te oefenen vanwege de kostbare mineralen in de grond.⁵⁸ In november 2016 verkondigde Maduro dat door de delfstoffen uit dit gebied de Venezolaanse economie zou diversifiëren en niet alleen meer op de olie hoefde te steunen.⁵⁹

De inheemse gemeenschappen van de regio hebben melding gemaakt van uitbreiding van ontginningsgebieden door de regering zonder dat zij daarin gekend zijn. Veel van de mijnen in de regio worden beheerd door de Colombiaanse guerrillabeweging ELN, dissidenten van de gedemobiliseerde *Fuerzas Armadas Revolucionarias Colombianas* (FARC: Colombiaanse Revolutionaire Strijdkrachten), hierna ex-FARC,⁶⁰ of Venezolaanse gewapende bendes, de *sindicatos* (zie ook 3.13). Dit gebeurt vaak in samenwerking met, of met de instemming van, de Venezolaanse autoriteiten.⁶¹ De Correspondent schrijft in een artikel dat het ELN, ex-FARC en de *sindicatos* de daadwerkelijke autoriteiten in de regio zijn.⁶² De gewapende groeperingen hebben voor een groei van geweld en onveiligheid in het gebied gezorgd, aldus het USDoS in het rapport over het jaar 2019.⁶³

⁵¹ VTW, 17 februari 2020.

⁵² Petare ligt in de staat Miranda, maar maakt deel uit van grootstedelijk Caracas.

⁵³ El Nacional, *12 muertos y Wiléxis se mantiene a la fuga, lo que se sabe del operativo en Petare*, 9 mei 2020.

⁵⁴ OVV, *Informe Anual de Violencia 2019*, pagina 11, 27 december 2019.

⁵⁵ Miranda, Bolívar, Aragua en Grootstedelijk Caracas nemen respectievelijk de 1ste, 2de, 3de en 4de plaats in voor wat betreft de meest gewelddadige regio's van Venezuela in 2019 volgens de cijfers van de OVV.

⁵⁶ OVV, *Informe Anual de Violencia 2019*, pagina 12, 27 december 2019.

⁵⁷ OVV, *La violencia se domicilió en los hogares de la Gran Caracas*, 13 mei 2019.

⁵⁸ De Correspondent, *Zo werden Curaçao en Aruba doorvoerhaven voor conflictgoud uit Venezuela*, 22 juni 2019.

⁵⁹ Alba Ciudad, *Presidente Maduro activó el Arco Minero del Orinoco*, 24 februari 2016.

⁶⁰ Na een jarenlange strijd sloten de guerrilla-beweging FARC en de Colombiaanse regering een vredesovereenkomst. Veel leden van de FARC legden hierop de wapens neer. Een deel van de guerrilla-beweging was het niet eens met het akkoord en zette de strijd voort. Deze dissidente leden worden vaak met ex-FARC aangeduid.

⁶¹ VTW, 26 september 2019; VTW, 20 december 2019; El Mundo, *La guerrilla colombiana del ELN ataca por primera vez a las fuerzas militares venezolanas*, 5 november 2019: In dit artikel wordt over de nauwe banden tussen de genoemde groeperingen en de Venezolaanse autoriteiten geschreven, maar maakt ook melding van een treffen tussen de ELN en het leger waarbij een aantal Venezolaanse soldaten de dood vond.

⁶² De Correspondent, *Zo werden Curaçao en Aruba doorvoerhaven voor conflictgoud uit Venezuela*, 22 juni 2019.

⁶³ USDoS, *Venezuela 2019 Human Rights Report*, pagina 31, 11 maart 2020.

De ngo *Provea* is van mening dat de mijnconcessies en de uitbreiding van het ontginningsgebied in de Orinoco Mijnbouwboog ervoor hebben gezorgd dat het gebied is gemilitariseerd en de aanwezigheid van irreguliere gewapende criminele bendes en Colombiaanse guerrillabewegingen heeft doen vergroten. Deze groeperingen hebben door middel van geweld land van de inheemse bevolking ingenomen en ontgonnen. Hierbij zijn gehele gemeenschappen van hun land verdreven en zijn fundamentele rechten, zoals vrijheid van demonstratie en persoonlijke vrijheid geschonden volgens de ngo.⁶⁴ Ook de ICG maakt melding van "gewone" Venezolanen die van huis en haard verdreven worden vanwege de strijd om de controle over de mijnbouw.⁶⁵

Volgens een vertrouwelijke bron heeft niet alleen de mijnbouw maar ook de drugsteelt, in met name in de staat Amazonas, een aantrekkingskracht op het ELN en andere gewapende groeperingen met een verdergaande criminalisering en groeiende instabiliteit als gevolg.⁶⁶ Een vertrouwelijke bron noemt het voorbeeld van het Yapanaca berggebied in de Amazonas waar vanwege de aanwezigheid van irreguliere gewapende groeperingen van de 17.000 oorspronkelijke bewoners nog maar 6.000 over zijn.⁶⁷

Grensgebied met Colombia: Táchira en Zulia

Er is een continue aanwezigheid van het ELN en ex-FARC in het grensgebied tussen Venezuela en Colombia, in met name de staten Táchira en Zulia, waar ze zich onder andere met smokkelactiviteiten en kidnapping bezighouden.⁶⁸ Het grensgebied met Colombia kenmerkt zich tevens door de aanwezigheid van criminele bendes die hun roots hebben in extreemrechtse paramilitaire facties uit Colombia waarvan *Los Rastrajos* en *Los Urabeños* de bekendste zijn.⁶⁹ Vergelijkbaar met het ELN en de dissidente leden van de FARC houden deze groeperingen zich onder andere met criminele activiteiten bezig. Het nieuwmedium *Infobae* maakt melding van het feit dat Los Rastrajos hun netwerk aan het uitbreiden zijn en vanwege de politieke instabiliteit en passiviteit van het Venezolaanse leger in de staten Delta Amacuro en Monagas een onderafdeling hebben opgericht, die de naam *El Evander* draagt (zie ook paragraaf 3.13).⁷⁰

Een vertrouwelijke bron maakt voor de grensstaat Zulia het onderscheid tussen het noorden en het zuiden van deze staat. In het noorden hebben de verschillende gewapende facties een bepaalde balans bereikt en heeft elke groep zijn eigen territorium. In het zuiden daarentegen wordt ten tijde van het interview nog gestreden tussen de verschillende groeperingen wat een verslechtering van de veiligheidssituatie teweegbrengt. De gewapende strijd om territorium in onder andere het zuiden van de staat Zulia, en in de staten Tachira en Merida zorgt voor gedwongen verhuizingen.⁷¹

⁶⁴ Provea, *Derechos de los Pueblos Indígenas Informe 2018*, pagina 1, 2019; Provea, @_Provea, 10 april 2020, (twitter.com/_Provea/status/1248722147113086976).

⁶⁵ ICG, *Troubled Waters along the Guyana-Venezuela Border*, 28 oktober 2019.

⁶⁶ VTW, 20 december 2019.

⁶⁷ VTW, 26 september 2019.

⁶⁸ OSAC, *Venezuela 2019 Crime and Safety Report*, 18 juni 2019; Fundaredes, *Curva de la violencia en seis estados fronterizos de Venezuela*, 22 februari 2020

⁶⁹ Infobae, *Surgió un grupo paramilitar venezolano al servicio de la temida banda Los Rastrajos y gana terreno en la frontera con Colombia*, 17 juni 2019; VTW, 27 februari 2020: Deze groeperingen ontstonden als reactie op de oprichting van de links-georiënteerde guerrilla van bijvoorbeeld het ELN en de FARC in Colombia. Tegenwoordig is er niet zoveel meer over van de ideologie en houden de groeperingen zich met name bezig met illegale activiteiten, aldus een vertrouwelijke bron.

⁷⁰ Infobae, *Surgió un grupo paramilitar venezolano al servicio de la temida banda Los Rastrajos y gana terreno en la frontera con Colombia*, 17 juni 2019.

⁷¹ VTW, 16 december 2019.

1.3 Bewegingsvrijheid

1.3.1 Reisbeperkingen

De Venezolaanse grondwet waarborgt de vrijheid van binnenlandse mobiliteit, de mogelijkheid om naar het buitenland te reizen, emigratie en repatriatie. De regering van Maduro respecteert deze rechten niet en neemt in sommige gevallen de paspoorten of de *Cédula de la Identidad* (de nationale identiteitskaart) van onder andere oppositieleiden, journalisten, leden van het nationale parlement en dissidente militairen in zonder dat daar een officiële aanklacht aan ten grondslag ligt (zie paragraaf 3.2.2 voor voorbeelden).⁷² Juan Guaidó heeft bijvoorbeeld een reisverbod van de regering-Maduro opgelegd gekregen, maar wist deze te omzeilen door illegaal de grens met Colombia over te steken om vanuit de Colombiaanse hoofdstad Bogotá verder te reizen.⁷³ Ook andere oppositieleiden van wie het paspoort is afgenomen, weten via een van de vele *trochas* (onofficiële grensovergangen) van en naar Colombia te reizen.⁷⁴ Volgens USDoS hebben de Venezolaanse autoriteiten in tegenstelling tot 2018 in 2019 niemand de toegang tot Venezuela ontzegd.⁷⁵ Een vertrouwelijke bron zegt niet te weten of er in Venezuela lijsten zijn met personen die een inreisverbod hebben, maar zegt zeker te weten dat hij bij binnenkomst door de Venezolaanse autoriteiten gearresteerd zal worden vanwege zijn banden met de oppositie (zie ook paragraaf 5.1).⁷⁶

Controleposten komen veel op de Venezolaanse wegen voor. Deze worden veelal door de lokale politie of de GNB bemand.⁷⁷ In de buitengewesten, zoals in de Arco Minero, hebben gewapende groeperingen zoals de ELN hun eigen checkpoints. Een vertrouwelijke bron gaf aan zonder papieren door Venezuela gereisd te hebben. Om de checkpoints te kunnen passeren moest deze persoon wel steekpenningen aan de wachtposten betalen. Twee andere vertrouwelijke bronnen hebben met de identiteitspapieren van andere personen door het land gereisd en zeggen geen problemen tijdens de reis door Venezuela ondervonden te hebben.⁷⁸

Vermeld dient te worden dat door de huidige crisis in Venezuela en het gebrek aan materiaal, zoals papier, de Venezolaanse burger moeilijkheden ondervindt bij het verkrijgen van een paspoort of identiteitsbewijs.⁷⁹ Hierdoor hebben veel Venezolanen geen identiteitsbewijs of één waarvan de vervaldatum in het verleden ligt. Dit druist in tegen de Venezolaanse grondwet die stelt dat iedere Venezolaan het recht op een identificatiebewijs heeft en vrij mag reizen.⁸⁰

1.3.2 Controle bij uitreis (*speciale lijsten en verantwoordelijke instanties*)

Het is niet bekend of bij uitreis altijd gecontroleerd wordt of iemand wordt gezocht. Wel spreken verschillende vertrouwelijke bronnen over centrale lijsten met gezochte personen.⁸¹ Personen, onder wie leden van de oppositie, dissidente/gedeserteerde

⁷² USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 22, 13 maart 2019; VTW, 8 januari 2020.

⁷³ Financial Times, *Guaidó leaves Venezuela to meet US secretary of state*, 19 januari 2020, VTW, 20 februari 2020: Guaidó kwam na zijn reis wel gewoon aan op het internationale vliegveld van Caracas, waarbij voor korte tijd zijn reisdocumenten door de autoriteiten werden afgenomen.

⁷⁴ VTW, 20 februari 2020.

⁷⁵ USDoS, *Venezuela 2019 Human Rights Report*, pagina 21, 11 maart 2020; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 22, 13 maart 2019; Crónica Uno, *Villca Fernández asegura que la orden de su destierro «la dio Delcy Rodríguez»*, 21 juni 2018: In 2018 werd van oppositielied Villca Fernández als voorwaarde voor zijn vrijlating geëist dat hij Venezuela zou verlaten.

⁷⁶ VTW, 8 juni 2020.

⁷⁷ OSAC, *Venezuela 2019 Crime & Safety Report*, 18 juni 2019.

⁷⁸ VTW, 27 februari 2020; VTW, 1 februari 2020; VTW, 20 februari 2020.

⁷⁹ VTW, 21 februari 2020.

⁸⁰ Transparencia Venezuela, *El Saime da un tiro de gracia a derechos a la identidad y al libre tránsito*, 21 november 2019.

⁸¹ VTW, 6 mei 2020.

militairen en mensenrechtenactivisten, die het vermoeden hadden gevolgd te worden door de autoriteiten hebben met opzet het internationale vliegveld van Caracas vermeden omdat ze bang waren op het vliegveld tegengehouden te worden en eventueel gearresteerd te worden. Een vertrouwelijke bron zei zeker te zijn dat hij gearresteerd zou zijn als hij via het vliegveld was uitgereisd, omdat hij op een centrale lijst van dissidente militairen stond. Volgens hem heette deze lijst de *lista de personas de interés operacional* (lijst van personen van operationele interesse).⁸² Ook oppositieleiden of personen die vermoeden door de autoriteiten gevolgd te worden vermijden het vliegveld omdat ze vermoeden op een centrale lijst te staan met personen die gezocht en gearresteerd dienen te worden.⁸³ Een vertrouwelijke bron die vermoedt gevolgd te zijn door de militaire inlichtingendienst vanwege haar vermeende banden met een dissidente militair en een oppositielid zegt via een bevriende overheidsfunctionaris haar naam op een lijst gezien te hebben. Hij had haar een screenshot van het computerscherm gestuurd waarop haar profiel stond. Achter haar naam stond *casos especiales* (speciale zaken) en eveneens de aantekening dat ze bij aanhouding gearresteerd diende te worden.⁸⁴

De lijsten worden volgens verschillende bronnen beheerd door de *Servicio Administrativo de Identificación, Migración y Extranjería* (SAIME: Administratieve Dienst van Identificatie, Migratie en Vreemdelingenzaken).⁸⁵ Een vertrouwelijke bron die voorheen een hoge positie binnen de overheid had, bevestigt dat dergelijke lijsten bestaan. De inlichtingen- en veiligheidsdiensten SEBIN, DGCIM, de politiediensten CICPC en FAES, en de GNB (zie voor meer informatie over deze diensten paragraaf 3.10) hebben volgens beide bronnen toegang tot deze lijsten. Aangezien veel officieren van de FAES uit de gelederen van de *colectivos* (zie ook paragraaf 3.12) komen, hebben ze het vermoeden dat de gegevens van de lijst indirect ook bij de *colectivos* terecht kunnen komen.⁸⁶

Bij de grens met Colombia is er volgens vertrouwelijke bronnen ook sprake van lijsten met in ieder geval gedeserteerde militairen. Twee bronnen zeggen hun eigen naam op deze lijsten (een op een telefoon en de andere op een papieren versie) gezien te hebben. Achter hun naam stond "*buscado por traición a la patria*" (gezocht vanwege verraad aan het vaderland). Volgens een vertrouwelijke bron zou zelfs het ELN toegang tot deze lijsten hebben.⁸⁷

1.3.3

Corruptie bij overheidsambtenaren in geval van uitreis

Zoals reeds vermeld mijden personen die menen op een lijst van gezochte personen te staan het internationale vliegveld om Venezuela te verlaten. Er is geen informatie gevonden waaruit blijkt dat er corruptie voorkomt bij overheidsambtenaren in het geval van een uitreis via het internationale vliegveld. Over land kan via de *trochas* (illegale grensovergangen) uitgereisd worden die door een van de irreguliere gewapende groeperingen beheerd worden. Sommige groeperingen hebben vermeende banden met de Venezolaanse autoriteiten en hun activiteiten worden gedoogd door de GNB, die volgens een bron vermoedelijk een gedeelte van de inkomsten van de *vacunas*⁸⁸ opstrijkt (zie paragraaf 3.13 voor nadere informatie

⁸² VTW, 27 februari 2020.

⁸³ VTW, 1 februari 2020; VTW, 20 februari 2020.

⁸⁴ VTW, 1 februari 2020.

⁸⁵ VTW, 6 mei 2020.

⁸⁶ VTW, 26 februari 2020; VTW, 27 februari 2020.

⁸⁷ VTW, 25 februari 2020.

⁸⁸ Het Spaanse woord *vacuna* betekent vaccinatie in het Nederlands, maar wordt ook gebruikt voor het geld dat de personen moeten betalen om de irreguliere grensovergang, de zogenaamde *trocha*, te mogen oversteken.

over banden tussen irreguliere gewapende groeperingen en de Venezolaanse autoriteiten).⁸⁹

Eén vertrouwelijke bron vertelde dat een persoon die in het buitenland de oppositie vertegenwoordigt, werd gedwongen om bij aankomst op het internationale vliegveld van Caracas zijn paspoort in te leveren. Dezelfde immigratiebeambte die het paspoort had ingenomen, vertelde de functionaris van de oppositie dat hij beter het land kon verlaten omdat hij het risico liep om gearresteerd te worden. Deze persoon is toen via een van de trochas naar Colombia gevlucht, aldus de bron.⁹⁰

1.4 Humanitaire situatie

Humanitaire situatie in Venezuela: kwetsbare groepen

Begin november 2019 zei de VN-coördinator noodhulp Mark Lowcock tijdens een bezoek aan Caracas dat de gewone Venezolaan zich geconfronteerd ziet met overweldigende uitdagingen alleen al om te overleven.⁹¹ De jarenlange politieke en economische crisis hebben het land geraakt en de meeste Venezolanen voelen dit in hun portemonnee en maag. Een studie van drie universiteiten in Venezuela wees uit dat 80% van de Venezolaanse huishoudens een gebrek aan voldoende voedsel had en dat veel Venezolanen sterk waren vermagerd⁹² in 2017.⁹³

Het *World Food Programme* (WFP) heeft op verzoek van de Venezolaanse regering onderzoek gedaan naar de voedselzekerheid van Venezolaanse huishoudens. Volgens het WFP kon in volledige onafhankelijkheid en met toegang tot het hele land het onderzoek verricht worden. Begin 2020 publiceerde het WFP het onderzoek dat de periode tussen juli en september 2019 bestreek. De conclusies waren onder meer dat 74% van de huishoudens aanpassingsmechanismes toepassen als het om voedsel gaat zoals het verminderen van de hoeveelheid en de kwaliteit van het dagelijkse eten. Veel families gaven tijdens het onderzoek aan nog steeds in hun dagelijkse voedselbehoefte te kunnen voorzien, maar moesten daarvoor wel hun spaargeld gebruiken en/of zich andere opofferingen getroosten. Ongeveer 32% van de Venezolaanse bevolking,⁹⁴ ongeveer 9,2 miljoen Venezolanen, had volgens het onderzoek een gebrek aan voedsel, waarvan ongeveer 8% een ernstig en 24% een gematigd gebrek aan voedsel had. 18% van de ondervraagde gezinnen steunde op overheidshulp en sociale beschermingssystemen.⁹⁵

Door de hyperinflatie zijn de prijzen van goederen en diensten exorbitant gestegen.⁹⁶ In 2013 was de inflatie ongeveer 56%, terwijl voor januari 2019 een inflatie van 2.690.000% gold. In januari 2018 kostte een kopje koffie nog 0,50 *bolívares*. In april 2019 kostte eenzelfde kopje koffie 1.800 miljoen van dezelfde

⁸⁹ ETVV, *Colectivos ganan 4 millones de dólares por cobro de vacunas en trochas*, 26 maart 2019: <https://www.youtube.com/watch?v=-iHNkOqRaNE>.

⁹⁰ VTW, 5 februari 2020.

⁹¹ UN News, *'Everyone needs to do more' to help suffering Venezuelans, says UN Emergency Relief Coordinator*, 6 november 2019.

⁹² De Groene Amsterdammer schrijft dat drie Venezolaanse universiteiten in de zomer van 2017 berekenden dat 75 procent van de Venezolaanse bevolking gemiddeld acht kilo was afgevallen in een jaar tijd: De Groene Amsterdammer, *De dode dromen van Chávez*, 30 mei 2018.

⁹³ ENCOVI, *Venezuela entre la inseguridad alimentaria y la malnutrición*, pagina 68, november 2018; HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 620, 2019; AI, *Amnesty International Report 2017/2018*, pagina's 396-397, 22 februari 2018.

⁹⁴ Volgens de CIA heeft Venezuela in 2020 ongeveer negentwintigmiljoen inwoners: CIA, *The World Factbook South America: Venezuela*: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ve.html> (geraadpleegd op 28 mei 2020).

⁹⁵ World Food Programme, *Venezuela Food Security Assessment*, januari 2020.

⁹⁶ Consentido, *“De internationale gemeenschap moet Venezuela onder druk blijven zetten” – interview met Leopoldo López Gil*, 13 mei 2018.

munteenheid volgens een berekening van *Bloomberg*.⁹⁷ De stijging van de salarissen houdt deze inflatie bij lange na niet bij.⁹⁸ De *New York Times* berichtte in mei 2019 dat het Bruto Nationaal Product sinds het aantreden van Maduro met 62% gekrompen zou zijn.⁹⁹

Na onder meer de *dollarisatie* van de economie¹⁰⁰ lijkt er een beperkte economische opleving plaats te hebben gevonden,¹⁰¹ maar deze vindt met name plaats in de rijkere wijken van Caracas, zoals de wijk Chacao.¹⁰² Hier zijn bijvoorbeeld de *bodegones* te vinden: winkels met luxeartikelen die met dollars betaald kunnen worden. De rest van het land en veel armere wijken van Caracas merken weinig van deze opleving en gaan grotendeels gebukt onder een verdere teloorgang van de economie.¹⁰³ Volgens inschattingen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zal het Venezolaanse bruto nationaal product in 2020 met 15% dalen.¹⁰⁴

Maduro en zijn aanhangers zijn van mening dat de huidige situatie veroorzaakt wordt door de economische sancties van de VS en andere landen, die vanaf 2017 zijn opgelegd. Er wordt volgens hen een economische oorlog tegen Venezuela gevoerd.¹⁰⁵ De strafmaatregelen van de VS zouden leiden tot tekorten aan bijvoorbeeld medicijnen als antimalaria-middelen en insuline waardoor de bevolking harder geraakt zou worden.¹⁰⁶ Verschillende bronnen stellen dat de sancties de economische situatie hebben verergerd, maar dat de daadwerkelijke oorzaak ligt in het economische beleid van Chávez en Maduro (en zelfs van daarvoor) dat teveel op de olie-inkomsten is gericht.¹⁰⁷

Een militair arts vertelde het persagentschap Reuters dat de humanitaire crisis zelfs het leger had bereikt. Veel rekruten hadden ondergewicht en leefden vooral op pasta en linzen.¹⁰⁸ Onder de meest kwetsbaren bevinden zich echter kleine kinderen, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en mensen met chronische ziektes of die gehandicapt zijn, aldus de VN-vertegenwoordiger Lowcock

⁹⁷ El Nacional, *Diagnóstico actual y pronóstico para Venezuela*, 7 oktober 2019; Bloomberg, *The Price of a Cup of Coffee in Venezuela Is Up 285,614% in a Year*, 5 december 2018; The New York Times, *Venezuela's Capital is Booming. Is this the End of the Revolution?*, 1 februari 2020.

⁹⁸ AI, *Amnesty International Report 2017/2018*, 22 februari 2018.

⁹⁹ The New York Times, *Venezuela's Collapse is the worst outside of War in Decades, Economists say*, 17 mei 2019: het artikel stelt dat de regering van Venezuela sinds 2014 geen officiële cijfers over de economie bekend maakt, waardoor economen gedwongen zijn indicatoren zoals importcijfers te gebruiken voor een schattingen.

¹⁰⁰ Reuters, *Maduro says 'thank God' for dollarization in Venezuela*, 17 november 2019: De regering van Maduro verbood zeker tot 2018 het gebruik van de dollar als betaalmiddel in Venezuela. Nadat het gebruik van de dollar een vlucht had genomen in 2019 omarmde Maduro de Amerikaanse munteenheid als middel tegen de economische crisis.

¹⁰¹ VTW, 5 mei 2020: Een vertrouwelijke bron merkt op dat de coronacrisis deze opleving weer teniet heeft gedaan.

¹⁰² Vanwege de hyperinflatie van de Venezolaanse munteenheid bolivar wordt de dollar nu als betaaleenheid geaccepteerd. Met name personen die toegang hebben tot de Amerikaanse munteenheid of die dollars van familie woonachtig in het buitenland ontvangen, hebben hier profijt van: The New York Times, *Venezuela's Capital is Booming. Is this the End of the Revolution?*, 1 februari 2020.

¹⁰³ Met de corona-crisis lijkt een einde aan deze opleving gekomen te zijn, aldus een vertrouwelijke bron: VTW, 5 mei 2020.

¹⁰⁴ VTW, 5 februari 2020; IMF, www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/WEO_WORLD/VEN (geraadpleegd op 6 mei 2020): Hiermee heeft Venezuela de slechts functionerende economie buiten de landen die door oorlog geteisterd worden om. De impact van de corona-crisis is hierbij nog niet meegeteld.

¹⁰⁵ TeleSurTV, *Los intentos de golpe de Estado contra el presidente Nicolás Maduro*, 11 april 2020; BBC News, *Crisis en Venezuela: qué dice el gobierno de Maduro sobre el éxodo de los venezolanos*, 28 augustus 2018.

¹⁰⁶ Venezuelanalysis, *The Human Cost of US Sanctions on Venezuela*, 3 oktober 2019; Venezuelanalysis, *Four Effects of the Blockade Against Venezuela*, 4 december 2017.

¹⁰⁷ The Washington Post, *U.S. oil sanctions are hurting Venezuelans*, 4 december 2019; Al Jazeera, *US sanctions on Venezuela could exacerbate crisis, UN warns*, 8 augustus 2019; The New York Times, *Venezuela's Collapse is the worst outside of War in Decades, Economists say*, 17 mei 2019.

¹⁰⁸ Reuters, *Special Report: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019; VTW, 23 januari 2020.

in november 2019.¹⁰⁹ Nadat de Venezolaanse minister van Gezondheidszorg in 2017 cijfers bekend maakte, waarin werd vermeld dat gedurende het jaar 2016 65% meer moeders tijdens de bevalling waren gestorven en de kindersterfte met 35% was gestegen, hebben de Venezolaanse autoriteiten geen officiële cijfers meer bekendgemaakt.¹¹⁰

Een van de belangrijkste bevindingen van de VN-vertegenwoordiger was dat het gezondheidssysteem op het punt van instorten stond.¹¹¹ Door het gebrek aan medicijnen hebben ziektes die door middel van inenting bestreden kunnen worden, zoals difterie en de mazelen, de kop weer opgestoken en is er een veelvoud van uitbraken van infectieziektes zoals malaria en tuberculose.¹¹² Er bestaat eveneens een groot tekort aan anticonceptiemiddelen en het medicijn tegen HIV is ook nauwelijks te verkrijgen. Verschillende bronnen geven aan naar Colombia te zijn gegaan om daar medische zorg te kunnen krijgen.¹¹³ Naast een gebrek aan medicijnen en achterstallig onderhoud aan de medische apparatuur valt de stroom ook geregeld uit.¹¹⁴ Volgens een vertrouwelijke bron opereren veel ziekenhuizen zonder water en met beperkte beschikbaarheid van elektriciteit.¹¹⁵ Er zijn geen actuele officiële cijfers, maar verschillende bronnen maken melding van een stijging van sterfgevallen vanwege de huidige omstandigheden in de gezondheidszorg.¹¹⁶ Een vertrouwelijke bron stelt eind april 2020 dat Venezuela dankzij internationale hulp beter voorbereid was op de coronacrisis dan een maand eerder, maar dat het absoluut niet in staat zou zijn om een uitbraak met grote aantallen geïnfecteerden het hoofd te bieden.¹¹⁷

Veel kinderen in Venezuela zijn ondervoed.¹¹⁸ Het geschatte percentage van kinderen onder de vijf die aan gemiddelde tot ernstige ondervoeding lijdt, steeg volgens *Caritas Venezuela* van 10% in februari 2017 tot 17% in maart 2018.¹¹⁹ Na het jaar 2016 toen de kindersterfte volgens het ministerie van Gezondheid met 35% was gestegen, zijn er zoals boven vermeld geen officiële cijfers meer gepubliceerd en de situatie lijkt eerder slechter dan beter geworden te zijn.¹²⁰ Volgens de voorzitter van de Venezolaanse Vereniging van Kinderopvang en Pediatrie liep eind 2019 bijna 50% van de Venezolaanse kinderen het risico op ondervoeding.¹²¹

1.4.1

Overheidsprogramma's en programma's van (internationale) hulporganisaties VN-organisaties zoals UNHCR, IOM, OCHA en UNICEF zijn naast andere grote internationale hulporganisaties, waaronder het Internationale Rode Kruis, werkzaam in Venezuela. De regering-Maduro heeft tot de start in 2019 van het *Venezuela Humanitarian Response Plan (HRP)* van de VN-organisatie OCHA ontkend dat er een

¹⁰⁹ UN News, 'Everyone needs to do more' to help suffering Venezuelans, says UN Emergency Relief Coordinator, 6 november 2019; *Voice of America, Living in Venezuela now is hard. Being LGBT makes it harder*, 4 februari 2019.

¹¹⁰ Een paar dagen na de publicatie van de cijfers werd de desbetreffende minister ontslagen: HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 620, 2019; AI, *Amnesty International Report 2017/2018*, pagina 397, 22 februari 2018.

¹¹¹ UN News, 'Everyone needs to do more' to help suffering Venezuelans, says UN Emergency Relief Coordinator, 6 november 2019; *Voice of America, Living in Venezuela now is hard. Being LGBT makes it harder*, 4 februari 2019.

¹¹² HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 629, 2020.

¹¹³ VTW, 25 februari 2020; VTW, 26 februari 2020.

¹¹⁴ The Washington Post, *Economic Crisis Plunges Venezuela into mental health nightmare*, 29 november 2019; El Universal, *Falta de insumos médicos afecta atención en hospital Luis Ortega en Nueva Esparta*, 6 december 2019.

¹¹⁵ VTW, 16 december 2019.

¹¹⁶ De Volkskrant, *Honderden doden per maand in Venezuela door staatsgeweld: 'Exodus vluchtelingen zal voortduren'*, 5 juli 2019; The New York Times, *Venezuelans' Struggle to Survive. Told in pictures*, 4 december 2019.

¹¹⁷ VTW, 21 april 2020.

¹¹⁸ AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 396, 22 februari 2018; The New York Times, *Venezuelans' Struggle to Survive, Told in Pictures*, 4 december 2019.

¹¹⁹ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 649, 2019.

¹²⁰ El Universal, *Ismael Leon: De Lima y El Aissami serian compradores de diputados en la AN*, 12 december 2019.

¹²¹ CECODAP, *Desnutrición y repunte de enfermedades endémicas: El riesgo de la población infantil en Venezuela*, 10 oktober 2019.

humanitaire crisis in het land heerst en is nog steeds niet consequent in de communicatie dienaangaande, hetgeen het werk van ngo's en het bieden van hulp bemoeilijkt.¹²² Door de economische crisis kent Venezuela een gebrek aan geld en fondsen. Volgens een vertrouwelijke bron biedt de overheid geen sociaal vangnet meer.¹²³

Volgens verschillende bronnen is de humanitaire hulp van internationale organisaties een druppel op de gloeiende plaat. Het HRP van OCHA voor de periode juli tot en met december 2019 beoogde 2,6 miljoen Venezolanen te bereiken op het gebied van gezondheid, water, sanitaire voorzieningen en hygiëne, voedselzekerheid, voeding, bescherming, onderdak, non-food zaken en onderwijs. OCHA schrijft in het rapport dat het beoogde aantal maar een klein gedeelte van het daadwerkelijke aantal mensen in nood is.¹²⁴ Ook in andere openbare bronnen wordt gesproken over het feit dat de humanitaire actoren in het land een beperkt gedeelte van de bevolking in nood bereiken.¹²⁵ Een vertrouwelijke bron meende dat slechts vijftien procent van de Venezolaanse bevolking die in nood verkeert ook daadwerkelijke humanitaire hulp krijgt.¹²⁶

Begin december 2019 klaagde Francesco Rocca, een topfunctionaris van het Internationale Rode Kruis, over een gebrek aan internationale fondsen voor humanitaire hulp in Venezuela. Hij meende dat de humanitaire hulp een politiek spel was geworden en dat wanhopige burgers de prijs moesten betalen. Volgens hem was het makkelijker om voor andere landen in crisis geld te krijgen dan voor Venezuela.¹²⁷ De sancties van de VS en andere landen bemoeilijken het verkrijgen van internationale gelden, omdat donoren, met name uit angst voor repercussies van de VS, de zekerheid eisen dat geen enkele dollar naar de overheid gaat.¹²⁸

De regering-Maduro heeft initiatieven van de oppositie geblokkeerd om voedsel en medicijnen Venezuela binnen te krijgen.¹²⁹ Toen op 23 februari 2019 oppositieleider Guaidó humanitaire hulp via de buurlanden Colombia en Brazilië naar Venezuela wilde sturen, werden de konvoien met hulpgoederen met gebruik van geweld gestopt door Venezolaanse veiligheidstroepen en andere sympathisanten van de regering van Maduro.¹³⁰ In maart 2020 moest de regering van Curaçao volgens de NOS 250 ton Amerikaanse hulpgoederen vernietigen,¹³¹ omdat het vrachtschip waarmee de goederen naar Venezuela zouden worden gebracht de Venezolaanse territoriale wateren niet binnen mocht komen en terug moest keren naar Curaçao.¹³² Begin 2019 had het land de maritieme grens met de Caribische eilanden van het

¹²² Algemeen Dagblad, *Parlement Curaçao boos op minister Blok om hulp Venezuela*, 20 februari 2019, VTW, 5 mei 2020; VTW, 21 februari 2020.

¹²³ VTW, 21 februari 2020.

¹²⁴ OCHA, *Venezuela Humanitarian Response Plan juli-december 2019*, 2019; OCHA, *Venezuela Situation Report*, 18 februari 2020: Uiteindelijk zijn als onderdeel van het HRP 2019 meer dan 2.3 miljoen mensen met humanitaire hulp tussen juli en december 2019 bereikt. Stroomuitval, problemen met de telecommunicatie, de beperkte toegang tot water, benzinetekorten en de aanwezigheid van irreguliere gewapende groeperingen beïnvloedden de operationele en veiligheidsomstandigheden voor wat betreft het aanbieden van humanitaire hulp in de afgelegen gebieden en in de grensstreken.

¹²⁵ The New Humanitarian, *Venezuela's growing aid needs and continuing political restrictions*, 4 maart 2020.

¹²⁶ VTW, 18 februari, 2020.

¹²⁷ France24, *Red Cross slams 'unacceptable' politicisation of Venezuela aid*, 2 december 2019; Bloomberg, *Venezuela refugee crisis to become the largest and most underfunded in modern history*, 9 december 2019.

¹²⁸ VTW, 18 februari, 2020; Independent, *Venezuela: New US sanctions pressure Maduro but 'risk exacerbating humanitarian crisis and torpedoing negotiations'*, 11 augustus 2019.

¹²⁹ Algemeen Dagblad, *Parlement Curaçao boos op minister Blok om hulp Venezuela*, 20 februari 2019.

¹³⁰ The New York Times, *After Years of Denial, Venezuela's President Allows Aid to Enter*, 16 april 2019; Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019; Reuters, *Venezuela hit with new U.S. sanctions after clashes over food aid on border*, 25 februari 2019.

¹³¹ VTW, 5 mei 2020: De private donoren hadden geweigerd om de hulp via de VN te laten verlopen, omdat ze de hulpgoederen rechtstreeks aan de oppositie wilden overdragen.

¹³² NOS, *Curaçao in verlegenheid om vernietiging hulpgoederen voor Venezuela*, 5 maart 2020.

Koninkrijk der Nederlanden gesloten om de oppositie ervan te weerhouden humanitaire hulp te sturen en een schip met humanitaire hulp teruggestuurd.¹³³

In april 2019 stonden de Venezolaanse autoriteiten toe dat het Internationale Rode Kruis (ICRC) vierentwintig ton medische apparatuur naar Venezuela zond.¹³⁴ Het ICRC had een contract met het Venezolaanse ministerie van Gezondheid getekend over medische noodhulp.¹³⁵ Begin 2020 heeft Maduro een overeenkomst met het ICRC ondertekend waarmee deze internationale organisatie makkelijker en op grotere schaal in het land kan opereren. In april 2020 ontving Venezuela 22 ton medische goederen en apparatuur van het ICRC en nog eens 90 ton van de VN om de corona-crisis te kunnen bestrijden.¹³⁶ In maart 2020 weigerde het IMF¹³⁷ Venezuela financiële hulp te bieden, omdat er volgens de organisatie geen duidelijkheid inzake de legitimiteit van de regering-Maduro bestaat. Venezuela had het IMF om een lening gevraagd om de coronacrisis het hoofd te kunnen bieden.¹³⁸

1.4.2

Instituto Venezolano de Seguros Sociales (IVSS)

Het *Instituto Venezolano de los Seguros Sociales* (IVSS: Venezolaanse Instituut van Sociale Zekerheid) is een publieke instelling die als taak heeft de sociale zekerheid te beschermen van alle begunstigden als het om moederschap, ouderdom, minimum bestaansrecht, ziekte, ongevallen, onvermogen, invaliditeit, huwelijk, dood, pensioen, ontslag of gedwongen werkloosheid gaat, aldus hun eigen website. Het instituut heeft als doel om ervoor te zorgen dat zowel de werkende, actieve bevolking als de zwakkeren in de samenleving recht hebben op sociale zekerheid.¹³⁹ Verder streeft het instituut ernaar dat diegenen die ervoor in aanmerking komen een uitkering voor kortere of langere duur krijgen, waarbij het IVSS ook de uitkeringen betaalt, en om ervoor te zorgen dat de hele Venezolaanse bevolking recht heeft op medische hulp en deze ook krijgt.¹⁴⁰

Het IVSS wordt geplaagd door vermeende corruptie¹⁴¹ en een gebrek aan fondsen en lijkt niet op zijn taken toegerust. Het recht op een minimum bestaansrecht is hier een voorbeeld van. Verschillende bronnen geven aan dat hun inkomen niet toereikend is om van rond te komen; een modaal maandinkomen is nog niet genoeg om een week eten voor te kopen volgens een van deze bronnen.¹⁴² Het *Centro de Documentación y Análisis para los Trabajadores* (CENDA: Documentatie en Analyse Centrum voor de Arbeiders) stelde in maart 2020 dat een Venezolaanse familie 77 keer het minimumloon (toentertijd 250.000 bolivares wat minder dan 1,5 dollar is) moest verdienen om de dagelijkse basisbehoeften aan voedsel te kunnen kopen.¹⁴³

¹³³ Reuters, *Venezuela closes maritime border with Dutch islands to stop aid*, 20 februari 2019; France24, *Curacao blocks Venezuela aid ship cargo: captain*, 22 februari 2019.

¹³⁴ ICRC, *Venezuela: ICRC to expand humanitarian effort*, 11 april 2019; Center for Disaster Philanthropy, *Venezuelan Humanitarian and Refugee Crisis*, 19 maart 2020.

¹³⁵ ICRC, *Venezuela: ICRC to expand humanitarian effort*, 11 april 2019; The New York Times, *After Years of Denial, Venezuela's President Allows Aid to Enter*, 16 april 2019.

¹³⁶ El País, *Venezuela recibe 22 toneladas de ayuda humanitaria de la Cruz Roja por covid-19*, 20 april 2020; France24, *UN delivers 90 tons of COVID-19 aid to Venezuela*, 9 april 2020.

¹³⁷ Maduro heeft het IMF in het verleden vaak beschuldigd als vehikel van het imperialisme te fungeren.

¹³⁸ BBC News, *Coronavirus en Venezuela: El FMI niega a Maduro los US\$5.000 millones que pidió al organismo al que durante años acusó de estar al servicio del "imperialismo"*, 18 maart 2020.

¹³⁹ www.ivss.gov.ve, geraadpleegd op 31 december 2019.

¹⁴⁰ www.ivss.gov.ve, geraadpleegd op 31 december 2019; El Nacional, *IVSS anunció pago de pensiones, pero el monto no incluye el «bono especial de guerra económica»*, 19 mei 2020

¹⁴¹ Tal Cual, *Winston Flores denuncia desvío de \$100 millones por corrupción en el IVSS*, 3 juli 2018: Het lid van het AN Winston Flores verklaarde in juli 2018 dat onder leiding van directeur Carlos Rotondaro 100 miljoen dollar verdwenen zou zijn binnen het IVSS. Voor zover bekend is deze aantijging nooit bewezen.

¹⁴² VTW, 26 februari 2020.

¹⁴³ CENDA, *Canasta alimentaria de los Trabajadores*, maart 2020.

Door de crisis is er een groot gebrek aan medicijnen, vooral medicijnen voor chronische ziektes.¹⁴⁴ Veel Venezolanen vertrekken naar Colombia in de hoop daar medicijnen en medische zorg te kunnen krijgen die in Venezuela niet voorhanden zijn (zie ook hoofdstuk 4).¹⁴⁵ Sinds de uitbraak van het corona-virus zijn er duizenden Venezolanen teruggekeerd, omdat door de quarantainemaatregelen hun inkomstenbronnen in het buitenland vrijwel geheel zijn weggefallen.¹⁴⁶ Het is volgens een vertrouwelijke bron niet te verwachten dat ze in Venezuela een beter heenkomen zullen vinden, maar het is tenminste thuis.¹⁴⁷

Volgens *The Huffington Post* kan elke vorm van kritiek op de staat van de ziekenhuizen van het IVSS iemand al in de problemen brengen. Het kan ervoor zorgen dat iemand geen CLAP-voedselpakketten van de regering (zie meer voor informatie over het CLAP paragraaf 1.4.3) meer krijgt, hem of haar andere sociale uitkeringen onthouden worden, aldus de krant.¹⁴⁸ Er is hoe dan ook een tekort aan medicijnen, maar verschillende vertrouwelijke bronnen beweren meer problemen ondervonden te hebben bij het verkrijgen van medicijnen, omdat ze geen *carnet de la patria* (vaderlandskaart) hadden (zie ook paragraaf 2.2).¹⁴⁹ Deze kaart is nodig om in aanmerking te komen voor het verkrijgen van huisvesting, pensioenen, bepaalde medische procedures en de CLAP-voedselpakketten (zie hieronder).¹⁵⁰

1.4.3

CLAP programma

De *Comités Locales de Abastecimiento y Producción* (CLAP: lokale comités van bevoorrading en productie) werden in 2016 door de regering van Maduro gecreëerd met als doel om voedselpakketten tegen gesubsidieerde prijzen te verdelen.¹⁵¹ Om het maandelijkse CLAP-voedselpakket te ontvangen, betalen de Venezolanen een symbolisch bedrag. De ongesubsidieerde producten zelf los in de supermarkt kopen is voor een Venezolaan met een minimumloon onmogelijk, aldus NRC.¹⁵² Het is niet bekend of Venezolanen met een bepaald salaris of hoger niet in aanmerking komen voor een CLAP-voedselpakket. Een persoon die verantwoordelijk voor de verdeling van de CLAP-pakketten in een bepaalde wijk was, stelde dat het onmogelijk is om eenieder in aanmerking voor het programma te laten komen en dat diegene die Maduro steunt voorrang heeft bij de verdeling.¹⁵³

In het jaarrapport over 2017 schrijft *Transparencia Venezuela* dat het feit dat de voedseldistributie via de CLAP door de overheid een inbreuk is op de voedselzekerheid: er is geen zekerheid als het gaat om de fysieke aanwezigheid van voedsel, geen algehele toegang tot voedsel en de verdeling van de voedselpakketten gebeurt niet zonder discriminatie.¹⁵⁴ Verschillende bronnen, waaronder Human Rights Watch (HRW) stellen dat met het CLAP-programma onderhevig critici van de regering-Maduro gediscrimineerd worden.¹⁵⁵

¹⁴⁴ The Huffington Post, *Black Market Medicine And Animal Drugs What Its Like To Be Sick In Venezuela*, 17 februari 2016; Caracas Chronicles, *Corruption and Inefficiency by the IVSS Kill Venezuelans*, 30 januari 2018.

¹⁴⁵ VTW, 25 februari 2020; VTW, 26 februari 2020.

¹⁴⁶ BBC News, *Coronavirus | "Allá el único problema es la comida": por qué miles de migrantes venezolanos deciden volver a pie a su país pese a la crisis*, 9 april 2020.

¹⁴⁷ VTW, 21 april 2020.

¹⁴⁸ The Huffington Post, *Black Market Medicine And Animal Drugs What It's Like To Be Sick In Venezuela*, 17 februari 2016.

¹⁴⁹ VTW, 26 februari 2020.

¹⁵⁰ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 651, 2019.

¹⁵¹ BBC News, *Venezuela crisis: Vast corruption network in food programme, US says*, 26 juli 2019.

¹⁵² NRC, *Met voedselpakket en vaderlandskaart wordt de Venezolaan koest gehouden*, 14 juni 2019.

¹⁵³ *Transparencia Venezuela, Los CLAP: La dominación se entrega puerta a puerta*, 25 januari 2018.

¹⁵⁴ *Transparencia Venezuela, Annual Report of Corruption in Venezuela*, 2017.

¹⁵⁵ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 651, 2019; VTW, 18 februari 2020.

In 2018 schrijft de Groene Amsterdammer dat mensen niet langer de straat op durven te gaan om tegen de regering te betogen omdat ze bang zijn geen voedselpakketten meer te krijgen.¹⁵⁶ Personen die meededen aan demonstraties tegen de zittende regering of betrokken waren bij bijvoorbeeld het verzamelen van handtekeningen voor een referendum dat de regering-Maduro niet goedgezind was, kregen opeens voor een bepaalde periode geen voedselpakketten meer.¹⁵⁷ Om in aanmerking te kunnen komen voor de voedselpakketten is de eerdergenoemde *carnet de la patria* benodigd (zie ook paragraaf 2.2).¹⁵⁸ Ook al zien veel Venezolanen deze kaart als een middel van de overheid om hen te controleren, toch vragen ze de kaart aan. "Je moet toch eten," zei een vertrouwelijke bron.¹⁵⁹ In 2018 zou ongeveer zeventig tot negentig procent van de Venezolanen de CLAP- pakketten van de regering ontvangen.¹⁶⁰

De voedselpakketten van de CLAP komen volgens verschillende bronnen onregelmatig – niet elke maand zoals de bedoeling is - en bevatten niet voldoende voedsel om een gezin van vier voor een maand te voeden zoals de regering aankondigde bij aanvang van het programma in 2016.¹⁶¹ Sommige bronnen melden dat de pakketten soms een keer in de twee maanden of zelfs nog minder vaak komen en maar voor een paar dagen voedsel bieden.¹⁶² Volgens een bron zouden de pakketten geen proteïne-houdende producten meer bevatten.¹⁶³

Corruptie bij CLAP-programma

Carlos Paparoni, parlementslid voor de oppositiepartij *Primero Justicia* (PJ; Eerst Gerechtigheid), beschuldigde de regering-Maduro ervan dat het geld verdiende over de ruggen van "hongerlijdende Venezolanen" met de koop en verkoop van de voedselpakketten van de CLAP.¹⁶⁴ Volgens het *U.S. Department of the Treasury* (het ministerie van Financiën van de VS) is het CLAP-programma onderhevig aan corruptie. Overheidsfunctionarissen en hogere militairen hebben volgens het ministerie miljoenen euro's verdiend aan het afsluiten van te dure contracten en het doorverkopen van de pakketten op de zwarte markt.¹⁶⁵

De personen en organisaties die over het beheer van de CLAP-pakketten en de verspreiding ervan gaan verkrijgen hierdoor een bepaalde machtspositie. De *consejos comunales* (buurtcomités), *colectivos*, *Madres del Barrio* (moeders van de wijk) en zelfs de Colombiaanse guerrilla's van het ELN bepalen wie wel of niet recht heeft op de voedselpakketten in een bepaalde wijk of regio. Hierdoor kunnen ze politieke druk en sociale controle uitoefenen.¹⁶⁶ Mensen met de juiste contacten binnen bijvoorbeeld de buurtcomités en de *colectivos* kunnen wat extra's krijgen,

¹⁵⁶ De Groene Amsterdammer, *De dode dromen van Chávez*, 30 mei 2018.

¹⁵⁷ Transparencia Venezuela, *Annual Report of Corruption in Venezuela, 2017*; NRC, *Met voedselpakket en vaderlandskaart wordt de Venezolaan koest gehouden*, 14 juni 2019; The Washington Post, *U.S. oil sanctions are hurting Venezuelans*, 4 december 2019.

¹⁵⁸ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 651, 2019; Reuters, *How ZTE helps Venezuela create China-style social control*, 14 november 2018.

¹⁵⁹ VTW, februari 2020; VTW, 20 februari 2020.

¹⁶⁰ Transparencia Venezuela, *Annual Report of Corruption in Venezuela, 2017*; NRC, *Met voedselpakket en vaderlandskaart wordt de Venezolaan koest gehouden*, 14 juni 2019; Reuters, *How ZTE helps Venezuela create China-style social control*, 14 november 2018.

¹⁶¹ The New Humanitarian, *Hunger and survival in Venezuela, "Malnutrition is the mother of the whole problem"*, 21 november 2018.

¹⁶² VTW, 20 februari 2020; VTW, 27 februari 2020; VTW, 18 februari 2020; VTW, 26 februari 2020.

¹⁶³ VTW, 27 februari 2020; Transparencia Venezuela, *Annual Report of Corruption in Venezuela, 2017*.

¹⁶⁴ El Mercurio Web, *Carlos Paparoni desde la clandestinidad: Los que juegan con el hambre de los venezolanos pagarán ante la justicia*, 20 juli 2020.

¹⁶⁵ U.S. Department of the Treasury, *Treasury Disrupts Corruption Network Stealing From Venezuela's Food Distribution Program, CLAP*, 25 juli 2019.

¹⁶⁶ Transparencia Venezuela, *Annual Report of Corruption in Venezuela, 2017*; El Mundo, *La guerrilla colombiana del ELN ataca por primera vez a las fuerzas militares venezolanas*, 5 november 2018; De Groene Amsterdammer, *De dode dromen van Chávez*, 30 mei 2018; VTW, 19 februari 2020.

aldus NRC.¹⁶⁷ Volgens een vertrouwelijke bron zijn de autoriteiten in Caracas diegenen die bepalen waar de CLAP-pakketten naartoe gaan. Deze bron was betrokken bij de verdeling van CLAP-pakketten in een bepaalde regio en kreeg van hogerhand de opdracht deze voedselpakketten naar een dorp te sturen, terwijl ze voor een ander dorp bestemd waren. In het dorp waar de pakketten naartoe gestuurd moesten worden had de centrale overheid economische belangen, aldus de bron.¹⁶⁸

1.5 Het programma Plan Vuelta a la Patria

Blijkens de website van het Venezolaanse ministerie van Buitenlandse zaken is het *Plan Vuelta a la Patria* (Plan Terugkeer naar het Vaderland) een programma dat in augustus 2018 door president Maduro is gecreëerd met als doel het bieden van steun en aanmoediging aan migranten die vrijwillig willen terugkeren naar Venezuela.¹⁶⁹ Het ministerie stelt dat het een antwoord is op de situatie van duizenden Venezolanen die in het land waar ze naartoe zijn gemigreerd geen kansen hebben gekregen, maar het tegenovergestelde ervaren en aangevallen, geëxploiteerd en gecriminaliseerd worden.¹⁷⁰ Volgens een vertrouwelijke bron is het plan bedoeld als propagandamiddel en probeert het door te focussen op de problemen van Venezolanen in het buitenland de aandacht van de binnenlandse problematiek af te leiden (zie ook hoofdstuk 5).¹⁷¹

Deelnemers en voorwaarden

Volgens het Venezolaanse ministerie van Buitenlandse Zaken is het een sociaal programma voor diegenen die vanwege verschillende redenen vrijwillig Venezuela hebben verlaten.¹⁷² Volgens *Radio Mundial* is er geen andere voorwaarde voor deelname aan het programma dan het hebben van de Venezolaanse nationaliteit. Voor Venezolanen zonder documenten biedt het programma de mogelijkheid gegevens over hun identiteit te leveren die in Venezuela geverifieerd kunnen worden.¹⁷³

Het plan zegt voor iedereen te zijn en geen politieke voorkeur of partijdigheid te kennen. Alleen diegenen die nog lopende zaken met justitie hebben, of zij die hebben deelgenomen aan gewelddadige publieke acties of "hatelijke" activiteiten tegen het Venezolaanse volk, zowel in Venezuela als daarbuiten, kunnen worden uitgesloten van deelname, aldus de voorschriften van het plan.¹⁷⁴

Begin 2020 maakte de Venezolaanse staatszender *Telesur* bekend dat tot dan ongeveer 17.000 Venezolanen gebruik hadden gemaakt van het programma.¹⁷⁵

Dit is net iets meer dan 0,3% van de hele Venezolaanse diaspora, schrijft de nieuwssite van *TalCual*, ervan uitgaande dat meer dan vierenhalf miljoen Venezolanen het land hebben verlaten.¹⁷⁶ Een vertrouwelijke bron zegt veertien personen gesproken te hebben die hadden deelgenomen aan het programma. Zes van de veertien hadden hem toevertrouwd Venezuela weer te willen verlaten. Of de

¹⁶⁷ NRC, *Met voedselpakket en vaderlandskaat wordt de Venezolaan koest gehouden*, 14 juni 2019.

¹⁶⁸ VTW, 26 februari 2020.

¹⁶⁹ <http://mppre.gob.ve/temas/vuelta-a-la-patria/>, geraadpleegd op 17 december 2019; Radio Mundial, *Conozca los requisitos del Plan Vuelta a la Patria*, 10 september 2018.

¹⁷⁰ <http://mppre.gob.ve/temas/vuelta-a-la-patria/>, geraadpleegd op 17 december 2019.

¹⁷¹ VTW, 20 februari 2020.

¹⁷² <http://mppre.gob.ve/temas/vuelta-a-la-patria/>, geraadpleegd op 17 december 2019

¹⁷³ Radio Mundial, *Conozca los requisitos del Plan Vuelta a la Patria*, 10 september 2018.

¹⁷⁴ Radio Mundial, *Conozca los requisitos del Plan Vuelta a la Patria*, 10 september 2018.

¹⁷⁵ Telesur, *Chile: 250 venezolanos retornan con Plan Vuelta a la Patria*, 2 februari 2020.

¹⁷⁶ TalCual, *Según el Gobierno, 250 venezolanos regresan de Chile en el plan vuelta a la patria*, 2 februari 2020.

personen meer steun of financiële middelen dan alleen het ticket hadden gekregen wist deze bron niet te zeggen. Hij merkte hierbij op dat het voorkomt dat de tickets niet door Venezuela worden betaald, maar door het land dat de Venezolanen terugstuurt.¹⁷⁷

Er zijn geen berichten bekend over deelnemers aan het programma die na terugkeer zijn gearresteerd of anderszins problemen hebben ondervonden van de overheid.

¹⁷⁷ VTW, 20 februari 2020.

2 Identiteit, nationaliteit en documenten

2.1 Identificatieplicht en documenten

2.1.1 *Identificatieplicht*

Artikel 6 uit hoofdstuk 2 van de *Ley Orgánica de Identificación* (Organieke Wet op Identificatie) uit 2014 stelt dat alle Venezolanen, vanaf hun geboorte, het recht hebben om over een geboorteakte als identificatiemiddel te beschikken. Het artikel vermeldt verder dat op de leeftijd van negen jaar de *Cédula de Identidad* (nationale identiteitskaart) verstrekt zal worden.¹⁷⁸ In artikel 13 uit hoofdstuk 4 van de wet staat dat de identiteitskaart het belangrijkste document ter identificatie is voor civiele, commerciële, administratieve en juridische zaken en verder voor alle zaken waarbij identificatie verplicht is (hierbij geeft de wet geen verdere specificatie).¹⁷⁹

Het is verplicht voor ouders hun pasgeboren kind binnen negentig dagen na geboorte bij de verantwoordelijke autoriteiten aan te melden ten behoeve van het verkrijgen van de geboorteakte.¹⁸⁰

Er is geen wet gevonden die stelt dat er een algemene identificatieplicht is. Een vertrouwelijke bron is van mening dat er geen algemene identificatieplicht *de jure* is, maar wel *de facto*. Vanwege de vele controleposten van bijvoorbeeld de politie-eenheid FAES en de legereenheid GNB in het land waarbij om identificatiepapieren gevraagd wordt en waarbij in sommige gevallen geld betaald moet worden als de papieren niet in orde zijn, bestaat er een soort identificatieplicht, aldus de bron.¹⁸¹ Een andere bron stelt dat eenieder verplicht is om een identificatiebewijs te overleggen als een daartoe bevoegde overheidsfunctionaris daarom vraagt.¹⁸²

2.1.2 *Vanaf welke leeftijd geldt deze identificatieplicht?*

Zoals hierboven is gesteld heeft iedere Venezolaan vanaf de leeftijd van negen jaar het recht op de nationale identiteitskaart. Binnen negentig dagen na geboorte dienen ouders hun pasgeborene bij de autoriteiten aan te melden. Het paspoort kan aangevraagd worden zodra een persoon een geboorteakte heeft.¹⁸³

2.1.3 *In hoeverre wordt deze identificatieplicht gehandhaafd?*

Vooropgesteld dient te worden dat een groot gedeelte van de Venezolaanse bevolking, ondanks het recht dat in de wetgeving wordt uitgesproken, zonder officiële of met verlopen documenten door het leven gaat (zie paragrafen 2.1.5 en 2.1.6). Ook de vele Venezolanen die zonder documenten via een van de illegale trochas naar buurlanden als Colombia en Brazilië vertrekken, laten zien dat het niet hebben van officiële documenten in Venezuela geen uitzondering is (zie hoofdstuk 4).

De controleposten waarover in paragraaf 2.1.1 gesproken wordt, zijn te omzeilen. De verhalen van verschillende vertrouwelijke bronnen wijzen hierop: een bron reisde met de kopie van een identiteitskaart van een bekende, een ander met de officiële identiteitskaart van een andere persoon die hij niet kende en nog een ander wist de

¹⁷⁸ Ley Orgánica de Identificación, Capítulo II, artikel 6, 19 november 2014.

¹⁷⁹ Ley Orgánica de Identificación, Capítulo IV, artikel 13, 19 november 2014.

¹⁸⁰ Ley Orgánica de Registro Civil (Organische Wet op Burgerregistratie), Capítulo III, artikel 86, 15 september 2009; VTW, 30 januari 2020

¹⁸¹ VTW, 21 februari 2020.

¹⁸² VTW, 6 mei 2020.

¹⁸³ <http://www.saime.gob.ve/identificacion> (geraadpleegd op 20 april 2020)

checkpoints te passeren door de beambten om te kopen. Ondanks de controleposten is geen van deze personen geïdentificeerd als zijnde de persoon die ze daadwerkelijk zijn tijdens hun tocht naar de grens met Colombia.¹⁸⁴

2.1.4 *Identiteits- en reisdocumenten*

In Venezuela kunnen de geboorteakte, de identiteitskaart en het paspoort als identiteitsdocument gebruikt worden. Op de website van het overheidsorgaan SAIME (zie ook paragraaf 1.3.2.) kan naast de eerdergenoemde identiteitskaart ook een document betreffende de inheemse identiteit aangevraagd worden.¹⁸⁵ Om naar het buitenland te reizen heb je het Venezolaanse paspoort nodig.¹⁸⁶ Venezolanen kunnen ook met een geldige identiteitskaart naar landen als Colombia en Brazilië reizen, maar kunnen sinds de zomer van 2019 vanuit deze landen niet doorreizen naar andere landen (zie ook hoofdstuk 4).¹⁸⁷ De nationale identiteitskaart is nodig voor burgerzaken, zakelijke overeenkomsten, administratieve en juridische handelingen.¹⁸⁸ De kaart is bijvoorbeeld nodig om te kunnen stemmen, een bankrekening te openen, een auto aan te schaffen, maar ook in de supermarkt voor de dagelijkse boodschappen.¹⁸⁹ De krant *El Estímulo* schreef in 2018 over een vrouw die haar originele identiteitskaart was verloren en geen toegang meer had tot haar bankrekeningen, omdat de bank haar om de originele identiteitskaart vroeg.¹⁹⁰ Vertrouwelijke bronnen geven aan dat bij het niet hebben van een geldige identiteitskaart een kopie van de kaart of een verlopen kaart soms voldoende is zoals bij de aanvraag van de *carnet de la patria* (zie ook paragraaf 2.2). Het geven van alleen het nummer van de kaart is vaak al voldoende in bijvoorbeeld de supermarkt.¹⁹¹

De identiteitswet (zie ook 2.1.1) stelt in artikelen 10 en 11 uit hoofdstuk 3 dat de talen en gebruiken van de inheemse bevolking van Venezuela gerespecteerd worden. De inheemse bevolking kan de *Cédula de Identidad Indígena* (inheemse identiteitskaart) aanvragen die naast in het Spaans ook in de taal van de gemeenschap van de aanvrager of –vraagster opgesteld wordt. Tevens hoeft de kleding voor de pasfoto niet aangepast te worden en mag deze conform de gebruiken, gewoontes en tradities van de gemeenschap zijn.¹⁹²

Een identiteitskaart heeft een geldigheidsduur van tien jaar en een paspoort van vijf jaar.¹⁹³

2.1.5 *Procedure aanvraag/verlenging documenten*

Het Venezolaans paspoort kan in Venezuela via de website van het overheidsorgaan SAIME aangevraagd en verlengd worden. De aanvrager dient een account voor de website aan te maken, waarmee een afspraak in het systeem gemaakt kan worden. De aanvrager kan de benodigde documenten in een van de kantoren van SAIME in het land overleggen. Venezolanen die in het buitenland wonen, zijn aangewezen op een Venezolaanse diplomatieke post.¹⁹⁴ Echter, niet alle diplomatieke posten geven paspoorten uit. Bij de Venezolaanse ambassade in Nederland kunnen bijvoorbeeld

¹⁸⁴ VTW, 1 februari 2020; VTW, 27 februari 2020; VTW, 20 februari 2020.

¹⁸⁵ <http://www.saime.gob.ve/identificacion/cedulacion> (geraadpleegd op 20 april 2020).

¹⁸⁶ <http://www.saime.gob.ve/identificacion/cedulacion> (geraadpleegd op 20 april 2020); VTW, 30 januari 2020.

¹⁸⁷ VTW, 25 februari 2020; VTW, 26 februari 2020; VTW, 24 februari 2020.

¹⁸⁸ VTW, 6 mei 2020.

¹⁸⁹ VTW, 21 april 2020; VTW, februari 2020: Het kan voorkomen dat bij een winkel de fysieke kaart niet hoeft te tonen en dat de klant slechts het nummer van de kaart hoeft te overleggen.

¹⁹⁰ *El Estímulo*, *Cédulas, la identidad como misión imposible*, 3 december 2018.

¹⁹¹ VTW, februari 2020; VTW, 1 februari 2020; VTW, 27 mei 2020.

¹⁹² Ley Orgánica de Identificación, Capítulo III, artikel 10/11, 19 november 2014.

¹⁹³ Ley Orgánica de Identificación, Capítulo IV, artikel 18, 19 november 2014; <http://www.saime.gob.ve/identificacion/pasaporte/ordinario> (geraadpleegd op 31 mei 2020).

¹⁹⁴ Dit kan een ambassade of een consulaat zijn.

geen paspoorten aangevraagd worden. Venezolanen woonachtig in Nederland moeten zich tot een andere Venezolaanse ambassade in Europa wenden die dat wel doet.¹⁹⁵

Om een paspoort aan te kunnen vragen moet een Venezolaan jonger dan negen jaar een gewaarmerkte kopie van zijn of haar geboorteakte kunnen overleggen. Nadat iemand negen jaar is geworden, moet naast een gewaarmerkte kopie van de geboorteakte de identiteitskaart overgelegd worden.¹⁹⁶ Verder moet bij de aanvraag van een paspoort onder andere een kleuren pasfoto en een afdruk van de rechterduim (en in het geval deze ontbreekt de linkerduim) afgegeven worden.¹⁹⁷

De nationale identiteitskaart (*Cédula de Identidad*) is gratis en kan in een van de lokale kantoren van SAIME aangevraagd worden.¹⁹⁸ Voor de eerste aanvraag van deze kaart dient de originele geboorteakte overgelegd te worden.¹⁹⁹ Een persoon die door naturalisatie de Venezolaanse nationaliteit verregen heeft, dient een bewijs van de naturalisatie te overleggen.²⁰⁰ Tevens is voor de aanvraag van deze kaart een vingerafdruk en een kleurenfoto nodig.²⁰¹ De nieuwe identiteitskaarten voldoen niet meer aan de veiligheidseisen die eerder aan de kaart gesteld waren volgens een vertrouwelijke bron. Tegenwoordig hebben de fysieke kaarten geen waarmerk en geen digitale vingerafdruk meer. De bron is van mening dat eenieder met een kopieermachine en een plastificeermachine een identiteitskaart kan maken.²⁰²

De nationale identiteitskaart kan niet verlengd worden en moet bij verloop, verlies of beschadiging opnieuw aangevraagd worden bij de SAIME. Hiervoor kan een kopie van de oude kaart gebruikt worden.²⁰³ Bij verlies van de kaart hoeft volgens een vertrouwelijke bron geen aangifte bij de politie gedaan te worden om een nieuwe aan te vragen.²⁰⁴

Volgens een vertrouwelijke bron worden de pasfoto's en vingerafdrukken in een centraal systeem, waarschijnlijk van het overheidsorgaan SAIME, opgeslagen.²⁰⁵ Volgens openbare bronnen functioneert het systeem van SAIME de laatste jaren niet naar behoren en worden de digitale vingerafdrukken niet goed verwerkt waardoor de aanvrager later niet herkend wordt. Hierdoor ontstaan problemen met de aanvraag en het verlengen van het paspoort en met de aanvraag van de identiteitskaart (zie ook paragraaf 2.1.6).²⁰⁶

Dient het aanvragen van identiteits- of reisdocumenten in persoon te gebeuren?

De aanvraag van een identiteits- of reisdocument dient door een meerderjarige altijd in persoon te gebeuren omdat tijdens de aanvraag een vingerafdruk genomen

¹⁹⁵ <http://www.saime.gob.ve/identificacion/cedulacion> (geraadpleegd op 20 april 2020); VTW, 30 januari 2020; VTW, 21 april 2020.

¹⁹⁶ <http://www.saime.gob.ve/identificacion/cedulacion> (geraadpleegd op 20 april 2020); VTW, 30 januari 2020.

¹⁹⁷ Ley Orgánica de Identificación, Capítulo IV, artikel 16, 19 november 2014.

¹⁹⁸ VTW, 6 mei 2020; VTW, 27 mei 2020.

¹⁹⁹ <http://www.saime.gob.ve/identificacion/cedulacion> (geraadpleegd op 20 april 2020); Ley Orgánica de Identificación, Capítulo IV, artikel 17, 19 november 2014; De wet maakt alleen melding van de originele geboorteakte, terwijl de website van SAIME ook nog stelt dat ook nog een gewaarmerkte kopie van de akte overlegd dient te worden.

²⁰⁰ Ley Orgánica de Identificación, Capítulo IV, artikel 17, 19 november 2014.

²⁰¹ Facebook van *Embajada de la República Bolivariana de Venezuela en Panamá*, 23 augustus 2018 (<https://www.facebook.com/326170954385951/posts/709831849353191/>)

²⁰² VTW, 8 juni 2020.

²⁰³ VTW, 6 mei 2020.

²⁰⁴ VTW, 27 februari 2020.

²⁰⁵ VTW, 30 januari 2020.

²⁰⁶ El Pitazo, *Falta de aprobación de huella dactilar deja a venezolanos sin pasaporte*, 15 maart 2020; Arnaldo, @arnaldocarvall1, 17 april 2019 (twitter.com/ejrl/status/1118529467587223552).

wordt. Beide ouders moeten het minderjarige kind vergezellen wanneer een document voor het kind wordt aangevraagd. Indien een van de ouders niet aanwezig kan zijn, dient de andere ouder gemachtigd te zijn door de ander. Bij het afhalen moeten de ouders ook aanwezig zijn.²⁰⁷

Voor het afhalen van het paspoort van een meerderjarige kan een andere persoon dan de aanvrager gemachtigd worden. De Venezolaanse ambassade in Brussel biedt bijvoorbeeld deze mogelijkheid.²⁰⁸ Op de website van het Venezolaanse consulaat-generaal op het Spaanse eiland Tenerife staat daarentegen dat machtigingen aan derden niet toegestaan zijn.²⁰⁹ Volgens een vertrouwelijke bron kunnen paspoorten in Venezuela evenmin middels een volmacht door een ander persoon dan de aanvrager opgehaald worden.²¹⁰

2.1.6 *Huidige problematiek bij het verkrijgen van een nieuw paspoort*

Twee vertrouwelijke bronnen hebben los van elkaar verklaard dat het probleem begint bij de geboorteakte waarvan een gewaarmerkte kopie overgelegd moet worden om een paspoort te kunnen krijgen. Vanwege het gebrek aan het juiste papier is de afgifte van geboorteakten problematisch.²¹¹ Voor de afgifte van paspoorten zijn er evenmin de benodigde materialen aanwezig. Niet alleen het gebrek aan materiaal, maar ook een haperend geautomatiseerd systeem en inefficiënte, langdurige procedures heeft het verkrijgen van een paspoort in een “nachtmerrie” veranderd volgens Transparencia Venezuela.²¹² Als eerste stap moet een online account bij SAIME aangemaakt worden en via dit account een aanvraag gedaan worden. Twee vertrouwelijke bronnen stellen dat door het slechte internet in Venezuela en het feit dat veel Venezolanen geen directe toegang tot internet hebben hiermee de eerste obstakels in de procedure opgeworpen worden. Alvorens een eerste fysieke afspraak bij een kantoor van SAIME te hebben zijn vaak al maanden verstreken, aldus de bronnen.²¹³

Verder heeft het verantwoordelijk overheidsorgaan SAIME de prijzen de afgelopen jaren verhoogd, waardoor eind 2019 een nieuw paspoort ongeveer 200 dollar en een verlenging ongeveer 100 dollar moesten kosten.²¹⁴ Voor de verlenging hoeft niet opnieuw een vingerafdruk gegeven te worden.²¹⁵ De wachttijd voor het uiteindelijk in handen hebben van het document kan maanden tot jaren duren volgens verschillende bronnen.²¹⁶

In sommige gevallen werden duizenden dollars aan steekpenningen betaald om een nieuw paspoort te krijgen.²¹⁷ De krant *El Nacional* schrijft dat vanwege de duizenden dollars die aan corrupte ambtenaren van SAIME betaald moesten worden om een

²⁰⁷ VTW, 30 januari 2020; VTW, 25 februari 2020; Website Consulaat Generaal Venezuela op Tenerife: <http://consuladodevenezuela.es/contenido.php?idNot=201> (geraadpleegd op 9 juni 2020).

²⁰⁸ Website Ambassade Venezuela in Brussel: <http://belgica.embajada.gob.ve/tramites-consulares/tramitacion-pasaporte-prorroga/> (geraadpleegd op 9 juni 2020); VTW, 30 januari 2020; VTW, 25 februari 2020.

²⁰⁹ Website Consulaat Generaal Venezuela op Tenerife: <http://consuladodevenezuela.es/contenido.php?idNot=201> (geraadpleegd op 9 juni 2020).

²¹⁰ VTW, 8 juni 2020

²¹¹ VTW, 18 februari 2020; VTW, 21 februari 2020.

²¹² Transparencia Venezuela, *El Saime da un tiro de gracia a derechos a la identidad y al libre tránsito*, 21 november 2019.

²¹³ VTW, 30 januari 2020; VTW, 6 mei 2020.

²¹⁴ Transparencia Venezuela, *El Saime da un tiro de gracia a derechos a la identidad y al libre tránsito*, 21 november 2019; VTW, 25 februari 2020; VTW, 6 mei 2020.

²¹⁵ VTW, 21 april 2020.

²¹⁶ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 22, 13 maart 2019; Transparencia Venezuela, *El Saime da un tiro de gracia a derechos a la identidad y al libre tránsito*, 21 november 2019; VTW, 13 april 2020; VTW, 30 januari 2020; VTW, 6 mei 2020.

²¹⁷ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 22, 13 maart 2019; Transparencia Venezuela, *El Saime da un tiro de gracia a derechos a la identidad y al libre tránsito*, 21 november 2019; VTW, 25 februari 2020.

paspoort te krijgen de VS in december 2019 sancties tegen de huidige en de vorige directeur van SAIME hadden ingesteld.²¹⁸ Als reactie op de sancties verkondigde Diosdado Cabello, vicevoorzitter van de PSUV, in zijn wekelijkse tv-programma *Con el mazo dando* (Met de knots slaan) dat de sancties ervoor zouden zorgen dat geen paspoorten meer uitgegeven zouden kunnen worden.²¹⁹

2.1.7 *Huidige methode van verlengen van de geldigheidsduur van het paspoort*

In verband met het ontbreken van de benodigde materialen voor het vervaardigen van een nieuw paspoort is het thans mogelijk om in het oude verlopen paspoort een *calcomanía* (sticker) geplakt te krijgen waarmee de geldigheid van het paspoort voor twee jaren verlengd wordt.²²⁰ Een vertrouwelijke bron geeft hierbij wel aan dat een sticker in je paspoort weinig doet als al je pagina's al vol met stempels van in- en uitreizen zitten. Dan heb je een nieuw paspoort nodig, zo stelt hij.²²¹ In de zomer van 2019 betaalde een vertrouwelijke bron in Venezuela nog 30 dollar voor de sticker terwijl zijn moeder een paar maanden later al 100 dollar voor dezelfde sticker moest betalen. Naar eigen zeggen was de procedure voor zowel de verlenging van zijn paspoort als die van zijn moeder binnen enkele weken doorlopen en afgehandeld.²²²

2.1.8 *Aanvraag van documenten in het buitenland*

Theoretisch gezien moet de aanvraag en verlenging van documenten in het buitenland mogelijk zijn, maar in de praktijk is het praktisch onmogelijk volgens vertrouwelijke bronnen.²²³ Alle problemen die er in Venezuela bestaan inzake het aanvragen van documenten zijn er ook in het buitenland en dan is er ook nog het probleem dat niet alle Venezolaanse diplomatieke missies in het buitenland consulaire diensten aanbieden. De vertrouwelijke bronnen geven aan dat, hoewel zij reeds voor de aanvraag van het document betaald hebben en dat de website van SAIME aangeeft dat er al aan alle voorwaarden voldaan is, het daar dan bij blijft.²²⁴ Venezolaanse consulaten verwijzen naar de website van SAIME als er bij hen wordt aangeklopt voor vragen inzake de stand van zaken van de aanvraag wordt.²²⁵ Een vertrouwelijke bron heeft gehoord dat Venezolanen in de staat Florida van de VS honderden dollars aan steekpenningen hebben betaald om de sticker voor de verlenging in hun paspoort te krijgen.²²⁶

2.1.9 *Aanvraag paspoort zonder cédula de identidad in het buitenland*

De *cédula de identidad* (identiteitskaart) die alleen maar in Venezuela verkregen kan worden, is benodigd voor het aanvragen van een paspoort. Derhalve is het niet mogelijk voor een Venezolaan die in het buitenland woonachtig is en niet over een dergelijke kaart beschikt om een paspoort bij een Venezolaanse diplomatieke post aan te vragen.²²⁷ Hierbij merkt een vertrouwelijke bron op dat de kinderen die in het buitenland geboren zijn van in het buitenland woonachtige Venezolaanse ouders wel

²¹⁸ El Nacional, *Cabello afirmó que sanciones al director del Saime impedirán impresión de pasaportes*, 11 december 2019; US Department of the Treasury, *Treasury Sanctions Corruption and Material Support Networks*, 9 december 2019.

²¹⁹ Con el Mazo Dando, *Sepa por qué el Saime no podrá imprimir más pasaportes*, 11 december 2019: In zijn programma hanteert Cabello vaak een *mazo* (knots) met uitsteeksels.

²²⁰ VTW, 2 februari 2020; VTW, 21 april 2020.

²²¹ VTW, 21 februari 2020.

²²² VTW, 2 februari 2020.

²²³ VTW, 13 april 2020; VTW, 30 januari 2020; VTW, 6 mei 2020: Een vertrouwelijke bron geeft aan dat het gerucht gaat dat er sinds enkele jaren een onofficieel decreet is dat de uitgifte van nieuwe paspoorten of het verlengen van paspoorten in het buitenland verbiedt.

²²⁴ Het gaat hier om drie gevallen waar het telkens om de verlenging van het paspoort gaat.

²²⁵ VTW, 13 april 2020; VTW, 30 januari 2020; VTW, 21 april 2020.

²²⁶ VTW, 8 mei 2020.

²²⁷ <http://www.saime.gob.ve/identificacion/cedulacion> (geraadpleegd op 20 april 2020); VTW, 30 januari 2020; VTW, 8 juni 2020.

bij een Venezolaanse diplomatieke post met consulaire bevoegdheden een paspoort kunnen aanvragen.²²⁸ In theorie, want in de praktijk zal de problematiek zoals in paragraaf 2.1.3 van toepassing zijn.²²⁹

2.1.10 *(Andere) onmisbare en/of verplichte documenten*

Desgevraagd geeft een vertrouwelijke bron aan dat al naar gelang het doel er verschillende documenten in Venezuela bestaan die onmisbaar en/of verplicht zijn. Er zijn documenten benodigd om belastingaangifte te kunnen doen, om visa voor andere landen aan te vragen, beurzen aan te vragen, een huis te kunnen huren, voor de inschrijving bij een universiteit etc. Ten behoeve van deze handelingen worden documenten als een verklaring omtrent criminele antecedenten, een medische verklaring, een uittreksel uit het belastingregister, het rijbewijs en de partijkaart van de PSUV genoemd. Al deze documenten hebben verschillende aanvraagprocedures en geldigheidstermijnen.²³⁰

Het document dat naast de in paragraaf 2.1.4. genoemde documenten veel genoemd wordt als een essentieel document in de huidige Venezolaanse maatschappij is de *carnet de la patria*. Dit document zal uitgebreid aan bod komen in paragraaf 2.2.

2.1.11 *Afgifte van een paspoort aan gezochte personen*

Twee vertrouwelijke bronnen menen dat er wel degelijk gecontroleerd wordt bij de afgifte van een paspoort of iemand gezocht wordt. Het staatsorgaan SAIME is de instantie die verantwoordelijk is voor de verwerking en administratie van alle gegevens inzake de burgeradministratie en kan in het systeem checken of er een arrestatiebevel voor iemand uitstaat.²³¹ In paragrafen 1.3.2 wordt ingegaan op de vraag of er centrale lijsten van gezochte personen bestaan en welke instanties verantwoordelijk zijn voor het beheer van en toegang hebben tot deze lijsten.

Het is niet bekend in hoeverre dergelijke lijsten gebruikt worden bij de aanvraag van een paspoort om te controleren of iemand gezocht wordt. Volgens een vertrouwelijke bron heeft in principe iedere Venezolaan recht op een paspoort, dus ook gezochte personen. Iemand die gezocht wordt, zal waarschijnlijk het risico niet willen lopen om bij de aanvraag van een paspoort opgepakt te worden, voegt de bron aan zijn stelling toe.²³²

De regering heeft naar verluidt de afgelopen jaren regelmatig zonder opgave van reden de paspoorten van onder andere journalisten, oppositieleden, en parlementsleden afgenomen toen ze het land wilden verlaten.²³³ Voor voorbeelden van personen van wie het paspoort is ingenomen door de Venezolaanse autoriteiten zie paragrafen 1.3.1, 1.3.3, 3.2.2 en 3.74.

2.1.12 *Corruptie en vervalsingen*

Naast het feit dat de huidige directeur van SAIME ervan verdacht wordt Venezolanen steekpenningen te hebben laten betalen om paspoorten te kunnen verkrijgen, wordt de vorige directeur ervan verdacht paspoorten aan niet-Venezolanen verkocht te hebben.²³⁴ *The Washington Post* schrijft dat volgens het Amerikaanse ministerie van Financiën duizenden paspoorten aan niet-Venezolanen zijn verkocht onder het

²²⁸ VTW, 6 mei 2020.

²²⁹ VTW, 30 januari 2020

²³⁰ VTW, 30 januari 2020; VTW, 26 februari 2020.

²³¹ VTW, 30 januari 2020; VTW, 6 mei 2020.

²³² VTW, 6 mei 2020.

²³³ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 22, 13 maart 2019.

²³⁴ US Department of the Treasury, *Treasury Sanctions Corruption and Material Support Networks*, 9 december 2019.

leiderschap van Gustavo Adolfo Vizcaino Gil die van april 2016 tot juni 2018 algemeen directeur van SAIME was.²³⁵ Een vertrouwelijke bron geeft aan dat SAIME zelf erkend heeft dat binnen de gelederen van de dienst corrupte beambten werkzaam zijn.²³⁶

Een leider van de Colombiaanse guerrillabeweging ELN, de Colombiaan Luis Felipe Ortega, had een Venezolaanse identiteitskaart en zelfs zijn eigen *carnet de la patria* onder de valse naam Gabriel Alfonso Ariza Suarez toen hij in november 2018 door het Venezolaanse leger werd gearresteerd.²³⁷ Het is niet bekend hoe Ortega aan deze documenten gekomen is.

In 2009 beschuldigde een officier van justitie uit New York in een toespraak de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, Justitie en Vrede van Venezuela Tareck el Aissami ervan dat hij Venezolaanse paspoorten aan de Palestijnse groepering Hamas en de Libanese groepering Hezbollah verstrekte.²³⁸ Een inlichtingenrapport uit 2013 van een groep Latijns-Amerikaanse landen dat in handen van CNN is gekomen zegt dat van 2008 tot 2012 172 individuen, onder wie leden van de Libanese groepering Hezbollah, over Venezolaanse paspoorten konden beschikken. In het rapport stond dat Tareck El Aissami, die als minister van Binnenlandse Zaken, Justitie en Vrede verantwoordelijk voor immigratie was, de uitgifte van de paspoorten mogelijk had gemaakt.²³⁹ Een Venezolaanse diplomaat die van april 2013 tot eind 2015 op de Venezolaanse ambassade in Bagdad werkzaam was, vertelt in een interview met CNN dat vanuit de ambassade paspoorten aan niet-Venezolanen verkocht zouden worden.²⁴⁰

Vervalsingen documenten

De krant *El Nacional* maakt in februari 2018 melding van de aanhouding van een bende die zich bezighield met het vervalsen van onder andere Venezolaanse paspoorten.²⁴¹ Het Venezolaanse ministerie van Buitenlandse zaken stelt op haar website dat Venezolaanse documenten internationaal een goede reputatie hebben en dat het eenieder verantwoordelijkheid is dat zo te houden. Verder verkondigt het ministerie dat de diplomatieke posten van interim-president Guaidó geen officiële documenten kunnen uitgeven en dat alleen de posten van de regering-Maduro dat kunnen.²⁴²

Zoals in paragraaf 2.1.5 is vermeld is de huidige nationale identiteitskaart makkelijk na te maken. Deze informatie is niet geverifieerd kunnen worden.

Corruptie bij de uitgifte van paspoorten

Hierboven is geschreven over de steekpenningen die tegenwoordig betaald worden om de procedure om aan een paspoort te komen te versnellen en de verkoop van

²³⁵ The Washington Post, *The U.S. Treasury Department's Office of Foreign Assets Control made the designations on both Gustavo Adolfo Vizcaino Gil and his predecessor, Juan Carlos Dugarte Padron, on International Anti-Corruption Day*, 9 december 2019.

²³⁶ VTW, 6 mei 2020.

²³⁷ El Mundo, *La guerrilla colombiana del ELN ataca por primera vez a las fuerzas militares venezolanas*, 5 november 2018; Steemit, *Because the ELN attack occurred in Amazonas*, 1 november 2018; Steemit, *Because the ELN attack occurred in Amazonas*, 1 november 2018; Insight Crime, *ELN Now Present in Half of Venezuela*, 13 november 2018.

²³⁸ Global Financial Integrity, *The Link between Iran and Venezuela: A Crisis in the Making?*, 8 september 2009.

²³⁹ CNN, *Venezuela may have given passports to people with ties to terrorism*, 14 februari 2017.

²⁴⁰ CNN, *Venezuela may have given passports to people with ties to terrorism*, 14 februari 2017: Uit angst voor represailles van de Venezolaanse autoriteiten is de klokkenluider uit het land gevlucht en woont nu in het buitenland.

²⁴¹ El Nacional, *Desmantelan banda dedicada a la falsificación de documentos fiscales*, 9 februari 2018.

²⁴² mppre.gob.ve, *Government of Venezuela warns consequences of alteration of documents in unauthorized agencies*, 3 juni 2019.

paspoorten aan niet-Venezolanen. Vanwege deze corruptie heeft de VS sancties aan de vorige en de huidige directeur van SAIME opgelegd.²⁴³

2.2 Carnet de la Patria

Functie van de Carnet de la Patria

De in februari 2017 geïntroduceerde *Carnet de la Patria* (Vaderlandskaat) is een identiteitskaart die aangevraagd kan worden via de website www.patria.org.ve.²⁴⁴ Om een account op deze website aan te maken is wel de nationale identiteitskaart nodig en moeten volgens een vertrouwelijke bron een dertigtal vragen ingevuld worden.²⁴⁵ Volgens twee vertrouwelijke bronnen is geen origineel van de nationale identiteitskaart nodig om de *carnet de la patria* te verkrijgen. Een bron meldt dat slechts het nummer van de kaart gegeven hoeft te worden die dan in de systemen van SAIME geverifieerd wordt.²⁴⁶

De aanvrager hoeft geen lid te zijn van de PSUV.²⁴⁷ Een vertrouwelijke bron meldt dat leden van de PSUV de kaart automatisch krijgen.²⁴⁸ Door gesprekken met medewerkers van het kaartsysteem en screenshots van gebruikersgegevens die door Reuters bekeken zijn, komt het persagentschap tot de conclusie dat door middel van de kaart de Venezolaanse autoriteiten de beschikking hebben over details zoals geboortedatum, familiegegevens, werk en inkomen, eigendommen, medische geschiedenis, ontvangen staatsvoorzieningen, lidmaatschap van een politieke partij en het stemgedrag van de kaarthouder.²⁴⁹ De vaderlandskaat is benodigd om bijvoorbeeld toegang te verkrijgen tot voedselpakketten van het CLAP-voedselprogramma, bonussen, pensioenen, medicijnen en gesubsidieerde benzine.²⁵⁰ Volgens een vertrouwelijke bron heb je bijvoorbeeld alleen recht op pensioen als je de kaart hebt.²⁵¹

Daar waar Maduro tijdens de viering van de derde verjaardag van de Vaderlandskaat de kaart roemt als middel om het Venezolaanse volk te bedienen en te beschermen in deze tijd van een "economische oorlog",²⁵² zien tegenstanders de kaart als een middel om het Venezolaanse volk te controleren en als chantagemiddel.²⁵³ Een vertrouwelijke bron stelt dat bij een verhuizing de regering mede door de kaart de persoon die verhuist is, kan traceren als er bijvoorbeeld een beroep gedaan wordt op het CLAP-systeem.²⁵⁴ Tijdens de viering begin februari 2020 meldde Maduro dat er op dat moment meer dan achttien miljoen Venezolanen een dergelijke kaart hadden.²⁵⁵

²⁴³ US Department of the Treasury, *Treasury Sanctions Corruption and Material Support Networks*, 9 december 2019.

²⁴⁴ Transparencia Venezuela, *Annual Report of Corruption in Venezuela, 2017*; <https://www.patria.org.ve/login> (geraadpleegd op 21 april 2020).

²⁴⁵ VTW, 19 februari 2020.

²⁴⁶ VTW, 27 februari 2020; VTW, februari 2020.

²⁴⁷ VTW, 26 februari 2020; VTW, februari 2020.

²⁴⁸ VTW, 6 mei 2020.

²⁴⁹ Reuters, *How ZTE helps Venezuela create China-style social control*, 14 november 2018; El País, *Maduro se reelige como presidente con una abstención récord y en medio de denuncias de fraude*, 22 mei 2018.

²⁵⁰ Transparencia Venezuela, *Annual Report of Corruption in Venezuela, 2017*; Reuters, *How ZTE helps Venezuela create China-style social control*, 14 november 2018; NRC, *Met voedselpakket en vaderlandskaat wordt de Venezolaan koest gehouden*, 14 juni 2019.

²⁵¹ VTW, 8 juni 2020.

²⁵² Nicolás Maduro, *Presidente Maduro en el 3er Aniversario del Carnet De la Patria*, 6 februari 2020, geraadpleegd van [youtube.com/watch?v=Mt3FvSW8iYc&feature=emb_title](https://www.youtube.com/watch?v=Mt3FvSW8iYc&feature=emb_title) (vanaf minuut 5.30).

²⁵³ Transparencia Venezuela, *Annual Report of Corruption in Venezuela, 2017*; NRC, *Met voedselpakket en vaderlandskaat wordt de Venezolaan koest gehouden*, 14 juni 2019; VTW, 26 februari 2020; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 25, 13 maart 2019; VTW, 6 mei 2020.

²⁵⁴ VTW, 8 juni 2020.

²⁵⁵ Nicolás Maduro, *Presidente Maduro en el 3er Aniversario del Carnet De la Patria*, 6 februari 2020, geraadpleegd van [youtube.com/watch?v=Mt3FvSW8iYc&feature=emb_title](https://www.youtube.com/watch?v=Mt3FvSW8iYc&feature=emb_title) (vanaf minuut 6.20).

Nadelen voor burgers die niet in het bezit zijn van een Carnet de la Patria
Verschillende vertrouwelijke bronnen zeiden de vaderlandskaat als een pressiemiddel te zien, maar waren uiteindelijk toch overstap gegaan en hadden de kaart aangevraagd. Een bron die zei met de oppositie te sympathiseren, had de kaart genomen omdat hij anders geen zaken met regeringsgetrouwe partners kon doen.²⁵⁶ Venezolanen die de kaart niet hebben, hebben geen toegang tot de hierboven genoemde voorzieningen en overheidsprogramma's.²⁵⁷ Een Venezolaanse vrouw was naar Colombia vertrokken omdat ze geen toegang tot medische hulp had. Dit was volgens haar met name vanwege het niet hebben van een vaderlandskaat. Ze vroeg zich af of het iets had uitgemaakt als ze wel een dergelijke kaart had gehad, omdat er sowieso een schrijnend gebrek aan medicijnen is in Venezuela.²⁵⁸ Reuters schrijft over een dokter die een diabetespatiënt geen insuline wilde voorschrijven, omdat deze geen vaderlandskaat had.²⁵⁹

Naast de voorzieningen worden de Venezolanen die geen kaart hebben ook de bonussen onthouden die de kaarthouders wel krijgen. Op de website van de Venezolaanse vicepresident wordt bijvoorbeeld melding gemaakt van een bonus voor moeders die tevens kaarthouder zijn tijdens Moederdag.²⁶⁰ Deze bonus lag volgens het NRC hoger dan het minimumloon.²⁶¹ Tijdens de presidentsverkiezingen van mei 2018 konden stemgerechtigden, bij een zogenaamde 'rode kiosk' of 'rood punt', de kaart laten scannen en ontvingen ze een bonus. Ze moesten wel een aantal persoonlijke vragen beantwoorden, waaronder de vraag naar hun stemgedrag.²⁶² Volgens vertrouwelijke bronnen kunnen de autoriteiten verifiëren of het opgegeven stemgedrag overeenkomt met de daadwerkelijke uitgegeven stem. Alvorens te stemmen moet allereerst een vingerafdruk gegeven worden. De vertrouwelijke bronnen zijn van mening dat dit systeem direct in contact staat met de machine die voor het stemmen gebruikt wordt.²⁶³

Negatieve belangstelling voor burgers zonder Carnet de la Patria

Naast het niet ontvangen van bonussen en het verstoken zijn van bepaalde overheidsvoorzieningen (zie ook paragraaf 1.4.2 en 1.4.3) is het niet bekend of burgers zonder een vaderlandskaat in de negatieve belangstelling van de Venezolaanse autoriteiten staan.

2.3 Nationaliteit

Nationaliteit van rechtswege

Artikel 32 uit de *Constitución* (grondwet) van Venezuela stelt dat de volgende personen Venezolaan bij geboorte zijn:

- Eenieder die op Venezolaanse grondgebied is geboren (*jus soli* rechtsbeginsel);
- Eenieder die in het buitenland geboren is als kind van ten minste één Venezolaanse ouder.

²⁵⁶ VTW, 26 februari 2020; VTW, feb 2020.

²⁵⁷ Reuters, *How ZTE helps Venezuela create China-style social control*, 14 november 2018.

²⁵⁸ VTW, 26 februari 2020.

²⁵⁹ Reuters, *How ZTE helps Venezuela create China-style social control*, 14 november 2018.

²⁶⁰ <http://vicepresidencia.gob.ve/este-lunes-continua-asignacion-de-bono-del-dia-de-la-madre/> (geraadpleegd op 21 april 2020).

²⁶¹ NRC, *Met voedselpakket en vaderlandskaat wordt de Venezolaan koest gehouden*, 14 juni 2019.

²⁶² NRC, *Met voedselpakket en vaderlandskaat wordt de Venezolaan koest gehouden*, 14 juni 2019; Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018; Reuters, *How ZTE helps Venezuela create China-style social control*, 14 november 2018; Human Rights Watch, *World Report Events of 2018*, 2019.

²⁶³ VTW, 26 februari 2020.

Een persoon die in het buitenland geboren is met ten minste één ouder die de Venezolaanse nationaliteit van rechtswege gekregen heeft, moet zich in Venezuela vestigen of zijn of haar wil uitspreken om de Venezolaanse nationaliteit te verkrijgen. Een persoon die in het buitenland geboren is met ten minste één ouder die de Venezolaanse nationaliteit door naturalisatie heeft verkregen, moet alvorens de leeftijd van achttien bereikt te hebben zich op Venezolaans grondgebied vestigen en voor de leeftijd van vijftig zijn of haar wil uitspreken om de Venezolaanse nationaliteit te verkrijgen.²⁶⁴

Nationaliteit via naturalisatie

Artikel 33 uit de grondwet stelt dat de volgende personen Venezolaan via naturalisatie zijn:

- Buitenlanders die de naturalisatiekaart hebben verkregen. Om deze te kunnen verkrijgen hebben ze ten minste tien jaar onafgebroken in Venezuela gewoond alvorens de Venezolaanse nationaliteit aan te vragen. De termijn van tien jaar wordt tot vijf jaar gereduceerd in het geval van personen die de oorspronkelijke nationaliteit van Spanje, Portugal, Italië, of Latijns-Amerikaanse of Caribische landen hadden;
- Buitenlanders die ten minste vijf jaar met een Venezolaanse partner zijn getrouwd;
- Buitenlanders die minderjarig zijn en van wie de ouder die via naturalisatie de Venezolaanse nationaliteit heeft verkregen, op de dag van naturalisatie het ouderlijk gezag over de minderjarige had. Hierbij moet de minderjarige voor zijn of haar twintigste verjaardag verklaren de Venezolaanse nationaliteit te willen aanvaarden en voor deze verklaring ten minste vijf jaar onafgebroken in Venezuela hebben gewoond.²⁶⁵

Verlies van Venezolaanse nationaliteit (en herverkrijgen)

Artikel 35 van de Venezolaanse grondwet stelt dat Venezolanen die van rechtswege de Venezolaanse nationaliteit hebben verkregen de nationaliteit niet ontnomen kan worden. De Venezolaanse nationaliteit die door naturalisatie is verkregen, kan middels een rechterlijk bevel, in overeenstemming met de wet, afgenomen worden.²⁶⁶

In artikel 36 wordt gesteld dat het mogelijk is om vrijwillig afstand te van doen van de Venezolaanse nationaliteit. Hetzelfde artikel stelt dat elke Venezolaan die van rechtswege de nationaliteit heeft verkregen de Venezolaanse nationaliteit, bij vrijwillige afstand, weer kan verkrijgen door ten minste twee jaar in Venezuela te wonen en te verklaren de Venezolaanse nationaliteit weer te willen aanvaarden. Een Venezolaan die via naturalisatie Venezolaan is geworden, moet bij vrijwillige afstand weer aan de voorwaarden zoals in artikel 33 gesteld voldoen om de Venezolaanse nationaliteit opnieuw te verkrijgen.²⁶⁷

Dubbele nationaliteit

Artikel 34 van de grondwet stelt dat de Venezolaanse nationaliteit niet verloren gaat bij het verkrijgen van een andere nationaliteit, hetgeen impliceert dat een dubbele nationaliteit bij wet toegestaan is.²⁶⁸

²⁶⁴ Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, artikel 32, 1999.

²⁶⁵ Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, artikel 33, 1999.

²⁶⁶ Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, artikel 35, 1999.

²⁶⁷ Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, artikel 36, 1999.

²⁶⁸ Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, artikel 34, 1999.

3 Mensenrechten

3.1 Monitoring burgers

Monitoring van door Venezolaanse autoriteiten

In paragraaf 2.2. is reeds ingegaan op de carnet de la patria en in hoeverre deze kaart gebruikt wordt om Venezolaanse burgers te monitoren. De Venezolaanse autoriteiten maken volgens verschillende bronnen ook gebruik van andere methodes om de Venezolaanse burger te monitoren. Een oud-generaal zegt in een interview met de Groene Amsterdammer dat de regering overal spionnen heeft.²⁶⁹ Dit gebeurt onder meer door de zogenaamde *patriotas cooperantes* (meewerkende patriotten). Dit zijn informanten die de Venezolaanse autoriteiten tippen over vermeende 'vijanden van de staat'.²⁷⁰ Deze patriotas cooperantes zijn personen die vanuit hun eigen positie of hun kennissenkring informatie aandragen.²⁷¹ Daarnaast zijn er de *infiltrantes* (infiltranten). Dit zijn personen die doelgericht door een van de inlichtingendiensten geplaatst worden in een bepaalde groep of organisatie om informatie te verzamelen. Vertrouwelijke bronnen spreken bijvoorbeeld over infiltrantes binnen de universiteiten en het leger. De Venezolaanse autoriteiten sturen naar verluidt ook infiltrantes mee met de Venezolaanse migratiestroom om zodoende een informatiepositie binnen de Venezolaanse diaspora op te bouwen.²⁷²

De civiele inlichtingendienst SEBIN en de militaire counterpart DGCIM worden ook door verschillende open en vertrouwelijke bronnen genoemd als organisaties die personen volgen en monitoren die op de een of andere manier de belangstelling van de Venezolaanse autoriteiten hebben gewekt. De Washington Post schrijft over een speciaal team van de SEBIN van 150 man sterk die de taak heeft om regeringsopponenten te volgen.²⁷³ Een vertrouwelijke bron vertelt dat hij dagelijks gevolgd wordt door de SEBIN en dat leden van deze dienst zelf hebben aangegeven al zijn bewegingen te monitoren. De SEBIN volgt hem regelmatig heel opzichtig in hun karakteristieke witte busjes, aldus de bron.²⁷⁴ Een andere bron meent door de DGCIM gevolgd te zijn, alhoewel deze persoon dat niet met zekerheid kan stellen.²⁷⁵

Gebruik software bij monitoring

CitizenLab maakt melding in 2015 van het feit dat Venezuela mogelijk spionage software van Duitse makelij heeft aangeschaft.²⁷⁶ Ook wordt China genoemd als een leverancier van technologie en software om het Venezolaanse volk te controleren en te monitoren. Deze technologie wordt veelal gelieerd aan de eerdergenoemde carnet de la patria.²⁷⁷ Informatie, die niet geverifieerd kon worden, wijst op technologie die het identificatieproces bij het stemmen koppelt aan het uiteindelijke stemgedrag.²⁷⁸

²⁶⁹ De Groene Amsterdammer, *De dode dromen van Chávez*, 30 mei 2018.

²⁷⁰ PSUV-kopstuk Diosdado Cabello noemt in zijn wekelijkse tv-programma regelmatig personen met naam en toenaam die hem zijn aangedragen door deze patriotas cooperantes. Cabello beschuldigt deze personen er dan vaak van staatsondermijnende activiteiten te ontplooiën.

²⁷¹ The Economist, *The Americas: A Bolivarian English Dictionary*, 19 november 2015; El Nuevo Herald, *Gobierno de Maduro persigue a abogados y activistas de DDHH en Venezuela*, 26 maart 2015; Venezuela Awareness, *Maduro oficializa sistema de "patriotas cooperantes" en labores de inteligencia por parroquia*, 18 januari 2017.

²⁷² VTW, 27 februari 2020; VTW, 12 februari 2020.

²⁷³ The Washington Post, *Troops that defied Maduro have fled Venezuela*, 9 december 2019.

²⁷⁴ VTW, 19 februari 2020.

²⁷⁵ VTW, 1 februari 2020.

²⁷⁶ CitizenLab, *Pay No Attention to the Server Behind the Proxy*, 15 oktober 2015.

²⁷⁷ Newsweek, U.S., *Military Plans to Battle Russia, China and Iran's 'Most Disturbing' Influence in Venezuela*, 10 oktober 2019; Reuters, *How ZTE helps Venezuela create China-style social control*, 14 november 2018.

²⁷⁸ VTW, 26 februari 2020.

Een vertrouwelijke bron geeft aan dat ondanks alle informanten, de Chinese technologie en de trainingen van Cubaanse inlichtingenadviseurs het Venezolaanse veiligheidsapparaat niet de mankracht en middelen heeft om eenieder van wie ze het zouden willen te kunnen volgen en monitoren. Er moeten derhalve keuzes gemaakt worden volgens de goed ingevoerde bron.²⁷⁹ Volgens de ngo *Espacio Público* werd er eind 2017 gewaarschuwd voor malware die bedoeld was om bewegingen en communicatie op Android-apparaten te monitoren. Apparaten van verschillende mensenrechtenactivisten zouden besmet zijn geraakt met deze malware, aldus de ngo.²⁸⁰ Het is echter niet bekend op welke schaal de Venezolaanse autoriteiten in staat zijn om met software en technische middelen Venezolaanse burgers te monitoren.

Monitoring van Venezolanen in het buitenland

De militaire inlichtingendienst DGCIM heeft naar verluidt een speciale opleiding voor inlichtingenofficieren die in het buitenland op Venezolaanse ambassades geplaatst worden. De officieren worden met een cover als diplomaat in *países de special interés* (landen van speciale interesse) geplaatst volgens een vertrouwelijke bron. Deze personen hebben volgens deze bron ook de taak Venezolanen in het buitenland te monitoren.²⁸¹ Een bron die in het buitenland de belangen van Venezolanen behartigt, geeft aan in de belangstelling te staan van de Venezolaanse ambassade in het land alwaar de bron woonachtig is. Deze belangstelling wordt niet als bedreigend ervaren, maar met deze belangstelling laat de ambassade wel zien de organisatie van bron te monitoren, aldus de bron.²⁸²

Zoals reeds hierboven is beschreven, maken sommige bronnen melding van infiltranten van de autoriteiten tussen de Venezolanen die het land verlaten. Dit zou met name gebeuren in Colombia alwaar het merendeel van de Venezolaanse migranten thans verblijft. In maart 2020 schrijft de krant *El Nacional* dat de Colombiaanse autoriteiten drie leden van de politie-eenheid FAES hebben gearresteerd vanwege vermeende spionageactiviteiten tegen de Venezolaanse oppositie in het land.²⁸³

3.2 Oppositie/dissidenten

3.2.1 Belangrijkste oppositionele partijen

In december 2015 won de *Mesa Unida Democrática* (MUD: Verenigde Democratische Tafel), een alliantie van bijna alle oppositiepartijen, twee derde van alle zetels in het AN.²⁸⁴ Aangezien ze na deze overwinning door de regerende partij werd tegengewerkt (zie paragraaf 1.1.1), voerde de MUD tussen de maanden april en juli van 2017 een campagne waarin het het Venezolaanse volk opriep om de straat op te gaan met het doel om de regering-Maduro tot democratische hervormingen te dwingen.²⁸⁵ De demonstraties werden echter door de autoriteiten met geweld beantwoord en leidden uiteindelijk niet tot het beoogde doel, hetgeen volgens de ICG het begin van de desintegratie van de MUD betekende.²⁸⁶

²⁷⁹ VTW, 27 februari 2020.

²⁸⁰ Espacio Público, *Situación general del derecho a la libertad de expresión en Venezuela Enero-Septiembre de 2017*, 24 oktober 2017.

²⁸¹ VTW, 27 februari 2020.

²⁸² VTW, 30 januari 2020.

²⁸³ El Nacional, *Detuvieron en Colombia a 3 funcionarios de la FAES dedicados a espiar a políticos de la oposición venezolana*, 12 maart 2020.

²⁸⁴ ICG, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, pagina 3, 19 juni 2017.

²⁸⁵ ICG, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, pagina 3, 19 juni 2017.

²⁸⁶ ICG, *Friendly Fire: Venezuela's Opposition Turmoil*, 23 november 2018.

De G4 is een alliantie van de vier oppositiepartijen binnen de MUD die tijdens de parlementsverkiezingen in 2015 de meeste stemmen kregen. Deze vier partijen zijn *Acción Democrática* (AD: Democratische Actie), *Primero Justicia* (PJ: Eerst Gerechtigheid), *Voluntad Popular* (VP: De Wil van het Volk) en *Un Nuevo Tiempo* (UNT: Een Nieuwe Tijd).²⁸⁷ AD is een politieke partij met een sociaaldemocratische agenda.²⁸⁸ Henry Ramos Allup is de secretaris-generaal van de partij. De vicevoorzitter van het AN Edgar Zambrano is tevens lid van AD. PJ omschrijft zichzelf als een progressieve partij die op humanistische gronden is gefundeerd.²⁸⁹ De politiek van PJ is gebaseerd op de menselijke waardigheid, aldus de website van de partij. Julio Borges is de nationale coördinator van de partij.²⁹⁰ PJ-lid Henrique Capriles heeft het in de presidentsverkiezingen van 2012 en 2013 tegen respectievelijk Hugo Chávez en Nicolás Maduro opgenomen en beide keren verloren.²⁹¹ UNT is een centrum-linkse partij met een sociaaldemocratische ideologie die door voormalige leden van AD is opgericht. UNT is opgericht door Manuel Rosales die gouverneur van de staat Zulia en burgemeester van Maracaibo is geweest.²⁹² De partij begon als een regionale partij in de staat Zulia, maar vanaf 2006 is het ook nationaal actief.²⁹³ VP die in 2009 door Leopoldo López is opgericht, heeft eveneens een centrumlinks signatuur.²⁹⁴

Het door de oppositie geleide AN verwierp eind mei 2020 het besluit van de Venezolaanse procureur-generaal om het Venezolaanse hooggerechtshof te vragen VP tot een "criminele organisatie met terroristische doeleinden" uit te roepen. De procureur-generaal Tarek William Saab was tot dit besluit gekomen na de vermeende betrokkenheid van de partij met een mislukte gewapende invasie vanuit Colombia, de zogenaamde operatie Gedeon, eerder die maand.²⁹⁵ De partij verwierp de aantijgingen van Saab en stelde in een twitterbericht dat de beschuldiging komt van een regering die ervan verdacht wordt banden te hebben met de FARC, het ELN, Hezbollah en drugskartels.²⁹⁶

De G4 wordt aangevoerd door reedsgenoemde Juan Guaidó, die zijn lidmaatschap van de partij *Voluntad Popular* begin januari 2020 heeft opgezegd om boven alle partijen te kunnen staan.²⁹⁷ Andere partijen die ten tijde van het schrijven van dit ambtsbericht oppositie voeren tegen de regering van Maduro zijn onder andere *Encuentro Ciudadano* (Burgerontmoeting), deze partij is opgericht door Delsa Solórzano ex-lid van UNT, *Bandera Roja* (BR: Rode Vlag), *Causa R*, *Vente Venezuela*

²⁸⁷ De vier belangrijkste oppositiepartijen waren door de Venezolaanse autoriteiten voor de presidentsverkiezingen van 2018 uitgesloten; de autoriteiten erkennen van alle partijen die in 2015 lid waren van de MUD slechts de partij Avanzada Progresista: El País, *El opositor Henri Falcón rompe filas con la MUD y decide presentarse a las elecciones de Maduro*, 28 februari 2018.

²⁸⁸ PanAm Post, *Las nefastas políticas económicas de AD y COPEI que propiciaron la llegada del chavismo a Venezuela*, 22 april 2020.

²⁸⁹ Contrapunto.com, *Ramos Allup se reúne con Edgar Zambrano y recuerda que el diputado está "excarcelado, no libre"*, 18 september 2019.

²⁹⁰ Website Primero Justicia: <https://web.archive.org/web/20140112151046/http://primerojusticia.org.ve/cms/> (geraadpleegd op 3 juni 2020)

²⁹¹ BBC News, *Venezuela top court rejects Capriles' election appeal*, 8 augustus 2013.

²⁹² BBC News, *Venezuela releases opposition figure Manuel Rosales*, 31 december 2016.

²⁹³ Globovisión, *Segun asesor de Rosales, Nuevo Tiempo retiró candidatos a elecciones parlamentarias*, 2 december 2005.

²⁹⁴ Trouw, *Juan Guaidó geeft de Venezolaanse oppositie een smoel en een doel*, 24 januari 2019.

²⁹⁵ Anadolou Agency, *Asamblea de Venezuela rechaza decisión de declarar a Voluntad Popular como organización terrorista*, 27 mei 2020.

²⁹⁶ Contrapunto.com, *Voluntad Popular rechaza acusaciones de Saab y asegura que le atribuyen "características que describen a la dictadura"*, 25 mei 2020; *Voluntad Popular*, @VoluntadPopular, 25 mei 2020 (twitter.com/VoluntadPopular/status/1264985183217844224)

²⁹⁷ TalCual, *El G4 se debate entre ir a parlamentarias o dejar que Nicolás Maduro se consolide*, 4 februari 2020; Infobae, *Juan Guaidó renunció a su partido Voluntad Popular para dedicarse a la presidencia interina de Venezuela*, 6 januari 2020.

(Kom op Venezuela) en *Alianza Bravo Pueblo* (ABP: Alliantie van het Onverschrokken Volk).²⁹⁸

De huidige oppositie met Guaidó als boegbeeld vormt geen homogeen geheel. De oppositiepartijen die een spectrum van verschillende ideologieën en achtergronden vormen, kunnen het vaak niet eens worden en ook de afzonderlijke partijen hebben interne strubbelingen. Zo is naar verluidt de partij van Guaidó *Voluntad Popular* onderverdeeld in twee facties.²⁹⁹ Door de verschillen tussen de partijen en de interne partijkwesies bestaat er een fluïde samenstelling van allianties van en schisma's binnen de oppositiepartijen.³⁰⁰ Sommige vertrouwelijke bronnen die zeggen sympathie voor de oppositie te hebben, zijn van mening dat de huidige oppositie niet in staat is om de politiek in Venezuela te veranderen.³⁰¹

3.2.2 *Risico voor oppositieleden*

In het jaarrapport over 2019 schrijft HRW dat de Venezolaanse regering politieke opposenten gevangen houdt en hen verbiedt om zich verkiesbaar te stellen.³⁰² Oppositieleider en lid van *Voluntad Popular* Leopoldo López was veroordeeld tot huisarrest en mocht geen politiek ambt bekleden omdat hij zich gewelddoos verzette tegen de regering, aldus zijn vader in een interview.³⁰³ In april 2019 werd hij door zijn bewakers vrijgelaten om Guaidó te steunen in zijn poging de regering omver te werpen. Toen de 'coup' mislukte, vluchtte hij uiteindelijk naar de residentie van de Spaanse ambassadeur in Caracas. HRW meldt dat dertien parlementsleden naar het buitenland zijn gevlucht.³⁰⁴ *El Nacional* maakt melding van 900 politieke gevangenen in oktober 2019. Daarentegen schrijft de ngo *Foro Penal* in april 2020 dat er op dat moment ongeveer 350 politieke gevangenen in Venezuela zijn.³⁰⁵ Volgens het persbureau Reuters zitten er meer dan dertig parlementsleden die de kant van Guaidó hebben gekozen in de gevangenis, in ballingschap of verschuilen ze zich ergens voor de autoriteiten.³⁰⁶ Het komt frequent voor dat de Venezolaanse autoriteiten parlementsleden van de oppositie hun parlementaire onschendbaarheid ontnemen.³⁰⁷

Op 8 oktober 2018 stierf de wethouder van de stad Caracas, Fernando Albán, van de oppositiepartij *Primero Justicia* in het hoofdkantoor van de veiligheidsdienst SEBIN door volgens de Venezolaanse autoriteiten van de tiende verdieping te springen. De dag daarvoor was hij samen met zijn partijleider Julio Borges gearresteerd. De Venezolaanse autoriteiten beschuldigden hem van betrokkenheid bij een vermeende moordaanslag op Maduro en hadden hem volgens de oppositie doodgemarteld. Leden van de SEBIN zouden hem hierop van de tiende verdieping gegooid hebben.³⁰⁸ Parlements lid Juan Requesens die voor hetzelfde vergrijp ten tijde van het schrijven van het ambtsbericht nog steeds in detentie zit, is naar verluidt door de SEBIN gemarteld. Na zijn arrestatie verscheen een video van Requesens die

²⁹⁸ Efecto Cocuyo, *¿Cuáles son los partidos políticos vigentes en Venezuela?*, 1 februari 2020.

²⁹⁹ Argus Media, *Split assembly tightens Maduro's grip on Venezuela*, 6 januari 2020

³⁰⁰ TalCual, *Preguntas que molestan al chavismo y a la falsa oposición MUD-G4, por Ángel Monagas*, 13 maart 2020.

³⁰¹ VTW, 27 mei 2020; VTW, 26 mei 2020; VTW, februari 2020.

³⁰² HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 647, 2020; Consentido, *"De internationale gemeenschap moet Venezuela onder druk blijven zetten"*, interview met Leopoldo López Gil, 13 mei 2018.

³⁰³ Consentido, *"De internationale gemeenschap moet Venezuela onder druk blijven zetten"*, interview met Leopoldo López Gil, 13 mei 2018.

³⁰⁴ HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 626, 2020; Consentido, *"De internationale gemeenschap moet Venezuela onder druk blijven zetten"*, interview met Leopoldo López Gil, 13 mei 2018.

³⁰⁵ Foro Penal, *Reporte Sobre la Represión en Venezuela*, pagina 10, maart 2020: In de periode van 1 januari 2020 tot 7 april 2020 (de laatste dag van de termijn die het rapport behandelt) zijn er volgens het rapport 72 personen vanwege politieke motieven gearresteerd.

³⁰⁶ Reuters, *Venezuela's Guaidó readies for congress showdown after Socialist takeover*, 7 januari 2020; The Washington Post, *Venezuela charges 4 anti-Maduro lawmakers with rebellion*, 16 december 2019

³⁰⁷ Deutsche Welle, *Venezuela: chavismo prevé retirar inmunidad a más diputados*, 23 mei 2019.

³⁰⁸ ICG, *Friendly Fire: Venezuela's Opposition Turmoil*, 23 november 2018.

gefilmd was in El Helicoide, het hoofdkwartier van de veiligheidsdienst. Daarop is te zien hoe Requesens slechts gekleed gaat in een ogenschijnlijk met uitwerpselen besmeurde onderbroek. Tevens maakt hij een verwarde indruk op de video.³⁰⁹

Hoewel er een arrestatiebevel tegen oppositieleider Juan Guaidó is uitgevaardigd en hij het land niet mag verlaten, heeft hij begin 2020 nog een internationale tour gemaakt en is hij bij aankomst op het internationale vliegveld van Caracas niet gearresteerd. Wel wordt hij in het openbaar vaak geconfronteerd met bedreigingen en gewelddadige acties van regeringsgetrouwe personen en organisaties zoals de colectivos.³¹⁰ Begin maart 2020 is er geschoten op een delegatie waar Guaidó deel van uitmaakte.³¹¹ Zeker vijf personen zouden hierbij volgens verschillende bronnen gewond zijn geraakt.³¹² In een interview met CNN zegt Guaidó dat de Venezolaanse autoriteiten hem niet durven te arresteren, omdat ze bang zijn voor internationale repercussies.³¹³

Begin januari 2020 ging er een video viral waarin te zien was dat ten minste vijf auto's met parlementsleden zwaar werden beschadigd door leden van colectivos. Een van de auto's met daarin het parlements lid Delsa Solórzano was beschoten. Volgens betrouwbare bronnen zou er gericht zijn geschoten. De aanwezige leden van de GNB sloegen alles gade en grepen niet in. Colectivos die met stenen, geweren en molotovcocktails in de hand journalisten en parlementsleden van de oppositie te lijf gingen kregen de vrije hand, aldus een vertrouwelijke bron.³¹⁴

Naast intimidatie, mishandeling, detentie en marteling zijn er ook berichten over onteigening van eigendommen van oppositieleiden door de autoriteiten. Begin 2020 werd naar verluidt de boerderij van parlements lid Julio César Reyes door de autoriteiten in beslag genomen, nadat Reyes zijn steun voor de herverkiezing van Guaidó als parlementsvoorzitter had betuigd.³¹⁵ Tevens vertellen vertrouwelijke bronnen dat het ELN in gebieden waar het de scepter zwaait oppositieleiden, journalisten en medewerkers van ngo's uit hun huizen heeft gezet of hun huizen ter intimidatie met rode verf heeft besmeurd.³¹⁶

Risico voor low-level demonstranten en oppositionele activisten

"Soms sta je gewoon op de verkeerde plaats op het verkeerde moment," stelt een vertrouwelijke bron. Desgevraagd geeft de bron aan dat de Venezolaanse autoriteiten bij demonstraties op willekeurige basis geweld gebruiken, en demonstranten en/of omstanders oppakken en mishandelen om een signaal af te geven.³¹⁷ Twee bronnen uit militaire kringen zeggen de opdracht gekregen te hebben om geweld te gebruiken tegen demonstranten. Hierbij werd ook het bevel gegeven om gericht op de demonstranten te schieten, aldus een van de bronnen.³¹⁸

³⁰⁹ HLN, *Protest in onderbroek tegen arrestatie van parlements lid in Venezuela*, 16 augustus 2018; El Nacional, *Juicio de Juan Requesens por supuesto magnicidio a Maduro comienza este lunes*, 25 november 2018.

³¹⁰ VTW, 12 januari 2020.

³¹¹ Volgens de autoriteiten zou Guaidó de schietpartij zelf in scene hebben gezet om zodoende de regering in een slecht daglicht te stellen: El Nuevo Herald, *Diosdado Cabello: Hombre dijo haber sido contratado para simular ataque a Guaidó*, 5 maart 2020.

³¹² El Español, *Disparan contra una manifestación liderada por Guaidó en Venezuela*, 1 maart 2020; VTW, 2 maart 2020.

³¹³ CNN, *Guaidó says Maduro government is too afraid to arrest him*, 9 mei 2019.

³¹⁴ VTW, 17 januari 2020.

³¹⁵ El Universal, *Finca de diputado Reyes fue tomada por funcionarios del INTI*, 11 januari 2020.

³¹⁶ VTW, 27 februari 2020; VTW, 5 mei 2020

³¹⁷ VTW, 20 februari 2020; VTW, 8 januari 2020.

³¹⁸ VTW, 25 februari 2020.

De berichtgeving over willekeurige arrestaties en het gebruik van geweld tijdens demonstraties wordt ondersteund door openbare bronnen.³¹⁹

HRW meldt in het rapport over het jaar 2019 dat er sinds 2014 meer dan 15.000 personen tijdens demonstraties waren gearresteerd. Het ging hier volgens HRW niet alleen om demonstranten, maar ook om toeschouwers en toevallige passanten. Eind 2019 waren ongeveer 8.900 van deze personen in vrijheid gesteld, maar bleven onderwerp van vervolging.³²⁰ Mensenrechtenorganisaties bekritisieren de Venezolaanse wetgeving, omdat deze de regering in staat zou stellen om demonstranten die hebben meegedaan aan geweldloze protesten te beschuldigen van ernstige misdrijven (zie ook paragraaf 3.7.5).³²¹ De ngo *Foro Penal* schrijft dat in januari 2019 85% van de willekeurige arrestaties niet tijdens demonstraties plaatshad, maar na de demonstraties wanneer de mensen naar huis gingen of wanneer veiligheidstroepen zonder een wettelijk bevel de huizen van vermeende demonstranten binnenvielen. Dit was in tegenstelling tot de voorgaande jaren toen de veiligheidsdiensten de meeste willekeurige arrestaties tijdens de demonstraties uitvoerden.³²²

Zoals reeds in hoofdstuk 1 en 2 is vermeld, zijn er berichten dat burgers die sympathiseren met de oppositie sociale voorzieningen ontzegd worden. De vaderlandkaart wordt dienaangaande door menigeen gezien als een controlemiddel van de overheid. Een vertrouwelijke bron geeft aan niet te weten in hoeverre de vaderlandkaart gebruikt kan worden om het stemgedrag te achterhalen, maar zegt dat personen die voor de oppositie hebben gestemd bedreigd zijn en problemen hebben ondervonden bij het verkrijgen van sociale voorzieningen.³²³

Tevens is er berichtgeving over personen die referenda over de presidentschappen van Chávez en Maduro hebben gesteund en daardoor hun overheidsbanen zijn kwijtgeraakt.³²⁴ De *Lista Tascón* (Lijst Tascón) is hiervan een voorbeeld. De personen op de lijst hadden eind 2003 hun handtekening gezet ten faveure van een referendum tegen toenmalig president Chávez. Op laste van Chávez en met de steun van de CNE (Nationale Kiesraad) had toenmalig parlamentslid Tascón toegang tot deze lijst gekregen.³²⁵ De lijst werd jarenlang door de Venezolaanse autoriteiten gebruikt om mensen op die lijst te weren uit overheidsbanen of deze personen geen carrièremogelijkheden te bieden. Verder heeft de regering bijvoorbeeld steeds meer controle over lokale universiteiten gekregen. Supporters van de regerende partij worden bevoordeeld bij de toelating ten opzichte van andere aspirant-studenten en in universiteitsbesturen hebben steeds meer sympathisanten van de regering zetel.³²⁶

Monitoring van oppositieleiden/politieke activisten/dissidenten in het buitenland
Zie voor beantwoording van deze vraag paragraaf 3.1.

Risico van uiten kritiek op regering-Maduro in het buitenland

³¹⁹ The Washington Post, *In Venezuela, prisoners say abuse is so bad they are forced to eat pasta with excrement*, 14 juni 2017; The Washington Post, *Venezuelan opposition struggling for momentum against Maduro*, 18 november 2019. El Universal, *Almagro insta a CPI a investigar "de inmediato" tortura en Venezuela con apoyo de Cuba*, 12 december 2019

³²⁰ HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 627, 2020; HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 647, 2020.

³²¹ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 20, 13 maart 2019: Vooral de protesten van 2017 werden door de regering met geweld neergeslagen waarbij meer dan honderd dodelijke slachtoffers vielen.

³²² Foro Penal, *Reporte sobre la Represión en Venezuela*, pagina 3, januari 2019.

³²³ VTW, 8 februari 2020.

³²⁴ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 651, 2019.

³²⁵ Prodavinci, *La Lista Tascón y la persecución política: a propósito de la sentencia de la Corte Interamericana*, 4 juni 2018.

³²⁶ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 20, 13 maart 2019; VTW, 12 februari 2020.

Er is volgens bronnen geen verschil tussen kritiek geuit in het buitenland en die binnen Venezuela (zie ook paragraaf 3.7.4). Een bron gaf wel aan dat kritiek geuit in het buitenland de Venezolaanse autoriteiten misschien eerder kan ontgaan.³²⁷ Daarbij zijn de mogelijkheden van de Venezolaanse autoriteiten om op te treden in Venezuela vele malen groter dan daarbuiten.³²⁸

Belangstelling van de autoriteiten voor familieleden

Volgens een vertrouwelijke bron monitoren de autoriteiten familieleden van leden van oppositiepartijen, dissidenten en politieke activisten.³²⁹ De oom van Juan Guaidó is door de autoriteiten opgepakt toen hij van zijn internationale tour terugkeerde naar Venezuela. De oom wordt ervan verdacht wapens Venezuela in te hebben willen smokkelen en is aangeklaagd voor terrorisme. Pas een paar dagen na zijn arrestatie maakten de Venezolaanse autoriteiten bekend waar de oom was gedetineerd.³³⁰ Familieleden van parlementariërs van de oppositie zouden geïntimideerd en met de dood bedreigd zijn, aldus een rapport dat van een vertrouwelijke bron is ontvangen.³³¹ In juli 2019 werd de zoon van Winston Cabas, de voorzitter van de *Asociación Venezolana de Ingenieros Electricistas, Mecánicos y Profesionales Afines* (Aviem: Venezolaans Genootschap van Ingenieurs, Elektriciens, Monteurs en Verwante Beroepen), door leden van de SEBIN en de DGCIM gearresteerd en enkele uren vastgehouden. Winston Cabas had kritiek geuit op de staat van het elektriciteitsnetwerk na een grote stroomstoring diezelfde maand.³³²

Ook zijn paspoorten van gezinsleden van prominente oppositieleiden door de autoriteiten ingenomen.³³³ Gezinsleden die in het buitenland wonen en werken, en die naaste familie zijn van personen die zich voor de oppositie inzetten, durven vaak niet naar Venezuela terug te keren omdat ze represailles van de autoriteiten vrezen.³³⁴

Een vertrouwelijke bron zei na jarenlang een hoge positie binnen de overheid bekleed te hebben zich te hebben gedistantieerd van de regering van Maduro. Hierom moest hij vluchten en toen hij eenmaal in het buitenland zat is zijn familie hem achterna gereisd. Zijn gezin had alvorens hem na te reizen nog wel de politie over de vloer gehad die haar en de kinderen van de oud-overheidsfunctionaris hard had aangepakt.³³⁵ Zijn vrouw is echter vanwege heimwee naar Venezuela teruggekeerd en wordt door de autoriteiten ongemoeid gelaten, aldus de bron. Desgevraagd gaf de bron aan dat hij dacht dat dit kwam omdat de autoriteiten nu op de hoogte zijn van waar hij zit. De inval na zijn vlucht had als doel zijn verblijfplaats te achterhalen, zo was zijn mening. Hij zei zelf niet terug te durven keren naar Venezuela vanwege mogelijke represailles van de autoriteiten.³³⁶

³²⁷ VTW, 18 februari 2020.

³²⁸ VTW, 5 mei 2020.

³²⁹ VTW, 20 februari 2020.

³³⁰ BBC News, *Venezuela holds uncle of opposition leader Juan Guaidó*, 13 februari 2020; El Tiempo, *Denuncian desaparición de tío de Juan Guaidó tras aterrizar en Caracas*, 12 februari 2020.

³³¹ VTW, 20 februari 2020.

³³² TalCual, *Aviem exige el cese inmediato de la persecución contra Winston Cabas y su familia*, 24 juli 2019; Romero, A., @alfredoromero, 23 juli 2019. (twitter.com/alfredoromero/status/1153866251980169219).

³³³ Consentido, *“De internationale gemeenschap moet Venezuela onder druk blijven zetten”, interview met Leopoldo López Gil*, 13 mei 2020; VTW, 20 februari 2020.

³³⁴ Tal Cual, *Detienen a jóvenes venezolanos en España por portar supuestos documentos falsificados*, 29 december 2019; VTW, 5 maart 2020.

³³⁵ Een van de kinderen kreeg dusdanig hard een pistool in de mond geduwd dat de voortanden afbraken, aldus de vertrouwelijke bron. Hij voegde daaraan toe dat de persoon die zijn functie binnen het Venezolaanse overheidsapparaat had overgenomen kort na diens aantreden door de autoriteiten zou zijn vermoord. “Alleen maar vanwege de banden die hij met mij had,” stelde de bron.

³³⁶ VTW, 26 februari 2020.

3.3 Positie van mensen met Arabische achtergrond in Venezuela

De Arabische gemeenschap bestaat vooral uit personen uit Syrië en Libanon van verschillende denominaties zoals de islam en het christendom. De eerste Libanezen zetten in de tweede helft van de negentiende eeuw voet aan Venezolaanse wal.³³⁷ De huidige Venezolanen met een Arabische achtergrond hebben volgens verschillende bronnen geen bijzondere positie in de Venezolaanse maatschappij en zijn op elk niveau van de Venezolaanse maatschappij te vinden. Sommigen van hen zijn publieke figuren geworden, zoals Tareck El Aissami die van druzische komaf is en verschillende PSUV-ministersposten heeft bekleed.³³⁸ Ook de huidige procureur-generaal Tarek William Saab heeft zijn wortels in de druzische gemeenschap.³³⁹

Er is geen informatie gevonden die wijst op een speciale positie van de Syrische gemeenschap die (ook) de Venezolaanse nationaliteit heeft.

Situatie van Syrische vluchtelingen

Het is niet bekend hoe groot de gemeenschap van Syrische vluchtelingen in Venezuela is, maar er zijn wel degelijk Syrische vluchtelingen in het land, aldus een vertrouwelijke bron.³⁴⁰ Syriërs die asiel willen aanvragen kunnen dat doen bij een van de vestigingen van de *Comisión Nacional para los Refugiados* (CONARA: Nationale Commissie voor Vluchtelingen).³⁴¹ Diegene die asiel heeft aangevraagd, krijgt na drie maanden uitsluitel van de Venezolaanse autoriteiten of hij of zij asiel krijgt verleend. Bijna iedereen krijgt asiel en vanaf de eerste dag na de aanvraag heb je recht op huisvesting, onderwijs, gezondheidszorg en werk, aldus een vertrouwelijke bron.³⁴² Of dit ook daadwerkelijk gebeurt, is niet bevestigd kunnen worden.

De Syrische vluchteling krijgt eerst een tijdelijke verblijfsvergunning *Cédula de Tránsito* (letterlijk: Kaart van de Passant, maar in de praktijk Tijdelijk Verblijf). Dit was vroeger een papieren formulier, maar sinds eind 2019 een soort bankpasje met QR-code. Na vijf jaar heeft de vluchteling recht op een verblijfsvergunning *Cédula de Residencia* en na nog eens vijf jaar kan de Venezolaanse nationaliteit aangevraagd worden.³⁴³

De Venezolaanse grondwet kent het principe *jus soli*, hetgeen betekent dat eenieder die op Venezolaanse grondgebied geboren is recht heeft op de Venezolaanse nationaliteit. Kinderen die geboren zijn op Venezolaans grondgebied, maar van wie de ouders Syrisch zijn, hebben van rechtswege de Venezolaanse nationaliteit. Verder heeft eenieder die een of twee Venezolaanse ouders heeft, ongeacht waar deze persoon geboren is, recht op de Venezolaanse nationaliteit.³⁴⁴

³³⁷ Caraquistán, *Miss Venezuela es árabe*, 9 oktober 2015.

³³⁸ Infobae, *EEUU criticó el nombramiento de Tareck El Aissami como ministro de Petróleo venezolano y recordó que está acusado de narcoterrorismo*, 28 april 2020: Eind april 2020 is El Aissami tot minister van Olie benoemd.

³³⁹ Druzen hebben met name grote gemeenschappen in Syrië en Libanon, en in minder mate in Jordanië en Israël. Het druzische geloof vindt zijn oorsprong in de sjiiitische islam van het Fatimidische kalifaat dat in de middeleeuwen in Egypte was gesticht. Ondanks het feit dat de meeste druzen Arabisch spreken, beschouwen sommigen van hen zich niet als Arabisch.

³⁴⁰ VTW, 19 februari 2020.

³⁴¹ Website Venezolaanse ministerie van Buitenlandse Zaken: <http://mppre.gob.ve/conare/> gecheckt op 17 maart 2020.

³⁴² VTW, 19 februari 2020: Het is de vraag hoe dit in de werkelijkheid gaat, omdat meerdere bronnen melden dat het sociale vangnet van Venezuela niet meer werkt (zie ook paragraaf 1.4)

³⁴³ <http://mppre.gob.ve/conare/> gecheckt op 17 maart 2020; VTW, 19 februari 2020.

³⁴⁴ Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, Capítulo II, Artículo 32, 1999 (Grondwet van de Bolivariaanse Republiek Venezuela, hoofdstuk II, artikel 32, 1999).

3.4 Dienstplichtweigeraars en deserteurs

Militaire dienst(plicht)/beroepsleger

Artikel 134 van de Venezolaanse grondwet stelt dat eenieder de plicht heeft de burgerlijke of militaire dienst te vervullen die nodig is voor de verdediging, het behoud en de ontwikkeling van het land, of om weerstand te bieden tegen calamiteiten betreffende de openbare orde. Niemand kan echter onder dwang gerekruteerd worden, zo staat in de grondwet.³⁴⁵ In artikel 6 van de *Ley de Conscripción y Alistamiento Militar*³⁴⁶ (vertaling: Wet op de Militaire Dienstplicht en Rekrutering) uit 2009 staat dat de militaire dienstplicht voor zowel mannen als vrouwen verplicht is. Artikel 7 van deze wet stelt, gelijk de grondwet, dat niemand gedwongen kan worden om in militaire dienst te treden.³⁴⁷ Het is niet duidelijk hoe deze twee verschillende artikelen met elkaar verenigd kunnen worden, maar verschillende bronnen melden dat er de afgelopen jaren geen gevallen bekend zijn van gedwongen rekrutering.³⁴⁸

Elke Venezolaan kan vanaf zijn achttiende, en met toestemming van de ouders vanaf zijn of haar zeventiende levensjaar, in militaire dienst. De maximum leeftijd voor de militaire dienstplicht is zestig.³⁴⁹ De personen die deze dienst vervullen heten de *tropas alistados* (vertaling: rekruten). Deze periode duurt normaliter twee jaar. Volgens een vertrouwelijke bron levert het geen problemen op als je na deze twee jaar afzwaait.³⁵⁰

Er is een beroepsleger dat bestaat uit verschillende gradaties sergeanten (*tropas profesionales*) en het kader van officieren.³⁵¹ Een vertrouwelijke bron zei dat in tegenstelling tot veel andere landen Venezuela een disproportioneel groot aantal officieren kent. Veel van deze officieren hebben geen of weinig militaire opleiding genoten, maar zijn vanwege hun banden met de regerende partij tot officier gepromoveerd, aldus de bron.³⁵² Een vertrouwelijke bron geeft aan dat het mogelijk is om als beroepssoldaat ontslag te nemen. Het hangt daarbij natuurlijk af van de omstandigheden waarin je ontslag neemt, aldus de bron. Op medische grond is het bijna altijd mogelijk, maar als je het niet eens bent met de regering kun je in de problemen komen, voegt hij aan zijn betoog toe.³⁵³

Het voorbeeld van een luitenant die ooit aanhanger van Chávez was geweest, maar zijn sympathie voor de overheid onder het bewind van Maduro had verloren, wordt door Reuters in een artikel aangehaald. Naast zijn baan in het leger was de militair gaan studeren en had ook bijeenkomsten van de oppositie bezocht. Toen hij zijn superieuren had verteld dat hij het leger wilde verlaten, werd hij in 2017 door agenten van de DGCIM ontboden om naar het DGCIM-hoofdkwartier te komen. Naar

³⁴⁵ Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, Artículo 134, 1999

³⁴⁶ Ley de Conscripción y Alistamiento Militar de 2009, Artikel 6.

³⁴⁷ Ley de Conscripción y Alistamiento Militar de 2009, Artikel 7.

³⁴⁸ Internacional de Resistentes a la Guerra, *Venezuela: la nueva ley del servicio militar establece obligaciones militares para las mujeres*, 17 december 2009; VTW, 27 februari, 2020; VTW, 25 februari, 2020. De gesproken vertrouwelijke bronnen weten ook niet van de hoed en de rand en geven tegenstrijdige informatie over de dienstplicht. Ze zijn het erover eens dat er geen gedwongen rekrutering plaatsheeft, maar over de vraag of de militaire dienst verplicht is, bestaat geen consensus. Er is geen informatie over het bestaan van een eventuele vervangende dienstplicht gevonden.

³⁴⁹ Ley de Conscripción y Alistamiento Militar de 2009, Artikel 4; VTW, 25 februari 2020: Een vertrouwelijke bron zei dat vrouwen bij elk legeronderdeel in dienst mochten, behalve dat bij de *Guardia Nacional Bolivariana* (GNB) een uitzondering wordt gemaakt. Bij de GNB mogen de vrouwen geen operationele functie vervullen, maar wel in de administratie werkzaam zijn, aldus de bron.

³⁵⁰ VTW, 27 februari 2020; VTW, 25 februari 2020.

³⁵¹ Officieren zijn in feite ook beroepsmilitairen, maar in het Venezolaanse leger bestaat de term *tropas profesionales* (vertaling: professionele troepen) voor het contingent sergeanten.

³⁵² VTW, 27 februari 2020; VTW, 25 februari 2020.

³⁵³ VTW, 27 februari 2020.

eigen zeggen werd hem daar onder andere verraad en rebellie ten laste gelegd. Uiteindelijk zat hij zes maanden vast, waarbij hij fysiek werd mishandeld. Na schuld bekend te hebben werd hij vrijgelaten en uit het leger gezet.³⁵⁴

Straffen voor dienstplichtweigering en/of desertie

Conform de *Código Orgánico de Justicia Militar* (Organiek Wetboek van Militaire Rechtspraak) deserteert een militair wanneer hij zich op een illegale manier aan zijn actieve dienst onttrekt en dit willens en wetens doet. Hier gaat het om een militair in actieve dienst die behoort tot de drie eerdergenoemde categorieën (officieren, beroepsleger of rekruten). Voor desertie kunnen straffen van een half jaar tot acht jaar opgelegd worden. De strafmaat hangt van verschillende factoren af. In vreedetijd zijn de straffen lager dan in tijd van oorlog. Ook de reden voor desertie kan tot een hogere straf leiden, bijvoorbeeld deelname aan een complot of desertie tijdens verblijf in het buitenland. Tevens is de rang van de militair bepalend voor de strafmaat. Desertie betekent altijd ontslag uit het leger.³⁵⁵

De militair die zijn toegewezen commando verlaat of de functies die hem zijn toegewezen niet uitvoert, zal eveneens gestraft worden. Een officier kan hiervoor twee tot vier jaar gevangenisstraf krijgen en een soldaat/rekruut een tot twee jaren. Indien de militair zijn post verlaat wanneer het leger op campagne is, of in dergelijke omstandigheden dat de strijdkrachten schade ervan ondervinden, kan de straf drie keer zwaarder uitvallen volgens de Venezolaanse wet.³⁵⁶

De facto straffen in het geval van desertie of dienstweigering

De ICG meldt dat veel officieren van de verschillende onderdelen van de Venezolaanse strijdkrachten in detentie zitten. Sommigen van hen zijn volgens de ICG waarschijnlijk officieren van de GNB die weigerden om met geweld demonstraties neer te slaan.³⁵⁷ Vertrouwelijke bronnen bevestigen dit bericht en zeggen gedeserteerd te zijn omdat ze de opdracht hadden gekregen met scherp op demonstranten te schieten. Ze waren na gedeserteerd te zijn naar het buitenland gevlucht, omdat de Venezolaanse autoriteiten naar eigen zeggen naar hen op zoek waren.³⁵⁸

Het Venezolaanse leger ziet zich geconfronteerd met grote aantallen soldaten en officieren die deserteren. De redenen lopen dienaangaande uiteen.³⁵⁹ Sommige militairen zijn het niet eens met de huidige overheid of de bevelen die ze moeten uitvoeren, maar het feit dat de voedselschaarste ook de legerrangen, en met name de onderofficieren en soldaten, heeft bereikt doet vele militairen besluiten om te deserteren. Eind 2019 zouden ongeveer 6000 leden van de sergeanten, c.q. tropa profesional, van de GNB zijn gedeserteerd, een derde van het totale aantal sergeanten binnen dit legeronderdeel.³⁶⁰ Volgens vertrouwelijke bronnen hebben de Venezolaanse autoriteiten niet de middelen en ook niet de wil om al deze deserteurs op te sporen en te bestraffen. Een bron zei dat hij soldaten kende die naar Colombia waren gevlucht, maar nog regelmatig naar Venezuela terugkeerden om familie te bezoeken.³⁶¹

³⁵⁴ Reuters, *Imported repression: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019.

³⁵⁵ Código Orgánico de Justicia Militar van 1998, artikelen 523-533.

³⁵⁶ Código Orgánico de Justicia Militar van 1998, artikelen 534-537.

³⁵⁷ ICG, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, 19 juni 2017.

³⁵⁸ VTW, 25 februari 2020.

³⁵⁹ Infobae, *La alarmante cantidad de deserciones en la Fuerza Armada de Venezuela*, 17 september 2019.

³⁶⁰ Clarín, *Venezuela: masiva desertión de militares por falta de comida en los cuarteles*, 13 december 2019; VTW, 23 januari 2020.

³⁶¹ VTW, 27 februari 2020; VTW, 25 februari 2020.

Behandeling deserteurs die verdacht worden van complot tegen Maduro

Zoals hierboven is vermeld, kan deelname aan een complot een zwaardere straf voor deserteurs betekenen. Verschillende bronnen spreken over huiszoekingen, detentie, en psychologische en fysieke marteling van militairen die verdacht worden van een complot tegen Maduro.³⁶² In het rapport over de gebeurtenissen van 2019 schrijft HRW dat militairen zijn gemarteld door de Venezolaanse autoriteiten om informatie over vermeende complotten tegen de regering-Maduro te achterhalen.³⁶³

Militairen die gehoor gaven aan de oproep van Guaidó op 30 april 2019 om zich achter hem te scharen en zich tegen de regering van Maduro te keren zijn op grote schaal naar het buitenland gevlucht.³⁶⁴ In december 2019 zijn een kleine twintigtal militairen, die zich na de mislukte actie schuilhielden in de Panamese ambassade in Caracas, met hulp van sympathiserende militairen Venezuela uitgesmokkeld. De Panamese president Juan Carlos Varela stelde nadat de ambassade de militairen had opgenomen dat zijn land de mannen niet in de steek kon laten, omdat hun leven in gevaar was.³⁶⁵

Een week nadat de Venezolaanse militaire inlichtingendienst DGCIM de gepensioneerde kapitein Rafael Acosta had gearresteerd vanwege vermeende betrokkenheid bij een complot om president Maduro te vermoorden, verscheen hij in een rolstoel met ogenschijnlijk tekenen van marteling. Diezelfde dag stierf hij; volgens zijn advocaat als gevolg van de martelingen.³⁶⁶

Begin 2018 kwam voormalig politieman van de CICPC Oscar Pérez met nog zes anderen om bij een bestorming door leden van verschillende veiligheidsdiensten van het huis waar Pérez en de anderen zich schuilhielden. Pérez zou volgens de autoriteiten handgranaten vanuit een gestolen helikopter naar een overheidsgebouw gegooid hebben. Na de bestorming zouden Pérez en zijn metgezellen volgens autopsierapporten standrechtelijk zijn geëxecuteerd.³⁶⁷

Een vertrouwelijke bron is van mening dat er ook militairen gearresteerd en beschuldigd zijn vanwege vermeende complotten tegen de regering-Maduro terwijl volgens deze bron hun enige vergrijp is dat ze kritiek hadden geuit tegen de huidige regering.³⁶⁸ Begin 2017 werden vier burgers en vier militairen veroordeeld tot gevangenisstraffen van maximaal vier jaar voor het beramen van een staatsgreep, de zogenaamde *Golpe Azul* (Blauwe Staatsgreep),³⁶⁹ in 2015. Volgens de ngo *Foro Penal* was de veroordeling arbitrair en niet gebaseerd op bewijs.³⁷⁰ In juni 2015 leverden de Panamese autoriteiten Eduardo Figueroa, luitenant van de Venezolaanse luchtmacht, aan Venezuela uit, nadat Interpol hem op verzoek van Venezuela had

³⁶² Infobae, *La alarmante cantidad de deserciones en la Fuerza Armada de Venezuela*, 17 september 2019; De Groene Amsterdammer, *De dode dromen van Chávez*, 30 mei 2018; ABC News, *Military officers, relatives tortured in Venezuela*, 9 januari 2019.

³⁶³ HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 626, 2020.

³⁶⁴ VTW, 5 mei 2020: Volgens een vertrouwelijke bron was het aantal ongeveer honderd, maar de precieze cijfers zijn niet bekend.

³⁶⁵ The Washington Post, *Troops that defied Maduro have fled Venezuela*, 9 december 2019: Gezinsleden van de militairen hebben het land kunnen ontvluchten toen het er naar uitzag dat de coup geen kans van slagen had.

³⁶⁶ The Washington Post, *Troops that defied Maduro have fled Venezuela*, 9 december 2019; The New York Times, *Venezuela's Maduro Cracks Down on His Own Military in Bid to Retain Power*, 13 augustus 2019; Reuters, *Imported repression: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019.

³⁶⁷ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 2, 13 maart 2019; The Washington Post, *Troops that defied Maduro have fled Venezuela*, 9 december 2019.

³⁶⁸ VTW, 27 februari 2020;

³⁶⁹ De staatsgreep kreeg deze naam vanwege de blauwe uniformen van de luchtmacht waarvan de meeste gearresteerde militairen deel uitmaakten.

³⁷⁰ El Nacional, *Condenaron a militares y civiles involucrados en el "Golpe Azul"*, 12 januari 2017; Infobae, *El régimen de Nicolás Maduro secuestró a una estudiante, hija de un juez militar detenido por "traidor"*, 16 september 2019: Volgens Foro Penal waren in september 2019 107 van de ongeveer 500 politieke gevangenen militairen.

gesignaleerd. Volgens de Venezolaanse autoriteiten zou Figueroa betrokken zijn geweest bij de *Golpe Azul*.³⁷¹ Figueroa zat uiteindelijk bijna vier jaar in de gevangenis. Volgens de vertrouwelijke bron die eerder in deze paragraaf is aangehaald, had de DGCIM het bewijs dat ten grondslag lag aan de veroordeling gefabriceerd.³⁷²

Volgens oud-inlichtingenhoofd generaal Manuel Christopher Figuera, die in april 2019 is gedeserteerd, is de regering van Maduro steeds harder gaan optreden tegen dissidente militairen omdat deze een reële bedreiging vormen.³⁷³

Belangstelling voor familieleden

Volgens een gezamenlijk rapport van HRW en de NGO *Foro Penal* van begin 2019 zijn er ook familieleden van dissidente militairen en van complotverdachte militairen gearresteerd en gemarteld door met name de militaire- en civiele inlichtingendiensten DGCIM en SEBIN. José Miguel Vivanco, directeur HRW Americas zei dat in sommige gevallen de autoriteiten achter familieleden of andere burgers aangingen om de verblijfplaatsen van de door hen verdachte militairen te achterhalen.³⁷⁴

Twee vertrouwelijke bronnen geven aan dat hun vrouwen, en in een geval de kinderen van de bron, zijn mishandeld om de verblijfplaats van respectievelijk echtgenoot en vader te achterhalen. Volgens beide bronnen hielden de autoriteiten op met het lastigvallen en mishandelen van hun familieleden toen ze eenmaal wisten dat de mannen in het buitenland zaten.³⁷⁵

Volgens Infobae werd de dochter van kolonel Ramón Alí Peñalver Vásquez die vanwege de gebeurtenissen van 30 april (oproep van Guaidó zich tegen de regering van Maduro te keren) door de autoriteiten was gearresteerd, staande gehouden en gearresteerd toen zij haar paspoort wilde laten stempelen om Venezuela te verlaten. De reden van arrestatie zou naar verluidt alleen het feit zijn dat zij de dochter van genoemde kolonel is.³⁷⁶

Een bron geeft aan dat zijn moeder werd lastig gevallen door de autoriteiten nadat hij gedeserteerd was, maar dat zijn zus geen enkel probleem had ondervonden. "Zij is een *chavista* en zit bij de Bolivariaanse militie," zei hij.³⁷⁷

Opsporings- en vervolgingsbeleid

De militaire inlichtingendienst DGCIM heeft als taak om dissidente elementen binnen de strijdkrachten op te sporen. Hiervoor zijn ze onder andere door Cubaanse instructeurs getraind. Ten behoeve van de uitvoering van hun taak maken ze gebruik van informanten, maar hebben ze ook toegang tot technische middelen, zoals het tappen van telefoons.³⁷⁸

Volgens verschillende vertrouwelijke bronnen voeren de autoriteiten een actief opsporingsbeleid uit tegen dienstweigeraars en deserteurs. Een van de bronnen die

³⁷¹ El Estímulo, *Panamá entregó al teniente Eduardo Figueroa vinculado con el "Golpe Azul"*, 26 juni 2015.

³⁷² VTW, 27 februari 2020; La Estrella de Panamá, *La Operación Jericó y el calvario de un exmilitar venezolano*, 5 augustus 2017; El Estímulo, *Panamá entregó al teniente Eduardo Figueroa vinculado con el "Golpe Azul"*, 26 juni 2015.

³⁷³ The New York Times, *Venezuela's Maduro Cracks Down on His Own Military in Bid to Retain Power*, 13 augustus 2019.

³⁷⁴ ABC News, *Report: Military officers, relatives tortured in Venezuela*, 9 januari 2019.

³⁷⁵ VTW, 27 februari 2020; VTW, 25 februari 2020;

³⁷⁶ Infobae, *El régimen de Nicolás Maduro secuestró a una estudiante*, 16 september 2019.

³⁷⁷ VTW, 25 februari 2020.

³⁷⁸ Reuters, *Imported repression: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019; VTW, 27 februari 2020.

de lijst van verraders van het vaderland naar eigen zeggen heeft ingezien, zag daar 1200 namen van militairen opstaan. Dit is een fractie van het complete aantal deserteurs. De bronnen zijn van mening dat het actieve opsporingsbeleid met name gericht is tegen prominente militairen of militairen die de autoriteiten schade kunnen toebrengen. Militairen uit lagere rangen en die geen bedreiging vormen, hebben minder te vrezen, aldus twee vertrouwelijke bronnen.³⁷⁹

Speciaal registratiesysteem voor dienstweigeraars en deserteurs

De informatie van paragrafen 1.3.2 en hierboven (subparagraaf *Opsporings- en vervolgingsbeleid*) geeft tevens inzicht in dit thema.

Behandeling dienstweigeraars en deserteurs na terugkeer naar Venezuela

Voor zover bekend keren militairen die vermoeden actief gezocht te worden door de autoriteiten niet terug naar Venezuela. Zoals in subparagraaf *De facto straffen in het geval van desertie of dienstweigering* wordt vermeld, is er berichtgeving over soldaten met een zogenaamd lager profiel die na naar Colombia vertrokken te zijn de terugtocht naar Venezuela wagen om familie te bezoeken.

Discriminatoire berechting of straffen op grond van ras, religie, nationaliteit, etc. bij dienstweigering of desertie

Het is niet bekend of er sprake is van discriminatoire berechting of straffen door de Venezolaanse autoriteiten op grond van ras, religie, nationaliteit, etc. bij dienstweigering of desertie. Onderzoek daarnaar heeft geen informatie opgeleverd.

3.5 LHBTI

Strafbaarheid homoseksualiteit in Venezuela

Er bestaat geen wettelijke verbod op relaties tussen personen van hetzelfde geslacht of op de organisatie van LHBTI-evenementen in Venezuela.³⁸⁰

Artikel 21 van de Venezolaanse grondwet stelt dat alle personen voor de wet gelijk zijn en om die reden is discriminatie op grond van bijvoorbeeld ras, geslacht, geloof of sociale afkomst niet toegestaan. Het artikel spreekt niet expliciet over discriminatie op grond van seksuele oriëntatie en geslachtsidentiteit.³⁸¹ Verder staat in de door mensenrechtenorganisaties veel bekritiseerde *Ley Constitucional Contra el Odio por la Convivencia Pacífica y la Tolerancia* (Constitutionele Wet tegen Haat ten behoeve van het Vreedzaam Samenleven en de Tolerantie) van november 2017 (zie ook paragraaf 3.7.2) onder andere dat eenieder die haat, discriminatie of geweld tegen een persoon of een groep personen predikt op grond van hun seksuele oriëntatie een straf van maximaal twintig jaar gevangenis riskeert.³⁸²

Hoewel het Venezolaanse hooggerechtshof in een uitspraak uit 2008 concludeert dat artikel 21 van de grondwet wel degelijk inhoudt dat discriminatie op grond van seksuele oriëntatie verboden is, verbiedt het hof in dezelfde uitspraak het huwelijk tussen twee personen van hetzelfde geslacht in Venezuela. Een dergelijk huwelijk zou weer tegen de grondwet ingaan, aldus het hof.³⁸³

³⁷⁹ VTW, 25 februari 2020; VTW, 27 februari 2020.

³⁸⁰ OSAC, Venezuela 2019 Crime & Safety Report, 18 juni 2019.

³⁸¹ Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, artikel 21, 1999; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 32, 13 maart 2019.

³⁸² Ley Constitucional Contra el Odio por la Convivencia Pacífica y la Tolerancia, hoofdstuk 5, artikel 20, november 2017.

³⁸³ Sentencia 190 del TSJ (vertaling: Uitspraak 190 van het Hooggerechtshof), 2008; VTW, 17 februari 2020.

Het wetboek van militaire rechtspraak kent het artikel 565 dat stelt dat elke militair die “tegennatuurlijke” seksuele handelingen verricht tot een of drie jaar gevangenisstraf en verwijdering uit het leger kan worden veroordeeld.³⁸⁴

Actief vervolgingsbeleid tegen LHBTI-gemeenschap

In Venezuela is er geen wetgeving die een actief vervolgingsbeleid tegen LHBTI's *de jure* mogelijk maakt, maar *de facto* is er berichtgeving van met name politieagenten die gebruik maken van de wettelijke lacunes om personen van een andere geaardheid of genderdiverse personen lastig te vallen of fysiek te bedreigen.³⁸⁵

Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat er in Venezuela sprake zou zijn van onevenredige/discriminatoire bestraffing of oplegging van een straf van personen van de LHBTI-gemeenschap bij een (strafrechtelijke) vervolging wegens een algemeen delict.

Zoals eerder vermeld is, kan een militair die volgens het militaire wetboek “tegennatuurlijke seksuele handelingen” verricht een gevangenisstraf krijgen. Vaak komt het niet tot een veroordeling. Dit artikel wordt met name gebruikt om homoseksuele soldaten of soldaten met HIV te degraderen of simpelweg uit het leger te verwijderen en vaak gebeurt dit slechts op grond van een vermoeden volgens vertrouwelijke bronnen.³⁸⁶

Discriminatie van LHBTI's door de autoriteiten en/of door medeburgers

Bronnen maken melding van geweldsincidenten tegen de LHBTI-gemeenschap in Venezuela vanwege de seksuele oriëntatie van het slachtoffer. Met name transgenders zijn doelwit van dergelijk geweld.³⁸⁷ Na Brazilië, Mexico en de VS was Venezuela met 109 moorden, die tussen januari 2009 en mei 2017 gepleegd waren, het vierde land met het grootste aantal moorden op personen van de LHBTI-gemeenschap in Noord-, Midden- en Zuid-Amerika volgens de website van *Red LHBTI Venezuela* (het LHBTI-netwerk Venezuela). Alberto Nieves van de ngo *Acción Ciudadana contra el Sida* (Burgeractie tegen Aids) zei dat het gebruik van denigrerende opmerkingen over seksuele geaardheid waarmee hoge overheidsfunctionarissen politieke tegenstanders in diskrediet proberen te brengen heeft bijgedragen aan het klimaat waarin dit gebeurt.³⁸⁸

Vertrouwelijke bronnen zeggen dat met name de Venezolaanse autoriteiten verantwoordelijk zijn voor de discriminatie van de LHBTI-gemeenschap.³⁸⁹ AI schrijft dat in Venezuela voorvechters van mensenrechten, en met name diegenen die tot de LHBTI-gemeenschap behoren, te maken hebben gekregen met aanvallen en mishandelingen van overheidsfunctionarissen.³⁹⁰ In februari 2017 werd transgender Sam Seijas samen met zijn dochter fysiek en verbaal mishandeld door politieagenten toen hij net bij het politiebureau was geweest om een klacht in te dienen over een voorval dat in de buurt van hun huis was voorgevallen. De mishandeling kwam naar verluidt voort uit het feit dat Seijas transgender is.³⁹¹

³⁸⁴ Código Orgánico de Justicia Militar van 1998, artikel 565.

³⁸⁵ VTW, 27 februari 2020.

³⁸⁶ VTW, 27 februari 2020; VTW, 17 februari 2020.

³⁸⁷ USDoS, Venezuela 2019 Human Rights Report, pagina 32, 11 maart 2020; Voice of America, *Living in Venezuela Now Is Hard, Being LGBT Makes It Harder*, 4 februari 2019; VTW, 27 februari 2020; VTW, 17 februari 2020.

³⁸⁸ Red LHBTI Venezuela, *Venezuela es el cuarto país con más asesinatos de personas LGBTI en América*, 5 december 2017.

³⁸⁹ VTW, 27 februari 2020; VTW, 17 februari 2020.

³⁹⁰ AI, *Amnesty International Report 2017*, pagina 395, 22 februari 2018.

³⁹¹ SDGLN, *Venezuelan professor allegedly beaten by police for being trans*, 8 februari 2017.

Meerdere bronnen maken melding van gevallen dat lokale politie of medewerkers van private veiligheidsbedrijven de toegang tot winkelcentra, openbare parken, bars en recreatieve zones aan LHBTI-personen weigeren.³⁹² Stellen die bestaan uit twee personen van hetzelfde geslacht hebben geen recht op gezinsvoedselpakketten in het kader van het CLAP-programma, omdat zij niet als gezinnen worden beschouwd, aldus Quiteria Franco van de ngo voor LHBTI-rechten *Unión Afirmativa* in een gesprek met Reuters.³⁹³

De gevallen van discriminatie en machtsmisbruik door de Venezolaanse autoriteiten worden met name geconstateerd bij de migratie naar Colombia of Brazilië van de LHBTI-gemeenschap, en voornamelijk van transgendervrouwen. Omdat hun uiterlijk niet overeenkomt met de identiteitskaart worden ze afgeperst en onderworpen aan seksuele intimidatie en verkrachting door de autoriteiten, aldus een vertrouwelijke bron.³⁹⁴ Verschillende bronnen vertellen over seksueel geweld tegen leden van de LHBTI-gemeenschap, maar ook tegen vrouwen en kinderen, tijdens de illegale overtocht van Venezuela naar Colombia en Brazilië. De daders zijn overheidsfunctionarissen en leden van irreguliere groeperingen, maar ook medereizigers.³⁹⁵ Een homoseksueel stel zegt tijdens hun vlucht via een trocha naar Colombia geen problemen ondervonden te hebben, maar wel uit voorzorg aan niemand bekend gemaakt te hebben homoseksueel te zijn.³⁹⁶

Bescherming van LHBTI-gemeenschap door autoriteiten

Het is niet ongevoerd dat Maduro en andere hoogwaardigheidsbekleders van de regering-Maduro politieke tegenstanders, ongeacht hun seksuele oriëntatie, met homofobe termen aanduiden.³⁹⁷ Dit limiteert volgens vertrouwelijke bronnen de mogelijkheden voor personen en organisaties die zich voor de rechten van de LHBTI-gemeenschap inzetten.³⁹⁸ USDoS schreef begin 2019 dat prominente advocaten van mening waren dat wetshandhavers vaak geen grondig onderzoek deden om te achterhalen of een delict gepleegd was op grond van vooroordelen tegen de LHBTI-gemeenschap.³⁹⁹ Er is geen wetgeving die homoseksualiteit strafbaar stelt, maar er is evenmin een expliciete wetgeving die de LHBTI-gemeenschap beschermt, aldus vertrouwelijke bronnen.⁴⁰⁰

Leden van de LHBTI-gemeenschap kunnen wel aangifte doen in het geval van discriminatie of andere misstanden tegen hen, maar er bestaat geen systeem binnen de advocatuur of het openbaar ministerie om dergelijke aangiftes adequaat op te pakken en af te handelen volgens een vertrouwelijke bron. Het is per geval afhankelijk. Als je de juiste mensen kent of genoeg geld hebt om een goede advocaat te betalen is de kans groter dat je aangifte serieus in behandeling genomen wordt, aldus de vertrouwelijke bron.⁴⁰¹ Verschillende bronnen menen dat het algehele vertrouwen in de Venezolaanse rechtsstaat is verdwenen en dat door de houding van de overheid en het gebrek aan vertrouwen in de rechtsstaat de

³⁹² USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 32, 13 maart 2019; VTW, 17 februari, 2020; VTW, 27 februari 2020.

³⁹³ Voice of America, *Living in Venezuela Now Is Hard, Being LGBT Makes It Harder*, 4 februari 2019; VTW, 18 februari 2020.

³⁹⁴ VTW, 27 februari 2020; VTW, 18 februari 2020; VTW, 25 februari 2020.

³⁹⁵ VTW, 27 februari 2020; VTW, 18 februari 2020; VTW, 25 februari 2020: Een vertrouwelijke bron vertelde dat de afgelopen jaren driehonderd vrouwen waren vermoord terwijl ze via een irreguliere route Venezuela probeerden uit te komen.

³⁹⁶ VTW, 25 februari 2020.

³⁹⁷ n24fuente0, *Maduro llama "sifrinito Maricon" a Capriles*, 13 april 2012, geraadpleegd van [youtube.com/watch?v=PNOnamU5j5U](https://www.youtube.com/watch?v=PNOnamU5j5U).

³⁹⁸ VTW, 27 februari 2020; VTW, 17 februari 2020.

³⁹⁹ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 32, 13 maart 2019.

⁴⁰⁰ VTW, 27 februari 2020; VTW, 17 februari 2020.

⁴⁰¹ VTW, 17 februari 2020.

LHBTI-gemeenschap veelal geen aangifte doet van discriminatie of agressie tegen hen.⁴⁰²

Een vertrouwelijke bron meldt een geval waarbij beveiligers in dienst van een winkelcentrum homoseksuele stellen lastig vielen en mishandelden en er een klacht tegen het winkelcentrum is ingediend. De zaak is uiteindelijk niet voor de rechter verschenen, omdat de baas van het winkelcentrum een ander beveiligingsbedrijf had ingehuurd waarvan de beveiligers de homoseksuele stellen met rust lieten. De bron stelt dat mede dankzij de interventie van de ngo *Unión Afirmativa* een capabele advocaat is gevonden voor de jongen die de aanklacht wilde indienen. De zaak is echter nooit voor de rechter verschenen, omdat het winkelcentrum uiteindelijk eieren voor zijn geld heeft gekozen.⁴⁰³

Problemen bij het verkrijgen van identiteitskaart voor transseksuelen en transgenders

De *Ley Orgánica de Registro Civil* (Organieke Wet op Burgeradministratie) uit 2009 geeft in artikel 146 in feite transgenders of transseksuelen de mogelijkheid om hun naam te veranderen. Ondanks het bestaan van deze wet hebben de autoriteiten tot op heden nog geen enkele keer meegewerkt aan de wil van een transseksueel of transgender om zijn of haar naam voor de wet te veranderen.⁴⁰⁴ Een voorbeeld hiervan is de zaak van parlementslid Tamara Adrián die al vanaf 2004 in afwachting is om haar naam officieel te kunnen veranderen, maar nog steeds geen antwoord van het Venezolaanse hooggerechtshof heeft gehad. Vertrouwelijke bronnen merken op dat Adrián in transitie ging toen ze al een gerenommeerd advocaat was.⁴⁰⁵

De consequenties hiervan zijn dat transgenders en -seksuelen verstoken kunnen worden van gezondheidszorg, overheidssubsidies of de aankoop van voedsel. Bij supermarkten wordt bijvoorbeeld vaak naar de identiteitskaart van de klant gevraagd. Indien de medewerker van de supermarkt geen overeenkomst tussen de persoon voor zich en die op de kaart meent te zien, kan deze de klant weigeren.⁴⁰⁶ Omdat ze een identiteitskaart hebben die hen niet representeert, hebben transseksuelen en transgenders problemen met het vinden van werk. Velen van hen worden hierdoor gedwongen om in de prostitutie te werken volgens een aantal transvrouwen op YouTube, hetgeen beaamd wordt door verschillende andere bronnen.⁴⁰⁷

Maatschappelijke organisaties die opkomen voor de rechten van LHBTI-gemeenschap

Bronnen schrijven over de impact van de huidige situatie op de positie van LHBTI-gemeenschap in Venezuela. Parlementslid Tamara Adrián zegt in een interview met Reuters dat de "crisis" de gemeenschap, al een kwetsbare groep, hard treft. Ook de rechten en belangen van de LHBTI-gemeenschap hebben onder de economische en politieke situatie te lijden en hebben geen prioriteit, aldus Adrián. De financiering van veel ngo's die opkomen voor de rechten van de LHBTI is verminderd of

⁴⁰² VTW, 27 februari 2020; VTW, 17 februari 2020; VTW, 18 februari 2020; VTW, 19 februari 2020.

⁴⁰³ VTW, 17 februari 2020.

⁴⁰⁴ Alba TV, *Personas trans exigen al estado el reconocimiento legal de su identidad*, 7 april 2017; France 24 Español, *¿Cómo es ser trans en Venezuela?*, 29 september 2019.

⁴⁰⁵ VTW, 27 februari 2020; VTW, 17 februari 2020.

⁴⁰⁶ Voice of America, *Living in Venezuela Now Is Hard, Being LGBT Makes It Harder*, 4 februari 2019; VTW, 27 februari 2020; VTW, 18 februari 2020.

⁴⁰⁷ Tulio morillo123456789, *Mi Derecho a Existir, la lucha de las personas trans por el acceso a una identidad*, 10 juli 2017, geraadpleegd van [youtube.com/watch?v=Pwm7h_AXA84](https://www.youtube.com/watch?v=Pwm7h_AXA84); USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 32, 13 maart 2019; VTW, 17 februari 2020.

helemaal stopgezet.⁴⁰⁸ Volgens een vertrouwelijke bron waren er in 2014 ongeveer veertig organisaties die zich inzetten voor de belangen van de LHBTI-gemeenschap. Begin 2020 was dat aantal gereduceerd tot zes, aldus de bron.⁴⁰⁹

In de academische wereld zouden studentenverenigingen die opkomen voor de rechten van de LHBTI-gemeenschap niet erkend zijn door de autoriteiten, waardoor velen niet langer meer bestaan.⁴¹⁰

De ngo's die thans nog bestaan zoals *Acción Ciudadana Contra el Sida (ACCSI)*, *Divas de Venezuela*, *Diversidad e igualdad a través de las leyes (Diverlex)*, *Fundación Reflejos de Venezuela* en *Unión Afirmativa* hebben met name als doelstelling om de situatie van de LHBTI-gemeenschap te monitoren en daar waar naar verluidt misstanden zijn deze aan de kaak te stellen. Ook zijn sommige ngo's actief op het gebied van onder andere educatie ter preventie van seksueel overdraagbare ziektes.⁴¹¹

3.6 (Alleenstaande) minderjarigen

Opvang alleenstaande minderjarigen

Er zijn geen officiële cijfers over het aantal kinderen dat achtergelaten is of dat naar wees- of opvanghuizen is gestuurd door de ouders vanwege economische redenen. Na interviews met betrokken personen meent *The Washington Post* begin 2018 dat die cijfers in de honderden moeten lopen.⁴¹² Cijfers over het jaar 2019 spreken over ongeveer een miljoen kinderen die een of beide ouders moeten missen, wat een groei van 10% betreft vergeleken met het jaar 2018.⁴¹³ De meeste kinderen die niet langer door hun ouders verzorgd kunnen worden (door migratie, overlijden of andere redenen) worden in Venezuela met name opgevangen door de grootouders, oudere broers en/of zussen, andere familieleden, de burens of worden in sommige gevallen alleen thuisgelaten.⁴¹⁴ Met de verslechtering van de economische situatie is het de vraag wie voor wie zorgt, zo stelt een vertrouwelijke bron. Veel familieleden, en met name de oudere familieleden zoals grootouders, hebben moeite om rond te komen en kunnen vaak niet de extra monden voeden.⁴¹⁵ Een vertrouwelijke bron geeft twee voorbeelden van minderjarige kinderen die de verantwoordelijkheid over hun jongere broertjes en zusjes kregen, omdat hun ouders naar het buitenland waren vertrokken.⁴¹⁶ Begin 2019 schreef USDoS dat vergeleken met 2017 in 2018 40% meer kinderen, komend op een totaal van ongeveer 10.000, op straat leefde.⁴¹⁷ Met de teloorgang van het voedselprogramma binnen het Venezolaanse onderwijs bieden scholen ook geen maaltijden meer aan.⁴¹⁸

⁴⁰⁸ Voice of America, *Living in Venezuela Now Is Hard, Being LGBT Makes It Harder*, 4 februari 2019: Sinds 2010 maakt de Venezolaanse wetgeving het praktisch onmogelijk voor NGO's in Venezuela om internationale fondsen te ontvangen.

⁴⁰⁹ VTW, 17 februari 2020.

⁴¹⁰ VTW, 27 februari 2020.

⁴¹¹ VTW, 27 februari 2020; VTW, 17 februari 2020.

⁴¹² The Washington Post, *Venezuela's economy is so bad parents are leaving their children at orphanages*, 12 februari 2018: Recente cijfers ontbreken, maar gezien de economische ontwikkelingen is het waarschijnlijk dat de huidige situatie verslechterd is.

⁴¹³ CECODAP, *Presentación: Niñez dejada atrás y en conflicto armado*, november 2019.

⁴¹⁴ VTW, 17 februari 2020; PanAm Post, *Estampida migratoria venezolana deja un millón de niños abandonados*, 20 november 2019; The Guardian, *A million children left behind as Venezuela crisis tears families apart*, 20 februari 2020.

⁴¹⁵ VTW, 27 februari 2020; VTW, 21 februari 2020.

⁴¹⁶ VTW, 18 februari 2020.

⁴¹⁷ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 29, 13 maart 2019.

⁴¹⁸ The New York Times, *Students Fainting From Hunger in Venezuela's Failing School System*, 30 november 2019.

Het gebeurt dat kinderen de huizen verlaten waar ze door hun ouders achtergelaten zijn en zelf de tocht naar het buitenland, veelal Colombia, ondernemen. Het aantal minderjarigen zonder ouderlijke begeleiding dat probeert de grens met Colombia over te steken is de laatste tijd schrikbarend gegroeid volgens sommige bronnen.⁴¹⁹ Deze kinderen zijn vatbaar voor rekrutering door de irreguliere gewapende groeperingen die in deze grensstreek aanwezig zijn. Andere kinderen worden slachtoffer van mensenhandel en komen in de prostitutie terecht (zie ook paragraaf 3.13).⁴²⁰

Opvangtehuizen voor minderjarigen

Venezuela had jarenlang een netwerk van openbare instellingen voor kwetsbare kinderen die voor korte of langere duur de bescherming van de staat nodig hadden. Maar dit sociale vangnet is aan het afbrokkelen, en volgens sommige bronnen geheel verdwenen, en kan niet meer voldoen aan de huidige vraag naar opvang voor alleenstaande minderjarigen.⁴²¹ Met een niet functionerend publiek systeem wordt er steeds meer gevraagd van private instellingen en ngo's die door non-profit en weldadigheidsorganisaties worden gefinancierd.⁴²² Een vertrouwelijke bron geeft aan dat ondanks de inspanningen van deze instellingen de opvang voor minderjarigen lang niet toereikend is.⁴²³

Voorzieningen, zoals onderwijs, medische zorg, de kwaliteit van het eten, de beschikbaarheid van nachtopvang, de kleding en de beschikbaarheid van sanitaire voorzieningen bij opvangtehuizen

Venezuela voldoet volgens verschillende bronnen niet aan de voorwaarden van de *Ley Orgánica para la Protección Integral de Niños, Niñas y Adolescentes* (Organieke Wet voor de Integrale Bescherming van Jongens, Meisjes en Adolescenten). Er bestaat bijvoorbeeld geen adequaat systeem dat controleert of het beleid, de programma's en daadwerkelijke activiteiten op nationaal, statelijk en gemeentelijk niveau die gericht zijn op de bescherming van en aandacht voor het kind en de adolescent werken en effectief zijn.⁴²⁴ In Venezuela bestaan de *Consejos de Protección del Niño, Niña y Adolescente* (Beschermingsraden voor het Kind en de Adolescent) die moeten toezien op het naleven van de wet. Ze moeten er onder andere voor zorgen dat kinderen toegang tot onderwijs hebben, over kinderarbeid rapporteren, en interveniëren bij onverantwoordelijk of ongepast gedrag van de ouders.⁴²⁵ Een vertrouwelijke bron geeft aan dat deze raden zelf geen opvang voor kinderen hebben.⁴²⁶ Verder geven bronnen aan dat er misstanden bestaan betreffende de zaken waarop de beschermingsraden moeten toezien. Zo faalt het Venezolaanse schoolsysteem en neemt kinderarbeid in Venezuela toe.⁴²⁷

⁴¹⁹ VTW, 27 februari 2020; VTW, 28 februari 2020: Geen van de bronnen kon exacte cijfers geven.

⁴²⁰ VTW, 16 december 2019.

⁴²¹ The Washington Post, *Venezuelas economy is so bad parents are leaving their children at orphanages*, 12 februari 2018; VTW, 17 februari 2020; VTW, 18 februari 2020.

⁴²² The Washington Post, *Venezuelas economy is so bad parents are leaving their children at orphanages*, 12 februari 2018; VTW, 18 februari 2020: The Washington Post schrijft over pleegouders, maar er is verder geen informatieve gevonden over het systeem van pleegouders in Venezuela. De meeste bronnen spreken over een eerste opvang bij naaste familieleden.

⁴²³ VTW, 18 februari 2020.

⁴²⁴ Dolar Today, *En el corazón de Venezuela! Los niños con hambre: una promesa sin cumplir*, 11 augustus 2017 (<https://www.youtube.com/watch?v=xzNNyiPEz1c>); VTW, 17 februari 2020; VTW, 21 februari 2020.

⁴²⁵ Alcaldía de Caracas (stadhuis van Caracas): <http://www.caracas.gob.ve/alcaldiaDeCCS/consejo-de-proteccion-del-nino-nina-y-adolescente/entes/consejo-de-proteccion-del-nino-nina-y-adolescente/cpnna> (geraadpleegd op 7 juni 2020).

⁴²⁶ VTW, 18 februari 2020.

⁴²⁷ The Guardian, *'All we have are walls': crisis leaves Venezuela's schools crumbling*, 15 februari 2020; VTW, 18 februari 2020; VTW, 18 februari 2020; The New York Times, *Students Fainting From Hunger in Venezuela's Failing School System*, 30 november 2019.

Zoals eerder in deze paragraaf is gesteld kunnen de staatsorganisaties door een gebrek aan middelen de toename van kinderen in nood niet aan. De bestaande organisaties krijgen volgens USDoS te weinig steun van de regering, waardoor in het eerste kwartaal van 2018 ten minste vier centra hun deuren moesten sluiten. Volgens private instellingen weigerde de regering hen te voorzien van gesubsidieerde voedselpakketten om de kinderen die in deze instellingen verbleven van voedsel te voorzien.⁴²⁸ In een YouTube-filmpje zegt een meisje dat op straat leeft dat ze de straat de voorkeur geeft boven het leven in een tehuis. Ten eerste is er bijna geen plek in de tehuizen en ten tweede kun je op straat nog altijd iets regelen als er geen eten is en in een tehuis niet, is haar stelling.⁴²⁹

3.7 Naleving en schendingen van mensenrechten

3.7.1 *Specifieke doelwitten betreffende het schenden van mensenrechten*

In juli 2019 publiceerde de *Office of the High Commissioner for Human Rights* (OHCHR: Hoge commissaris voor de mensenrechten) van de VN een rapport waarin een van de conclusies was dat Venezuela het afgelopen decennium een reeks aan wetten, beleidsregels en praktijken heeft aangenomen die de democratische ruimte heeft beperkt, openbare instituties heeft verzwakt en de onafhankelijkheid van het juridische systeem heeft beïnvloed. Door deze maatregelen zijn volgens de VN-commissaris staatsinstellingen gemilitariseerd en is de bevolking ingezet voor het verzamelen van inlichtingen en militaire taken.⁴³⁰

In deze context heeft de regering volgens de VN-Commissaris mensenrechten geschonden waarbij de autoriteiten zich met name richten op individuen en groepen die als een bedreiging voor de regering worden gezien vanwege hun capaciteit om kritische standpunten te ventileren en om mensen te mobiliseren.⁴³¹ Secretaris-generaal Luis Almagro van de *Organization of American States* (OAS) vroeg eind 2019 het Internationale Strafhof de marteling van opposanten van de regering per direct te onderzoeken. Almagro verklaarde dat "het juridische systeem in Venezuela slechts de belangen van het regiem behartigt en dat de veiligheidsdiensten systematisch elk individu vervolgen dat het dictatoriale systeem niet gehoorzaamt."⁴³²

Vertrouwelijke bronnen bevestigen de systematische monitoring en vervolging van opposanten en critici van de regering van Maduro. Hierbij maken sommigen de kanttekening dat vooral de personen en groeperingen die een bedreiging vormen voor de huidige regering met repercussies van de autoriteiten te maken krijgen. Dissidente hooggeplaatste militairen, militairen met belastende informatie en oppositieleden, en met name diegenen die eventueel de bevolking zouden kunnen mobiliseren, staan in de bijzondere belangstelling. Desgevraagd gaf een bron aan dat bijvoorbeeld parlementsleden als Juan Requesens en Gilber Caro ogenschijnlijk harder aangepakt worden door de regering dan andere oppositieleden, omdat zij in staat zouden zijn de bevolking te mobiliseren en aanhang hebben binnen de verschillende lagen van de bevolking.⁴³³ Een gevluchte militair is van mening dat hij

⁴²⁸ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 29, 13 maart 2019.

⁴²⁹ Dolar Today, *En el corazón de Venezuela! Los niños con hambre: una promesa sin cumplir*, 11 augustus 2017 (<https://www.youtube.com/watch?v=xzNNyiPEz1c>).

⁴³⁰ Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*, 5 juli 2019.

⁴³¹ OHCHR, *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*, 5 juli 2019.

⁴³² El Universal, *Almagro insta a CPI a investigar "de inmediato" tortura en Venezuela con apoyo de Cuba*, 12 december 2019.

⁴³³ VTW, 20 februari 2020; El Nacional, *Juicio de Juan Requesens por supuesto magnicidio a Maduro comienza este lunes*, 25 november 2019; VTW, 8 januari 2020.

een groter risico loopt dan een “gewone” soldaat, omdat hij ondanks zijn lagere officiersfunctie veel informatie over het reilen en zeilen binnen de Venezolaanse strijdkrachten heeft.⁴³⁴

Het is echter niet duidelijk waar de speciale aandacht van de Venezolaanse autoriteiten ophoudt. Binnen elke groepering, zoals militairen, oppositieleiden, mensenrechtenactivisten en journalisten, zijn er in meer of mindere mate gevallen van schendingen van mensenrechten bekend. Er is dienaangaande echter geen vastomlijnd kader te schetsen. Een vertrouwelijke bron zegt zijn activiteiten als mensenrechtenactivist, ondanks de monitoring en intimidatie van de autoriteiten, nog uit te kunnen voeren. “Ik val de regering niet rechtstreeks aan en vorm ook geen bedreiging voor het voortbestaan van de huidige regering,” stelt hij en vervolgt: “Indien ik een bedreiging, om wat voor reden dan ook, voor de regering zou vormen, zou ik zeker gearresteerd worden.”⁴³⁵

Andere bronnen geven aan dat er eveneens willekeur bestaat bij personen voor wie de autoriteiten aandacht hebben. Soms worden er tijdens een demonstratie willekeurig demonstranten gearresteerd en meegenomen om een voorbeeld te stellen.⁴³⁶ Sommige prominente oppositieleiden, zoals Juan Guaidó, zijn nog niet gearresteerd ondanks een arrestatiebevel dat tegen hen is uitgevaardigd. Het heeft ook met internationale bekendheid en mogelijke reacties van de internationale gemeenschap te maken hoe de autoriteiten met bepaalde personen omgaan volgens sommige bronnen.⁴³⁷

3.7.2

Schendingen per doelgroep en rol van de zogenaamde Wet tegen Haat

Voor de belangrijkste schendingen per doelgroep wordt verwezen naar de afzonderlijke paragrafen waar doelgroepen als deserteurs/dienstweigeraars, oppositie, mensenrechtenactivisten etc. aan bod komen.

In november 2017 vaardigde het ANC de *Ley Constitucional contra el Odio, por la Convivencia Pacífica y la Tolerancia* (Constitutionele Wet tegen Haat ten behoeve van het Vreedzaam Samenleven en de Tolerantie) uit. Met deze wet kan de staat straffen tot twintig jaar gevangenschap opleggen aan diegenen die volgens de wet haat en geweld aanwakkeren door middel van elektronische middelen, waaronder ook sociale netwerken vallen. Met de wet kunnen de autoriteiten onder andere websites blokkeren die naar hun mening haat en intolerantie voorstaan.⁴³⁸

Terwijl de regering verklaarde dat de wet bedoeld was om “vrede en tolerantie” te promoten, meenden ngo’s dat de regering met de in hun ogen ruim interpreteerbare wet het zwijgen kon opleggen aan onder andere politieke partijen, activisten en journalisten.⁴³⁹ De wet is volgens een betrouwbare bron bedoeld om middels een beleid van criminaliseren en sanctioneren controle over onder andere sociale media te kunnen uitoefenen. Zo staat er bijvoorbeeld een hogere straf op het verspreiden van haat, dan op het vermoorden van iemand. Dit geeft de regering de ruimte om dissidente personen aan te pakken, aldus de bron. Vanwege de wet onderwerpen veel journalisten zich aan zelfcensuur.⁴⁴⁰

⁴³⁴ VTW, 27 februari 2020.

⁴³⁵ VTW, 27 februari 2020.

⁴³⁶ VTW, 30 januari 2020; VTW, 1 februari 2020.

⁴³⁷ VTW, 20 februari 2020.

⁴³⁸ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018.

⁴³⁹ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 14, 13 maart 2019.

⁴⁴⁰ VTW, 18 februari 2020.

Volgens HRW hebben openbare aanklagers in Venezuela verschillende personen aangeklaagd voor het "aanzetten tot haat en intolerantie". In 2018 arresteerden de autoriteiten drie jongeren voor het uiten van kritiek op de regering via sociale media kanalen.⁴⁴¹ Onder de personen die aangeklaagd zijn voor het aanzetten tot haat en intolerantie bevindt zich ook de journalist Jesús Medina (zie 3.7.4 en 3.8.2 voor meer informatie).⁴⁴² Het *Committee to Protect Journalists* (CPJ) waarschuwde in augustus 2019 voor het gebruik van de wet door de Venezolaanse autoriteiten vanwege de arrestatie van de journalist Wilmer Quintana García die op Facebook de corruptie in Venezuela aan de kaak gesteld had.⁴⁴³ Na anderhalve maand in gevangenschap gezeten te hebben, waarvan twintig in huisarrest, werd Quintana in september 2019 onder voorwaarden vrijgelaten.⁴⁴⁴ In mei 2019 schrijft de ngo Espacio Público dat 2018 het jaar met de meeste geregistreerde arrestaties in Venezuela was vanwege het gebruik van sociale media of digitale platformen om informatie en meningen te verspreiden. Vier van deze arrestaties stonden in relatie met de "anti-haat wet", waarvan er bij ten minste twee een justitieel proces is ingezet. Het aankaarten van corruptie, satire als sociale kritiek en het verspreiden van publieke informatie gaven de autoriteiten aanleiding voor willekeurige arrestaties, aldus de ngo.⁴⁴⁵

3.7.3

Mensenrechtenactivisten

Volgens verscheidene bronnen is in Venezuela de laatste jaren de ruimte beperkt voor maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor de mensenrechten (zie ook paragraaf 3.5). Het komt voor dat regeringsfunctionarissen via radio en televisie, of andere kanalen, beschuldigingen en zelfs bedreigingen uiten jegens mensenrechtenorganisaties en/of personen die voor deze organisaties werken. PSUV-kopstuk Diosdado Cabello uit op zijn wekelijkse tv-programma *Con el mazo dando* met regelmaat verdenkingen tegen onder andere mensenrechtenorganisaties en – activisten die zich volgens Cabello schuldig zouden maken aan staatsondermijnende en terroristische activiteiten. Hierbij noemt hij de personen en organisaties met naam en toenaam.⁴⁴⁶

In 2010 oordeelde het Venezolaanse hooggerechtshof dat individuen en organisaties die buitenlandse financiering krijgen voor verraad veroordeeld kunnen worden. Datzelfde jaar stelde het nationale parlement, waar de PSUV toen nog een meerderheid had, wetgeving op die de internationale steun verbood aan organisaties die opkwamen voor "politieke rechten" of het functioneren van openbare instellingen onder de loep namen.⁴⁴⁷ Het USDoS schrijft in het rapport over de stand van zaken over de mensenrechtensituatie in het jaar 2019 dat de regering de wet nog niet formeel heeft toegepast. Het rapport vermeldt verder dat de wet echter wel voor een klimaat van angst heeft gezorgd onder ngo's die opkomen voor de rechten van de mens en dat deze ngo's huiverig zijn om internationale steun te vragen.⁴⁴⁸ Diosdado Cabello heeft in februari 2020 aangekondigd de wet te willen herzien en de regels te willen aanscherpen.⁴⁴⁹ "We gaan de maximale sancties opleggen aan

⁴⁴¹ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 650, 2019.

⁴⁴² HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 630, 2020.

⁴⁴³ CPJ, *Las autoridades venezolanas aplican ley contra el odio al periodista Wilmer Quintana por publicar mensajes en Facebook y lo detienen*, 13 augustus 2019.

⁴⁴⁴ El Pitazo, *Periodista Wilmer Quintana recibe medida de libertad condicional*, 12 september 2019.

⁴⁴⁵ Espacio Público, *Detenciones en línea. Presos por usar las redes sociales*, 2 mei 2019.

⁴⁴⁶ NTN24, *Diosdado Cabello amenaza a la ONG Provea*, 20 februari 2020: [youtube.com/watch?v=bQMFo6pu-YQ](https://www.youtube.com/watch?v=bQMFo6pu-YQ); AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 395, 22 februari 2018; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 15, 13 maart 2019.

⁴⁴⁷ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 621 2019.

⁴⁴⁸ USDoS, *Venezuela 2019 Human Rights Report*, pagina 26, 11 maart 2019.

⁴⁴⁹ NTN24, *Diosdado Cabello amenaza a la ONG Provea*, 20 februari 2020: [youtube.com/watch?v=bQMFo6pu-YQ](https://www.youtube.com/watch?v=bQMFo6pu-YQ); VTW, 19 februari 2020.

diegenen die geld vanuit de VS ontvangen om tegen ons vaderland samen te zweren. Het is genoeg," verklaarde Cabello.⁴⁵⁰

Risico voor mensenrechtenactivisten in Venezuela en in het buitenland

Verschillende bronnen melden dat Venezolaanse mensenrechtenorganisaties te maken hebben met bedreigingen, intimidatie en arrestatie van hun leiders en medewerkers door de autoriteiten. Ook vallen de autoriteiten naar verluidt de kantoren en huizen van de leiders en medewerkers van deze ngo's binnen. Volgens sommige mensenrechtenactivisten hadden ze van de autoriteiten reisbeperkingen opgelegd gekregen of waren ze bang niet terug te kunnen keren mochten ze naar het buitenland reizen.⁴⁵¹

Aan de andere kant is het bekend dat mensenrechtenactivisten naar het buitenland kunnen reizen, ook al staan ze op een alarmeringslijst van de regering. Ondanks de wetgeving, het beleid en de activiteiten van de regering spelen de Venezolaanse ngo's op het gebied van mensenrechten nog immer een grote rol in het informeren van de buitenlandse gemeenschap over de mensenrechtenschendingen in Venezuela en brengen ze nog steeds hun jaarlijkse rapporten uit.⁴⁵²

Verschillende bronnen geven aan dat de activiteiten van mensenrechtenactivisten in Venezuela gemonitord worden. Vaak maken de autoriteiten ook duidelijk dat ze de activisten volgen en monitoren door bijvoorbeeld opzichtige observatie of de personen in kwestie aan te spreken.⁴⁵³ Zoals reeds vermeld in paragraaf 3.1 is er informatie welke wijst op monitoringsactiviteiten van de Venezolaanse autoriteiten in het buitenland. In welke mate dit bij mensenrechtenactivisten geschiedt, is niet duidelijk. Een vertrouwelijke bron meent dat mensenrechtenactivisten in het buitenland onder de radar van de Venezolaanse autoriteiten kunnen blijven.⁴⁵⁴

Het is niet bekend in hoeverre familieleden van mensenrechtenactivisten risico's in Venezuela lopen, aangezien dienaangaande geen relevante informatie is gevonden.

3.7.4

Journalistiek/persvrijheid

In artikel 57 van de Venezolaanse grondwet staat dat eenieder het recht heeft om zijn gedachten, ideeën of meningen vrij te kunnen uiten. Dit kan mondeling, geschreven of via elk ander communicatie- of verspreidingsmiddel, zonder dat er censuur wordt toegepast. De grondwet stelt ook dat eenieder die gebruik maakt van dit recht de verantwoordelijkheid aangaat voor hetgeen geventileerd wordt. Het is niet toegestaan om anonieme uitingen te doen. Evenmin is oorlogspropaganda, discriminatoire berichtgeving of berichtgeving die religieuze intolerantie voorstaat toegestaan, aldus de grondwet.⁴⁵⁵

Ondanks het kader dat door de grondwet wordt geschetst, is de persvrijheid volgens verschillende bronnen aan banden gelegd door een combinatie van wetgeving, regels en activiteiten, zoals verbale en lichamelijke intimidatie, van de kant van de regering (zie paragraaf 3.7.2 voor nadere uitleg). Nationale en internationale organisaties hebben de pogingen van de Venezolaanse regering veroordeeld om de vrijheid van de pers in te dammen en om een klimaat te creëren waarin angst en

⁴⁵⁰ La Gran Época, *Diosdado Cabello anuncia acciones legales contra ONG venezolanas que reciben fondos de EE.UU.*, 20 februari 2020.

⁴⁵¹ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 621, 2019; AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 395, 22 februari 2018; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, 13 maart 2019; VTW, 12 februari 2020.

⁴⁵² VTW, 12 februari 2020; VTW, 19 februari 2020; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 26, 13 maart 2019.

⁴⁵³ VTW, 19 februari 2020; VTW, 19 februari 2020; VTW, 12 februari 2020.

⁴⁵⁴ VTW, 19 februari 2020.

⁴⁵⁵ Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, Artículo 57, 1999

zelfcensuur regel zijn.⁴⁵⁶ Een betrouwbare bron zegt dat in tegenspraak met de grondwet de Venezolaanse autoriteiten zich met name via twitter bedienen van anonieme uitlatingen waarin personen die kritisch zijn ten opzichte van de regering uitgescholden en als verrader betiteld worden, waarbij vaak de foto en de adresgegevens van betrokkenen gedeeld worden.⁴⁵⁷

Positie van journalisten

Volgens zowel openbare als vertrouwelijke bronnen is het slecht gesteld met de persvrijheid in het hele land.⁴⁵⁸ Een vertrouwelijke bron meldt eind 2019 dat zowel in de staat Zulia als in de staat Falcón geen klimaat meer bestaat waarin op een vrije en open manier informatie gedeeld kan worden. Media zijn overgenomen of stopgezet door de staat. Het maatschappelijk middenveld censureert zichzelf in het openbaar, uit angst voor represailles volgens de bron.⁴⁵⁹ Volgens twee andere vertrouwelijke bron geldt dit ook voor Sucre.⁴⁶⁰ De digitale wereld is in vergelijking met de traditionele media de afgelopen jaren meer een meer het platform geworden om sociale en politieke meningen te ventileren. Veel kranten zijn online gegaan, niet alleen om zo de controle van de autoriteiten te omzeilen, maar ook vanwege het gebrek aan printpapier.⁴⁶¹ TV- en radiozenders die door de overheid verboden zijn, of waarvan de licentie niet verlengd wordt, zenden nu online uit, veelal vanuit het buitenland.⁴⁶² Hierbij maken verschillende bronnen wel de kanttekening dat door de slechte internetverbinding en het beperkte bereik van internet in het land het voor veel mensen moeilijk is om online te gaan.⁴⁶³

Vanwege het gebrek aan financiële stabiliteit, banen en in sommige gevallen de censuur en intimidatie van de regering hebben journalisten, net zoals vele andere Venezolanen, het land verlaten in de hoop op een betere toekomst elders.⁴⁶⁴ Er zijn nog steeds journalisten die in Venezuela kritiek uiten op het regiem of verslag doen van activiteiten van de oppositie. Deze personen hebben te maken gekregen met censuur (zelfopgelegd, van hun werkgever of de staat), aanklachten, intimidatie en fysiek geweld.⁴⁶⁵ In sommige gevallen is (beeld)materiaal van journalisten door overheidspersoneel of irreguliere gewapende groeperingen, zoals de colectivos, in beslag genomen. Het ging bijvoorbeeld om beeldmateriaal van politieke of sociale bijeenkomsten, maar ook opnames van het alledaagse leven, zoals de lange rijen om voedsel te kopen, aldus Freedom House.⁴⁶⁶

Volgens HRW en andere bronnen hebben Venezolaanse ngo's die persvrijheid nastreven melding gemaakt van doodsbedreigingen en gerichte fysieke aanvallen op journalisten die verslag deden van de demonstraties.⁴⁶⁷ Begin 2020 vielen leden van

⁴⁵⁶ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 14, 13 maart 2019; VTW, 18 februari 2020.

⁴⁵⁷ VTW, 19 februari 2020; VTW, 18 februari 2020; VTW, 18 november 19; VTW, 5 mei 2020.

⁴⁵⁸ VTW, 18 februari 2020; VTW, 21 februari 2020; VTW, 19 februari 2020; *APEVEX denuncia nueva ofensiva del régimen de Nicolás Maduro contra periodistas y medios Venezolanos*, 20 augustus 2014; *Journalism in the Americas, Venezuelan reporters reinvent themselves abroad with print and online journalistic ventures*, 12 februari 2020.

⁴⁵⁹ VTW, 16 december 2019.

⁴⁶⁰ VTW, 21 februari 2020; VTW, 19 februari 2020.

⁴⁶¹ In 2016 stopte de krant *El Carabobeño* na 82 jaar met de papieren versie van de krant vanwege het tekort aan papier: IPYS, *Condena contra el periodismo*, 3 mei 2016.

⁴⁶² Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018; VTW, 18 februari 2020; *apevex.wordpress.com, APEVEX denuncia nueva ofensiva del régimen de Nicolás Maduro contra periodistas y medios Venezolanos*, 20 augustus 2014.

⁴⁶³ *Journalism in the Americas, Venezuelan reporters reinvent themselves abroad with print and online journalistic ventures*, 12 februari 2020.

⁴⁶⁴ *Journalism in the Americas, Venezuelan reporters reinvent themselves abroad with print and online journalistic ventures*, 12 februari 2020.

⁴⁶⁵ VTW, 18 november 2019; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 14, 13 maart 2019; HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 621, 2019.

⁴⁶⁶ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018;

⁴⁶⁷ HRW, *World Report Events of 2019, 2020*; VTW, 17 januari 2020.

staatsgezinde colectivos een groep journalisten aan die op het Bolívar plein te Caracas verslag deden van een demonstratie van docenten. Er zou onder andere met ontlasting naar de journalisten zijn gegooid.⁴⁶⁸ Journalisten die interim-president Guaidó op het vliegveld stonden op te wachten na diens internationale tour begin 2020 werden dusdanig toegetakeld door sympathisanten van de overheid dat zeven van hen zware verwondingen opliepen.⁴⁶⁹

Niet alleen Venezolaanse journalisten krijgen naar verluidt te maken met intimidatie en geweldpleging door overheidsfunctionarissen of regeringsgetrouwe personen. Volgens onder andere USDoS en HRW vielen overheidsfunctionarissen ook buitenlandse journalisten lastig.⁴⁷⁰ In maart 2017 vielen leden van de GNB bijvoorbeeld de Colombiaanse journalist Elyangélica González aan. Ze zei door meer dan tien gardeleden geslagen en meegesleurd te zijn toen ze opnames van een demonstratie wilde maken.⁴⁷¹ In maart 2019 kwam de mishandeling door politieagenten van de FAES van de Poolse journalist Tomasz Surdel in het nieuws.⁴⁷² Volgens een vertrouwelijke bron deed hij niets anders dan zijn werk en had hij de pech om op de verkeerde tijd op de verkeerde plaats te zijn.⁴⁷³ In dezelfde maand kwam de Duitse freelancer Billy Six vrij na vier maanden in detentie gezeten te hebben. Six was in november 2018 door agenten van de DGCIM gearresteerd in de noordwestelijke staat Falcón. Het CPJ meldde dat hij door een militaire rechtbank voor rebellie, overtreding van veiligheidszones en spionage was aangeklaagd.⁴⁷⁴

Twee vertrouwelijke bronnen geven afzonderlijk van elkaar aan dat ondanks de beperkte bewegingsruimte buitenlandse journalisten nog steeds het land in en uit kunnen reizen en nog steeds journalistiek kunnen bedrijven. De bronnen zeggen dat buitenlandse journalisten wel letten op hetgeen ze schrijven en gepaste veiligheidsmaatregelen nemen.⁴⁷⁵

Behandeling journalisten die kritisch ten aanzien van het bewind zijn

De Venezolaanse wetgeving biedt de autoriteiten een kader waarin het kritische journalisten onder andere laster, foutieve informatieverstrekking, het aanzetten tot haat en het zaaien van angst ten laste kan leggen (zie ook paragrafen 3.7.2 en 3.8).⁴⁷⁶ Het *Instituto de Prensa y Sociedad* (IPYS: Instituut voor Pers en Maatschappij) meent dat naast intimidatie, (fysieke) bedreiging, en desinformatie de regering-Maduro juridische maatregelen, financiële sancties of administratieve regels hanteert om kritische mediakanalen censuur op te leggen of te kunnen sluiten.⁴⁷⁷ In juni 2018 won PSUV-kopstuk Diosdado Cabello een rechtszaak tegen de krant *El Nacional*, die regelmatig berichtte over de misstanden in Venezuela, nadat de krant in 2015 Cabello in verband had gebracht met drugshandel.⁴⁷⁸ Een

⁴⁶⁸ *El Nacional*, *Colectivos lanzaron orina y heces fecales a periodistas que cubrían protesta de maestros en la plaza Bolívar de Caracas*, 15 januari 2020.

⁴⁶⁹ VTW, 18 februari 2020; VTW, 12 februari 2020.

⁴⁷⁰ USDoS, *Venezuela 2017 Human Rights Report*, pagina 19, 13 maart 2018; HRW, *World Report Events of 2017*, pagina 621, 2018.

⁴⁷¹ HRW, *Crackdown on Dissent Brutality, Torture, and Political Persecution in Venezuela*, pagina 75, 2017; Univision Noticias, "Sentí que en la agresión se quería evitar que hubiese registro de lo que estaba pasando", 31 maart 2017 (<https://www.youtube.com/watch?v=AztW8YzB4p8>; geraadpleegd op 30 april 2020).

⁴⁷² Reuters, *Polish journalist beaten by Venezuelan police: press union*, 15 maart 2019.

⁴⁷³ VTW, 8 januari 2020.

⁴⁷⁴ CPJ, *German freelancer Billy Six freed, leaves Venezuela after 4 months in prison*, 18 maart 2018.

⁴⁷⁵ VTW, 21 februari 2020; VTW, 8 februari 2020.

⁴⁷⁶ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018.

⁴⁷⁷ IPYS, *Medios de comunicación tradicionales enfrentan cierres forzados*, 3 september 2018; IPYS, *Periodismo en estado de excepción*, 18 mei 2017; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 17, 2019; VTW, 18 februari 2020.

⁴⁷⁸ *El Nacional* had een artikel van de Spaanse krant ABC overgenomen, waarin werd geschreven over het onderzoek van de VS naar de vermeende drugsbanden van Cabello.

Venezolaanse rechtbank heeft de krant voor "morele schade" tot een geldboete veroordeeld.⁴⁷⁹

Een vertrouwelijke bron stelt dat er nog geen dodelijke slachtoffers onder journalisten zijn gevallen door het geweld waarmee ze te maken hebben, maar geeft een aantal voorbeelden van journalisten tegen wie de regering-Maduro maatregelen heeft genomen.⁴⁸⁰ In 2017 hebben de autoriteiten het paspoort van journalist César Miguel Rondón en zijn vrouw ingenomen, omdat hij kritisch tegenover het regiem stond. Ook het paspoort van de journalist Nelsón Bocaranda is ingenomen. In 2019 werd Bocaranda op de Venezolaanse tv-zender Telesur beschuldigd van spionage voor de Verenigde Staten. Verder spreekt de bron over intimidatie van journalisten en hun familieleden door onder andere medewerkers van de SEBIN en de DGCIM. Van een journalist wist de bron te vertellen dat de dreigingen dusdanig ernstig waren dat deze journalist moest onderduiken en het plan had Venezuelaom te vluchten.⁴⁸¹

AI noemt onder andere het voorbeeld van de vier journalisten van de nieuwswebsite *Armando.info* die begin 2018 naar Colombia zijn gevlucht. Op hun website hadden de journalisten een rapport gepubliceerd waarin ze een corruptiezaak over het CLAP-voedselprogramma aan de kaak stelden. Dit rapport kon niet op het welgevallen van de regering rekenen, want de journalisten zijn naar eigen zeggen nadien bedreigd en aangeklaagd door de autoriteiten.⁴⁸² In maart 2019 arresteerde de SEBIN journalist en mensenrechtenactivist Luis Carlos Díaz die had geschreven dat de stroomstoringen die Venezuela teisteren geen Amerikaans complot, maar een gevolg van slecht onderhoud, waren.⁴⁸³ Na 24 uur werd Díaz vrijgelaten. Hij heeft echter zijn paspoort moeten inleveren en mag slechts met toestemming van het Venezolaans hooggerechtshof het land verlaten. Deze toestemming was begin mei 2020 nog nooit verleend.⁴⁸⁴

Van alle arrestaties en detenties van journalisten, die volgens verschillende bronnen vaak arbitrair en zonder bewijslast plaatshebben, noemen verschillende ngo's als *Freedom House*, HRW en CJG de casus van journalist Jesús Medina in het bijzonder. Medina werd volgens openbare bronnen in oktober 2017 gearresteerd terwijl hij met twee buitenlandse journalisten een rapportage maakte over een gevangenis in het noorden van Venezuela. Een maand na zijn arrestatie werd hij gevonden langs de kant van een weg. In interviews meldde Medina dat hij gemarteld en bedreigd was.⁴⁸⁵ In augustus 2018 werd Medina voor een tweede keer opgepakt door de Venezolaanse autoriteiten, terwijl hij bezig was met een onderzoek naar de crisis in de gezondheidszorg van het land.⁴⁸⁶ Medina zat tot aan zijn vrijlating begin 2020 in de extra-beveiligde gevangenis *Ramo Verde*. Volgens de advocaat van Medina was er geen grondig onderzoek aan de aanklacht vooraf gegaan. Vanwege de

⁴⁷⁹ The Christian Science Monitor, *Venezuela's last independent newspaper struggles to continue publishing*, 26 juni 2018; El Tiempo, *Cabello gana demanda contra El Nacional y podría ser su nuevo dueño*, 5 juni 2018.

⁴⁸⁰ VTW, 18 februari 2020: Deze voorbeelden zijn alle in openbare bronnen terug te vinden.

⁴⁸¹ VTW, 18 februari 2020.

⁴⁸² El Mundo, *Cuatro periodistas huyen de Caracas y se unen al exilio venezolano*, 7 februari 2018; AI, *Amnesty International Report 2017/18*, 22 februari 2018.

⁴⁸³ Global Voices, *Journalist en mensenrechtenactivist Luis Carlos Díaz gedetineerd door de veiligheidsdienst van Venezuela*,

⁴⁸⁴ CPJ, *Journalist Luis Carlos Díaz released from detention, banned from leaving Venezuela*, 5 april 2019; VTW, 5 mei 2020.

⁴⁸⁵ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018; CPJ, *Human Rights Watch call on Venezuela to release Jesús Medina*, 21 mei 2019; Human Rights Watch, *World Report Events of 2019, 2020*.

⁴⁸⁶ Caracas Chronicles, *This is in Caracas: how many cases are we talking about when we look at the rest of the country?*, 30 januari 2018: In dit artikel van Caracas Chronicles staat dat de gezondheidszorg (en de situatie waarin deze verkeert) een militaire zone is geworden, waartoe journalisten en ngo's geen toegang hebben en waarover niet gerapporteerd mag worden. Een vertrouwelijke bron onderschrijft deze stelling over de gezondheidszorg: VTW, 18 februari 2020.

omstandigheden in de gevangenis was de gezondheid van Medina naar verluidt achteruit gegaan.⁴⁸⁷

Eind maart 2020 werd de journalist Javier Vivas Santana, die kritisch staat tegenover Maduro en zijn regering, opgepakt door de DGCIM. Vivas Santana kon nog een twitterbericht uitdoen met "Ik word door de Dgcim meegenomen".⁴⁸⁸ Eind april 2020 was nog niets van hem vernomen en waren zijn familieleden en vrienden in het ongewisse over de toestand van Vivas Santana die aan epilepsie lijdt en bijna blind is.⁴⁸⁹

Desgevraagd geeft een vertrouwelijke bron aan dat journalisten net zoveel risico lopen als mensenrechtenactivisten. Ook zij staan in de belangstelling van de diensten SEBIN en DGCIM (zie hierboven voor voorbeelden).⁴⁹⁰ In hoeverre de autoriteiten de activiteiten van Venezolaanse journalisten in het buitenland monitoren is niet bekend.

3.7.5

Demonstraties: risico op arrestatie, gevangenschap, en/of vervolging
Vanaf 2014 heeft de regering-Maduro te maken met grootschalige protesten vanwege de economische, politieke, sociale en veiligheidssituatie in het hele land. Daarbij waren de protesten in de periodes van mei tot juli 2017 en die van het eerste helft van 2019 het hevigst met tienduizenden personen die de straat opgingen om tegen de regering-Maduro te demonstreren. Volgens HRW sloegen Venezolaanse veiligheidstroepen en gewapende pro-regeringsgroeperingen deze demonstraties met geweld neer, ook al verlieten deze over het algemeen vreedzaam.⁴⁹¹

De VN-commissaris voor mensenrechten schrijft in haar rapport van juli 2019 dat dat jaar veiligheidstroepen niet altijd excessief geweld gebruikten om demonstraties neer te slaan. Toch was er berichtgeving dat leden van GNB, PNB, FAES en andere politietroepen, soms in samenwerking met colectivos, met opzet excessief geweld gebruikten om angst aan te jagen met het doel mensen te ontmoedigen nog langer de straat op te gaan, aldus het VN-rapport.⁴⁹² Ten tijde van het schrijven van dit ambtsbericht zien de autoriteiten zich nog steeds geconfronteerd met demonstraties, maar niet meer op zo'n grote schaal als bijvoorbeeld in 2017 en 2019.⁴⁹³ Personen die eerder nog de straat opgingen om te protesteren, willen hun leven niet meer in de waagschaal stellen, omdat de demonstraties nog niet tot veranderingen hebben geleid, is een veelgehoorde theorie.⁴⁹⁴

In reactie op de demonstraties schoten veiligheidstroepen met rubberen kogels, en volgens sommige bronnen ook met scherp op de demonstranten, werden demonstranten, die volgens bronnen vaak geen weerstand boden, in elkaar geslagen en vielen veiligheidstroepen huizen en appartementen binnen waarvan ze

⁴⁸⁷ BBC News, *Venezuela crisis: Photographer Jesús Medina freed from jail after 16 months*, 7 januari 2020.

⁴⁸⁸ Reportero24, *MORDAZA: Dgcim secuestro a Javier Vivas Santana*, 29 maart 2020; TalCual, *Dgcim detiene al comunicador tachirense Javier Vivas Santana*, 26 maart 2020; El Carabobeño, *La Dgcim detuvo anoche al analista político Javier Vivas Santana*, 26 maart 2020; Aporrea, *En defensa de Javier Vivas Santana*, 15 april 2020.

⁴⁸⁹ Aporrea, *¡Javier Vivas Santana es un preso político...!*, 24 april 2020.

⁴⁹⁰ VTW, 18 februari 2020.

⁴⁹¹ HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 627, 2020.

⁴⁹² Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*, 5 juli 2019.

⁴⁹³ The New York Times, *Venezuelan Opposition, Trying to Rekindle Protests, Is Pushed Back by Tear Gas*, 10 maart 2020; VTW, 21 februari 2020; AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 393-394, 22 februari 2018; HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 627, 2020

⁴⁹⁴ VTW, februari 2020, VTW, 19 februari 2020.

dachten dat demonstranten zich schuilhielden.⁴⁹⁵ Twee vertrouwelijke bronnen meldden dat leden van de GNB de opdracht hadden gekregen om in burgerkleding en met AK-47-mitrailleurs, die niet tot de standaarduitrusting van het leger behoren, op demonstranten te moeten schieten.⁴⁹⁶

Personen die tijdens demonstraties werden opgepakt, van wie sommigen zeiden slechts als omstander in de buurt van een demonstratie te zijn geweest (zie ook 3.2.3), meldden gevallen van mishandeling en in sommige gevallen marteling, zoals elektrische schokken, verstikking en verkrachting, in detentiecentra.⁴⁹⁷ Toen in 2019 de mensen ter ondersteuning van Guaidó massaal de straat opgingen, werden duizenden personen gearresteerd en kwamen tientallen personen om tijdens confrontaties met veiligheidstroepen en colectivos.⁴⁹⁸

Op 22 en 23 februari 2019 toen demonstranten onder andere aan de grenzen met Venezuela en Brazilië demonstreerden ter ondersteuning van de pogingen om internationale humanitaire hulp Venezuela binnen te krijgen waren er volgens cijfers van Foro Penal 107 willekeurige arrestaties en vielen er zeven bevestigde dodelijke slachtoffers onder de demonstranten.⁴⁹⁹

Verschillende bronnen melden dat Venezolaanse veiligheidstroepen valse bewijslast aanvoeren bij personen die tijdens demonstraties zijn opgepakt. Een vrouw die onderdak bood aan demonstrerende studenten geeft in een video op de website van de Foro Penal aan dat veiligheidstroepen bij de inval in haar huis explosieven en traangasgranaten gevonden zeiden te hebben, terwijl ze die volgens haar daar zelf hadden neergelegd.⁵⁰⁰

Negatieve belangstelling voor familieleden van demonstranten

Er is geen specifieke informatie bekend over de mogelijke risico's die familieleden van demonstranten lopen. In voorgaande paragrafen is geschreven over de risico's van familieleden van onder andere journalisten en oppositieleiden van wie velen ook aan demonstraties meedoen.

3.8 Sociale media en telefonie

Internetproviders en eventuele staatscontrole

Het staatsbedrijf *Compañía Anónima Nacional Teléfonos de Venezuela* (CANTV: Nationale Telefonie N.V.) domineert het internetdomein in Venezuela en heeft volgens Freedom House bijna 70% van de markt in 2018 in handen. De andere 30% kwam in 2018 voor rekening van private telecombedrijven, waarvan het bedrijf *Inter* met 9% van de markt het grootst was. *Inter* heeft echter een beperkt bereik in Venezuela en het levert slechts diensten in de grote steden. Op de markt van het mobiele internet speelt het Spaanse *Movistar* de grootste rol. Het staatsbedrijf

⁴⁹⁵ Reuters, *Venezuelan teen blinded by police rubber bullets at protest*, 2 juli 2019; HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 627, 2020; VTW, 25 februari 2020.

⁴⁹⁶ VTW, 25 februari 2020.

⁴⁹⁷ The Washington Post, *In Venezuela, prisoners say abuse is so bad they are forced to eat pasta with excrement*, 24 juni 2017; Casla Institute, *Informe 2018 sobre tortura sistemática en Venezuela*, 27 november 2018; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 4, 13 maart 2019.

⁴⁹⁸ OHCHR, *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*, 5 juli 2019; HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 627, 2020; AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 393, 22 februari 2018; de schattingen van bronnen betreffende het aantal dodelijke slachtoffers tijdens de demonstraties van 2017 en 2019 variëren, maar zijn van enkele tientallen tot over de honderd.

⁴⁹⁹ Foro Penal, *Report on Repression in Venezuela February 2019*, 13 maart 2019.

⁵⁰⁰ Foro Penal, *MARIA ELENA UZCATEGUI #MeCudroConEllas*, 17 augustus 2017: <https://foropenal.com/en/maria-elena-uzcategui-mecudroconellas/>

Movilnet en het private Venezolaanse bedrijf *Digital* hebben beide een kleiner aandeel.⁵⁰¹ Verschillende bronnen geven aan dat door de verslechterde economische situatie en vele powercuts het internet vaak uitvalt of helemaal niet werkt.⁵⁰²

De private bedrijven staan volgens bronnen niet direct onder controle van de staat, maar de staat is door middel van wetgeving en het staatsbedrijf *Comisión Nacional de Telecomunicaciones* (CONATEL: Nationale Commissie van Telecommunicatie) in staat om controle uit te oefenen.⁵⁰³ De eerdergenoemde wet tegen haat en intolerantie stelt dat providers “haatprediking” binnen zes uur nadat het gepost is, van hun website dienen weg te halen of anders boetes kunnen krijgen. Met de wet zijn de autoriteiten in staat om websites te blokkeren als deze in hun ogen haat en intolerantie promoten.⁵⁰⁴ De *Ley de Responsabilidad Social en Radio, Televisión y Medios Eléctricos* (vertaling: Wet op Sociale Verantwoordelijkheid op Radio, Televisie en Electronische middelen) maakt het mogelijk om providers en websites verantwoordelijk te stellen voor inhoud welke door derden gepost wordt en geeft CONATEL de discretionaire bevoegdheid boetes voor overtredingen op te leggen.⁵⁰⁵ De *Asociación de Periodistas Venezolanos en el Extranjero* (APEVEX: Vereniging van Venezolaanse Journalisten in het Buitenland) zegt op haar website dat CONATEL ogenschijnlijk het censuurorgaan van de Venezolaanse staat is geworden.⁵⁰⁶

Verplichting voor leveren gegevens van klanten van private providers

In 2017 heeft CONATEL middels een beschikking bepaald dat hoewel personen die gebruik maken van mobiele en vaste telefonie het recht hebben op bescherming en vertrouwelijkheid van de gegevens die zij aan providers verstrekken, deze gegevens wel degelijk aan veiligheidsdiensten gegeven moeten worden indien deze erom vragen in het geval van een strafrechtelijk onderzoek. De data die de providers dienen te overhandigen indien daarom gevraagd wordt, zijn onder andere persoonlijke gegevens, bankgegevens, IP-adressen, historische telefoniegegevens en gegevens over sms'je die verstuurd en ontvangen zijn. De beschikking vereist van personen die een mobiel abonnement willen afsluiten dat ze niet alleen persoonlijke data moeten laten registreren, maar dat er ook een vingerafdruk en een digitale foto van hun gezicht in het aankoopdossier komen.⁵⁰⁷

De informatie die CONATEL verzamelt, zoals de IP-adressen, zou vervolgens gedeeld worden met de Venezolaanse inlichtingen- en veiligheidsdiensten, zoals de SEBIN, volgens USDoS. De data zou gebruikt worden om gebruikers te kunnen lokaliseren.⁵⁰⁸

Is het verplicht om alle mobiele telefoons op naam te registreren?

Het is in Venezuela verplicht om alle mobiele telefoons op naam te registreren (zie hierboven).

Controle op inhoud van sociale media en internetdiscussiegroepen

In oktober 2013 werd door middel van een presidentieel decreet het *Centro Estratégico de Seguridad y Protección de la Patria* (CESPPA: Strategische Centrum

⁵⁰¹ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018; VTW, 9 januari 2020.

⁵⁰² Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018.

⁵⁰³ VTW, 9 januari 2020.

⁵⁰⁴ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018; VTW, 9 januari 2020; VTW, 18 februari 2020.

⁵⁰⁵ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018; VTW, 18 februari 2020.

⁵⁰⁶ APEVEX, *APEVEX denuncia nueva ofensiva del régimen de Nicolás Maduro contra periodistas y medios venezolanos*, 20 augustus 2014 (apevex.wordpress.com)

⁵⁰⁷ CONATEL, *Providencia Administrativa N° 171*, oktober 2017; Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018: Er wordt in deze beschikking echter alleen over personen gesproken die gebruik maken van mobiele of vaste telefonie. Het is niet duidelijk in hoeverre deze wet gebruikt wordt voor personen die slechts internet van providers afnemen.

⁵⁰⁸ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 18, 13 maart 2019.

voor Veiligheid en Bescherming van het Vaderland) opgericht. Deze organisatie heeft onder andere als taak het verzamelen en analyseren van alle informatie ter bescherming van de nationale veiligheid van Venezuela (zie ook 3.10.1 voor een nadere beschrijving van het CESPPA).⁵⁰⁹ Deze organisatie zou volgens de ngo IPYS ook belast zijn met het monitoren en tracken van sociale media en online informatie.⁵¹⁰

Dezelfde ngo schrijft in 2015 dat agenten van de GNB door het ministerie van Informatie en Communicatie getraind zijn om op sociale netwerken te kunnen handhaven. De agenten zijn getraind om vroegtijdig alarm te kunnen slaan en zodoende het Venezolaanse volk waarheidsgetrouw te kunnen blijven informeren en elke dreiging tegen het landsbelang te kunnen ontwaren, schrijft IPYS.⁵¹¹

De vormen van sociale media die het meest gebruikt worden in Venezuela zijn Twitter, Instagram en Facebook. Het komt regelmatig voor in Venezuela dat deze applicaties of websites van bijvoorbeeld mensenrechtenorganisaties niet toegankelijk zijn. Dit gebeurt volgens bronnen soms vanwege de slechte infrastructuur van het internet, maar ook omdat de autoriteiten deze sites of applicaties blokkeren.⁵¹² Volgens een vertrouwelijke bron is het vooral tijdens demonstraties dat de autoriteiten bepaalde sites of applicaties blokkeren.⁵¹³ Volgens internetonderzoek van *NetBlocks* limiteerde het staatsbedrijf CANTV bijvoorbeeld tijdens de verkiezingen van de nieuwe parlementsvoorzitter van 5 januari 2020 de toegang tot Twitter, Instagram, YouTube en Facebook. De filtering begon volgens *NetBlocks* toen veiligheidstroepen parlementsleden van de oppositie de toegang tot het parlement ontzegden.⁵¹⁴

Nieuwswebsites van bijvoorbeeld *TalCual*, *El Pitazo* en *El Nacional* worden regelmatig geblokkeerd, maar omzeilen de blokkades door een ander IP-adres te nemen, aldus een vertrouwelijke bron.⁵¹⁵ De krant *El Tiempo* rapporteert dat niet alleen de staatsbedrijven CANTV en Movilnet websites blokkeren, maar dat ook private bedrijven zoals Movistar en Digitel door de regering de opdracht krijgen dat te doen.⁵¹⁶

De websites van ngo's die zich sterk maken voor mensenrechten zijn normaliter goed bereikbaar, maar hebben ook te maken met blokkades.⁵¹⁷ Hierbij merkte een vertrouwelijke bron op dat het niet altijd te achterhalen is wie achter de blokkade zit, maar dat het bij hun website gebeurde toen er een kritisch rapport over de situatie in Venezuela op was verschenen.⁵¹⁸ Een andere vertrouwelijke bron geeft aan dat de overheid soms ook met juridische middelen probeert om inhoud van een website verwijderd te krijgen.⁵¹⁹

⁵⁰⁹ Transparencia Venezuela, *Creación del CESPPA refuerza la opacidad. Intereses de la Revolución dejan a un lado la figura del Estado*, 13 oktober 2013.

⁵¹⁰ IPYS, *Reglamento del CESPPA contiene disposiciones contrarias a la libertad de expresión*, 25 februari 2014.

⁵¹¹ IPYS Venezuela, *MINCI instruyó a agentes de seguridad del estado en la supervisión de redes sociales*, 23 april 2015.

⁵¹² Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018; *Netblocks, Venezuela suffers major power outage knocking out internet connectivity*, 1 maart 2020.

⁵¹³ VTW, 9 januari 2020.

⁵¹⁴ *NetBlocks, Social media restricted in Venezuela on day of National Assembly leadership vote*, 5 januari 2020: *NetBlocks* is een ngo die cybersecurity monitort en toeziet op de restricties die regeringen aan internet opleggen.

⁵¹⁵ VTW, 18 februari 2020.

⁵¹⁶ *El Tiempo, Denuncian participación de telefonía móvil privada en bloqueos a portales de noticias*, 21 juni 2018.

⁵¹⁷ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018.

⁵¹⁸ VTW, 18 februari 2020.

⁵¹⁹ VTW, 18 februari 2020.

Om blokkades te omzeilen hebben veel nieuwskanalen, zoals *El Pitazo*, op WhatsApp een groep aangemaakt waar dagelijks berichten op rondgestuurd worden. Het is volgens bronnen blijkbaar moeilijker om de inhoud op WhatsApp te monitoren.⁵²⁰

Veelgebruikte instant messaging applicaties en overheidscontrole

WhatsApp is de instant messaging applicatie die momenteel het meest in Venezuela gebruikt wordt. Signal wordt eveneens gebruikt, maar in veel mindere mate. Signal is volgens experts beter beveiligd dan bijvoorbeeld WhatsApp.⁵²¹ Vertrouwelijke bronnen geven aan dat de Venezolaanse veiligheidsdiensten getraind zijn door Cuba en monitoringsapparatuur van China en Rusland hebben ontvangen,⁵²² maar niet te weten in hoeverre de Venezolaanse autoriteiten in staat zijn om de inhoud van bijvoorbeeld Signal en WhatsApp te monitoren.⁵²³

Zoals hierboven is vermeld verspreiden sommige nieuwskanalen berichten via WhatsApp, omdat deze applicatie naar verluidt moeilijker te monitoren zou zijn.

3.8.1 *Overhandiging wachtwoorden van sociale media*

Een vertrouwelijke bron geeft aan dat personen die door de Venezolaanse autoriteiten ondervraagd worden niet alleen de wachtwoorden van hun facebook- of twitteraccount, of andere sociale media accounts, moeten geven, maar ook toegang tot hun telefoon moeten verstrekken.⁵²⁴

Verzoek overhandiging wachtwoorden van sociale media account bij legaal vertrek of legale binnenkomst

Er is geen informatie bekend waaruit blijkt dat de Venezolaanse autoriteiten reizigers bij legaal vertrek uit of legale binnenkomst in Venezuela vragen de wachtwoorden van hun sociale media accounts te verstrekken.

3.8.2 *Veroordeling personen op basis van de inhoud van sociale media*

Een vertrouwelijke bron meldt dat inhoud op sociale media die de autoriteiten niet welgevallig is vaak een aanleiding voor intimidatie vormt. De overheid heeft wel degelijk personen aangeklaagd en veroordeeld voor inhoud op sociale media vaak gebruikmakend van een ander, al dan niet verzonnen, vergrijp, aldus de bron.⁵²⁵ Eind 2017 werden twee twitteraars vrijgelaten nadat ze beiden voor afzonderlijke zaken sinds 2014 hadden vastgezet.⁵²⁶ Víctor Andrés Ugas werd verantwoordelijk gehouden voor de publicatie van foto's van het lijk van een ex-parlements lid en werd aangeklaagd voor ongepaste openbaarmaking en technische spionage. Ondanks het feit dat in juli 2015 een rechtbank een bevel tot vrijlating had uitgevaardigd, volgde volgens de ngo *Espacio Público* de SEBIN dit bevel niet op. Zelfs toen hij zijn straf van bijna drie jaar had uitgezeten, bleef Ugas vastzitten, aldus deze ngo.⁵²⁷

Leonel Sánchez werd gearresteerd omdat hij de vermeende gebruiker van het twitteraccount @AnonymusWar zou zijn. Het bericht van zijn arrestatie werd naar

⁵²⁰ VTW, 18 februari 2020; VTW, februari 2020.

⁵²¹ VTW, 9 januari 2020; VTW, februari 2020.

⁵²² Betreffende de invloed van Cuba op de Venezolaanse veiligheidsdiensten zie ook: Reuters, *Imported repression: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019.

⁵²³ VTW, 27 februari 2020, VTW, 26 februari 2020; VTW, 9 januari 2020.

⁵²⁴ VTW, 9 januari 2020.

⁵²⁵ VTW, 9 januari 2020.

⁵²⁶ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018.

⁵²⁷ Espacio Público, *Los tuiteros Leonel Sanchez y Victor Ugas fueron liberados*, 12 januari 2018. Volgens openbare bronnen werd Ugas in december 2019 samen met parlamentslid Gilbert Caro door leden van verschillende veiligheidsdiensten wederom opgepakt. Deze keer werd hij naar verluidt opgepakt vanwege zijn werk als assistent van het oppositielid Caro: Espacio Público, *CIDH amplía medidas cautelares a favor de Victor Ugas*, 10 januari 2020.

buiten gebracht door toenmalig voorzitter van het AN Diosdado Cabello, die Sánchez tijdens zijn wekelijkse televisieprogramma beschuldigde van het verspreiden van haat door middel van dit twitteraccount. De vermeende twitteraars werd het zaaien van haat, smaad en samenzwering ten laste gelegd. Volgens Espacio Público hadden sommige aanklachten niets van doen met het bovengenoemde twitteraccount.⁵²⁸

Volgens Freedom House kregen verschillende sociale media gebruikers te maken met de Wet tegen Haat en Intolerantie van eind 2017. Zo noemt het rapport van Freedom House van 2018 het voorbeeld van drie tieners die in januari 2018 gearresteerd werden door inlichtingenofficieren. Omdat ze volgens de autoriteiten via chatgroepen en sociale media hadden opgeroepen om tegen de regering te gaan demonstreren, werden ze aangeklaagd voor het zaaien van haat. In de zomer van 2018 werden de drie tieners op last van de rechter vrijgelaten.⁵²⁹

De pers heeft de zaak van de brandweermannen Ricardo Antonio Prieto Parra en Carlos Julio Varón García uit de staat Mérida breed uitgemeten. Op 31 oktober 2018 kwamen Prieto Parra en Varón García onder bepaalde voorwaarden vrij na 48 dagen vastgezeten te hebben. Ze waren anderhalve maand eerder, volgens openbare bronnen zonder officieel arrestatiebevel, gearresteerd voor een satirisch filmpje waarin ze een ezel als Maduro portretteerden.⁵³⁰ Na hun arrestatie werden ze aangeklaagd voor het aanzetten tot haat en minachting. Openbare bronnen noemen zowel artikelen uit de wet tegen haat en intolerantie als artikelen uit het Wetboek van Strafrecht waarop de aanklacht gebaseerd was.⁵³¹

AI schrijft dat in oktober 2019 het aantal personen dat gearresteerd was vanwege het posten van meningen of klachten op sociale media of in de pers op 193 stond. Onder hen bevond zich Pedro Jaimes Criollo die door agenten van de SEBIN volgens AI naar willekeur gearresteerd was omdat hij informatie over de route van het presidentiële vliegtuig, informatie die ook via openbare bronnen te achterhalen was, op zijn twitter-account had gepost.⁵³² Volgens HRW mochten familie en de advocaten van de Venezolaanse ngo *Espacio Público* Criollo gedurende een maand niet bezoeken of spreken.⁵³³ Na een jaar en vijf maanden vastgezeten te hebben werd Criollo op 17 oktober 2019 vrijgelaten.⁵³⁴

Strafbaarheid plaatsen informatie op een website/weblog buiten Venezuela

Er zijn geen gevallen bekend waarbij het plaatsen van informatie op sociale media buiten Venezuela strafbaar is gesteld in Venezuela. De eerdergenoemde Wet tegen Haat is voor ruime interpretatie vatbaar en geeft geen uitsluitel over de vraag of deze wet ook geldt voor informatie die buiten Venezuela gepost is.⁵³⁵ Een vertrouwelijke bron meent dat het plaatsen van informatie buiten Venezuela "technisch" gezien niet strafbaar is. Echter, als het om het informatie gaat die het regime onwelgevallig is, kan dat de auteur of zijn familie kwetsbaar maken voor intimidatie of arrestatie. Die kwetsbaarheid is afhankelijk van het eventuele verblijf

⁵²⁸ Espacio Público, *Los tuiteros Leonel Sanchez y Victor Ugas fueron liberados*, 12 januari 2018.

⁵²⁹ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018.

⁵³⁰ Crónica Uno, *Excarcelados con medidas de presentación bomberos de Mérida*, 31 oktober 2018.

⁵³¹ Crónica Uno, *Excarcelados con medidas de presentación bomberos de Mérida*, 31 oktober 2018; Comisión para los Derechos Humanos del Estado Zulia (CODHEZ), *51 organizaciones de Derechos Humanos exigen sobreseimiento de la causa de los bomberos de Mérida*, 15 oktober 2018; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 15, 13 maart 2019.

⁵³² AI, *Everything you need to know about human rights in Venezuela*, 2020.

⁵³³ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 650, 2019.

⁵³⁴ AI, *Everything you need to know about human rights in Venezuela*, 2020.

⁵³⁵ Ley Constituticional Contra el Odio por la Convivencia Pacífica y la Tolerancia

van de auteur of zijn familie in Venezuela, niet van de locatie van de website, aldus de bron.⁵³⁶

In een artikel uit 2018 schrijft *National Public Radio* (NPR) dat sommige Venezolanen in het buitenland zich aan zelfcensuur onderwerpen of anoniem op sociale media berichten posten, omdat ze niet zozeer bang zijn voor repercussies van de regering, maar eerder bang zijn dat hun familie afgeperst of op een andere manier onder druk gezet wordt door mede-Venezolanen als deze weten dat ze een familielid in het buitenland hebben. Met meer dan 4.5 miljoen Venezolanen die het land verlaten hebben, heeft bijna elke Venezolaan wel een familielid die in het buitenland verblijft.⁵³⁷

3.8.3

Monitoring inhoud van het mobiele telefoonverkeer (inclusief sms berichten)

Het USDoS schrijft in hun rapport over het jaar 2018 dat volgens de ngo *Free Access CONATEL* onder andere het monitoren van privételefoongesprekken ondersteunde.⁵³⁸ Een vertrouwelijke bron zegt met zekere stelligheid te weten dat de militaire inlichtingendienst in staat is om telefoongesprekken af te luisteren. Ook persagentschap Reuters spreekt in een artikel over het feit dat de militaire inlichtingendienst militairen afluistert.⁵³⁹ De dienst CESPPA (zie paragraaf 3.10.1) zou volgens de Spaanse krant *ABC* beschikken over een groep hackers en inlichtingenexperts, die met geavanceerde apparatuur telefoongesprekken kunnen afluisteren.⁵⁴⁰

Een andere vertrouwelijke bron zegt door de SEBIN gemonitord te zijn. De dienst had volgens hem verschillende data over hem verzameld. De bron kende iemand binnen de dienst die hem de door SEBIN verzamelde data had doorgestuurd, aldus de bron. Bij de data zouden door hem gevoerde telefoongesprekken, inhoud van sms'jes, WhatsApp-berichten en internetgebruik hebben gezeten.⁵⁴¹

Oppositieleider Leopoldo López die onder huisarrest stond en een spreekverbod met journalisten opgelegd had gekregen van de Venezolaanse autoriteiten, was toch in staat om in 2017 en 2018 maandenlang telefonisch interviews te geven aan een verslaggever van de *New York Times*.⁵⁴² De verslaggever zelf geeft in een artikel aan dat ze gebruik maakten van een "obscure videodienst" in plaats van Skype of FaceTime, omdat ze ervan uit gingen dat de kans kleiner was dat deze videodienst gehackt was door de Venezolaanse diensten. López droeg tijdens de interviews een koptelefoon om ervoor te zorgen dat mocht er een microfoon in zijn huis geplaatst zijn de autoriteiten alleen maar zijn gedeelte van de conversatie zouden meekrijgen. De verslaggever vraagt zich in een van zijn artikelen af of de autoriteiten met hun gesprekken meegeluisterd hebben. Zijn conclusie is dat als ze ervan geweten zouden hebben er een gerede kans was geweest dat de autoriteiten het contact verstoord hadden.⁵⁴³ Toen begin maart 2018 het artikel naar aanleiding van de

⁵³⁶ VTW, 9 januari 2020.

⁵³⁷ NPR, *For Many In Venezuela, Social Media Is A Matter Of Life And Death*, 11 september 2018.

⁵³⁸ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 18, 13 maart 2018.

⁵³⁹ VTW, 27 februari 2020; Reuters, *Imported repression: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019.

⁵⁴⁰ ABC, *Cuba controla a Venezuela a través de un centro de escuchas electrónicas*, 5 april 2017: Dat het CESPPA zelf inlichtingen genereert door middel van afluisterapparatuur is echter niet duidelijk noch bevestigd, omdat veel bronnen deze dienst voornamelijk een analytische taak toedichten.

⁵⁴¹ VTW, 26 februari 2020.

⁵⁴² The New York Times Magazine, *Can Venezuela Be Saved?*, 1 maart 2018; Consentido, *"De internationale gemeenschap moet Venezuela onder druk blijven zetten" – interview met Leopoldo López Gil*, 13 mei 2018.

⁵⁴³ The New York Times Magazine, *Can Venezuela Be Saved?*, 1 maart 2018.

interviews met López online werd gepubliceerd, vielen tientallen agenten het huis van López binnen, aldus de vader van de oppositieleider in een interview.⁵⁴⁴

3.9 Toezicht en rechtsbescherming

3.9.1 *Mogelijkheden van aangifte bij politie inzake misdrijf*

In Venezuela garandeert de overheid middels de wet dat elke burger het recht heeft om een aangifte te formuleren inzake ieder strafbaar feit, zoals oplichting, diefstal, moord, verkrachting, ontvoering, bezit en handel van drugs, milieudelicten, gendergeweld en corruptiezaken. In het *Código Orgánico Penal Procesal* (COPP: Wetboek voor Strafprocesrecht) kan volgens artikel 267 eenieder die kennis heeft van een strafbaar feit deze kenbaar maken bij het openbaar ministerie of een orgaan van de politie dat stafonderzoeken doet.⁵⁴⁵

Artikel 268 van hetzelfde wetboek stelt dat de aangifte zowel mondeling gedaan kan worden waarbij diegene die de aangifte doet zich in persoon meldt en het procesverbaal tekent in aanwezigheid van de medewerker die de aangifte opneemt; als schriftelijk, waarbij diegene die de aanklacht doet of een gemachtigde de aangifte ondertekent.⁵⁴⁶ Op de website van het politieonderdeel *Cuerpo de Investigaciones Científicas, Penales y Criminalísticas* (CICPC: Eenheid van Wetenschappelijk, Strafrechtelijk en Criminalistiek Onderzoek) is een telefoonnummer te vinden waarmee anoniem melding van strafbare feiten gedaan kan worden.⁵⁴⁷ Naast het telefoonnummer heeft de eenheid een emailadres waar men anoniem aangiftes naartoe kan sturen.⁵⁴⁸ Het is volgens een vertrouwelijke bron mogelijk om een kopie van een afgifte op te vragen, eventueel ook door iemand anders dan de aangever door middel van een volmacht, maar in de praktijk voorziet hij moeilijkheden. Deze moeilijkheden komen onder andere voort uit het tekort aan papier.⁵⁴⁹

Er is geen vertrouwen meer in het Venezolaanse rechtssysteem volgens een vertrouwelijke bron. Veel mensen doen daarom geen aangifte. Er is niet alleen geen vertrouwen meer, maar de Venezolaanse burger is ook bang voor represailles door de autoriteiten als ze aangifte doen.⁵⁵⁰ Deze stelling wordt ondersteund door het rapport van het USDoS waarin staat dat ngo's en politie merkten dat veel slachtoffers geen melding meer maakten van gewelddadige delicten vanwege het wantrouwen en de vrees die gekoesterd worden jegens de Venezolaanse autoriteiten.⁵⁵¹

Verschillende (vertrouwelijke) bronnen geven voorbeelden van personen die aangifte wilden doen, waarbij ze slachtoffer werden van intimidatie, mishandeling en onrecht van de kant van de Venezolaanse autoriteiten. Het voorbeeld van de transgender Sam Seijas die na aangifte gedaan te hebben door politieagenten werd mishandeld en geslagen, is eerder in dit rapport genoemd (zie ook 3.5). Een lesbisch stel dat aangifte bij de CICPC wilde doen, omdat het stel in een discotheek aangevallen en geslagen was, werd door leden van deze politie-eenheid eveneens fysiek mishandeld, aldus een vertrouwelijke bron.⁵⁵² Een vertrouwelijke bron die

⁵⁴⁴ Consentido, "De internationale gemeenschap moet Venezuela onder druk blijven zetten" – interview met Leopoldo López Gil, 13 mei 2018.

⁵⁴⁵ Código Orgánico Procesal Penal, artikel 267, 2012.

⁵⁴⁶ Código Orgánico Procesal Penal, artikel 268, 2012

⁵⁴⁷ <http://www.cicpc.gob.ve> (geraadpleegd op 30 maart 2020).

⁵⁴⁸ Waka Noticias, *CICPC habilita correo electrónico y número telefónico para realizar denuncias*, 14 maart 2018.

⁵⁴⁹ VTW, 5 mei 2020; VTW, 19 februari 2020.

⁵⁵⁰ VTW, 19 februari 2020.

⁵⁵¹ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 4, 13 maart 2019.

⁵⁵² VTW, 17 februari 2020.

meende valselijk door de autoriteiten beschuldigd te zijn en hiervan bij de politie melding wilde doen, kreeg vanuit de politie nul op het rekest en kreeg op zijn beurt klappen van de agenten bij wie hij voor hulp had aangeklopt.⁵⁵³ Ook vrouwen die aangifte willen doen van huiselijk geweld verlaten vaak onverrichter zake het politiebureau.⁵⁵⁴

Een vertrouwelijke bron meldt dat het juridisch systeem in Venezuela “bankroet” is en dat de politie er niet meer is om de burger te beschermen, maar om de huidige regering in stand te houden.⁵⁵⁵ De politie is corrupt en draagt eerder bij aan het probleem dan dat het helpt het op te lossen, aldus de bron. Hij noemt hierbij het voorbeeld van een jongen wiens telefoon was gestolen. Deze telefoon werd later teruggevonden bij een moordonderzoek. De jongen werd opgepakt en moest volgens de bron de CICPC betalen om niet vervolgd te worden.⁵⁵⁶

Volgens de bron is het erg slecht gesteld met de *Rule of Law* in het land, wat bevestigd wordt door de huidige plaats die het inneemt op de index van het *World Justice Project*. Van de 128 landen die het project heeft onderzocht neemt Venezuela in 2020 de 128ste plaats in.⁵⁵⁷ De vertrouwelijke bron stelt dat als je iets is overkomen, je niet naar de balie van het politiebureau gaat, maar dat je iemand belt die je kent die je kan helpen of je neemt het recht in eigen hand. En als je geld hebt, kun je een onderzoek bij de politie kopen, aldus de bron. Aan zijn betoog voegt hij nog toe dat veel criminelen qua wapens en uitrusting, zoals telefoons en kogelvrije vesten, beter geëquipeerd zijn dan de Venezolaanse politie.⁵⁵⁸

Zowel openbare als vertrouwelijke bronnen bevestigen het beeld dat de regering een beperkte capaciteit heeft om aanklachten in behandeling te nemen en in sommige gevallen onwillig is om bepaalde zaken betreffende discriminatie op politieke gronden op te pakken.⁵⁵⁹ Een vertrouwelijke bron geeft aan dat er nog wel zeker politieagenten zijn die voor hun taak staan en de rechtsorde willen dienen, maar dat deze tegengewerkt worden door het “corrupte” systeem en gefrustreerd raken door de straffeloosheid die er in Venezuela heerst.⁵⁶⁰

Eventuele bescherming bij andere autoriteiten indien de politie in gebreke blijft
Volgens een betrouwbare bron heeft het weinig zin om je heil elders in de Venezolaanse machtsstructuur te zoeken, indien de politie niet adequaat handelt.⁵⁶¹ Procureur-generaal Luisa Ortega Díaz was een hogere functionaris binnen het Venezolaanse staatsbestel die bepaalde zaken aankaartte waarin ze tegen de belangen van de overheid inging. Over de operaties ten behoeve van de bevrijding van het volk (OLP's: zie paragraaf 1.2.1) uitte Ortega kritiek en noemde zij de manier waarop de veiligheidsdiensten bij de operaties te werk gingen gewelddadig. Ortega stelde onderzoeken in naar het optreden van de veiligheidsdiensten tijdens

⁵⁵³ VTW, 26 februari 2020.

⁵⁵⁴ VTW, 18 februari 2020; VTW, 20 februari 2020.

⁵⁵⁵ VTW, 19 februari 2020.

⁵⁵⁶ VTW, 19 februari 2020.

⁵⁵⁷ World Justice Project (WJP), *Rule of Law Index*, 2020: De Rule of Law Index 2020 geeft een weergave van het functioneren van de rechtsstaat van 128 landen waarbij het rapport zich baseert op verschillende factoren, zoals aanwezigheid van corruptie, open overheid en de bevoegdheden van de overheid.

⁵⁵⁸ VTW, 19 februari 2020.

⁵⁵⁹ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 38, 13 maart 2019; VTW, 19 februari 2020.

⁵⁶⁰ VTW, 8 juni 2020.

⁵⁶¹ VTW, 19 februari 2020.

de OLP's.⁵⁶² Mede vanwege haar kritische houding tegenover de regering werd ze uit haar functie ontheven en moest ze naar Colombia vluchten (zie ook 3.9.3).⁵⁶³

Bescherming van ngo's of internationale organisaties

HRW en AI berichtten dat de Venezolaanse regering zich in 2013 uit de Amerikaanse conventie voor Mensenrechten heeft teruggetrokken. Hierdoor kunnen Venezolaanse burgers of ingezetenen geen verzoek aan het Inter-Amerikaanse Hof van Mensenrechten voorleggen om te interveniëren wanneer lokale middelen voor schendingen van mensenrechten niet beschikbaar of ineffectief zijn gebleken.⁵⁶⁴

Aan de OHCHR werd tot 2019 geen toegang tot Venezuela verleend om onderzoek naar mensenrechtenschendingen te doen.⁵⁶⁵ In 2019 kreeg de VN-commissaris voor de mensenrechten echter wel toestemming om onderzoek te doen hetgeen resulteerde in het eerdergenoemde VN-rapport over de mensenrechtensituatie in Venezuela dat in juli 2019 verscheen (zie paragraaf 3.7.1).⁵⁶⁶ De VN-commissaris voor de mensenrechten heeft nu twee medewerkers in Caracas met een eigenstandige positie, alhoewel ze niet tot alle sectoren van de Venezolaanse maatschappij toegelaten worden, aldus een vertrouwelijke bron.⁵⁶⁷ Een delegatie van de *Inter-American Commission on Human Rights* (IACHR) van de OAS werd in februari 2020 door de Venezolaanse autoriteiten de toegang tot Venezuela geweigerd. De delegatie was voornemens om de mensenrechtensituatie in Venezuela te onderzoeken en wilde daarvoor met slachtoffers van mensenrechtenschendingen en hun familieleden spreken.⁵⁶⁸

Los van de beperkte mogelijkheden om fondsen te werven zijn lokale ngo's ook gebonden aan beperkingen om hun taken en missie uit te kunnen voeren. De Venezolaanse wet verbiedt ngo's bijvoorbeeld om slachtoffers van vermeende mensenrechtenschendingen te vertegenwoordigen in juridische procedures. De wet voorziet dat alleen publieke verdedigers en privé personen een klacht bij de rechtbank in kunnen dienen of slachtoffers van vermeende mensenrechtenschendingen door overheidspersoneel of leden van veiligheidsdiensten in een rechtszaak kunnen vertegenwoordigen.⁵⁶⁹

In het geval een burger zich niet zeker voelt om aangifte te doen bij de politie, het openbaar ministerie of een advocaat, dan kan hij of zij zich tot een van de vele ngo's in Venezuela wenden, aldus een journalist van het naar eigen zeggen onafhankelijke nieuwsmidium *Efecto Cocuyo*. Ook al kunnen deze ngo's geen aanklacht voor een persoon die meent dat zijn rechten zijn geschonden door de staat indienen, dan is het toch belangrijk dat deze persoon in ieder geval voor steun en begeleiding te rade gaat bij een van de vele ngo's die zich in Venezuela sterk maken voor mensenrechten.⁵⁷⁰ Een vertrouwelijke bron zegt dat de voornaamste taak van ngo's zoals *Cofavic*, *Foro Penal*, *CECODAP* en *Provea* is om misstanden in

⁵⁶² BBC Mundo, "Una pena de muerte disimulada": la polémica Operación de Liberación del Pueblo, la mano dura del gobierno de Venezuela contra el crimen, 28 november 2016.

⁵⁶³ BBC Mundo, *Quién es Luisa Ortega, la fiscal chavista que acusó al gobierno de Venezuela de delitos de lesa humanidad y que ahora ha huido a Colombia*, 19 augustus 2017.

⁵⁶⁴ HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 634, 2020; AI, *Venezuela's withdrawal from regional human rights instrument is a serious setback*, 6 september 2013.

⁵⁶⁵ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 27, 13 maart 2019.

⁵⁶⁶ OHCHR, *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*, 5 juli 2019.

⁵⁶⁷ VTW, 1 november 2019; VTW, 18 februari 2020.

⁵⁶⁸ IACHR, *IACHR regrets denied entry into Venezuela and announces that will meet with victims and organizations on the Colombian border*, 4 februari 2020.

⁵⁶⁹ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 27, 13 maart 2019.

⁵⁷⁰ Efecto Cocuyo, *Denunciar las violaciones a los derechos humanos es tu derecho*, 8 juni 2017.

Venezuela aan de kaak te stellen en deze onder een groot publiek bekend te maken. "Slechte publiciteit wil de regering nog weleens doen bewegen," zo is hij van mening.⁵⁷¹ In paragraaf 3.7.3 worden de risico's behandeld die deze ngo's lopen door hun activiteiten in Venezuela en daarbuiten.

3.9.2 *Huidige staat van de rechtsgang*

Volgens verschillende bronnen zijn er veel misstanden te bespeuren als het gaat om de rechtsgang in Venezuela. Het komt voor dat arrestaties op basis van willekeur en zonder arrestatiebevel plaatsvinden. In sommige gevallen wordt er volgens bronnen door politieagenten of leden van andere handhavingsdiensten belastend materiaal bij personen neergelegd om ze te kunnen arresteren.⁵⁷² De Verenigde Staten veroordeelden op 15 februari 2020 door middel van een verklaring de arrestatie van Juan José Márquez, de oom van interim-president Juan Guaidó, die in hun ogen gebaseerd was op absurde verdenkingen en gefabriceerd bewijsmateriaal. Volgens de autoriteiten van de VS is de falsificatie van bewijslast om willekeurige arrestaties uit te kunnen voeren een veelgebruikt middel van de Venezolaanse overheid.⁵⁷³

Ook komt het voor dat personen te lang in voorarrest zitten, na detentie enige tijd onvindbaar zijn voor advocaat en familie, of door niemand bezocht of gesproken mogen worden.⁵⁷⁴ De reden voor het vasthouden wordt naar verluidt evenmin adequaat en tijdig aan de arrestant bekend gemaakt. In het interview dat de vader van Leopoldo López gaf, zei deze dat zijn zoon tijdens de rechtszaak zelf geen getuigen mocht opvoeren.⁵⁷⁵

Zelfs als er een bevel tot vrijlating door de rechter is gegeven, wordt dit niet altijd opgevolgd en zitten gedetineerden langer vast dan wettelijk mogelijk is.⁵⁷⁶ USDoS stelt naar aanleiding van onder andere bovengenoemde voorbeelden dat de Venezolaanse autoriteiten voor wat betreft de voorschriften van de rechtsgang deze regelmatig negeren.⁵⁷⁷

Scheiding der machten

Onder Maduro is de scheiding der machten verdwenen. Tijdens zijn presidentschap zijn de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht onder controle van de overheid en daarmee de PSUV gekomen. De Internationale Commissie van Juristen (ICJ) riep in juli 2018 de Venezolaanse autoriteiten op de democratische instituties weer te herstellen om zodoende het hoofd te kunnen bieden aan de in hun ogen economische, politieke en humanitaire crisis in het land.⁵⁷⁸ De creatie van het *Asamblea Nacional Constituyente* (ANC) in 2017 waarmee een parallelle wetgevende macht in het leven werd geroepen, wordt door menig bron gezien als een belangrijke gebeurtenis in de teloorgang van de onafhankelijkheid van de verschillende machten in Venezuela.⁵⁷⁹

Ook de rechterlijke macht is onderhevig aan de invloed van de regering met een hooggerechtshof dat voornamelijk bestaat uit rechters die sympathiseren met de

⁵⁷¹ VTW, 19 februari 2020.

⁵⁷² VTW, 18 november 2019; AD, *Stafchef oppositieleider Venezuela beschuldigd van terrorisme*, 22 maart 2019.

⁵⁷³ USDoS, *Los Estados Unidos condena la detención de un miembro de la familia del presidente interino Guaidó*, 15 februari 2020.

⁵⁷⁴ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 630, 2019.

⁵⁷⁵ Consentido, *"De internationale gemeenschap moet Venezuela onder druk blijven zetten"* – interview met Leopoldo López Gil, 13 mei 2018.

⁵⁷⁶ AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 395, 22 februari 2018; El Universal, *Almagro insta a CPI a investigar "de inmediato" tortura en Venezuela con apoyo de Cuba*, 12 december 2019.

⁵⁷⁷ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 9, 13 maart 2019.

⁵⁷⁸ Reuters, *Rule of law has crumbled in Venezuela: jurists' group*, 8 juli 2019.

⁵⁷⁹ Transparencia Venezuela, *Annual Report of Corruption in Venezuela, 2017*; The Washington Post, *Venezuela charges 4 anti-Maduro lawmakers with rebellion*, 16 december 2019.

regering-Maduro of in ieder geval niet uit zijn op verandering.⁵⁸⁰ HRW schrijft dat er in 2020 er geen onafhankelijke overheidsorganen meer bestaan in Venezuela die controle kunnen uitvoeren op de uitvoerende macht. Vanaf het bewind van Chávez heeft de regering zich ingezet om de rechtbanken te bemensen met rechters die niet langer onafhankelijk zijn volgens HRW.⁵⁸¹

Huidige rol van de openbaar aanklager

Na het ontslag van procureur-generaal Luisa Ortega Diaz in de zomer van 2017 (zie hieronder) werd in september 2017 Tarek Williams Saab als haar opvolger aangesteld. Volgens een vertrouwelijke bron was dit niet conform de reguliere wettelijke procedure gebeurd, zoals bij de aanstelling van personen in andere publieke functies zoals de ombudsman⁵⁸² en de voorzitter van de rekenkamer gebruikelijk is.⁵⁸³ Saab zette de onderzoeken stop die zijn voorganger had geopend naar de meer dan zeshonderd gevallen van lichamelijk letsel die waren veroorzaakt sinds de protesten van april 2017 (zie paragraaf 3.9.1). Het kantoor van Ortega had in ten minste tien gevallen de Venezolaanse veiligheidstroepen aangeklaagd voor het onrechtmatig doden van demonstranten of toeschouwers. Na diens aanstelling pakte de nieuwe procureur-generaal Saab deze zaken niet op.⁵⁸⁴

Hij heropende daarentegen het onderzoek om eerdere conclusies teniet te doen die veiligheidstroepen en colectivos verantwoordelijk hielden voor het wijdverspreide geweld tijdens demonstraties.⁵⁸⁵ *The Washington Post* schrijft dat Tarek William Saab een medestander van Maduro is die onder andere tegenstanders van de overheid, zoals parlementsleden van de oppositie, aanklaagt voor delicten zoals vermeende rebellie en landverraad.⁵⁸⁶

Huidige rol van de rechterlijke macht

In 2004 zorgde toenmalig president Chávez met nieuwe wetgeving ervoor dat twaalf *chavista* rechters, rechters die met Chávez sympathiseerden, in het Venezolaanse hooggerechtshof kwamen te zitten. Hiermee hadden medestanders van de regering Chávez de meerderheid in het hof waarmee het een verlengstuk van de uitvoerende macht werd, aldus HRW.⁵⁸⁷ Drie magistraten die Chávez minder gezind waren, werden vlak na de aanneming van de nieuwe wetgeving uit hun functie ontheven.⁵⁸⁸ De jaren daarop zouden honderden rechters van lagere rechtbanken door het hooggerechtshof ontslagen worden. HRW schrijft dat dit massale ontslag de geloofwaardigheid van de rechterlijke macht in Venezuela geen goed heeft gedaan.⁵⁸⁹ Een vertrouwelijke bron zegt dat de huidige voorzitter van het hooggerechtshof Maikel Moreno aan "de leiband" van Maduro loopt en zijn positie alleen maar aan zijn banden met de regering heeft te danken.⁵⁹⁰ "Gezien zijn

⁵⁸⁰ HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 629, 2020; VTW, 18 februari 2020.

⁵⁸¹ HRW, *World Report Events of 2019*, pagina's 625 en 629, 2020.

⁵⁸² Het AN koos in 2014 Tarek Williams Saab als ombudsman van Venezuela voor een periode van zeven jaar. Na zijn benoeming tot procureur-generaal werd hij opgevolgd door Alfredo Ruiz als nationale ombudsman (zie ook noot 830): BBC News, *Venezuela crisis: Son criticises rights ombudsman father in video*, 27 april 2017; Espacio Público, *Alfredo Ruiz designado como Defensor del Pueblo*, 14 augustus 2017.

⁵⁸³ VTW, 5 december 2019.

⁵⁸⁴ HRW, *Cancun, the OAS, and Venezuela's Prosecutor General*, 19 juni 2017; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 7, 2019.

⁵⁸⁵ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 3, 13 maart 2019.

⁵⁸⁶ *The Washington Post*, *Venezuela charges 4 anti-Maduro lawmakers with rebellion*, 16 december 2019: De EU heeft Saab gesanctioneerd voor het ondermijnen van de democratie.

⁵⁸⁷ HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 629, 2020; *El País*, *Chávez se hace con el control de los jueces*, 18 september 2008.

⁵⁸⁸ HRW, *A Decade Under Chávez Political Intolerance and Lost Opportunities for Advancing Human Rights in Venezuela*, pagina 49, september 2008.

⁵⁸⁹ HRW, *A Decade Under Chávez Political Intolerance and Lost Opportunities for Advancing Human Rights in Venezuela*, pagina 53, september 2008; *El País*, *Chávez se hace con el control de los jueces*, 18 september 2008.

⁵⁹⁰ De EU heeft Moreno net als procureur-generaal Saab gesanctioneerd voor het ondermijnen van de democratie.

verleden⁵⁹¹ zou hij anders nooit voor zo'n functie in aanmerking zijn gekomen," voegt hij aan zijn betoog toe.⁵⁹²

Volgens *Transparencia Venezuela* tiert corruptie welig in Venezuela en is deze doorgedrongen tot in alle lagen van de maatschappij, ook tot aan hoogwaardigheidsbekleders. Deze blijven echter onbestraft omdat ze controle hebben over het juridische systeem.⁵⁹³ Het USDoS schrijft dat er geloofwaardige verdenkingen van corruptie en politieke beïnvloeding binnen het rechterlijke bestel zijn.⁵⁹⁴ *Armando.info* maakt melding van het hoge percentage rechters dat gelieerd is aan de zittende macht. Veertig procent van het hele rechterbestand zou lid zijn van de PSUV of van een van de andere partijen die aan de regering Maduro gelieerd is.⁵⁹⁵

Rechters van het hooggerechtshof worden volgens een vertrouwelijke bron niet voor het leven benoemd.⁵⁹⁶ Magistraten van het hooggerechtshof worden volgens de grondwet voor een enkele periode van twaalf jaar gekozen.⁵⁹⁷ Rechters die geen zetel hebben in het hooggerechtshof, maar werkzaam zijn bij andere soorten rechtbanken worden echter in Venezuela als overheidsfunctionarissen beschouwd, waardoor ze, als ze eenmaal tot de rechterlijke macht zijn toegetreden, niet vervangen of verwijderd kunnen worden zonder daarbij specifieke door de wet ingestelde procedures gevolgd te hebben.⁵⁹⁸ Tot spijt van de auteur Carlos Ayala Corao is het echter gebruikelijk geworden in Venezuela om tijdelijke rechters en zelfs die met een "vast dienstverband" uit hun functie te verwijderen. Dit heeft volgens Ayala de positie van rechters ondermijnd en de rechterlijke macht gepolitiseerd.⁵⁹⁹ Volgens de ICJ had in 2014 ongeveer tachtig procent van alle rechters een tijdelijke benoeming en kon het hooggerechtshof hen makkelijk van hun functie ontheffen.⁶⁰⁰ In februari 2019 had een op de vier rechters een vaste aanstelling en kon de rest zonder enige tuchtprocedure ontslagen worden volgens de website van *Armando.info*.⁶⁰¹

3.9.3

Behandeling van dissidente rechters en medewerkers van het openbaar ministerie
Zoals hierboven reeds is vermeld werd procureur-generaal Luisa Ortega uit haar functie ontheven nadat zij beslissingen tegen de belangen van de regering had genomen. Met name het onderzoek naar het gebruik van excessief geweld door veiligheidstroepen en colectivos tegen demonstranten en haar veroordeling van de overheveling van bevoegdheden van het parlement naar het hooggerechtshof deden de overheid ertoe besluiten om haar uit haar functie te ontheffen.⁶⁰² Uiteindelijk vluchtte ze naar Colombia.⁶⁰³

Zoals hierboven is geschreven zijn de afgelopen jaren veel rechters vervangen door rechters die sympathiseren met de regering. In 2017 stelde het parlement, waar de oppositie een meerderheid had, kandidaten voor het hooggerechtshof voor. Als

⁵⁹¹ The Washington Post, *Beware Maikel Moreno, the hatchet man who runs Venezuela's supreme court*, 28 april 2017: Voormalig inlichtingenofficier Moreno is in 1987 veroordeeld voor moord en is tevens voor een tweede moord aangeklaagd. Voor de tweede moord is hij nooit berecht.

⁵⁹² VTW, 19 februari 2020.

⁵⁹³ *Transparencia Venezuela, Annual Report of Corruption in Venezuela*, 2017.

⁵⁹⁴ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 11, 13 maart 2019.

⁵⁹⁵ *Armando.info, Los jueces de Venezuela asfaltan calles y firman sentencias*, 17 februari 2019.

⁵⁹⁶ VTW, 19 februari 2020.

⁵⁹⁷ *Constitución de la República Bolivariana de Venezuela*, artikel 264, 1999.

⁵⁹⁸ Ayala Corao, C., *Estatuto del Juez Constitucional en Venezuela*, pagina 643, 2012.

⁵⁹⁹ Ayala Corao, C., *Estatuto del Juez Constitucional en Venezuela*, pagina 643, 2012.

⁶⁰⁰ ICJ, *Strengthening the Rule of Law in Venezuela*, pagina 9, 2014.

⁶⁰¹ *Armando.info, Los jueces de Venezuela asfaltan calles y firman sentencias*, 17 februari 2019.

⁶⁰² ICG, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, 19 juni 2017

⁶⁰³ BBC Mundo, *Quién es Luisa Ortega, la fiscal chavista que acusó al gobierno de Venezuela de delitos de lesa humanidad y que ahora ha huido a Colombia*, 19 augustus 2017.

reactie op deze voordracht namen de autoriteiten sommige van deze kandidaten in detentie. Een aantal van de voorgedragen rechters besloot vanwege intimidatie door leden van de SEBIN de wijk naar Colombia te nemen.⁶⁰⁴

Het komt voor dat rechters bevelen uitvoeren om arrestanten of gedetineerden vrij te laten en dat de SEBIN dit bevel niet opvolgt en personen ondanks het bevel in bewaring laat.⁶⁰⁵ In juli 2019 oordeelde het hooggerechtshof in het voordeel van rechter María Lourdes Afiuni en liet haar onder voorwaarden vrij.⁶⁰⁶ Afiuni had toen een jaar in de gevangenis gezeten en meerdere jaren onder huisarrest doorgebracht. In 2009 was de staat een rechtszaak tegen haar begonnen nadat ze een criticus van de regering voorwaardelijk in vrijheid had gesteld. HRW noemde de veroordeling van Afiuni willekeurig.⁶⁰⁷

3.9.4 *Veroordeling van burgers middels militair recht*

Veel demonstranten die in 2017 werden opgepakt, kwamen uiteindelijk voor een militaire rechter terecht, waarbij meer dan driehonderd demonstranten wegens rebellie tegen de staat werden aangeklaagd.⁶⁰⁸ Volgens een vertrouwelijke bron waren er vanaf 2017 tot februari 2020, het moment van het interview, 851 burgers voor een militaire rechtbank gedaagd.⁶⁰⁹ De autoriteiten begonnen burgers naar militaire rechtbanken te sturen, nadat het openbaar ministerie onder Luisa Ortega Díaz zich kritisch ten opzichte van de autoriteiten begon te manifesteren. Door demonstranten en andere arrestanten naar militaire rechtbanken te sturen omzeilden ze de procureur-generaal.⁶¹⁰ HRW, AI en USDoS vermelden alle in hun rapporten over het feit dat burgers voor militaire rechtbanken hebben moeten verschijnen in Venezuela.⁶¹¹ Na het ontslag van Ortega en met de aanstelling van Saab ging deze praktijk nog wel door, maar op veel kleinere schaal.⁶¹²

Een vertrouwelijke bron zegt van één concreet geval te weten waarbij een burger door een militaire rechtbank is veroordeeld.⁶¹³ Het gaat hierbij om de secretaris-generaal van de *Sindicato de Trabajadores de Ferrominera del Orinoco* (Orinoco Arbeidersvakbond voor de IJzererts mijnbouw) Rubén González die op 14 augustus 2019 schuldig werd bevonden aan schade toebrengen aan de strijdkrachten en werd veroordeeld tot vijf jaar en negen maanden cel. Volgens de militaire rechtbank zou González leden van de GNB aangevallen hebben tijdens een arbeidersbijeenkomst in augustus 2018. Voor zover bekend zat betrokkene in maart 2020 nog steeds gevangen.⁶¹⁴

3.9.5 *Toegang tot advocaat*

De Venezolaanse grondwet garandeert de toegang tot juridisch advies en juridische bijstand van personen die aangeklaagd zijn. Ook is volgens de grondwet een

⁶⁰⁴ Vozpopuli, *Cinco jueces venezolanos huyen a Colombia por la presión de las autoridades*, 7 augustus 2017; VTW, 19 februari 2020.

⁶⁰⁵ AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 395, 22 februari 2018; Espacio Público, *Los tuiteros Leonel Sanchez y Victor Ugas fueron liberados*, 12 januari 2018

⁶⁰⁶ De voorwaarden houden onder andere vrijheidsbeperkingen in.

⁶⁰⁷ HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 629, 2020.

⁶⁰⁸ The Washington Post, *In Venezuela, prisoners say abuse is so bad they are forced to eat pasta with excrement*, 24 februari 2017; ICG, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, 19 juni 2017.

⁶⁰⁹ VTW, 19 februari 2020.

⁶¹⁰ The Washington Post, *In Venezuela, prisoners say abuse is so bad they are forced to eat pasta with excrement*, 24 februari 2017; VTW, 19 februari 2020.

⁶¹¹ AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 29, 22 februari 2018; HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 625, 2020; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 12, 13 maart 2019.

⁶¹² HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 627, 2020; VTW, 19 februari 2020.

⁶¹³ VTW, 9 juni 2020.

⁶¹⁴ El Cierre Digital, *APDHE denuncia el hostigamiento en Venezuela contra el defensor de derechos laborales Rubén González*, 2 maart 2020.

persoon onschuldig totdat zijn of haar schuld bewezen is.⁶¹⁵ Advocaten van de ngo *Foro Penal* stonden volgens een openbare bron bijvoorbeeld gedetineerde militairen tijdens hun zittingen bij.⁶¹⁶ AI maakt echter melding van het bericht dat advocaten van personen die voor een militaire rechtbank waren gedaagd lastig werden gevallen en werden geïntimideerd door overheidsfunctionarissen.⁶¹⁷

HRW schrijft in een artikel uit 2017 dat onder de arrestanten van de demonstraties van dat jaar personen waren die geen adequate toegang tot een advocaat of familieleden hadden.⁶¹⁸ Een vertrouwelijke bron geeft aan dat advocaten geen toegang hebben tot personen die in DGCIM of SEBIN faciliteiten gevangen zitten.⁶¹⁹ Zelfs de vertegenwoordigers van de OHCHR in Caracas hebben geen toegang tot deze faciliteiten, aldus een andere vertrouwelijke bron.⁶²⁰ De advocaat van oppositielid Gilber Caro was naar eigen zeggen wekenlang in het ongewisse over de verblijfplaats van zijn cliënt, nadat deze, na eerder gearresteerd te zijn en vastgezet te hebben, eind 2019 samen met journalist Victor Ugas door de FAES opnieuw was opgepakt. Eind januari 2020 maakte de advocaat bekend dat Caro nog steeds in detentie zat.⁶²¹ De advocaten van Carlos Graffe, lid van de oppositiepartij *Voluntad Popular*, die in 2017 was gearresteerd, hadden na maanden nog steeds geen toegang tot het dossier van hun cliënt. Om die reden konden ze naar eigen zeggen geen goede verdediging voeren.⁶²²

Onderscheid toegang tot de rechtsgang tussen oppositieleiden en overige burgers
Gezien de voorbeelden die hierboven zijn aangehaald, lijkt het dat opposanten en personen van wie de autoriteiten menen dat ze acties tegen de overheid hebben ondernomen nog minder toegang hebben tot een adequate rechtsgang en juridische bijstand dan overige burgers.

3.10 Veiligheidsapparaat

3.10.1 Inlichtingen- en veiligheidsdiensten (DGCIM, SEBIN, CESPPA)

Een vertrouwelijke bron rekent de *Servicio Bolivariano de Inteligencia Nacional* (SEBIN: Bolivariaanse Nationale Inlichtingendienst) en de *Dirección General de Contrainteligencia Militar* (DGCIM: Algemeen Directoraat van Militaire Contra-inlichtingen) tot het monster met de vijf koppen: volgens hem waren de DGCIM en SEBIN samen met het leger, de guerrilla, en de FAES/colectivos (die hij over een kam scheerde) verantwoordelijk voor de repressie in Venezuela (zie hieronder voor meer uitleg).⁶²³

Volgens een andere vertrouwelijke bron is Iván Hernández Dala, de baas van de DGCIM, de meest gewelddadige man van heel Venezuela. Hij heeft zijn eigen groep opgeleide beulen, aldus de bron.⁶²⁴ De SEBIN is volgens deze bron door leden van de DGCIM geïnfiltrerd omdat de Venezolaanse autoriteiten minder vertrouwen in de

⁶¹⁵ Constitución de la República Bolivariana de Venezuela, artikel 49, 1999.

⁶¹⁶ ABC News, *Military officers, relatives tortured in Venezuela*, 9 januari 2019.

⁶¹⁷ AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 394, 22 februari 2018.

⁶¹⁸ HRW, *Arremetida contra opositores, Brutalidad, tortura y persecución política en Venezuela*, 29 november 2017.

⁶¹⁹ VTW, 19 februari 2020.

⁶²⁰ VTW, 18 februari 2020.

⁶²¹ ShareAmerica, *Maduro's crimes against Venezuela continue*, 30 januari 2020; VTW, 20 februari 2020; Notiamerica, *La oposición venezolana denuncia que los abogados de Gilber Caro no han podido asistir a su audiencia*, 23 december 2019.

⁶²² El Carabeño, *Tribunal militar niega acceso a expediente de Carlos Graffe tras dos meses de detención*, 13 september 2017.

⁶²³ VTW, 19 februari 2020.

⁶²⁴ VTW, 20 februari 2020.

SEBIN zouden hebben.⁶²⁵ Een van de redenen is dat de vorige baas van de SEBIN generaal Manuel Cristopher Figuera in april 2019 de kant van Guaidó had gekozen na diens oproep om tegen de regering-Maduro in opstand te komen.⁶²⁶ De DGCIM wordt als professioneler en beter getraind dan de SEBIN omschreven.⁶²⁷ Desgevraagd geeft een vertrouwelijke bron aan dat desondanks de huidige macht van SEBIN niet onderschat moet worden.⁶²⁸

De DGCIM is een militaire dienst die als voornaamste taak heeft het opsporen en monitoren van dissidente militairen. De dienst heeft een eigen opleiding en rekruteert medewerkers vanuit de verschillende onderdelen van de Venezolaanse strijdkrachten.⁶²⁹ In 2011 veranderde het toenmalig hoofd van de dienst generaal Hugo Carvajal de naam van *Dirección de Inteligencia Militar* (DIM: Directoraat van Militaire Inlichtingen) en voegde de term 'contra-inlichtingen' toe, waarmee hij de missie om sabotage van binnenuit de Venezolaanse strijdkrachten tegen te gaan onderstreepte.⁶³⁰ De dienst is naar Cubaans model geformeerd en de leden krijgen training van Cubaanse adviseurs die ook fysieke aanwezigheid bij de verschillende onderdelen van de DGCIM hebben.⁶³¹ Vanaf 2017 is de dienst zich volgens een vertrouwelijke bron steeds meer gaan profileren en voert het ook taken van de SEBIN uit.⁶³² Activisten, oppositieleiden en andere niet-militairen zeggen door de DGCIM gevolgd, gemonitord en gearresteerd te zijn.⁶³³

De SEBIN is de civiele inlichtingendienst van Venezuela en heeft als voornaamste taak om burgerelementen die een bedreiging voor de staatsveiligheid vormen te onderkennen, te monitoren en te arresteren. Naast de inlichtingentaak zorgt de SEBIN voor de persoonlijke bescherming van overheidsfunctionarissen en heeft het speciale tactische eenheden, zoals een explosievenopruimingsdienst.⁶³⁴ Volgens een artikel in *The Washington Post* zou de SEBIN een speciale eenheid van ongeveer honderdvijftig agenten hebben die als taak heeft om oppositieleiden te bespioneren.⁶³⁵ Net zoals de DGCIM heeft de SEBIN eigen detentiecentra.⁶³⁶ Oppositielid Gilber Caro heeft bijvoorbeeld eerst in een detentiecentrum van de SEBIN gezeten, van januari 2017 tot juni 2018, vervolgens in 2019 gedurende vijf maanden bij de DGCIM.⁶³⁷ In december 2019 werd hij voor een derde keer, nu door de FAES, opgepakt. Een vertrouwelijke bron gaf aan dat de SEBIN controle over bepaalde wijken in, in ieder geval, Caracas had, maar deze voor een groot gedeelte aan de FAES heeft moeten afstaan.⁶³⁸ Zoals eerder in deze paragraaf is gesteld kan de SEBIN tegenwoordig op minder vertrouwen rekenen van de autoriteiten.⁶³⁹

⁶²⁵ VTW, 20 februari 2020.

⁶²⁶ VoaNews, *Exiled Venezuelan Spy Chiefs Speak Out About Corruption, Cuban Ties*, 23 juli 2019; VTW, 20 februari 2020; VTW, 21 februari 2019.

⁶²⁷ VTW, 19 februari 2020; VTW, 21 februari 2020.

⁶²⁸ VTW, 8 juni 2020.

⁶²⁹ VTW, 27 februari 2020.

⁶³⁰ Reuters, *Imported repression: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019.

⁶³¹ VoaNews, *Exiled Venezuelan Spy Chiefs Speak Out About Corruption, Cuban Ties*, 23 juli 2019; Reuters, *Imported repression: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019; VTW, 27 februari 2020.

⁶³² VTW, 19 februari 2020.

⁶³³ Infobae, *Jorge Rodríguez anunció que la dictadura chavista libró orden de búsqueda y captura contra dos diputados*, 14 december 2019.

⁶³⁴ OSAC, *Venezuela 2019 Crime & Safety Report*, 18 juni 2019; VTW, 1 februari 2020; El Universal, *Diputados de la AN denunciaron asedio del Sebin a sus casas*, 4 december 2019.

⁶³⁵ Associated Press, *Troops that defied Maduro have fled Venezuela*, 10 december 2019.

⁶³⁶ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 8, 13 maart 2019; ABC, *Vílca Fernández: «España es cómplice del chavismo al aceptar empresas con dinero del narcotráfico»*, 30 april 2019.

⁶³⁷ El Universal, *Diputado Gilber Caro fue detenido por funcionarios de las FAES*, 20 december 2019.

⁶³⁸ VTW, februari 2020.

⁶³⁹ VoaNews, *Exiled Venezuelan Spy Chiefs Speak Out About Corruption, Cuban Ties*, 23 juli 2019; VTW, 20 februari 2020; VTW, 21 februari 2019.

Daar waar de SEBIN en de DGCIM uitvoerende en operationele taken hebben, heeft het in oktober 2013 opgerichte *Centro Estratégico de Seguridad y Protección de la Patria* (CESPPA: Strategische Centrum voor Veiligheid en Bescherming van het Vaderland) als taakstelling het verzamelen en analyseren van alle informatie ter bescherming van de nationale veiligheid van Venezuela. Deze informatie wordt ook door de SEBIN en de DGCIM geleverd.⁶⁴⁰ Met geavanceerde software zou de dienst volgens het nieuwsmedium Vertice data-analyses uitvoeren.⁶⁴¹ Het is niet bekend in hoeverre de dienst zelfstandig inlichtingen genereert (zie paragraaf 3.8.3). Daar waar het ministerie van Defensie de DGCIM controleert en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Justitie de SEBIN, valt de CESPPA direct onder het presidentieel bureau.⁶⁴² Volgens een vertrouwelijke bron is de CESPPA een dienst zonder operationele bevoegdheden, maar wel het orgaan binnen het Venezolaanse veiligheidsapparaat dat het beleid, de strategie en de methodiek voor de andere diensten bepaalt. De bron is van mening dat de Cubanen een prominente aanwezigheid binnen deze dienst hebben.⁶⁴³

Staat van dienst op het gebied van klassieke mensenrechten

Eerder in dit ambtsbericht is de situatie en vermeende mishandeling van oppositiedid Juan Requesens in het detentiecentrum van de SEBIN, Helicoide, aan bod gekomen (zie paragraaf 3.2.2). Dit centrum wordt vaker genoemd door ngo's en andere bronnen als een plaats waar onder andere gedetineerde demonstranten en oppositieleiden onderworpen worden aan fysiek geweld en martelingen.⁶⁴⁴ De BBC schrijft over de mishandelingen ter plaatse, zoals het toedienen van elektrische schokken over het gehele lichaam en het toepassen van fysieke geweld. Ook zouden de gevangenen vernederingen moeten doorstaan zoals het eten van uitwerpselen. De BBC zei met ex-gevangenen en voormalige gevangenisbewaarders gesproken te hebben die toegaven dat de SEBIN regelmatig gevangenen martelden om tot een bekentenis te komen.⁶⁴⁵ In paragraaf 3.2.2 is de casus van oppositiedid Fernando Albán besproken die de dood vond terwijl hij gevangen werd gehouden op het hoofdkantoor van de SEBIN. Naar verluidt zouden agenten van de dienst hem eerst hebben gemarteld en daarna van de tiende verdieping naar beneden hebben gooid.⁶⁴⁶

Ook de DGCIM wordt in verband gebracht met het schenden van mensenrechten. Met name vanaf 2017 is volgens een vertrouwelijke bron de dienst repressiever en harder gaan optreden.⁶⁴⁷ Reuters schrijft in 2019 over de DGCIM dat het bekend staat om zijn repressieve karakter en door soldaten, leden van de oppositie, mensenrechtenactivisten en veel buitenlandse regeringen beschuldigd wordt van mensenrechtenschendingen waaronder het martelen en de dood van de marinekapitein Rafael Acosta (zie ook paragraaf 3.4).⁶⁴⁸

⁶⁴⁰ Transparencia Venezuela, *Creación del CESPPA refuerza la opacidad. Intereses de la Revolución dejan a un lado la figura del Estado*, 13 oktober 2013.

⁶⁴¹ Vertice, *Espionaje chavista con tecnología norteamericana*, 13 april 2016.

⁶⁴² Inter Press Service, *Caracas richt dienst op om "binnenlandse vijand" te controleren*, 21 oktober 2013; Vertice, *Espionaje chavista con tecnología norteamericana*, 13 april 2016; González, E.R., *La Guerra del Dictador Nicolas Maduro: Contra Comunicadores Sociales y Medios en el 2015*, pagina 79, 29 april 2019; Freedom House, *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2019; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 18, 13 maart 2019.

⁶⁴³ VTW, 10 mei 2020.

⁶⁴⁴ The Washington Post, *In Venezuela, prisoners say abuse is so bad they are forced to eat pasta with excrement*, 24 juni 2017; ABC, *Villca Fernández: «España es cómplice del chavismo al aceptar empresas con dinero del narcotráfico»*, 30 april 2019

⁶⁴⁵ BBC News, *El Helicoide: From an icon to an infamous Venezuelan jail*, 24 januari 2019.

⁶⁴⁶ Reuters, *Venezuela says jailed lawmaker takes own life opposition says he was killed*, 9 oktober 2018; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 10, 13 maart 2019.

⁶⁴⁷ VTW, 19 februari 2020.

⁶⁴⁸ Reuters, *Imported repression: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019.

Op 24 maart 2020 postte de directrice van het *Centro de Análisis y Estudios para Latinoamérica* (Casla: Centrum voor Analyse en Studies voor Latijns-Amerika), Tamara Suju, een tweet waarin ze de DGCIM beschuldigde van het mishandelen van politieke gevangenen in de militaire gevangenis Ramo Verde. Volgens informanten van Suju zouden ongeveer honderd functionarissen van de dienst in een zoektocht naar mobiele telefoons gevangenen zich hebben laten uitkleden en ze met de benen wijd op de grond hebben laten zitten waarbij ze bijna de gevangene voor zich omhelsden. Hierbij hadden de DGCIM-functionarissen alle regels inzake het houden van afstand vanwege de corona-crisis geschonden, aldus Suju.⁶⁴⁹

3.10.2 *Policía Nacional Bolivariana (PNB), Cuerpo de Investigaciones Científicas, Penales y Criminalísticas (CICPC), en de staats- en gemeentelijke politie*
In 2009 werd de *Policía Nacional Bolivariana* (PNB: Nationale Bolivariaanse Politie) opgericht. De creatie van deze eenheid was een van de aanbevelingen van de *Comisión Nacional para la Reforma Policial* (CONAREPOL: Nationale Commissie voor de Hervorming van de Politie). Uit het onderzoek van de commissie bleek dat er een duidelijke nationale visie en nationaal beleid ten opzichte van alle politie-eenheden ontbrak.⁶⁵⁰ Professor Keymer Ávila die onderzoek heeft gedaan naar de Venezolaanse politie van voor de creatie van de PNB schreef in zijn onderzoek dat regionale politie-eenheden te autonoom functioneerden en dat deze dienden als lokale privélegertjes.⁶⁵¹

In de *Ley de Reforma de Ley Orgánica del Servicio de Policía y Cuerpo de Policía Nacional Bolivariana* (Wetswijziging op de Organieke Wet op de Politiediensten en de Eenheid van de Nationale Bolivariaanse Politie) worden de taken en mandaten van de PNB, van de *policía estatal* (staatspolitie)⁶⁵² en die van de *policía municipal/comunal* (gemeentepolitie)⁶⁵³ omschreven. Daar waar alle drie de eenheden de generieke taken van handhaving en opsporing hebben, omschrijft de wet dat er immer een goede afstemming en coördinatie tussen de eenheden moet zijn. De verschillende mandaten zijn gebonden aan criteria zoals reikwijdte, complexiteit, intensiteit en omvang van de situatie. Daar waar de PNB de complexere zaken met een grotere reikwijdte voor haar rekening neemt, zal de gemeentepolitie de lokale, minder complexe zaken oppakken. Bepaalde taken zijn echter exclusief voor de nationale politie, zoals het beschermen van diplomaten in Venezuela. De wet schrijft ook voor dat mocht een bepaalde eenheid niet aanwezig zijn, de dichtstbijzijnde eenheid van een ander korps daar waar nodig de politietaken zal vervullen.⁶⁵⁴

Burgemeesters en gouverneurs hebben toezicht op respectievelijk de gemeente- en de staatspolitie. De PNB rapporteert rechtstreeks aan het ministerie van Binnenlandse Zaken, Justitie en Vrede. Alhoewel de PNB een nationale politie-eenheid is, heeft de PNB buiten Caracas slechts een minimale aanwezigheid.⁶⁵⁵

⁶⁴⁹ Suju, T., @TAMARA_SUJU, 24 maart 2020 (twitter.com/TAMARA_SUJU/status/1242474820840894465); TalCual, *Denuncian torturas y requisas de la Dgcim en Ramo Verde durante cuarentena*, 24 maart 2020.

⁶⁵⁰ HRW, *A Decade Under Chávez Political Intolerance and Lost Opportunities for Advancing Human Rights in Venezuela*, pagina 213-214, 2008.

⁶⁵¹ Ávila, K., *El Servicio de Policía en Venezuela y su necesaria Institucionalización: ¿Voluntad popular del ejecutivo o una tarea legislativa?*, 2016: Professor Ávila heeft als adviseur van onder ander het Venezolaanse ministerie van Binnenlandse Zaken, Justitie en Vrede gewerkt. Zijn artikel over het vermeende excessieve gebruik van de FAES is echter bekritiseerd door de Venezolaanse autoriteiten waarbij het nieuwskanaal van de burgemeester van Caracas naar verluidt een lastercampagne tegen de professor is begonnen: Nacla, *Statement: In Defense of Professor Keymer Avila's Research Amid Police Violence in Venezuela*, 16 december 2019.

⁶⁵² Hiermee wordt bedoeld de politie van de afzonderlijke staten.

⁶⁵³ In de wet wordt zowel de aanduiding *comunal* als *municipal* gebruikt.

⁶⁵⁴ Ley de Reforma de la Ley Orgánica del Servicio de Policía y Cuerpo de Policía Nacional Bolivariana, artikelen 44 t/m 55, 2011.

⁶⁵⁵ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 8, 13 maart 2019; OSAC, *Venezuela 2019 Crime & Safety Report*, 18 juni 2019.

Volgens USDoS is de PNB in slechts zeven van de drieëntwintig staten vertegenwoordigd.⁶⁵⁶ Vertrouwelijke bronnen geven aan dat door de centralisatie van het veiligheidsapparaat in Venezuela de nationale overheid in tegenstelling tot het beoogde doel van de oprichting van de PNB, juist minder controle over sommige regio's heeft gekregen, waardoor lokale machtsfactoren, waaronder irreguliere gewapende groeperingen (zie paragraaf 3.13) daar de dienst zijn gaan uitmaken.⁶⁵⁷

De *Cuerpo de Investigaciones Científicas, Penales y Criminalísticas* (CICPC: Eenheid van Wetenschappelijke, Strafrechtelijke en Criminalistische Onderzoeken) is de eenheid die belast is met de meeste misdaadonderzoeken en valt onder het ministerie van Binnenlandse Zaken, Justitie en Vrede.⁶⁵⁸ De CICPC doet onder andere onderzoek naar eigendomsdelicten, geweldsdelicten, fraude en kidnapping. De CICPC heeft volgens OSAC speciale arrestatieteams die verantwoordelijk zijn voor gevaarlijke arrestaties en gijzelingen. Deze politie-eenheid dient eveneens als Venezuela's vertegenwoordiger bij Interpol.⁶⁵⁹

Staat van dienst op het gebied van klassieke mensenrechten

Vanaf het moment dat Maduro de operaties ter bevrijding van het volk (OLP: zie ook paragraaf 1.2.1) in juli 2015 in het leven riep, steeg het aantal aanklachten betreffende moorden en verdwijningen door de politie volgens de BBC in een artikel uit 2016.⁶⁶⁰ HRW onderstreept deze stelling en meldt dat de acties die vanuit de OLP werden uitgevoerd, resulteerden in wijdverspreide beschuldigingen van schendingen van de rechten van de mens, zoals buitengerechtelijke moorden, willekeurige massa-arrestaties, mishandeling van gevangenen, gedwongen uitzettingen, vernietiging van huizen en willekeurige deportaties. Naast leden van de SEBIN en de GNB deden volgens het rapport van HRW ook leden van de PNB, de CICPC en de staatspolitie mee aan de OLP's.⁶⁶¹

Tijdens de demonstraties van 2017 zou de PNB samen met de GNB en colectivos excessief geweld gebruikt hebben tegen de demonstranten hetgeen resulteerde in tientallen doden.⁶⁶² AI maakt in een rapport melding van excessief geweld door de PNB, en de speciale eenheid binnen de PNB de FAES, tijdens het onderdrukken van demonstraties die begin 2019 werden gehouden tegen de regering van Maduro.⁶⁶³

3.10.3 *Fuerzas de Acciones Especiales (FAES)*

Op 14 juli 2017 werden de *Fuerzas de Acciones Especiales* (FAES: Speciale Actie Troepen) door president Maduro opgericht met het doel om misdaad en terrorisme te bestrijden. De FAES valt onder de PNB, maar volgens een vertrouwelijke bron ontbreekt een duidelijke omschrijving van de oorsprong, de specifieke taken en het mandaat waarbinnen de FAES kan functioneren.⁶⁶⁴ De Venezolaanse overheid omschrijft de FAES als een elite-eenheid, "de nachtmerrie van criminelen", maar in werkelijkheid is de FAES de nachtmerrie van bewoners van armere wijken, aldus professor Keymer Ávila in een artikel van *Caracas Chronicles*.⁶⁶⁵

⁶⁵⁶ USDoS, *Venezuela 2019 Human Rights Report*, pagina 2, 11 maart 2020.

⁶⁵⁷ VTW, 17 februari 2020; VTW, 21 februari 2020.

⁶⁵⁸ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 8, 13 maart 2019;

⁶⁵⁹ OSAC, *Venezuela 2019 Crime & Safety Report*, 18 juni 2019.

⁶⁶⁰ BBC Mundo, "Una pena de muerte disimulada": la polémica Operación de Liberación del Pueblo, la mano dura del gobierno de Venezuela contra el crimen, 28 november 2016.

⁶⁶¹ HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 628, 2020.

⁶⁶² ICG, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, 19 juni 2017.

⁶⁶³ AI, *Hambre de Justicia Crímenes de Lesa Humanidad en Venezuela*, pagina 13, 2019.

⁶⁶⁴ VTW, 19 februari 2020.

⁶⁶⁵ Caracas Chronicles, *Meet FAES: The Bolivarian Police Death Squads Leading Repression Against Protesters*, 27 januari 2019.

De OLP's waarbij de politie op militaire wijze armere wijken van criminelen probeerde te ontdoen, lijken aan de wieg van de FAES gestaan te hebben volgens verschillende bronnen. De FAES doet nu wat andere eenheden tijdens de OLP's deden.⁶⁶⁶ Met hun zwarte outfits en gezichtsmaskers met doodshoofden lijken ze op doodseskaders, aldus een vertrouwelijk bron.⁶⁶⁷

Het huidige hoofd van de FAES is José Miguel Domínguez Ramírez die naar verluidt criminele antecedenten heeft en ook met moord in verband wordt gebracht.⁶⁶⁸ Domínguez zou voor zijn carrière bij de FAES lid van een colectivo zijn geweest. Verschillende bronnen zeggen dat de FAES leden van colectivos en personen met criminele antecedenten binnen heeft gehaald. "Boeven vang je met boeven," zegt een van de vertrouwelijke bronnen.⁶⁶⁹

De FAES wordt als de meest loyale eenheid binnen het veiligheidsapparaat van de regering-Maduro gezien. Het huidige hoofd José Domínguez was de persoonlijke lijfwacht van PSUV-kopstuk Freddy Bernal⁶⁷⁰ die naar verluidt voor Domínguez een positie bij de FAES heeft bewerkstelligd.⁶⁷¹ Een nieuwsmedium op YouTube vroeg zich af in hoeverre de FAES in de hand te houden is.⁶⁷² In de eerste maanden van 2020 zijn er bijvoorbeeld verschillende confrontaties tussen de FAES en andere veiligheidstroepen zoals de CICPC en de GNB geweest. Eind februari 2020 waren leden van de FAES het niet eens met een arrestatie van een officier van de PNB door de CICPC wat leidde tot een confrontatie tussen de twee diensten op de snelweg.⁶⁷³ Eind maart 2020 kregen leden van de GNB en van de FAES het met elkaar aan de stok. De precieze reden was nog onduidelijk, maar de FAES zou benzine van een tankstation hebben gestolen. Benzine was door de maatregelen die in verband met de Corona-crisis waren genomen nog schaarser dan normaal geworden, aldus het nieuwskanaal Infobae.⁶⁷⁴

Staat van dienst op het gebied van mensenrechten

In juli 2019 nam de OHCHR in een rapport stelling tegen de buitengerechtelijke executies die door de FAES gepleegd zouden zijn en riep Maduro op de eenheid op te heffen.⁶⁷⁵ Hoewel het rapport geen bewijzen levert voor de vermeende executies die het veiligheidsapparaat zou hebben uitgevoerd, meldt het dat duizenden personen, met name jongemannen, de voorgaande jaren waren gedood in vermeende confrontaties met veiligheidstroepen. Volgens de OHCHR zijn er "redelijke gronden" om te veronderstellen dat veel van deze doden het slachtoffer waren van buitengerechtelijke executies waar met name de FAES verantwoordelijk

⁶⁶⁶ Insight Crime, *Las 2 caras de los ejércitos criminales del régimen de Venezuela*, 28 februari 2019; Caracas Chronicles, *Meet FAES: The Bolivarian Police Death Squads Leading Repression Against Protesters*, 27 januari 2019; VTW, 19 februari 2020.

⁶⁶⁷ VTW, 21 februari 2020.

⁶⁶⁸ El Carabeño, *Conozca quién es José Miguel Domínguez, el nuevo director de las FAES*, 8 mei 2019; VTW, 21 februari 2020; VTW, 19 februari 2020; VTW, 19 februari 2020.

⁶⁶⁹ VTW, 21 februari 2020.

⁶⁷⁰ VTW, 10 mei 2020: Een vertrouwelijke bron noemt Freddy Bernal de *dueño* (eigenaar) van de FAES, waarmee hij bedoelt dat binnen het bewind Bernal diegene is die de FAES aanstuurt. Bernal zou volgens de bron de FAES ook inzetten voor zijn eigen financiële belangen. Omdat de FAES en de colectivos vaak met elkaar in verband gebracht worden, is de bron van mening dat Bernal ook de *dueño* van de colectivos is (zie paragraaf 3.12).

⁶⁷¹ El Carabeño, *Conozca quién es José Miguel Domínguez, el nuevo director de las FAES*, 8 mei 2019; VTW, 19 februari 2020.

⁶⁷² PEN, *Venezuela sin control FAES no obedece a Maduro*, 27 februari 2020: <https://www.youtube.com/watch?v=-5naM2SpZrM>.

⁶⁷³ TalCual, *A golpes se agarraron funcionarios del Cicpc y las FAES en la Prados del Este*, 19 februari 2020.

⁶⁷⁴ Infobae, *Nuevo choque entre las fuerzas de seguridad del régimen de Nicolás Maduro por la escasez de gasolina*, 30 maart 2020.

⁶⁷⁵ OHCHR, *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*, pagina 15, 5 juli 2019.

voor zou zijn geweest.⁶⁷⁶ Maduro noemde het rapport van de OHCHR 'bevooroordeeld' en riep op de nationale tv: "Lang leve de FAES!"⁶⁷⁷

De FAES maakt gebruik van een nationaal netwerk van informanten die vaak prominente posities in de armere wijken of gebieden hebben en/of deel uitmaken van lokale colectivos om targets te kiezen en operaties te plannen.⁶⁷⁸ Veel leden hebben zelf hun verleden in de colectivos, waardoor de FAES connecties in de wijken heeft.⁶⁷⁹ De slachtoffers van de FAES zijn vaak jonge mannen met mindere delicten op hun naam, zoals het in het bezit zijn van marihuana of diefstal.⁶⁸⁰ Bij een inval in wijken en huizen hanteert de FAES het principe "shoot to kill", waarbij slachtoffers eerst geslagen en gemarteld worden volgens openbare bronnen.⁶⁸¹ Na een inval claimt de FAES een buurt van "gevaarlijke criminele en terroristische" elementen ontdaan te hebben. Bij deze invallen vinden buitengerechterlijke executies plaats volgens het reeds genoemde rapport van de VN en volgens verschillende ngo's.⁶⁸²

De FAES heeft een landelijk bereik en heeft een presentie in de meeste staten.⁶⁸³ In maart 2020 schrijft *TalCual* dat de FAES in februari van 2020 79 personen gedood zou hebben. Dit gebeurde in veertien van de drieëntwintig staten.⁶⁸⁴

Eind december 2019 werd parlementariër Gilber Caro ondanks zijn parlementaire onschendbaarheid voor de derde keer opgepakt door een van de Venezolaanse diensten. Eerder was hij door de SEBIN en het DGCIM opgepakt. De derde keer was door de FAES. Het was ogenschijnlijk de eerste keer dat deze politie-eenheid dat deze een lid van de oppositie oppakte.⁶⁸⁵ Zoals in paragraaf 3.9.5 beschreven wisten de advocaat en familie van Caro na diens arrestatie wekenlang niet waar de parlementariër was.⁶⁸⁶ Openbare bronnen hebben bericht dat de FAES na de arrestatie van Caro nog andere leden van de oppositie hebben opgepakt en/of in detentie hebben gehouden.⁶⁸⁷ Begin maart 2020 werd de arrestatie in Colombia van drie personen die lid zouden zijn van de FAES breed uitgemeten in de pers. Volgens officiële bronnen, zo schrijft de krant *El Tiempo*, zouden zij in opdracht van de regering van Maduro op een geheime missie zijn om het Venezolaanse oppositielid Hernán Alemán te vermoorden.⁶⁸⁸

3.10.4 *Guardia Nacional Bolivariana (GNB)*

De *Guardia Nacional Bolivariana* (GNB: Bolivariaanse Nationale Garde) is een van de vijf onderdelen van de *Fuerzas Armadas Nacionales Bolivarianas* (FANB: Nationale

⁶⁷⁶ OHCHR, *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*, pagina 14, 5 juli 2019.

⁶⁷⁷ 15minutosnews, *Nicolás Maduro desafía a Michelle Bachelet: "¡Que viva el FAESI!"*, 18 juli 2019; https://www.youtube.com/watch?v=cTVY5_7Lq1s; Reuters, *Elite police force spreads terror in the barrios of Venezuela*, 13 november 2019.

⁶⁷⁸ Reuters, *Elite police force spreads terror in the barrios of Venezuela*, 13 november 2019.

⁶⁷⁹ Insight Crime, *Las 2 caras de los ejércitos criminales del régimen de Venezuela*, 28 februari 2019.

⁶⁸⁰ Reuters, *Elite police force spreads terror in the barrios of Venezuela*, 13 november 2019.

⁶⁸¹ The Guardian, *'They are murderers': special forces unit strikes fear in Venezuelans*, 6 februari 2019; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 2, 13 maart 2019; Reuters, *Elite police force spreads terror in the barrios of Venezuela*, 13 november 2019; VTW, 19 februari 2020.

⁶⁸² OHCHR, *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*, 5 juli 2019; HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 628, 2020; El Universal, *Almagro insta a CPI a investigar "de inmediato" tortura en Venezuela con apoyo de Cuba*, 12 januari 2019; Reuters, *Elite police force spreads terror in the barrios of Venezuela*, 13 november 2019.

⁶⁸³ Reuters, *Elite police force spreads terror in the barrios of Venezuela*, 13 november 2019; TalCual, *Las FAES mataron a casi tres personas por día en febrero*, 29 maart 2020.

⁶⁸⁴ TalCual, *Las FAES mataron a casi tres personas por día en febrero*, 29 maart 2020.

⁶⁸⁵ El Universal, *Diputado Gilber Caro fue detenido por funcionarios de las FAES*, 20 december 2019; El Pitazo, *Faes detiene por tercera vez al diputado Gilber Caro*, 20 december 2019.

⁶⁸⁶ ShareAmerica, *Maduro's crimes against Venezuela continue*, 30 januari 2020.

⁶⁸⁷ TalCual, *Diputado Renzo Prieto está «asegurado» y no detenido, según las FAES y la Fiscalía*, 11 maart 2020.

⁶⁸⁸ El Tiempo, *Detienen en Colombia a tres miembros de la temible Policía de Maduro*, 12 maart 2020; El Carabeño, *Detenidos en Colombia miembros de las FAES por espiar a opositores*, 12 maart 2020.

Bolivariaanse Strijdkrachten).⁶⁸⁹ De garde rapporteert zowel aan het ministerie van Defensie als aan het ministerie van Binnenlandse Zaken, Justitie en Vrede. De GNB is onder andere verantwoordelijk voor het handhaven van de openbare orde, het bewaken van de buitenring van gevangenissen en belangrijke overheidsgebouwen, het bewaken van de buitengrenzen, en het handhaven van de wet in afgelegen gebieden. De GNB ondersteunt andere diensten ook in drugsonderzoeken en anti-drugsoperaties.⁶⁹⁰ De crisis heeft het leger en de GNB eveneens bereikt. Een vertrouwelijke bron meldde bij een checkpoint in de staat Sucre tegengehouden te zijn door leden van de GNB die geen munitie bij zich droegen en op kapotte laarzen liepen.⁶⁹¹

Net als veel andere onderdelen van het veiligheidsapparaat worden leden van de GNB met corruptiepraktijken en andere illegale praktijken in verband gebracht.⁶⁹² Zo zou de GNB onder andere met de Colombiaanse guerrilla's van de ELN en de ex-FARC samenwerken in de drugshandel en de illegale mijnbouw in Venezuela.⁶⁹³ Volgens een vertrouwelijke bron zou minister van Defensie Vladimir Padrino López weinig grip hebben op de activiteiten van de GNB op regionaal niveau.⁶⁹⁴

Inzet van GNB tegen burgers en opposanten

Tijdens de operaties ter bevrijding van het volk (OLP's) die tussen 2015 en 2017 plaatshadden voerden politie en leden van de GNB acties uit die leidden tot wijdverspreide beschuldigingen van mensenrechtenschendingen zoals buitengerechtelijke executies, willekeurige massa-arrestaties en mishandeling van gevangenen (zie paragrafen 1.2.1 en 3.10.2).⁶⁹⁵ Tijdens de demonstraties van de afgelopen jaren is er regelmatig gerapporteerd over het gebruik van excessief geweld tegen demonstranten door onder andere leden van de GNB, zoals het gericht schieten van traangasgranaten en rubberen kogels op de lichamen van demonstranten, waarmee volgens AI het leven van demonstranten op het spel werd gezet.⁶⁹⁶

Twee ex-leden van de GNB hebben verklaard dat ze de opdracht van hun meerderen hadden gekregen om in burgerkleding gericht op demonstranten te schieten. Een van de ex-leden zei dat de GNB op deze manier ook van criminele activiteiten verdachte personen had omgebracht. Volgens een van de leden had elke regio van het Venezolaanse leger een afdeling van de GNB die dergelijke opdrachten moest uitvoeren. Zij zouden zichzelf de *Águilas Negras* (Zwarte Adelaars) noemen.⁶⁹⁷ Deze informatie kon echter niet bevestigd worden.

Bronnen melden dat de GNB regelmatig in samenwerking met colectivos demonstraties hebben neergeslagen en dat de GNB in sommige gevallen colectivos vrij spel in hun activiteiten hebben gegeven.⁶⁹⁸ Toen tijdens de gewelddadigheden

⁶⁸⁹ De andere onderdelen van de FANB zijn: het leger, de marine, de luchtmacht en sinds februari 2020 ook de Bolivariaanse millicie.

⁶⁹⁰ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 8, 13 maart 2019; OSAC, *Venezuela 2019 Crime & Safety Report*, 18 juni 2019.

⁶⁹¹ VTW, 21 februari 2020; Reuters, *Imported repression: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019.

⁶⁹² Insight Crime, *Las 2 caras de los ejércitos criminales del régimen de Venezuela*, 28 februari 2019; Infobae, *La ONU presentó el primer informe que analiza la infiltración del narcotráfico y el Cártel de los Soles en la Fuerza Armada de Venezuela*, 27 februari 2020.

⁶⁹³ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, mei 2018; ABC, *Villca Fernández: «España es cómplice del chavismo al aceptar empresas con dinero del narcotráfico»*, 30 april 2019.,

⁶⁹⁴ VTW, 16 september 2019.

⁶⁹⁵ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 648, 2019.

⁶⁹⁶ AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 394, 2019.

⁶⁹⁷ VTW, 25 februari 2020: De *Águilas Negras* worden door verschillende bronnen geschaard onder de BACRIM (zie ook 3.13). Deze vertrouwelijke bron is de enige bron die de *Águilas Negras* in verband brengt met de GNB.

⁶⁹⁸ VTW, 17 januari 2020.

van 23 februari 2019 (zie ook paragraaf 3.7.5) leden van colectivos naar verluidd winkels begonnen te plunderen, hebben volgens openbare bronnen leden van de GNB zich bij hen aangesloten.⁶⁹⁹

Comando Nacional Antiextorsión y Secuestro (CONAS)

Tijdens de demonstraties van 2017 identificeerde de OHCHR de betrokkenheid van veiligheidsinstituten die geen mandaat betreffende het handhaven van de openbare orde hebben, zoals de SEBIN en het *Comando Nacional Antiextorsión y Secuestro* (CONAS: Nationale Commando tegen Afpersing en Ontvoering), dat deel uitmaakt van de GNB.⁷⁰⁰ Ook zou het commando betrokken zijn geweest bij de OLP's.⁷⁰¹ Het CONAS is in 2013 door het ministerie van Defensie in het leven geroepen als een elite-eenheid die gespecialiseerd is in onderzoeken naar afpersings- en ontvoeringszaken.⁷⁰² Een vertrouwelijke bron merkt op dat het CONAS in het leven is geroepen om ontvoeringen tegen te gaan, maar dat ze ervan overtuigd is dat het zich ook van deze praktijk bedient.⁷⁰³

3.10.5

Rol en functie van het legeronderdeel Milicia Bolivariana de Venezuela

In 2005 werd de *Milicia Bolivariana* (Boliviaanse Militie) door Maduro's voorganger Hugo Chávez opgericht en in 2009 als "complementair" onderdeel aan de Venezolaanse strijdkrachten toegevoegd.⁷⁰⁴ Begin februari 2020 ondertekende Nicolás Maduro een wet inzake de Venezolaanse strijdkrachten (FANB) waarmee de militie in de militaire institutie werd geïntegreerd en als officieel onderdeel van de Venezolaanse strijdkrachten werd erkend.⁷⁰⁵ Middels een grootschalige oefening in het weekend van 16 februari 2020 werd deze integratie met de andere vier onderdelen van de strijdkrachten gevierd en op de nationale televisie uitgezonden.⁷⁰⁶

De militie bestaat uit vrijwilligers (mannen, vrouwen, jongeren, en ouderen), onder het directe bevel van de president, en is getraind om Venezuela te verdedigen tegen de buitenlandse vijanden (de Verenigde Staten) en de binnenlandse vijanden (de oppositie), schrijft de krant *El Mundo*.⁷⁰⁷ Een militielid dat tevens tot een colectivo behoort, zegt in een interview met *Al Jazeera*: "Ik ben nu lid van de Boliviaanse militie. Als ik de wapens op moet pakken om de revolutie te verdedigen, dan zal ik dat vanuit die hoedanigheid doen."⁷⁰⁸ De militie bestaat uit speciale afdelingen zoals de *Milicia Obrera* (arbeidersmilitie), *Milicia Estudiantil* (studentenmilitie) en *Milicia Campesina* (boerenmilitie).⁷⁰⁹ Volgens een vertrouwelijke bron is er geen maximum leeftijd om tot de militie toegelaten te worden. Vanaf je zestiende kun je bij de

⁶⁹⁹ Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019.

⁷⁰⁰ OHCHR, *Human rights violations and abuses in the context of protests in the Bolivarian Republic of Venezuela from 1 April to 31 July 2017*, pagina 10, augustus 2017.

⁷⁰¹ OHCHR, *Human rights violations in the Bolivarian Republic of Venezuela: a downward spiral with no end in sight*, pagina 16, juni 2018.

⁷⁰² HRW, *Crackdown on Dissent Brutality, Torture, and Political Persecution in Venezuela*, 2017;

⁷⁰³ VTW, 1 februari 2020; El Mundo, *Secuestro en Venezuela del niño Ángel*, 24 september 2018: De Spaanse krant El Mundo schrijft bijvoorbeeld over de ontvoering van de zoon van een dissidente militair door leden van het CONAS. De ontvoering had volgens de krant het doel om de familie van de militair onder de druk te zetten om zodoende de verblijfplaats van de militair te achterhalen.

⁷⁰⁴ El Mundo, *Los guardianes de la revolución*, 15 april 2014.

⁷⁰⁵ Infobae, *Nicolás Maduro firmó la ley que incluye a la Milicia Bolivariana en la Fuerza Armada venezolana*, 4 februari 2020.

⁷⁰⁶ MPPRE, *Ejercicios militares "Escudo Bolivariano 2020" se mantendrán activos*, 18 februari 2020.

<http://mppre.gob.ve/2020/02/18/ejercicios-militares-escudo-bolivariano-2020-mantendran-activos/>; VTW, februari 2020.

⁷⁰⁷ El Mundo, *Los guardianes de la revolución*, 25 februari 2014; France24 Español, *Las milicias bolivarianas, los venezolanos en pie de guerra*, 16 april 2019: <https://www.youtube.com/watch?v=9nb1OjKmqWg>; De Volkskrant, *Burgers worden in rode T-shirts klaargestoomd om Venezuela tegen de Amerikaanse invasie te verdedigen*, 1 april 2020.

⁷⁰⁸ Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019.

⁷⁰⁹ Infodefensa.com, *La Milicia Bolivariana "¿Brazo armado de la revolución?"*, 17 oktober 2017.

militie, waarbij het principe gehanteerd wordt dat de militaire academies ook personen van zestien jaar en ouder toelaten, aldus de bron. De bron voegt hieraan toe dat er geen bewijs is dat minderjarigen in actieve dienst bij de militie zijn.⁷¹⁰

De schattingen variëren, maar volgens officiële cijfers van de regering van Maduro telt de militie enkele miljoenen leden.⁷¹¹ De militie heeft volgens een artikel op een overheidswebsite presentie in geheel Venezuela.⁷¹² Een vertrouwelijke bron meent dat het eerder om ongeveer een half miljoen leden gaat.⁷¹³ Veel mensen nemen de militie, die ook wel als een "politiek leger" wordt omschreven, niet serieus en doen een beetje lacherig over de militieleden, onder wie veel ouderen, die met hun namaakgeweren of pvc-buizen die voor bazooka's moeten doorgaan, aan het oefenen zijn.⁷¹⁴ Een vertrouwelijke bron zegt het vreemd te vinden dat zijn zus, die hij als een "echte chavista" omschrijft, zonder enige militaire training direct tot officier van de militie is benoemd. Binnen de andere legeronderdelen is daar minimaal ervaring en een opleiding voor nodig, aldus de bron.⁷¹⁵

Een vertrouwelijke bron merkt op dat er mogelijk iets zal veranderen nu de militie officieel onderdeel van het leger is geworden. Voorheen hadden ze geen wapens en zouden militieleden alleen bewapend worden als het nodig zou zijn, maar volgens de bron zijn er nu al dertigduizend militieleden permanent bewapend en zijn ze goed getraind. Het is niet alleen maar zoals je op de filmpjes van YouTube ziet, zegt hij, waarmee hij refereert aan de filmpjes van de oudere militieleden met de nepwapens.⁷¹⁶

Inzet van Bolivariaanse militie tegen burgers en opposanten

De militieleden dragen in principe geen wapens, maar zijn wel in kaki militaire uniformen gekleed. De Volkskrant schijft in april 2019 dat militieleden bij de ingang van metro en ziekenhuizen zitten en de eerste rijen vullen van pro-regeringsdemonstraties.⁷¹⁷ Telkens als er een manifestatie of ander event van de regering is, worden leden van de militie, opgetrommeld om hun steun aan de regering te betuigen. Bij dergelijke manifestaties wordt het militaire uniform vaak ingewisseld voor een rood t-shirt.⁷¹⁸

De milities worden ook ingezet als de 'ogen en oren' van de regering: ze houden hun buurtgenoten in de gaten en melden antirevolutionaire praktijken bij hun meerderen. Ze fungeren onder andere als *jefes de calle*, straatchefs. Ze zijn in hun wijken onder andere verantwoordelijk voor de verspreiding van de CLAP-voedselpakketten. Op een YouTube-filmpje van TeleSur is te zien dat naast het uitdelen van voedsel militieleden ook meehelpten met de voedselproductie.⁷¹⁹ De meeste militieleden geloven in de Bolivariaanse revolutie en zijn vanuit deze overtuiging bij de militie gegaan, maar wie zich als vrijwilliger aansluit bij de militie,

⁷¹⁰ VTW, 27 februari 2020.

⁷¹¹ El Universal, *Maduro celebra que Milicia Bolivariana alcanza los 3.300.000 integrantes*, 8 december 2019; BBC News Mundo, *Qué es la milicia voluntaria de Venezuela*, 16 april 2019; <https://www.youtube.com/watch?v=IEqd40vi91I>.

⁷¹² www.ine.gov.ve, *Día de la Milicia Nacional Bolivariana*, 13 april 2018.

⁷¹³ VTW, 27 februari 2020.

⁷¹⁴ De Volkskrant, *Burgers worden in rode T-shirts klaargestoomd om Venezuela tegen de Amerikaanse invasie te verdedigen*, 1 april 2020.

⁷¹⁵ VTW, 25 februari 2020.

⁷¹⁶ VTW, 27 februari 2020.

⁷¹⁷ De Volkskrant, *Burgers worden in rode T-shirts klaargestoomd om Venezuela tegen de Amerikaanse invasie te verdedigen*, 1 april 2019.

⁷¹⁸ BBC News, *Crisis en Venezuela: tensión por manifestaciones a favor y en contra de Maduro tras el "levantamiento" de Guaidó y López*, 2 mei 2019; De Volkskrant, *Burgers worden in rode T-shirts klaargestoomd om Venezuela tegen de Amerikaanse invasie te verdedigen*, 1 april 2019; VTW, februari 2020.

⁷¹⁹ Telesur TV, *Milicia Bolivariana, la expresión viva de la unión*, 13 juni 2019; <https://www.youtube.com/watch?v=NF26mRd3UXs>

krijgt ook voordelen zoals meer kans op overheidsbanen of voorrang bij het ontvangen van voedselpakketten. En tijdens de oefeningen die de milities uitvoeren, krijgen de militieleden te eten.⁷²⁰

Een artikel van de krant *El Mundo* uit 2014 stelt dat leden van de milities ingezet zouden zijn om demonstraties neer te slaan.⁷²¹ Volgens een vertrouwelijke bron zijn militieleden inderdaad ingezet tegen demonstranten, maar droegen de leden hierbij niet hun kaki-uniformen.⁷²² Een andere vertrouwelijke bron geeft desgevraagd aan geen inzet van militieleden bij demonstraties gezien te hebben.⁷²³ De ngo *Provea* noemt de aanwezigheid van de Bolivariaanse milite in het Venezolaanse straatbeeld een aantasting van de mensenrechten en een teken van de repressie vanuit de regering van Maduro.⁷²⁴

3.11 Consejos comunales

De *consejos comunales* (buurtraden) werden in 2006 opgericht als een lokale organisatie van het volk die politiek en economisch afhankelijk zijn van het centrale gezag. Het doel van Chávez was om burgers meer met het bestuur van hun eigen buurt betrokken te maken.⁷²⁵ In de meer dan 30.000 buurtraden die Venezuela kent worden verschillende thema's besproken: van de prijs van een kopje koffie tot klachten over vee dat losloopt. In de ogen van aanhangers van de regering zijn de buurtraden een voorbeeld van lokale democratie, maar critici zien het systeem van de buurtraden als een manier van de regering om de bevolking te kunnen monitoren.⁷²⁶

De buurtraden zijn ook betrokken bij het uitdelen van de CLAP en kennen volgens een vertrouwelijke bron alle namen van de families die deze pakketten ontvangen.⁷²⁷ Buurtbewoners die niet langer afhankelijk wilden zijn van de voedselpakketten van de regering en eigen initiatieven namen, werden tegengewerkt door de lokale buurtraad, maar deze tegenwerking was niet van dien aard dat ze het initiatief niet door konden zetten, aldus een van de buurtbewoners.⁷²⁸ De buurtraden hebben banden met de *colectivos* of de FAES. Een vertrouwelijke bron vertelt dat de buurtraden de FAES of de lokale *colectivos* kunnen vragen om orde op zaken te stellen in hun wijk als ze dat nodig vinden.⁷²⁹ *Insight Crime* stelt dat de mogelijkheid bestaat dat er zelfs banden zijn tussen buurtraden en de guerrilla. De van oorsprong Colombiaanse guerrillabeweging *Fuerzas Bolivarianas de Liberación* (FBL: Bolivariaanse Strijdkrachten van de Bevrijding) zouden mede gefinancierd worden door deze raden (zie voor meer informatie over de guerrilla pagina 3.13).⁷³⁰

⁷²⁰ De Volkskrant, *Burgers worden in rode T-shirts klaargestoomd om Venezuela tegen de Amerikaanse invasie te verdedigen*, 1 april 2019; France 24 Español, *Las milicias bolivarianas, los venezolanos en pie de guerra*, 16 april 2019: <https://www.youtube.com/watch?v=9nb1OjKmqWg>

⁷²¹ *El Mundo*, *Los guardianes de la revolución*, 25 februari 2014.

⁷²² VTW, 27 februari 2020.

⁷²³ VTW, 1 februari 2020.

⁷²⁴ *Provea*, *Presencia de milicia bolivariana en las calles aumentará riesgos para los derechos humanos*, 13 november 2019.

⁷²⁵ ICG, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, 19 juni 2017; *Insight Crime*, *Venezuela: A Mafia State?*, mei 2018.

⁷²⁶ BBC Mundo, *Consejos comunales en Venezuela: ¿Estado paralelo o democracia participativa?*, 5 april 2016; NTN24, @NTN24ve, 13 april 2020, (twitter.com/ntn24ve/status/1249664504960561152?s=12): Ten tijde van de coronacrisis hebben buurtraden een nieuw document uitgegeven waarmee de bewegingsruimte van de bewoners van de wijk Catia in Caracas aan banden werd gelegd.

⁷²⁷ VTW, 19 februari 2020.

⁷²⁸ VTW, 19 februari 2020.

⁷²⁹ VTW, februari 2020.

⁷³⁰ *Insight Crime*, *Venezuela: A Mafia State?*, mei 2018.

3.12 Colectivos

Qua hiërarchie, grootte, ideologie en het bezit van wapens bestaan er verschillen tussen de colectivos, maar de colectivos worden vaak als “illegale groepen van gewapende burgers” omschreven die als knokploeg voor de autoriteiten optreden.⁷³¹ De laatste jaren wordt er regelmatig geschreven over colectivos die in samenwerking met geüniformeerde veiligheidstroepen van bijvoorbeeld de GNB hebben meegedaan bij het neerslaan van demonstraties of bij andere acties tegen personen of groeperingen die de regering niet welgevallig zijn, zoals de vermeende gewelddadigheden tegen journalisten bij de terugkeer van Guaidó na diens internationale rondreis.⁷³²

De term colectivos gaat terug naar de jaren zestig toen de linkse rebellenbewegingen van de arbeidersklasse die voor sociale gerechtigheid vochten zo genoemd werden. Groepen zoals de *Tupamaros* pleegden overvallen en stalen auto's om hun organisaties te kunnen financieren. In de loop der tijd ontstonden meer colectivos zoals de colectivo *La Piedrita* die in september 1985 door Valentín Santana en Carlos Ramírez is opgericht om het geweld in de *barrio 23 de Enero* (wijk 23 Januari) in Caracas tegen te gaan. *La Piedrita*, die de marxistische-leninistische principes aanhangt, is een van de vele colectivos in 23 de Enero, de wijk waar de machtigste en beruchtste colectivos aanwezig zijn, aldus *Insight Crime*.⁷³³ Nadat Chávez in 1999 aan de macht was gekomen, hebben de colectivos hun gewapende strijd tegen de overheid opgegeven en zijn daarentegen veelal beschermers van de Bolivariaanse revolutie geworden.⁷³⁴

Toen in 2006 de buurtraden in het leven werden geroepen, kwamen volgens *Insight Crime* de colectivos onder de paraplu van deze raden te vallen en kregen ze naast geld en andere middelen ook wapens van de regering. Op deze manier werden ze een belangrijke machtsfactor in de gebieden waar ze invloed hadden.⁷³⁵ De colectivos zijn goed bewapend; een vertrouwelijke bron gaf in een interview aan dat een eenheid van de GNB op bevel van bovenaf de wapens aan een colectivo in een wijk in Caracas moest overhandigen.⁷³⁶

Niet alle colectivos zijn echter gewapend en opereren op dezelfde manier; er zijn er die ook of alleen gemeenschapswerk doen en de sociale programma's van de overheid promoten.⁷³⁷ Veel colectivos zijn bijvoorbeeld ook betrokken bij het uitdelen van de CLAP-voedselpakketten.⁷³⁸ Eerdergenoemde colectivo *La Piedrita* heeft een eigen radiostation en heeft een eigen stadsboerderij waar kippen worden

⁷³¹ BBC News, *Qué son los colectivos y cómo operan para "defender la revolución bolivariana" en Venezuela*, 7 juli 2017; Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019.

⁷³² ICG, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, 19 juni 2017; AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 394, 22 februari 2018; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 3, 13 maart 2019; Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019.

⁷³³ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018.

⁷³⁴ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018; Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019; ICG, *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, 2017.

⁷³⁵ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018; Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019; BBC News, *Qué son los colectivos y cómo operan para "defender la revolución bolivariana" en Venezuela*, 7 juli 2017; VTW, 19 februari 2020.

⁷³⁶ VTW, 25 februari 2020; VTW, 1 februari 2020.

⁷³⁷ Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019; Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018; BBC News, *Qué son los colectivos y cómo operan para "defender la revolución bolivariana" en Venezuela*, 7 juli 2017.

⁷³⁸ Caracas Chronicles, *The Forces Keeping Maduro in Power*, 21 februari 2020.

gehouden en groente wordt gekweekt.⁷³⁹ Maar de meeste colectivos hebben een gewelddadige reputatie, en staan bekend om hun functie als repressiemiddel van de Venezolaanse overheid.⁷⁴⁰ Nadat na een stoomstoring in maart 2019 mensen massaal de straat opgingen om tegen de regering van Maduro te protesteren riep deze onder andere de colectivos op eveneens de straat op te gaan om de regering te verdedigen. Het "uur van verzet" was volgens Maduro aangekomen.⁷⁴¹ Voor 2019 zijn de colectivos ook ingezet tegen de massale demonstraties van 2014 en 2017 en worden ze ook in verband gebracht met de OLP'S.⁷⁴²

3.12.1 *Belangrijkste regeringsgezinde colectivos*

Van de tientallen verschillende colectivos die door heel het land opereren, zijn er bepaalde regeringsgezinde colectivos die vaker dan andere in de publiciteit komen. Deze colectivos die alle in de wijk 23 de Enero opereren, zijn bijvoorbeeld:

- *El Movimiento Revolucionario de Liberación Carapaica* (Revolutionaire Vrijheidsbeweging Carapaica), die met zijn militaire outfits en zware bewapening als een van de gevaarlijkste colectivos wordt omschreven;
- *La Piedrita*; volgens openbare bronnen een van de gewelddadigste colectivos;⁷⁴³
- *Los Tupamaros*, die als colectivo met het hoogste politieke profiel (leninistisch-marxistisch) omschreven wordt;⁷⁴⁴
- *La Coordinadora Simón Bolívar*; deze colectivo van links signatuur was al voor het presidentschap van Chávez actief in de Venezolaanse politiek;⁷⁴⁵
- *Alexis Vive*, colectivo die voortkomt uit de Coordinadora Simón Bolívar;
- *Tres Raíces*, die volgens een vertrouwelijke bron samen met de FAES trainingskampen ten westen van Caracas zou hebben;⁷⁴⁶
- *Frente 5 de Mayo*.

Bovengenoemde lijst is bij lange na niet uitputtend, maar geeft een weergave van colectivos die veelvuldig in de publiciteit komen.⁷⁴⁷ Volgens *Insight Crime* hebben de colectivos nadat de *Policía Metropolitana* (grootstedelijke politie) in 2011 door Chávez werd afgeschaft vrij spel gekregen in zowel de wijk 23 de Enero als in andere delen van Caracas.⁷⁴⁸ Een vertrouwelijke bron geeft aan dat de huidige politiediensten niet de mate van professionaliteit hebben als deze politie-eenheid had.⁷⁴⁹

Ook al hebben bovengenoemde colectivos alle een links signatuur en zeggen ze de Bolivariaanse revolutie te verdedigen, ze vormen geen gezamenlijk front. Verschillende colectivos hebben onderlinge confrontaties over de macht in bepaalde

⁷³⁹ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018; VTW, 1 februari 2020.

⁷⁴⁰ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018; Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019; BBC News, *Qué son los colectivos y cómo operan para "defender la revolución bolivariana" en Venezuela*, 7 juli 2017; VTW, 19 februari 2020.

⁷⁴¹ Insight Crime, *Maduro Relies on 'Colectivos' to Stand Firm in Venezuela*, 18 maart 2019; ABC, *Maduro llama a los «colectivos» paramilitares a la «resistencia activa» frente a Guaidó*, 13 maart 2019.

⁷⁴² Insight Crime, *Las 2 caras de los ejércitos criminales del régimen de Venezuela*, 28 februari 2019; AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 394, 22 februari 2018.

⁷⁴³ Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019.

⁷⁴⁴ VTW, 25 februari 2020: Een vertrouwelijke bron maakte het onderscheid tussen de Tupamaros en de andere colectivos, omdat hij de Tupamaros eerder een politieke partij met een bewapende afdeling zag.

⁷⁴⁵ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 8, 20 februari 2020.

⁷⁴⁶ VTW, 1 februari 2020.

⁷⁴⁷ Infobae, *Los 5 colectivos chavistas más temidos por la población civil de Venezuela*, 29 april 2017; BBC News, *Qué son los colectivos y cómo operan para "defender la revolución bolivariana" en Venezuela*, 7 juli 2017; OSAC, *Venezuela 2019 Crime & Safety*, 18 juni 2019; Caracas Chronicles, *The Forces Keeping Maduro in Power*, 21 februari 2020.

⁷⁴⁸ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018.

⁷⁴⁹ VTW, 21 februari 2020.

gebieden, zoals *La Piedrita* die met de colectivos *Tres Raíces* en *La Coordinadora Simón Bolívar* strijd levert over controle over gebieden binnen de wijk 23 de Enero.⁷⁵⁰

Werkwijze (hiërarchie, verdienmodel, wijze van controle in een wijk, bewapening)
Er bestaat geen uniek model voor een colectivo gezien de verscheidenheid onderling. In deze paragraaf zal getracht worden om inzicht te verschaffen in de werkwijze van de colectivos en de verschillen. Zoals eerder gemeld krijgen de colectivos steun in de vorm van geld en bewapening van de staat. Het is niet bekend of alle colectivos deze steun krijgen en om welke bedragen het gaat. Colectivos die een bepaalde wijk controleren, heffen soms eigen belastingen op het verkeer dat door hun wijk komt door middel van controleposten.⁷⁵¹ Een vertrouwelijke bron gaf aan dat een colectivo een eigen munteenheid had in de wijk waarin het opereerde.⁷⁵² Middels cameratoezicht, controleposten en permanente aanwezigheid in wijken hebben de colectivos sommige wijken compleet onder controle.⁷⁵³

Sommige colectivos worden eveneens in verband gebracht met buitengerechtigde executies, kidnapping, illegale gok- en afpersingspraktijken. Hun aandeel in de distributie van de CLAP-voedselpakketten levert volgens verschillende bronnen ook de nodige winst op.⁷⁵⁴ Aan de grens met Colombia zouden de colectivos zich ook bezighouden met de handel in benzine en drugs.⁷⁵⁵ Naast de illegale geldstromen hebben veel leden van colectivos ook banen waarbij ze op een legale manier geld verdienen. Veel colectivo-leden hebben overheidsbanen, vaak bij een van de veiligheidsdiensten, of hebben een eigen zaak.⁷⁵⁶

Alhoewel de colectivos schijnbaar ongemoeid hun gang kunnen gaan en ze eerder samenwerken met de veiligheidstroepen dan dat ze tegenover elkaar staan, is het niet duidelijk hoe de hiërarchische lijnen precies lopen.⁷⁵⁷ Sommige colectivos zoals *La Piedrita* en *El Movimiento Revolucionario de Liberación Carapaica* zijn op militaire leest geschoeid en kennen een strikte hiërarchie.⁷⁵⁸ Volgens zowel een vertrouwelijke als een openbare bron heeft niet Maduro de controle over de colectivos, maar luisteren de meeste colectivos naar twee andere kopstukken binnen de overheid, namelijk, Diosdado Cabello, voorzitter van het ANC, en Freddy Bernal, oud-politiecommandant en ex-burgemeester van de gemeente Libertador in Caracas.⁷⁵⁹

De afgelopen jaren zijn de colectivos ingezet door de autoriteiten om demonstraties neer te slaan of om de oppositie te intimideren, maar in hoeverre de colectivos nog direct vanuit de overheid aangestuurd kunnen worden, is niet duidelijk. Iris Varela, minister van Gevangeniszaken noemde begin 2014 de colectivos in een tweet nog

⁷⁵⁰ Infobae, *Los 5 colectivos chavistas más temidos por la población civil de Venezuela*, 29 april 2017, VTW, 1 februari 2020: De wijk 23 de Enero is voor de regering ook van strategisch belang, omdat het op een steenworp afstand van het presidentieel paleis in Miraflores ligt.

⁷⁵¹ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018.

⁷⁵² VTW, 1 februari 2020.

⁷⁵³ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018; VTW, 17 februari 2020.

⁷⁵⁴ Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019; NRC, *Met voedselpakket en vaderlandskaat wordt de Venezolaan koest gehouden*, 14 juni 2019; Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018; Caracas Chronicles, *Maduro Uses Paramilitary Forces to Repress the Poor*, 18 april 2019.

⁷⁵⁵ Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019.

⁷⁵⁶ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018.

⁷⁵⁷ OSAC, *Venezuela 2019 Crime & Safety Report*, 18 juni 2019; Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019; Infobae, *Colectivos chavistas dispararon contra la marcha de educadores en Caracas*, 16 september 2019.

⁷⁵⁸ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018.

⁷⁵⁹ Infobae, *Los 5 colectivos chavistas más temidos por la población civil de Venezuela*, 29 april 2017; VTW, 20 februari 2020; ABC, Villca Fernández: «España es cómplice del chavismo al aceptar empresas con dinero del narcotráfico», 30 april 2019; VTW, 26 september 2019; VTW, 10 mei 2020.

de pilaar van de verdediging van het vaderland,⁷⁶⁰ maar recentere bronnen menen dat de overheid de controle over deze gewapende burgergroeperingen is verloren en dat de leiders van de colectivos steeds autonomer handelen.⁷⁶¹ In een interview geeft een lid van een colectivo echter aan voor de regering te blijven strijden, omdat mocht de oppositie aan de macht komen, deze zich tegen de colectivos zou kunnen keren.⁷⁶²

Banden met veiligheidsapparaat

Eerder in dit rapport werd melding gemaakt van een vertrouwelijke bron die meldde dat hij de colectivos en FAES als een gezamenlijke kop van het vijfkoppige monster (zie paragraaf 3.10.1).⁷⁶³ Verschillende bronnen maken gewag van de vermeende banden tussen het Venezolaanse veiligheidsapparaat en colectivos: veel colectivos zouden bijvoorbeeld banen hebben bij onder andere de SEBIN, DGCIM, de politie van Caracas en de FAES. Laatstgenoemde dienst wordt genoemd als de dienst met de sterkste banden met de colectivos.⁷⁶⁴

Hierbij moet vermeld worden dat niet alle colectivos op hun beurt even nauw gelieerd zijn aan het veiligheidsapparaat. De colectivos *Alexis Vive*, *Tres Raíces* en *Frente 5 de Marzo* zouden voorbeelden zijn van colectivos die een sterke band onderhouden met de veiligheidsdiensten.⁷⁶⁵ Bij de begrafenis van een FAES-agent die ook deel uitmaakte van de colectivo *Tres Raíces* waren zowel geüniformeerde FAES-agenten als colectivos in hun gebruikelijke kledij (zie hieronder voor een nadere beschrijving) aanwezig.⁷⁶⁶

Door de nauwe banden met het veiligheidsapparaat zijn verschillende bronnen, zowel vertrouwelijke als openbare, van mening dat er uitwisseling van gegevens plaatsvindt. De colectivos hebben door hun lokale aanwezigheid, hun banen binnen de overheid, zoals bij het overheidsorgaan SAIME en binnen het veiligheidsapparaat, en hun banden met de buurtraden een goede informatiepositie in wijken en delen deze met de veiligheidsdiensten.⁷⁶⁷ Volgens een vertrouwelijke bron zou deze informatie-uitwisseling beide kanten opgaan.⁷⁶⁸

Kenmerken (uiterlijke kenmerken zoals kleding, symbolen, wapens, motoren)

Ondanks de verschillen tussen de colectivos zal hier getracht worden om een beeld te geven van hetgeen de meeste colectivos gemeen hebben.

Bij acties dragen leden van colectivos normaliter bivakmutsen of bedekken hun hoofd middels zakdoeken; vaak gepaard met een zwarte helm als ze zich via de

⁷⁶⁰ El Universal, @ElUniversal, *Iris Varela: Colectivos son el pilar para la defensa de la patria*, 16 februari 2014 (twitter.com/eluniversal/status/434971725768691712); de originele tweet van Varela is niet teruggevonden.

⁷⁶¹ Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019; Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018; Insight Crime, *Las 2 caras de los ejércitos criminales del régimen de Venezuela*, 28 februari 2019; VTW, 20 februari 2020: Sommige colectivos noemen zich nog steeds chavistas en willen voor de Bolivariaanse revolutie strijden. Ze voelen echter minder loyaliteit voor Maduro, omdat ze vinden dat hij de revolutie heeft verraden. Vanwege de economische crisis kan de overheid de colectivos minder geven, dan vroeger, wat volgens bronnen gevolgen voor de loyaliteit heeft.

⁷⁶² Insight Crime, *Las 2 caras de los ejércitos criminales del régimen de Venezuela*, 28 februari 2019

⁷⁶³ VTW, 19 februari 2020.

⁷⁶⁴ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 13 november 2019; ABC, *Vilca Fernández: «España es cómplice del chavismo al aceptar empresas con dinero del narcotráfico»*, 30 april 2019; Caracas Chronicles, *The Forces Keeping Maduro in Power*, 21 februari 2020.

⁷⁶⁵ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 9, 20 februari 2020; Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018.

⁷⁶⁶ RunRunEs, *Colectivo Tres Raíces: "Ha muerto el león más feroz del 23 de Enero"*, januari 2018.

⁷⁶⁷ Reuters, *Elite police force spreads terror in the barrios of Venezuela*, 13 november 2019; El Nacional, *Cabello afirmó que sanciones al director del Saime impedirán impresión de pasaportes*, 11 december 2019; Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018; US Department of the Treasury, *Treasury Sanctions Corruption and Material Support Networks*, 9 december 2019.

⁷⁶⁸ VTW, 27 februari 2020.

motor verplaatsen. De meeste kleding is in het zwart of van gecamoufleerd materiaal. Leden van *El Movimiento Revolucionario de Liberación Carapaica* gaan bijvoorbeeld altijd in militaire outfits gekleed. Op hun kleding dragen ze vaak communistische symbolen of daaraan verwante symbolen zoals afbeeldingen van Che Guevara. Op een foto in een artikel van *Insight Crime* dragen leden van *Alexis Vive* witte t-shirts met een portret van de Argentijn Che Guevara.⁷⁶⁹ Ze dragen heuptassen of legerrugzakken waarin ze hun wapen, traangas en hun communicatiemiddelen kwijt kunnen om onderling maar ook met de veiligheidstroepen te kunnen communiceren. Ze bewegen zich met name voort op motoren of in trucks met 4x4 aandrijving. Hun wapens zijn vooral 9mm pistolen, Kalasjnikovs en AR-15's.⁷⁷⁰

Operatiegebied/eventueel landelijk netwerk

De colectivos hebben presentie in bijna geheel Venezuela. Volgens *Insight Crime* waren ze in mei 2019 aanwezig in 16 van de 23 staten die Venezuela kent.⁷⁷¹ Toen op 23 februari 2019 opposanten van de regering-Maduro probeerden om humanitaire hulp via de grens met Colombia en Brazilië Venezuela binnen te krijgen waren het onder andere de colectivos, samen met de GNB, die dit met geweld tegenhielden.⁷⁷² De belangrijkste en machtigste colectivos bevinden zich in Caracas en dan met name in de wijk 23 de Enero.⁷⁷³ Alhoewel de invloed van sommige colectivo's buiten het gebied kan reiken waar het opereert,⁷⁷⁴ bestaat er geen landelijk netwerk met een duidelijke hiërarchie en bevelstructuur volgens verschillende bronnen. Zoals eerder in deze paragraaf is vermeld bestrijden sommige colectivos elkaar om de machtspositie in een bepaald gebied.⁷⁷⁵ Een vertrouwelijke bron geeft aan dat leden van een colectivo in staat waren om een persoon met wie ze nog een rekening te vereffenen hadden in Bogotá te traceren en deze persoon zijn nagereisd.⁷⁷⁶

Elke colectivo heeft wel een band met de regering-Maduro, maar deze banden verschillen zowel op hiërarchisch als ideologisch niveau. Een vertrouwelijke bron geeft aan dat de colectivos buiten Caracas en dan met name in staten waar de oppositie traditioneel meer aanhang heeft minder 'chavista', of in ieder geval 'madurista', zoals zij zegt, zijn.⁷⁷⁷ Deze colectivos hebben een minder ideologisch karakter, aldus de bron.⁷⁷⁸ De ICG maakt een onderscheid tussen drie soorten colectivos. Ten eerste zijn er de colectivos die hun wortels in de linkse ideologieën hebben en die in sommige gevallen al voor Chávez politiek actief waren in Venezuela, zoals de colectivo *Coordinadora Simón Bolívar* en de *Tupamaros*. De tweede categorie bestaat voornamelijk uit colectivos van opportunisten en

⁷⁶⁹ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018

⁷⁷⁰ Insight Crime, *Las 2 caras de los ejércitos criminales del régimen de Venezuela*, 28 februari 2019; Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2019; RunRunEs, *Colectivo Tres Raíces: "Ha muerto el león más feroz del 23 de Enero"*, januari 2018; Caracas Chronicles, *Maduro Uses Paramilitary Forces to Repress the Poor*, 18 april 2019; BBC News, *Los "colectivos urbanos" de Caracas y los niños con armas*, 31 januari 2012; VTW, 19 februari 2020.

⁷⁷¹ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2019; VTW, 16 december 2019.

⁷⁷² ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 8, 20 februari 2020; Insight Crime, *Las 2 caras de los ejércitos criminales del régimen de Venezuela*, 28 februari 2019.

⁷⁷³ Infobae, *Los 5 colectivos chavistas más temidos por la población civil de Venezuela*, 29 april 2017; BBC News, *Qué son los colectivos y cómo operan para "defender la revolución bolivariana" en Venezuela*, 7 juli 2017; OSAC, *Venezuela 2019 Crime & Safety*, 18 juni 2019; Caracas Chronicles, *The Forces Keeping Maduro in Power*, 21 februari 2020.

⁷⁷⁴ VTW, 1 februari 2020.

⁷⁷⁵ VTW, 1 februari 2020; VTW, 27 februari 2020.

⁷⁷⁶ VTW, 1 februari 2020.

⁷⁷⁷ Met 'chavista' wordt een aanhanger van Chavez en met 'madurista' wordt een aanhanger van Maduro aangeduid. Tegenwoordig zijn er Venezolanen die zeggen nog steeds chavista te zijn en nog steeds de Bolivriaanse revolutie te steunen. Ze zijn het echter niet eens met het huidige beleid van Maduro en noemen zijn aanhangers madurista. De meeste aanhangers van Maduro zullen zich echter nog steeds chavista noemen.

⁷⁷⁸ VTW, 20 februari 2020.

criminelen die hun banden met de regering-Maduro gebruiken om enige legitimiteit te verkrijgen en hun illegale activiteiten te kunnen ontplooiën zonder daarvoor gestraft te worden. De derde groep zijn *colectivos* die voornamelijk als privélegertjes voor kopstukken van de overheid zijn gaan fungeren.⁷⁷⁹ De gouverneur van de staat Zulia zou volgens een vertrouwelijke bron bijvoorbeeld de controle hebben over *colectivos* in de hoofdstad van de staat Maracaibo.⁷⁸⁰

Het is niet duidelijk geworden of er significante regionale verschillen bestaan in het optreden van de *colectivos*.

Rekrutering van minderjarigen

In 2012 verscheen er een foto van kinderen met rode t-shirts en wapens in hun handen voor de muur met het symbool van de *colectivo* La Piedrita, een Jezusfiguur met een Kalasjnikov. Een betrokken buurtgenoot zei dat het om het om nepwapens ging, maar volgens onder andere een vertrouwelijke bron kwam er veel kritiek op deze foto. Chávez zelf zou gezegd hebben dat kinderen niet met wapens moesten rondlopen.⁷⁸¹ Ten behoeve van dit ambtsbericht is geen informatie gevonden over *colectivos* die kinderen operationeel, bij bijvoorbeeld de inzet tegen demonstranten, gebruiken. Wel is er berichtgeving over *colectivos* die kinderen bij hun manifestaties laten zingen of een voordracht laten houden.⁷⁸² Een vertrouwelijke bron geeft aan dat *colectivos* kinderen onderwijzen in hun ideologie en tevens inzetten als boodschapper of informant.⁷⁸³

Bescherming in geval van bedreigingen en/of geweld door colectivos

Colectivos kunnen volgens openbare bronnen straffeloos hun gang gaan wanneer ze worden ingezet tegen demonstranten of bijeenkomsten van de oppositie.⁷⁸⁴ De nationale garde (GNB) en nationale politie hebben de opdracht van hogerhand gekregen om niet tegen de *colectivos* op te treden, aldus een vertrouwelijke bron.⁷⁸⁵ Een politiechef die dat wel had gedaan nadat *colectivos* op 1 mei 2019 in Caracas op demonstranten hadden geschoten, werd volgens openbare bronnen de dag daarop ontslagen.⁷⁸⁶ In een rapport van de ICG wordt gesteld dat *colectivos* die zich bezighouden met illegale praktijken door hun banden met de overheid een bepaalde mate van onschendbaarheid hebben gekregen.⁷⁸⁷ Valentine Santana, leider van de La Piedrita *colectivo*, wordt naar verluidt gezocht voor moord en poging tot moord, maar is vooralsnog een vrij man.⁷⁸⁸

Volgens een vertrouwelijke bron bestaat er straffeloosheid in Venezuela en heeft het weinig zin om een aanklacht tegen *colectivos* in te dienen.⁷⁸⁹ Alleen als het de autoriteiten zelf aangaat, treden ze naar verluidt op tegen *colectivos*. In 2014 kwamen bijvoorbeeld vijf leden van de *colectivo* *Frente 5 de Marzo* om bij een

⁷⁷⁹ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 8/9, 20 februari 2020

⁷⁸⁰ VTW, 16 december 2019.

⁷⁸¹ BBC News, *Los "colectivos urbanos" de Caracas y los niños con armas*, 31 januari 2012; VTW, 1 februari 2020; Diario Las Americas, *Niños ingresan a los colectivos chavistas antes de los siete años de edad*, 25 november 2014.

⁷⁸² Diario Las Americas, *Niños ingresan a los colectivos chavistas antes de los siete años de edad*, 25 november 2014.

⁷⁸³ VTW, 1 februari 2020

⁷⁸⁴ Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019; ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 8, 20 februari 2020; Insight Crime, *Maduro Relies on 'Colectivos' to Stand Firm in Venezuela*, 18 maart 2019; Caracas Chronicles, *Maduro Uses Paramilitary Forces to Repress the Poor*, 18 april 2019

⁷⁸⁵ VTW, 8 juni 2020.

⁷⁸⁶ Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019; El Pitazo, *Sancionaron a policías de Miranda que enfrentaron a presuntos colectivos*, 1 mei 2019.

⁷⁸⁷ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 8, 20 februari 2020.

⁷⁸⁸ Al Jazeera, *Venezuela Who are the colectivos?*, 9 mei 2019.

⁷⁸⁹ VTW, 19 februari 2020.

treffen met leden van de CICPC. De reden voor dit gewelddadig treffen is niet duidelijk, maar had mogelijk te maken met een machtsstrijd tussen de colectivo en plaatselijke leden van de CICPC aldus openbare bronnen. Volgens onder andere de ngo *Washington Office on Latin America* (WOLA)⁷⁹⁰ bleef deze actie van de CICPC echter niet zonder gevolgen en werd de leiding van desbetreffende CICPC-eenheid ontslagen en de verantwoordelijke minister door Maduro van zijn post ontheven.⁷⁹¹

3.13 Irreguliere gewapende groeperingen guerrilla; paramilitairen; andere criminele groeperingen

Naast de colectivos die eerder beschreven zijn, bestaan er andere irreguliere gewapende groepen. Zoals eerder in dit rapport is vermeld is er in sommige delen van Venezuela een parallelle structuur ontstaan waar irreguliere gewapende groepen naast de staatsstructuur bestaan en in sommige gevallen deze zelfs hebben overgenomen met eigen gezondheidszorg en scholen. Ondanks hun criminele activiteiten hebben deze groeperingen in sommige gebieden zelfs de staat vervangen door de openbare orde en de rechtsorde te handhaven. Deze groeperingen zijn grofweg in drie hoofdcategorieën op te splitsen, namelijk:⁷⁹²

Guerrilla

De meeste guerrillabewegingen die op dit moment in Venezuela opereren, kennen hun oorsprong in de Colombiaanse guerrilla, zoals de *Fuerzas Armadas Revolucionarias Colombianas* (FARC: Colombiaanse Gewapende Revolutionaire Strijdkrachten) en het *Ejército de Liberación Nacional* (ELN: Leger van Nationale Bevrijding). Deze groeperingen van linkse signatuur zijn de afgelopen decennia in Colombia ontstaan en vochten tegen de overwegend rechtse regeringen van Colombia.⁷⁹³ De *Fuerzas Patrióticas de Liberación Nacional* (FPLN: Patriottische Strijdkrachten voor de Nationale Bevrijding) is een guerrillagroep die in het westen van Venezuela opereert, in de staten Apure, Barinas, Guarico, Táchira.⁷⁹⁴ De groepering staat ook bekend onder de naam *Fuerzas Bolivarianas de Liberación* (FBL: Bolivariaanse Strijdkrachten van de Bevrijding) en is volgens *Insight Crime* een raar fenomeen. Het gaat hier om een Venezolaanse pro-regeringsrebellengroep die naar het model van de FARC en ELN is geformeerd en confrontaties met de Venezolaanse veiligheidstroepen vermijdt.⁷⁹⁵

De Venezolaanse president Chávez wiens ideologie overeenkomsten had met die van de Colombiaanse guerrilla, stond sympathiek tegenover deze groeperingen en liet ze op Venezolaans grondgebied toe.⁷⁹⁶ De banden tussen Chávez en de guerrilla verslechterden echter in de laatste jaren van zijn presidentschap vanwege de toenadering tussen Venezuela en de Colombiaanse regering onder voormalig Colombiaans president Juan Manuel Santos. Venezuela speelde een belangrijke rol in

⁷⁹⁰ WOLA is een organisatie die zich inzet voor de verbetering van mensenrechten in Noord-, Midden- en Zuid-Amerika.

⁷⁹¹ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 8, 20 februari 2020; WOLA, *Removal of Minister Reveals Tenuous State Monopoly on Violence*, 27 oktober 2014; Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2019.

⁷⁹² ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 8, 20 februari 2020.

⁷⁹³ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018; HRW, *"The Guerrillas Are the Police" Social Control and Abuses by Armed Groups in Colombia's Arauca Province and Venezuela's Apure State*, 22 januari 2020: Het ELN en dissidente elementen van de FARC voeren nog steeds op Colombiaans grondgebied acties uit tegen Colombiaanse staatsbelangen.

⁷⁹⁴ HRW, *"The Guerrillas Are the Police" Social Control and Abuses by Armed Groups in Colombia's Arauca Province and Venezuela's Apure State*, 22 januari 2020.

⁷⁹⁵ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018.

⁷⁹⁶ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018; De Correspondent, *Zo werden Curaçao en Aruba doorvoerhaven voor conflictgoud uit Venezuela*, 22 juni 2019.

de vredesonderhandelingen tussen de FARC en de Colombiaanse regering die in 2012 begonnen en die in 2016 eindigde met een vredesverdrag tussen beide partijen.⁷⁹⁷

Sinds 2017, toen de politieke en economische situatie in Venezuela verslechterde, hebben het ELN en dissidenten van de FARC (ex-FARC), die het niet eens waren met de vredesovereenkomst van 2016, stevigere voet aan Venezolaanse grond gekregen. Volgens zowel openbare als vertrouwelijke bronnen gebruikt de guerrilla Venezuela als een veilig onderkomen en bron van inkomsten via illegale activiteiten.⁷⁹⁸

Openbare bronnen vermelden dat de Colombiaanse guerrilla nu in ten minste dertien van de 24 Venezolaanse staten opereert. Het ELN en de ex-FARC zijn echter het meest actief in de staten die grenzen aan Colombia, en de staten Bolívar en de Amazonas waar de Arco Minero ligt. Ze houden zich onder andere bezig met drugshandel, afpersing, en smokkel en in de Arco Minero met name met de illegale mijnbouw naar goud en andere mineralen. Een andere groepering die zijn oorsprong in de Colombiaanse guerrillabewegingen heeft en nu op Venezolaanse grondgebied actief is, is het *Ejército de Liberación Popular* (EPL: Leger van de Volksbevrijding), ook wel "Los Pelusos" genaamd. Het EPL is volgens openbare bronnen actief in de Venezolaanse staat Zulia.⁷⁹⁹

De aanwezigheid van deze guerrillabewegingen op Venezolaans grondgebied wordt gedoogd door de Venezolaanse staat en in sommige gevallen wordt er volgens bronnen zelfs samengewerkt. Tegenwoordig bestaan de guerrillagroeperingen niet meer louter uit Colombianen en in sommige gebieden kennen groeperingen als ex-FARC en het ELN meer Venezolanen dan Colombianen in hun gelederen.⁸⁰⁰

Paramilitaire groeperingen/BACRIM

De *Bandas Criminales* (BACRIM: Criminele bendes) is een overkoepelde term voor groeperingen die voortkomen uit de rechtse paramilitaire groeperingen die in Colombia zijn ontstaan. In dat land hielden deze groeperingen zich met name bezig met illegale activiteiten en het bestrijden van de linkse guerrilla.⁸⁰¹ Onder voormalig Colombiaans president Álvaro Uribe zocht de Colombiaanse regering toenadering tot de paramilitairen wat leidde tot het demobilisatieverdrag van 2006.⁸⁰²

Niet elke groepering voelde zich gehouden aan dit verdrag en enkele gingen door met hun criminele activiteiten. Deze groeperingen worden nu onder de noemer BACRIM geschaard, maar elke groepering is onafhankelijk en heeft zijn eigen doeleinden. De huidige paramilitaire groeperingen mogen dan hun wortels in rechtse ideologieën hebben; tegenwoordig is van enige ideologie weinig meer over volgens verschillende bronnen.⁸⁰³ De enige ideologie die geldt, is geld verdienen, aldus een vertrouwelijke bron. In Venezuela zijn ze betrokken bij onder andere intimidatie, afpersing en kidnapping van boeren en landeigenaren.⁸⁰⁴

⁷⁹⁷ CNN Español, *Los protagonistas del proceso de paz en Colombia*, 23 april 2016.

⁷⁹⁸ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018; ICG, *Colombia's Armed Groups Battle for the Spoils of Peace*, pagina's 12-14, 19 oktober 2017; VTW, 17 februari 2020; VTW, 18 februari 2020; VTW, 27 februari 2020.

⁷⁹⁹ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018; Infobae, *Surgió un grupo paramilitar venezolano al servicio de la temida banda Los Rastrojos y gana terreno en la frontera con Colombia*, 17 juni 2019.

⁸⁰⁰ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 11, 20 februari 2020; De Correspondent, *Zo werden Curaçao en Aruba doorvoerhaven voor conflictgoud uit Venezuela*, 22 juni 2019.

⁸⁰¹ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018; Infobae, *Surgió un grupo paramilitar venezolano al servicio de la temida banda Los Rastrojos y gana terreno en la frontera con Colombia*, 17 juni 2019.

⁸⁰² ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 11, 20 februari 2020.

⁸⁰³ Stanford University, *Mapping Militant Organizations*, "Bandas Criminales", augustus 2019; ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 11, 20 februari 2020.

⁸⁰⁴ Stanford University, *Mapping Militant Organizations*, "Bandas Criminales", augustus 2019.

Voor deze groeperingen, waarvan de *Rastrojos*, de *Urabeños* en de *Águilas Negras*⁸⁰⁵ de grootste en bekendste zijn, geldt dat de kaders nog steeds uit Colombianen bestaan, maar dat ze steeds meer Venezolanen in hun gelederen hebben. Veel van de rekruten zijn Venezolaanse migranten die naar Colombia willen reizen vanwege de verslechterde situatie in hun land en door gebieden moeten trekken die door deze groeperingen gecontroleerd worden.⁸⁰⁶

De paramilitaire groeperingen hebben ook controle over sommige trochas in het grensgebied tussen Venezuela en Colombia waar hun presentie naar verluidt het grootst is. In februari 2019 reisde Guaidó via een van deze trochas naar Colombia en ging op de foto met leden van *Los Rastrojos*. De Venezolaanse regering gebruikte dit gegeven om hun stelling kracht bij te zetten dat de Venezolaanse oppositie met de paramilitairen samenwerkt. Guaidó beweerde niet te weten met leden van de *Rastrojos* te maken te hebben gehad en zei die dag met zoveel mensen op de foto te zijn gegaan. Een vertrouwelijke bron is van mening dat oppositieleiden deze trochas gebruiken omdat andere trochas in handen zijn van partijen zoals de GNB en het ELN die nauwere banden met de regering hebben. Maar met genoeg geld is elke trocha te passeren, aldus een andere vertrouwelijke bron.⁸⁰⁷ BACRIM opereert met name in de grensstaten met Colombia, maar zoals in paragraaf 1.2.1 reeds is vermeld zijn *Los Rastrojos* hun netwerk aan het uitbreiden. Vanwege de politieke instabiliteit en passiviteit van het Venezolaanse leger in de staten Delta Amacuro en Monagas heeft deze groepering daar een onderafdeling onder de naam *El Evander* opgericht.⁸⁰⁸

*Overige criminele groeperingen*⁸⁰⁹

Venezuela is een van de gewelddadigste landen in de wereld zonder dat het in oorlog is. Criminele groeperingen van verschillende omvang, hiërarchie en reikwijdte hebben de laatste jaren steeds meer grip op en aanwezigheid in de Venezolaanse maatschappij gekregen. Er zijn groeperingen met een regionaal karakter, internationale criminele organisaties die in Venezuela opereren en Venezolaanse organisaties die internationaal voet aan de grond proberen te krijgen. De Colombiaanse ngo PARES (samenvoeging van *Paz y Reconciliación: Vrede en Verzoening*) maakt bijvoorbeeld melding van de aanwezigheid van het Mexicaanse Sinaloa-kartel in het grensgebied tussen Colombia en Venezuela.⁸¹⁰ Daarentegen proberen de *pranes* (criminele leiders in de Venezolaanse gevangenissen), die hun wortels in de Venezolaanse gevangenissen hebben, volgens een vertrouwelijke bron voet aan grond te krijgen in onder andere Braziliaanse gevangenissen.⁸¹¹

De criminele organisaties houden zich onder andere bezig met overvallen, kidnapping, fraude, afpersing, contractmoorden en illegale handel in met name wapens, drugs, kinderen en vrouwen. Bronnen geven verschillende benamingen aan de verschillende criminele organisaties, maar de drie categorieën die veel voorkomen zijn de *pranes*, *megabandas* (megabandes) en *sindicatos*.⁸¹²

⁸⁰⁵ VTW, 12 februari 2020.

⁸⁰⁶ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 11, 20 februari 2020; VTW, 24 februari 2020.

⁸⁰⁷ VTW, 20 februari 2020.

⁸⁰⁸ Infobae, *Surgió un grupo paramilitar venezolano al servicio de la temida banda Los Rastrojos y gana terreno en la frontera con Colombia*, 17 juni 2019; El Comercio, *Venezuela captura a 14 miembros de Los Rastrojos en zona cercana a Colombia*, 17 februari 2020; PARES, *Sin dios ni ley, un informe de la violencia en la frontera*, pagina 23, 10 februari 2020

⁸⁰⁹ Deze categorie wordt met "overig" aangeduid. De guerrilla en paramilitairen ontplooiën ook criminele activiteiten, maar hun ontstaansgeschiedenis ligt in de politieke tegenstellingen van het buurland Colombia.

⁸¹⁰ PARES, *Sin dios ni ley, un informe de la violencia en la frontera*, pagina 7, 10 februari 2020.

⁸¹¹ VTW, februari 2020.

⁸¹² ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 11, 20 februari 2020.

De pranes zijn leiders van criminele groeperingen die vanuit Venezolaanse gevangenissen onder andere in drugs handelen en afpersingspraktijken erop na houden. In veel gevallen hebben de pranes de controle over de gevangenis waarin ze zitten. Vanwege de explosie van geweld binnen het Venezolaanse gevangeniswezen die niet door de autoriteiten gecontroleerd kon worden hebben de pranes in ruil voor macht en controle de opdracht van de autoriteiten gekregen om de orde binnen de gevangenis te bewaren.⁸¹³

Megabandas zijn organisaties met een strikte hiërarchie en een grote reikwijdte. Ze zitten door heel Venezuela in de drugshandel, afpersing en kidnapping en hebben veel macht over de gebieden waar ze opereren.⁸¹⁴ Aangezien veel leiders van de megabandas ook in de gevangenis hebben gezeten, wordt er nauw samengewerkt met de pranes. De megabanda *Tren de Aragua* (Trein van Aragua) is opgericht door een van de pranes en wordt gezien als de grootste megabanda in Venezuela met afdelingen in ten minste zeven staten. *Tren de Aragua* is eveneens internationaal gegaan en heeft volgens bronnen nu illegale belangen in bijvoorbeeld Peru.⁸¹⁵

Volgens *Insight Crime* hebben de Venezolaanse autoriteiten deel aan de machtspositie van de megabandas vanwege verkeerd beleid. Zoals het instellen van de zogenaamde *zonas de paz* (vredeszones). Vanwege de hoge criminaliteitscijfers in het land ging de regering met gewapende criminele groeperingen om de tafel zitten en bood hun onder ander geld aan om de wapens in te leveren.⁸¹⁶ Met dit geld kochten de criminele groeperingen juist betere wapens aldus een vertrouwelijke bron.⁸¹⁷ Een van de uitkomsten is dat veiligheidstroepen nu niet deze vredeszones binnengaan alvorens toestemming te hebben gekregen van de heersende criminele organisatie, veelal een megabanda.⁸¹⁸

De sindicatos aan de andere kant zijn criminele groeperingen met een meer regionaal profiel. Met name in de Arco Minero houden ze zich bezig met illegale mijnbouw en andere illegale activiteiten.⁸¹⁹ Ze zijn volgens openbare bronnen zwaar bewapend, hebben ze banden met overheidsfunctionarissen en strijden ze tegen andere irreguliere gewapende groeperingen zoals het ELN over de controle inzake criminele activiteiten in bepaalde gebieden.⁸²⁰

Rekrutering van minderjarigen

Meerdere bronnen maken melding van het feit dat de massieve uittocht van Venezolanen naar Colombia benut wordt door de irreguliere groeperingen om nieuwe rekruten te werven, onder wie vrouwen en jongeren. Desgevraagd geeft een vertrouwelijke bron aan dat groeperingen zoals de ELN en paramilitaire organisaties geen gebruik hoeven te maken van gedwongen rekrutering. Als je al dagenlang te voet onderweg bent en je hebt honger, dan is een bed en een bord met eten genoeg om ingelijfd te worden, aldus de bron.⁸²¹ Maar er wordt niet alleen onder de

⁸¹³ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 13, 20 februari 2020; Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018.

⁸¹⁴ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018.

⁸¹⁵ Insight Crime, *Tren de Aragua*, 6 mei 2020; VTW, 8 juni 2020.

⁸¹⁶ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018; BBC Mundo, "*Una pena de muerte disimulada: la polémica Operación de Liberación del Pueblo, la mano dura del gobierno de Venezuela contra el crimen*", 28 november 2016.

⁸¹⁷ VTW, 21 februari 2020.

⁸¹⁸ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018.

⁸¹⁹ De Correspondent, *Zo werden Curaçao en Aruba doorvoerhaven voor conflictgoud uit Venezuela*, 22 juni 2019.

⁸²⁰ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 14, 20 februari 2020; Insight Crime, *ELN in Venezuela*, 28 januari 2020; Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, 1 mei 2018.

⁸²¹ VTW, 19 februari 2020.

migranten gerekruteerd; er is bijvoorbeeld ook berichtgeving inzake rekrutering van kinderen op scholen in gebieden waarin deze groeperingen opereren.⁸²²

In een bericht dat het centrale commando van het ELN begin 2020 heeft uitgegeven, gaf de groepering toe dat er zich minderjarigen onder de strijders bevinden. Het verklaarde ook dat deze minderjarigen niet jonger zijn dan zestien jaar en vrijwillig bij het ELN in dienst zijn getreden.⁸²³ Er zijn echter bronnen die menen dat het ELN, en andere groeperingen, ook minderjarigen onder de zestien rekruteren. Het ELN wordt het vaakst genoemd als het om rekrutering van jongeren gaat, maar groeperingen zoals de Rastrojos en de ex-FARC, worden ook met deze praktijken in verband gebracht.⁸²⁴ Het groeiende aantal kinderen dat zonder ouderlijke begeleiding de trochas tussen Venezuela en Colombia probeert over te steken is extra kwetsbaar, aldus een vertrouwelijke bron.⁸²⁵

Een bron zegt aan de grens met Colombia geconfronteerd te zijn geweest met een jongen die niet ouder was dan twaalf die als uitkijkpost voor een van deze groeperingen fungeerde, waarbij de bron niet wist om welke groepering het ging. De jongen was uitgerust met een portofoon waarmee hij leden van de groepering kon oproepen.⁸²⁶ Kinderen worden niet alleen als uitkijkpost ingezet. Bronnen geven aan dat minderjarigen tevens dienen als boodschapper, infiltrant of als plukker van cocabladeren op de plantages waarover de groeperingen beschikken. Informatie, die niet geverifieerd of onderbouwd kan worden, betreft de inzet van minderjarigen om moorden voor de groeperingen te plegen.⁸²⁷

HRW maakt melding van meisjes die uit de gelederen van gewapende groeperingen zoals het ELN en de ex-FARC zijn ontsnapt, zowel in Colombia als Venezuela, en die vertellen over het feit dat ze tijdens hun verblijf bij deze groeperingen slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld, zoals verkrachting en gedwongen abortus.⁸²⁸ Een vertrouwelijke bron beaamt dat vrouwen en meisjes voornamelijk in de grensgebieden slachtoffer van vrouwenhandel zijn en tot prostitutie gedwongen worden.⁸²⁹ Een vertrouwelijke bron zegt dat met name inheemse vrouwen en meisjes een kwetsbare groep vormen. Ze worden verkocht aan de groepen die verantwoordelijk voor de mijnbouw zijn, zoals de sindicatos en het ELN, om als kokkin of sekswerker te werk gesteld te worden, of om in de mijnen te moeten gaan werken.⁸³⁰

Onderlinge samenwerking tussen gewapende groeperingen

De relatie tussen de verschillende gewapende groeperingen is een fluïde en regionaal proces van allianties, samenwerkingsverbanden en onderlinge conflicten. In sommige gebieden kunnen bijvoorbeeld de ex-FARC en ELN met elkaar samenwerken, waar ze in andere gebieden elkaar bestrijden. Hetzelfde geldt voor facties van de BACRIM, die elkaar soms bestrijden en in andere gevallen weer samen tegen guerrilla-facties vechten. Ook bestaan er gelegenheidscoalities tussen facties van BACRIM en de guerrilla die samen tegen andere groeperingen vechten.

⁸²² VTW, 16 december 2019.

⁸²³ Infobae, *Colombia: el ELN reconoció por primera vez que recluta menores de edad*, 13 januari 2020.

⁸²⁴ VTW, 16 december 2019; Insight Crime, *Mujeres y jóvenes de Venezuela, los más reclutados por los grupos irregulares*, 31 december 2018; América Economía, *Reclutamiento de niños y adolescentes continúa en Colombia pese al acuerdo de paz con las FARC*, 30 januari 2020.

⁸²⁵ VTW, 28 februari 2020.

⁸²⁶ VTW, 21 februari 2020.

⁸²⁷ VTW, 27 februari 2020.

⁸²⁸ HRW, *"The Guerrillas Are the Police" Social Control and Abuses by Armed Groups in Colombia's Arauca Province and Venezuela's Apure State*, 22 januari 2020.

⁸²⁹ VTW, 18 februari 2020.

⁸³⁰ VTW, 18 februari 2020.

Stanford University schrijft bijvoorbeeld dat facties van de BACRIM een sterke aanwezigheid in Venezuela hebben en met guerrillagroeperingen samenwerken, wat bevestigd wordt door berichtgeving van *Insight Crime*.⁸³¹ Een andere openbare bron maakt melding van strijd aan de grens met Colombia tussen een gelegenheidsfactie van de *Rastrojes* en de *Pelusos* aan de ene kant tegen een factie van het ELN aan de andere.⁸³² Aangezien de meeste groeperingen aan beide kanten van de grens tussen Venezuela en Colombia aanwezig zijn, beperken deze allianties en conflicten zich niet tot een kant van de grens. In de Arco Minero waar de sindicatos een sterke aanwezigheid hebben, ondervinden deze groeperingen meer en meer concurrentie van het ELN, waardoor ze de afgelopen twee jaar gebied aan het ELN verloren hebben of gedwongen zijn om met deze guerrilla-factie samen te werken.⁸³³

Banden met Venezolaanse autoriteiten

De ICG schrijft in het rapport *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups* van februari 2020 dat ondanks de vele aannames niemand onweerlegbaar bewijs heeft kunnen leveren voor de vermeende banden tussen hoogwaardigheidsbekleders in Caracas en de guerrilla's. Het is wel zo dat door hun activiteiten in het land guerrillagroeperingen en andere "dissidente" groeperingen nauw in contact staan met overheidsfunctionarissen en lokale bewoners, maar dat is nog geen onomstotelijk bewijs om de banden met de regering in Caracas aan te tonen, aldus de ICG.⁸³⁴

Een vertrouwelijke bron zegt daarentegen met zekerheid te weten dat er contacten tussen elementen van het ELN en president Maduro zijn, maar weidt daar verder niet over uit.⁸³⁵ Een andere bron spreekt over de vermeende banden tussen het kantoor van vicepresident Delcy Rodríguez en de ex-FARC. De inlichtingendienst SEBIN zou als intermediair fungeren en de ex-FARC financiële steun geven en leiders van deze groepering in Venezuela onderdak verschaffen.⁸³⁶ Een spraakmakende zaak die de banden tussen hooggeplaatste personen binnen de regering-Maduro en de georganiseerde misdaad veronderstelt, is de zaak van de twee neven van de vrouw van Maduro, Cilia Flores, in de pers ook wel de "narco-neven" genaamd. Zij zijn door een rechtbank in de Verenigde Staten schuldig bevonden aan de handel in drugs en voor achttien jaar cel veroordeeld. De neven zouden in Venezuela vrij spel hebben gehad bij hun activiteiten.⁸³⁷ Het ministerie van Justitie van de Verenigde Staten heeft eind maart 2020 Maduro en vier andere (ex)-kopstukken binnen de Venezolaanse autoriteiten aangeklaagd voor de handel in drugs, witwaspraktijken en corruptie. Hierbij heeft het ook twee leiders van de FARC aangeklaagd voor het samenwerken met Maduro bij de cocaïnesmokkel naar de VS.⁸³⁸

Over de banden tussen de irreguliere gewapende groeperingen en de Venezolaanse autoriteiten op lokaal niveau doen verschillende berichten de ronde. Net zoals de banden tussen de verschillende irreguliere gewapende groeperingen onderling zijn de banden tussen deze groeperingen en de Venezolaanse autoriteiten fluïde, niet constant en van verschillende aard. In sommige gevallen wordt er samengewerkt of

⁸³¹ Stanford University, *Mapping Militant Organizations*, "Bandas Criminales", augustus 2019; Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, mei 2018.

⁸³² La Opinión, *Eln vs. Rastrojos, una guerra que se alimenta con coca y gasolina*, 15 maart 2020.

⁸³³ De Correspondent, *Zo werden Curaçao en Aruba doorvoerhaven voor conflictgoud uit Venezuela*, 22 juni 2019.

⁸³⁴ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 6, 20 februari 2020.

⁸³⁵ VTW, 27 februari 2020.

⁸³⁶ VTW, 26 september 2019.

⁸³⁷ Reuters, *Nephews of Venezuela's first lady sentenced to 18 years in U.S. drug case*, 14 December 2017

⁸³⁸ The New York Times, *Drug charges prove Venezuela's Nicolás Maduro is far worse than we thought*, 29 maart 2020.

worden de irreguliere gewapende groeperingen door de autoriteiten gedoogd, en in andere gevallen zijn er gewapende conflicten onderling.⁸³⁹

In openbare bronnen worden voorbeelden genoemd van leden van de GNB die samenwerken met de guerrilla en BACRIM-elementen op het gebied van de smokkel in benzine.⁸⁴⁰ Ook in de Arco Minero werken naar verluidt de GNB en andere elementen van het Venezolaanse leger samen met irreguliere gewapende groeperingen op het gebied van de mijnbouw. Zolang de irreguliere gewapende groeperingen de opbrengsten uit de goudmijnen met deze elementen van de Venezolaanse strijdkrachten delen, laat het leger hen ongemoeid in hun doen en laten, aldus een voormalig officier van het Venezolaanse veiligheidsapparaat in een artikel uit de Correspondent.⁸⁴¹

In november 2018 vond er een gewelddadig treffen plaats tussen het ELN en de GNB, nadat een leider van het ELN door de GNB was gearresteerd. De Colombiaan Luis Felipe Ortega, die de vermeende ELN-commandant van een gebied in het oosten van Venezuela was, had een Venezolaanse identiteitskaart en zelfs zijn eigen Carnet de la Patria toen hij werd gearresteerd.⁸⁴² Hij zou gearresteerd zijn vanwege een geschil over de 'pacht' die het ELN aan de GNB moest afdragen volgens een vertrouwelijke bron.⁸⁴³ *Stanford University* schrijft dat naast het feit dat de BACRIM- groep *Los Rastrojos* en de nationale garde met elkaar samenwerken op het gebied van de smokkel in benzine, er ook gewapende confrontaties tussen de twee groepen hebben plaatsgehad.⁸⁴⁴

Zowel openbare als vertrouwelijke bronnen geven aan dat het optreden van de irreguliere groepen in de gebieden waar ze opereren en de banden die ze met de autoriteiten onderhouden van verschillende aard zijn. Vanwege de verscheidenheid tussen de verschillende groeperingen kan er geen algemeen beeld geschetst worden, maar daar waar de guerrilla zoals het ELN en de ex-FARC, opereert, hebben deze groeperingen vaak een parallelle staat gecreëerd waar ze de bevolking enige vorm van bescherming bieden en ook trachten sociale voorzieningen in stand te houden. Er vindt dan ook vaak coördinatie en afstemming met de lokale autoriteiten plaats volgens verschillende bronnen. Vertrouwelijke bronnen maken ook melding van berichten dat het ELN en de ex-FARC de politieke agenda van de regering-Maduro uitvoeren en demonstraties van de oppositie neerslaan.⁸⁴⁵

De BACRIM-groeperingen en andere criminele groeperingen zien de gebieden onder hun controle meer als wingebieden. Deze groeperingen gebruiken dan ook meer geweld en onderdrukking tegen de lokale bevolking, zo schrijft de ICG.⁸⁴⁶ De banden met de lokale autoriteiten zijn dan ook vaak louter van financiële aard aldus een aantal vertrouwelijke bronnen.⁸⁴⁷

⁸³⁹ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 13-14, 20 februari 2020.

⁸⁴⁰ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, mei 2018; Stanford University, *Mapping Militant Organizations*, "Bandas Criminales", augustus 2019.

⁸⁴¹ De Correspondent, *Zo werden Curaçao en Aruba doorvoerhaven voor conflictgoud uit Venezuela*, 22 juni 2019.

⁸⁴² El Mundo, *La guerrilla colombiana del ELN ataca por primera vez a las fuerzas militares venezolanas*, 5 november 2018; Steemit, *Because the ELN attack occurred in Amazonas*, 1 november 2018.

⁸⁴³ VTW, 20 december 2019.

⁸⁴⁴ Stanford University, *Mapping Militant Organizations*, "Bandas Criminales", augustus 2019.

⁸⁴⁵ ICG, *Troubled Waters along the Guyana-Venezuela Border*, 28 oktober 2019; VTW, 26 september 2019: Deze VTW maakt eveneens gewag van het feit dat het ELN naar verluidt "vuile klusjes" voor de regering uitvoert en politieke dissidenten uit de weg ruimt. Deze informatie is niet geverifieerd.

⁸⁴⁶ ICG, *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, pagina 14, 20 februari 2020.

⁸⁴⁷ VTW, 27 februari 2020: Volgens een vertrouwelijke bron gaan BACRIM- of andere criminele groeperingen soms als leden van het ELN gekleed, omdat ze hopen dan meer sympathie van de lokale bevolking te krijgen.

Bescherming bij bedreigingen en/of geweld door gewapende groeperingen

De bovengenoemde gewapende groeperingen kennen een zekere mate van autonomie in de gebieden waar ze opereren. Derhalve kunnen de bewoners van die gebieden weinig tot geen bescherming van de overheid verwachten indien ze bedreigingen en/of gewelddadige acties vanuit deze groeperingen ondervinden, temeer daar veel van de groeperingen in meer of mindere mate banden met de autoriteiten onderhouden (zie boven in deze paragraaf).

3.14 Arrestaties, bewaring en detenties

3.14.1 Detentie- en gevangenisomstandigheden

Het *Observatorio Venezolano de Prisiones* (OVP: Venezolaans Observatorium voor Gevangenis) schrijft in het jaarrapport over 2018 "Gevangen zijn in Venezuela is een veroordeling tot de doodstraf" over de overbevolking, hoge moordcijfers, te weinig voedsel, gebrek aan hygiëne en goede gezondheidszorg, en mishandelingen en martelingen in het detentie- en gevangeniswezen van Venezuela. In 2018 zaten er volgens het OVP 46.775 mensen in Venezolaanse gevangenis, onder wie 44.192 (94%) mannelijke en 2.583 (6%) vrouwelijke gevangenen, terwijl er binnen de bijna zestig gevangenis over het hele land slechts plek was voor 20.766 gevangenen.⁸⁴⁸

Ook AI, HRW, USDoS en andere open bronnen schrijven over de slechte omstandigheden binnen de Venezolaanse gevangenis.⁸⁴⁹ AI noemt bijvoorbeeld dat toen oppositieleider Leopoldo López in de gevangenis zat, hij verstoken was van medische zorg.⁸⁵⁰ HRW is van mening dat corruptie, slechte veiligheid, overbevolking, falende infrastructuur en te weinig en slecht getraind personeel ertoe geleid hebben dat gewapende criminele groeperingen binnen sommige gevangenis de controle hebben overgenomen (zie ook paragraaf 3.13).⁸⁵¹ Het USDoS schrijft dat toen in maart 2017 de gevangenis van de staat Guarico gerenoveerd werd, bouwvakkers op een ondiep graf met veertien doden stuitten. Dit maakte de moeilijkheid duidelijk om in te schatten hoeveel doden er nu precies in gevangenis vallen, aldus het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken.⁸⁵²

Gevangenen moeten de pranes een vergoeding betalen, de zogenaamde *causa* (oorzaak), om bijvoorbeeld een eigen bed te hebben en als je meer betaalt kun je andere privileges zoals een mobiele telefoon krijgen. Een gevangene die de *causa* niet betaalt, moet op de grond slapen of, in het ergste geval, moet dit met de dood bekopen, aldus een vertrouwelijke bron.⁸⁵³ De krant *El Universal* maakte melding van het geweld dat tegen gevangenen gebruikt wordt door bewaarders, zoals stokslagen, elektrische schokken, verstikking en verkrachting. Deze geweldsvormen

⁸⁴⁸ Observatorio Venezolano de Prisiones, *Informe 2018 "Estar preso en Venezuela es una condena de muerte"*, 2019; Una Ventana a la Libertad, *Situación de las Mujeres privadas de Libertad en Venezuela "Una narrativa desde las vivencias"*, pagina 27, maart 2019; laatstgenoemde ngo meldt dat er in maart 2019 ongeveer 3000 vrouwelijke gevangenen zijn (ongeveer 6%), maar dat de precieze cijfers niet bekend zijn vanwege het ontbreken van officiële cijfers.

⁸⁴⁹ Trouw, *Bijna dertig doden bij rellen in cellenblok Venezuela*, 25 mei 2019; The Washington Post, *In Venezuela, prisoners say abuse is so bad they are forced to eat pasta with excrement*, 24 juni 2017; AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 396, 22 februari 2018; HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 631, 2020; USDoS, *Venezuela 2019 Human Rights Report*, pagina 2, 2020.

⁸⁵⁰ AI, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 395, 22 februari 2018.

⁸⁵¹ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 651, 2019.

⁸⁵² USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 5, 2019.

⁸⁵³ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, mei 2018; VTW, 17 februari 2020.

worden gebruikt om een voorbeeld te stellen en om “terreur” te zaaien, aldus de krant.⁸⁵⁴

Voor de vrouwelijke gevangenen was de situatie volgens het OVP niet veel beter of zelfs slechter, omdat de meeste gevangenen voor vrouwen niet voldoen aan de voorwaarden die detentiecentra specifiek voor vrouwen stellen. Venezuela kent bijvoorbeeld maar één gevangenis in de staat Miranda die specifiek alleen voor vrouwelijke gevangenen is; de rest van de detentiecentra voor vrouwen zijn bijgebouwen van gevangenen voor mannen. Er is geen specifieke medische zorg voor vrouwen en er waren gevallen waar naar verluidt de vrouwelijke gevangenen zich voor de mannelijke bewaarders moesten uitkleeden.⁸⁵⁵

De ngo *Una Ventana a la Libertad* (UVL: Raam op de Vrijheid) schrijft dat het recht op moederschap niet wordt nageleefd in de meeste instellingen waar vrouwen gevangen worden gehouden. Vrouwen krijgen niet de juiste medische zorg wanneer ze zwanger zijn en nadat de kinderen geboren zijn, mogen ze deze vaak niet gedurende drie jaar bij zich houden wat de nationale norm is, aldus UVL. Veel door UVL geïnterviewde vrouwelijke ex-gevangenen klagen over het feit dat het ze erg moeilijk werd gemaakt om bezoek te ontvangen.⁸⁵⁶

Het USDoS maakt melding van twee vrouwegevangenen, een in de staat Miranda en de ander in de staat Zulia.⁸⁵⁷ In het rapport van het USDoS staat dat volgens een lokale ngo vrouwelijke en mannelijke gevangenen in sommige gevallen gemengd waren, terwijl de wet voorschrijft dat er een strikte scheiding tussen beide seksen moet bestaan.⁸⁵⁸ UVL maakt ook melding van het feit dat ze kennis hebben van verkrachtingen van vrouwen door mannelijke gevangenen of gevangenenbewaarders.⁸⁵⁹ Een jonge vrouw die gearresteerd was terwijl ze onderweg was naar een demonstratie was zo aangedaan door de omstandigheden van haar detentie dat toen ze moest voorkomen, ze volgens een artikel in *The Washington Post* uit het raam van de rechtbank probeerde te springen.⁸⁶⁰ De vader van oppositieleider Leopoldo López vertelt in een interview dat zijn dochters de ngo *Acción de la Libertad* (Actie van de Vrijheid) hebben opgericht. Deze ngo komt op voor de rechten van vrouwelijke gevangenen in Venezuela, vanwege de slechte behandeling van vrouwelijke gevangenen volgens de vader van López.⁸⁶¹

Marteling in politiecellen, detentiecentra en gevangenen

In paragraaf 3.10.1 wordt reeds gewezen op martelpraktijken van gevangenen. Deze praktijken vinden plaats van het moment van arrestatie tot en met de periode dat iemand gevangen zit. Zelfs als er een bevel tot vrijlating is gegeven, komt het voor dat gevangenen vast blijven zitten. Er zijn geen officiële data bekend inzake onderzoeken, aanklachten of veroordelingen inzake vermeende martelingszaken. In

⁸⁵⁴ El Universal, *Almagro insta a CPI a investigar “de inmediato” tortura en Venezuela con apoyo de Cuba*, 12 december 2019; ABC News, *Report: Military officers, relatives tortured in Venezuela*, 9 januari 2019; El Nacional, *Reclusos de Rodeo III comienzan huelga de hambre y exigen respuesta a Iris Varela*, 11 januari 2019.

⁸⁵⁵ Observatorio Venezolano de Prisiones, *Informe 2018 “Estar preso en Venezuela es una condena de muerte”*, pagina's 26-28, 2019.

⁸⁵⁶ Una Ventana a la Libertad, *Situación de las Mujeres privadas de Libertad en Venezuela “Una narrativa desde las vivencias”*, pagina 6, maart 2019.

⁸⁵⁷ UVL noemt ook twee *centros de reclusión* (gevangenen) die exclusief voor vrouwen zijn: één in de staat Miranda en één in de staat Nueva Esparta.

⁸⁵⁸ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 5, 13 maart 2019.

⁸⁵⁹ Una Ventana a la Libertad, *Situación de las Mujeres privadas de Libertad en Venezuela “Una narrativa desde las vivencias”*, pagina 40, maart 2019.

⁸⁶⁰ The Washington Post, *In Venezuela, prisoners say abuse is so bad they are forced to eat pasta with excrement*, 24 juni 2017.

⁸⁶¹ Consentido, *“De internationale gemeenschap moet Venezuela onder druk blijven zetten” – interview met Leopoldo López Gil*, 13 mei 2018.

een gezamenlijk rapport schrijven de ngo's *Foro Penal* en HRW dat honderden gevallen van marteling niet aan het licht komen, omdat slachtoffers bang zijn voor repercussies van de autoriteiten.⁸⁶² *Transparency International* schrijft dat de *Defensoría del Pueblo* (ombudsman)⁸⁶³ over het jaar 2015 99 zaken van marteling telde, maar dat het openbaar ministerie daar geen officiële cijfers tegenover zette.⁸⁶⁴ Er is geen specifieke informatie gevonden in hoeverre de situatie van vrouwen in de penitentiaire centra anders is dan die van mannen. Zoals UVL in het rapport uit maart 2019 al stelde lopen vrouwen de kans slachtoffer te worden van seksueel geweld door hun mannelijke medegevangenen of bewaarders.⁸⁶⁵

Detentie burgers in militaire gevangenissen

Zoals in paragraaf 3.9.4 is vermeld komt het in Venezuela voor dat burgers voor militaire rechtbanken moeten verschijnen en door deze rechtbanken worden berecht. Verder bestaat er berichtgeving van burgers die in militaire gevangenissen opgesloten zitten of door militaire eenheden vastgehouden worden.⁸⁶⁶ Oppositielid Gilber Caro is bijvoorbeeld door de militaire inlichtingendienst gedetineerd geweest (zie 3.9.5). Naast Caro hebben ook andere politieke gevangenen in detentie bij de DGCIM gezeten zoals voormalig vicevoorzitter van het AN, Edgar Zambrano.⁸⁶⁷ *Insight Crime* maakt melding van het feit dat de drugsbaron Makled in een militaire gevangenis heeft gezeten.⁸⁶⁸ Het gegeven dat er burgers in militaire gevangenissen zitten, wordt onderschreven door het USDoS die schrijft dat de Venezolaanse overheid stelselmatig politieke gevangenen in SEBIN-instellingen, maar ook in de militaire gevangenis Ramo Verde vasthield.⁸⁶⁹ Een vertrouwelijke bron maakt melding van de deplorabele situatie waarin sommigen van de gevangenen, onder wie burgers, zich in militaire gevangenschap bevinden.⁸⁷⁰ Leden van de GNB zouden burgergevangenen met honkbalknuppels geslagen hebben en hen pasta met uitwerpselen gevoerd hebben, aldus een rapport van HRW.⁸⁷¹

Marteling in militaire gevangenissen

In dit rapport is in paragraaf 3.10.1 bericht over gevangenen die in militaire gevangenissen te maken hebben gekregen met fysieke mishandelingen en martelingen, waarbij vooral de gevangenis *Ramo Verde* genoemd wordt. Het gaat hier naar verluidt zowel om burgers als om militairen die gemarteld worden.⁸⁷²

3.14.2

Vervolging daders/verdachten van mishandeling en marteling

Verschillende vertrouwelijke bronnen melden dat de Venezolaanse rechtsstaat niet functioneert en dat veel daders van handelingen als marteling, ernstige

⁸⁶² HRW, *Foro Penal, Venezuela: Tortura de acusados de conspiración*, 9 januari 2019.

⁸⁶³ In hoeverre de Venezolaanse ombudsman onafhankelijk van de overheid functioneert en toegankelijk voor burgers is, is tijdens het onderzoek niet bekend geworden. In paragraaf 3.9.1 wordt vermeld dat de Venezolaanse burger over het algemeen weinig tot geen vertrouwen meer in de rechtsstaat heeft. Een vertrouwelijke bron vermeldt dat de ombudsman goed samenwerkt met internationale ngo's: VTW, 21 februari 2020.

⁸⁶⁴ *Transparency International, Resumen sobre la situación de Seguridad Ciudadana desde la Perspectiva de Transparencia Venezuela*, 2017; *Una Ventana a la Libertad, Situación de las Mujeres privadas de Libertad en Venezuela "Una narrativa desde las vivencias"*, pagina 4-5, maart 2019: Een van de conclusies van het rapport van de ngo UVL is, is dat als er een aspect van de Venezolaanse maatschappij is waar mannen en vrouwen een bepaalde graad van gelijkheid hebben gekregen is dat in het penitentiaire systeem.

⁸⁶⁵ *Una Ventana a la Libertad, Situación de las Mujeres privadas de Libertad en Venezuela "Una narrativa desde las vivencias"*, pagina 40, maart 2019.

⁸⁶⁶ *El Nacional, Comisión de víctimas denunció ante la CIDH torturas del régimen a sus familiares*, 6 februari 2020

⁸⁶⁷ *Tal Cual, La Dgcim permitirá a abogados reunirse con el diputado preso Edgar Zambrano*, 17 juli 2019; VTW, 9 oktober 2019.

⁸⁶⁸ *Insight Crime, Venezuela: A Mafia State?*, mei 2018.

⁸⁶⁹ *USDoS, Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 13, 13 maart 2019.

⁸⁷⁰ VTW, 9 oktober 2019.

⁸⁷¹ *HRW, Crackdown on Dissent, Torture, and Political Persecution in Venezuela*, 29 november 2017.

⁸⁷² *El Nacional, Comisión de víctimas denunció ante la CIDH torturas del régimen a sus familiares*, 6 februari 2020

mishandeling en verkrachting onbestraft blijven.⁸⁷³ Ook USDoS ziet de straffeloosheid bij schendingen van mensenrechten begaan door veiligheidstroepen als een groot probleem.⁸⁷⁴ Na het bezoek van Michelle Bachelet, de VN Hoge Commissaris voor de Rechten van de Mens aan Venezuela in juli 2019 bracht haar kantoor een rapport uit waarin het concludeerde dat de Venezolaanse autoriteiten er niet in geslaagd waren om daders van mensenrechtenschendingen zoals (buitengerechtigde) moorden, buitensporig gebruik van geweld, willekeurige arrestaties en marteling berecht te krijgen.⁸⁷⁵

In eerdere passages van dit ambtsbericht is melding gemaakt van het feit dat zowel reguliere als irreguliere gewapende groepen vaak straffeloos geweld tegen burgers kunnen ontplooiën. Een van deze groeperingen is de FAES die nadrukkelijk in het rapport van de VN genoemd wordt als een eenheid die buitengerechtigde executies uitvoert en daarmee wegkomt.⁸⁷⁶ HRW stelt dat sinds het ontslag van procureur-generaal Luisa Ortega Díaz er geen officiële informatie meer naar buiten is gebracht over overheidsfunctionarissen die betrokken zouden zijn bij het schendingen van mensenrechten.⁸⁷⁷

Voor het verschijnen van het VN-rapport waren er gevallen van overheidsfunctionarissen die voor het gerecht werden gedaagd en veroordeeld werden voor het schenden van mensenrechten of andere misdrijven, zoals de twee sergeanten van de GNB die in 2016 veroordeeld werden tot gevangenisstraf van respectievelijk dertig en zestien jaren voor het doden van Geraldine Moreno tijdens een demonstratie in 2014.⁸⁷⁸ Tevens maakten de Venezolaanse autoriteiten in de zomer van 2019, na het verschijnen van het VN-rapport, bekend dat 44 personen waren gearresteerd en dat nog eens 33 arrestatiebevelen waren uitgevaardigd voor personen die verantwoordelijk gehouden werden voor dodelijke slachtoffers tijdens de demonstraties van 2017 en 2019. De autoriteiten claimden tevens dat vijf agenten van de FAES waren veroordeeld voor poging tot moord en dat nog eens 388 andere agenten van deze eenheid in onderzoek waren voor het begaan van misdaden.⁸⁷⁹

Op 17 juli 2019 zei procureur-generaal Saab in een persconferentie, waarin hij het rapport van de VN bekritiseerde, dat er dat jaar 120 overheidsfunctionarissen waren veroordeeld vanwege het schenden van mensenrechten. Een maand eerder had hij verklaard dat er tot dan toe 3.820 meldingen van mensenrechtenschending waren in 2019.⁸⁸⁰ Een vertrouwelijke bron merkt hierbij op dat er in dat geval in drie procent van de meldingen het tot een veroordeling komt.⁸⁸¹ HRW is van mening dat straffeloosheid bij vermeende schendingen van mensenrechten of andere misdrijven nog steeds de norm is in Venezuela.⁸⁸² In een artikel van Reuters wordt de FAES door een agent van een andere eenheid nog omschreven als een eenheid die onaantastbaar is. Bij elke rapport dat Reuters heeft ingezien, stelt de FAES dat er dodelijke slachtoffers zijn gevallen vanwege "verzet tegen autoriteiten", schrijft het persagentschap.⁸⁸³ Een vertrouwelijke bron zegt betrokken geweest te zijn bij 31

⁸⁷³ VTW, 19 februari 2020; VTW, 20 februari 2020; VTW, 18 februari 2020.

⁸⁷⁴ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 8, 13 maart 2019.

⁸⁷⁵ OHCHR, *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*, 5 juli 2019.

⁸⁷⁶ OHCHR, *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*, 5 juli 2019.

⁸⁷⁷ HRW, *World Report Events of 2018*, pagina 648, 1 januari 2019.

⁸⁷⁸ UPI, *Venezuela National Guard sergeants get jail for killing student watching protest*, 15 december 2016; AI, *Amnesty International Report 2018*, pagina 396, 22 februari 2018.

⁸⁷⁹ HRW, *Venezuela: Ejecuciones extrajudiciales en zonas de bajos recursos*, 18 september 2019.

⁸⁸⁰ VTV, *Más de 135 mil casos han sido procesados por el Ministerio Público en 2019*, 11 juni 2020; Despacho de la Presidencia, *Ministerio Público ha entregado 23 mil 455 vehículos desde el 2017 hasta la actualidad*, 17 juli 2019.

⁸⁸¹ VTW, 9 juni 2020.

⁸⁸² HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 628, 2020.

⁸⁸³ Reuters, *Elite police force spreads terror in the barrios of Venezuela*, 13 november 2019.

aanklachten van vermeende mensenrechtenschendingen in 2019. Begin juni 2020 was nog er in nog geen een van de aanklachten de mogelijkheid geweest om voor een rechter te verschijnen.⁸⁸⁴

3.14.3 *Verdwijningen en ontvoeringen van opposanten*

Er zijn verschillende berichten van oppositieleiden van wie na hun arrestatie de familieleden en advocaten gedurende weken en soms maanden niet weten waar ze vastgehouden worden, zoals in het geval van Gilber Caro of dat van voormalig defensie-minister en criticaster van de huidige regering Raúl Isaías Baduel die terwijl hij in detentie zat gedurende 23 dagen voor de buitenwereld verdwenen was.⁸⁸⁵ Luitenant-kolonel Igbert Marín die in 2018 door de Venezolaanse autoriteiten gearresteerd was op verdenking van een complot tegen de regering was na diens veroordeling meer dan twee maanden “spoorloos”, aldus Reuters.⁸⁸⁶ Eind maart 2020 werd de journalist Javier Vivas Santana opgepakt door de DGCIM. Vivas Santana kon nog een twitterbericht uitdoen met “Ik word door de DGCIM meegenomen”, maar eind april 2020 was nog niets van hem vernomen.⁸⁸⁷

Normaalgesproken zijn deze verdwijningen voor bepaalde tijd en maken de autoriteiten na dagen, weken of soms maanden bekend waar de gevangene verblijft. USDoS schrijft dat er geen meldingen van vermissingen of verdwijningen uitgevoerd door en/of voor de regering hebben plaatsgevonden.⁸⁸⁸

De BBC schreef in november 2016 over de vondst van de stoffelijke overschotten van twaalf personen achter wier verdwijning elementen uit het leger zouden zitten. De minister van Defensie Vladimir Padrino verklaarde dat de verantwoordelijken schuld hadden bekend en noemde het een unieke zaak.⁸⁸⁹ Een vertrouwelijke bron zegt kennis te hebben van anonieme graven waar slachtoffers van acties van de GNB begraven zouden liggen. Deze informatie is echter niet geverifieerd.⁸⁹⁰

3.14.4 *Buitengerechtelijke executies en moorden*

Venezuela kent geen doodstraf. Een vertrouwelijke bron zegt hierbij dat het *de jure* geen doodstraf kent, maar wel *de facto*.⁸⁹¹ Hierbij doelt ze op de buitengerechtelijke executies⁸⁹² waar vooral de FAES door de VN hoge commissaris van de mensenrechten van beschuldigd wordt, en, voordat deze dienst in 2017 werd opgericht, de buitengerechtelijke executies die tussen 2015 en 2017 in het kader van de OLP's plaatsvonden (zie ook paragrafen 1.2.1, 3.9.1, 3.10.2 en 3.10.3).⁸⁹³

Tijdens de OLP's en nu met de inzet van de FAES zijn het voornamelijk jonge mannen met een strafblad die het slachtoffer zijn van de buitengerechtelijke executies, maar er zijn ook berichten over buitengerechtelijke executies van demonstranten (zie ook paragraaf 3.7.5).⁸⁹⁴ De vermeende standrechtelijke

⁸⁸⁴ VTW, 9 juni 2020.

⁸⁸⁵ ABC, Villca Fernández: «España es cómplice del chavismo al aceptar empresas con dinero del narcotráfico», 30 april 2019; AI, *Amnesty International Report 2018*, pagina 394, 22 februari 2018; El Nacional, Tarek William Saab dice que Gilber Caro está detenido y no desaparecido, 10 januari 2020.

⁸⁸⁶ Reuters, *Imported repression: How Cuba taught Venezuela to quash military dissent*, 22 augustus 2019.

⁸⁸⁷ Reportero24, *MORDAZA: Dgcim secuestro a Javier Vivas Santana*, 29 maart 2020; TalCual, *Dgcim detiene al comunicador tachirenses Javier Vivas Santana*, 26 maart 2020.

⁸⁸⁸ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 3, 13 maart 2019.

⁸⁸⁹ BBC Mundo, “Una pena de muerte disimulada”: la polémica Operación de Liberación del Pueblo, la mano dura del gobierno de Venezuela contra el crimen, 28 november 2018.

⁸⁹⁰ VTW, 25 februari 2020.

⁸⁹¹ VTW, 20 februari 2020.

⁸⁹² De FAES is volgens verschillende ngo's verantwoordelijk voor honderden buitengerechtelijke executies (zie ook paragraaf 1.2.1).

⁸⁹³ BBC Mundo, “Una pena de muerte disimulada”: la polémica Operación de Liberación del Pueblo, 28 november 2016.

⁸⁹⁴ Insight Crime, *Venezuela: A Mafia State?*, mei 2018.

executie van voormalig agent van de CICPC Oscar Pérez en zijn metgezellen met wie hij zich verschanst had, is tevens breed uitgemeten in de pers (zie ook paragraaf 3.4).⁸⁹⁵

De meeste diensten van het Venezolaanse veiligheidsapparaat, en zelfs de colectivos en het ELN in dienst of in opdracht van de Venezolaanse autoriteiten, worden genoemd als vermeende daders van buitengerechterlijke executies, maar de FAES wordt door zowel openbare als vertrouwelijke bronnen het vaakst in verband gebracht met dergelijke acties.⁸⁹⁶

⁸⁹⁵ USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 2, 13 maart 2019

⁸⁹⁶ Insight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18 mei 2018; HRW, *World Report Events of 2019*, pagina 627-628, 2020; USDoS, *Venezuela 2018 Human Rights Report*, pagina 2, 13 maart 2019; VTW, 19 februari 2020.

4 Vluchtelingen en opvang in de regio

4.1 Vluchtelingen/migrantenstroom uit Venezuela

Volgens de VN-organisaties IOM en UNHCR hadden begin 2020 bijna vijf miljoen⁸⁹⁷ migranten en vluchtelingen Venezuela verlaten als gevolg van de politieke onrust, de socio-economische instabiliteit en de voortdurende humanitaire crisis, hetgeen de grootste volksverhuizing in de recente geschiedenis van Latijns-Amerika betekent.⁸⁹⁸

Het grootste gedeelte van de migrerende en vluchtende Venezolanen, ongeveer 4,2 miljoen personen, is in de regio gebleven, waarbij Colombia het grootste aantal Venezolanen huisvest, een totaal van 1,8 miljoen begin 2020. Andere landen waar de Venezolanen naartoe getrokken zijn, zijn Peru (861.000), Chili (455.500), Ecuador (366.600) en Brazilië (253.500).⁸⁹⁹ Sinds Peru, Chili en Ecuador een visumplicht voor Venezolanen hebben ingesteld is het moeilijker geworden om naar deze landen door te reizen.⁹⁰⁰

Duizenden Venezolanen trekken te voet door Zuid-Amerika, vaak op *chanclas* (slippers) en hebben niet veel meer bij zich dan wat ze dragen volgens openbare en vertrouwelijke bronnen.⁹⁰¹ De meesten verlaten huis en haard zonder een duidelijke eindbestemming voor ogen te hebben en lopen soms honderden kilometers te voet in weer en wind; vaak niet berekend op de koudere klimaten in de buurlanden van Venezuela. Deze personen worden ook wel *caminantes* (wandelaars) genoemd. Verschillende bronnen geven aan dat er tendensen in de Venezolaanse migratiegolf te onderscheiden zijn. Eerst waren het voornamelijk personen met geld die in een later stadium hun familie lieten overkomen. Toen zowel de economische als politieke situatie in 2017 drastisch verslechterden, kwam er een duidelijke breuk in deze tendens en vertrokken Venezolanen uit alle lagen van de samenleving, aldus een vertrouwelijke bron.⁹⁰² De laatste tijd is er een groei te bespeuren in het aantal (alleenstaande) kinderen, ouderen en zwangere vrouwen, onder wie minderjarige meisjes, hetgeen ook op de brug bij de Colombiaanse stad Cúcuta waar veel Venezolanen Colombia binnenkomen te bespeuren is.⁹⁰³

Zoals boven vermeld zijn de meeste Venezolanen naar Colombia vertrokken, vaak via een van de 600 trochas die de grens tussen Colombia en Venezuela kent. Tot de zomer van 2019 trokken veel migranten/vluchtelingen⁹⁰⁴ door naar landen als Ecuador, Chili en Peru, maar sinds die een visumplicht voor Venezolanen hebben ingesteld, is dit aantal beduidend minder geworden (zie 4.4, 4.5, en 4.6). Volgens het IOM kiezen steeds meer mensen om via de zee naar een van de nabijgelegen Caribische eilanden, zoals Aruba, Curaçao en Trinidad en Tobago, te vertrekken.⁹⁰⁵

⁸⁹⁷ Er is volgens UNHCR sinds 2014 een 8.000 procent stijging van het aantal Venezolanen dat in het buitenland een vluchtelingenstatus zoekt: <https://www.unhcr.org/venezuela-emergency.html> (website gecheckt op 28 april 2020).

⁸⁹⁸ IOM, *Venezuelan Refugee and Migrant Crisis*, maart 2020; BBC News, *Venezuela crisis: Four million have fled the country, UN says*, 7 juni 2019.

⁸⁹⁹ IOM, *Venezuelan Refugee and Migrant Crisis*, maart 2020.

⁹⁰⁰ Trouw, *Vluchtelingen zijn welkom zegt Colombia Maar de bevolking mort*, 14 oktober 2019.

⁹⁰¹ DW, *Pacto de la ONU sobre refugiados: ¿qué ha pasado en un año?*, 16 december 2019.

⁹⁰² VTW, 27 februari 2020.

⁹⁰³ VTW, 25 februari 2020; VTW, 18 februari 2020.

⁹⁰⁴ De aangehaalde bronnen uit dit hoofdstuk gebruiken wisselend de termen asielzoekers, vluchtelingen en migranten. In de tekst is zoveel mogelijk uitgegaan van de termen die door de bronnen gebruikt zijn. Hierdoor komen afwisselingen in deze termen binnen een alinea voor.

⁹⁰⁵ IOM, *Venezuelan Refugee and Migrant Crisis*, maart 2020.

Velen vertrekken zonder officiële papieren waarbij ze een grotere kans lopen om in handen van mensensmokkelaars te komen.⁹⁰⁶

4.2 Colombia

Regulier/irregulier

Colombia heeft 1,8 Venezolaanse migranten/vluchtelingen van wie 1,1 miljoen personen die op een irreguliere manier (zonder officiële papieren) het land zijn binnengekomen en 700.000 personen op een reguliere manier.⁹⁰⁷ Bronnen schatten het aantal Venezolanen in Colombia echter hoger in, omdat het moeilijk is om een precieze schatting te maken van de personen die op een irreguliere manier het land zijn binnengekomen. Wel is de verwachting dat het aantal Venezolanen in Colombia zal stijgen en dat relatief meer Venezolanen op een irreguliere manier het land zullen binnenkomen.⁹⁰⁸ Na de gebeurtenissen van 23 februari 2019 (het tegenhouden van hulpkonvoeien vanuit Colombia en de daaropvolgende confrontaties, zie ook paragraaf 1.4.1) is de grens tussen Colombia en Venezuela een paar maanden gesloten geweest en moest op irreguliere wijze via de trochas de grens gepasseerd worden, ook al was je in het bezit van een officieel reisdocument.⁹⁰⁹

Concentratie Venezolanen

De grootste concentraties Venezolanen bevinden zich aan de grens in de staat Norte de Santander, in de hoofdstad Bogotá, en aan de grens met Ecuador. Daar bevinden zich Venezolanen die vanwege de nieuwe visumwet in Ecuador niet verder kunnen. Een vertrouwelijke bron vertelde dat er begin 2020 tachtig families van *caminantes* aan de grens met Ecuador vast waren komen te zitten. Ten tijde van het schrijven van dit ambtsbericht waren veertig van deze tachtig families 'verdwenen' in hun zoektocht naar een beter onderkomen.⁹¹⁰

Salvoconducto/PEP/TMF

Het asielsysteem in Colombia is zwak. Colombia is een land waar mensen uit vertrokken in plaats dat het vluchtelingen en migranten opnam, aldus een vertrouwelijke bron.⁹¹¹ Een Venezolaanse migrant vertelt eerst asiel aangevraagd te hebben in Colombia, maar later toch gekozen te hebben voor de *Pemiso Especial de Permanencia* (PEP: speciale toestemming tot verblijf) vanwege de mogelijkheid om met dit document te werken.⁹¹² Venezolanen die asiel hebben aangevraagd in Colombia, zo'n 30.000 tot februari 2020, krijgen een *salvoconducto* (vrijgeleide) van de Colombiaanse autoriteiten. Hiermee mogen ze zich in Colombia verplaatsen en hebben ze recht op gezondheidszorg en educatie, maar totdat de asielprocedure die twee jaar kan duren, is afgelopen en ze een definitief besluit hebben, mogen ze niet werken.⁹¹³ Een Venezolaan in Bogotá zegt juist voor asiel gekozen te hebben, omdat hij dan meer zekerheid in Colombia hoopt te hebben om te mogen blijven. Voor zijn veiligheid zegt hij niet teruggestuurd te willen worden naar Venezuela. Hij verblijft dan ook in de Colombiaanse hoofdstad en zegt niet naar de grensstreek tussen

⁹⁰⁶ VTW, 16 december 2019; VTW, 24 februari 2020.

⁹⁰⁷ IOM, *Venezuelan Refugee and Migrant Crisis*, maart 2020.

⁹⁰⁸ VTW, 27 februari 2020; UNHCR, *Refugiados y migrantes venezolanos con vocación de permanencia en Colombia*, 2019.

⁹⁰⁹ VTW, 25 februari 2020.

⁹¹⁰ VTW, 27 februari 2020.

⁹¹¹ VTW, 24 februari 2020.

⁹¹² VTW, 25 februari 2020.

⁹¹³ El Tiempo, *Así funciona el nuevo permiso para solicitantes de refugio venezolanos*, 12 juli 2019.

Colombia en Venezuela te durven gaan, omdat hij meent dat de kans daar groter is om met Maduro-aanhangers in aanraking te komen.⁹¹⁴

In februari 2020 hadden ongeveer 600.000 Venezolanen een PEP in Colombia. Met de PEP heeft een Venezolaan recht op werk, onderwijs en gezondheidszorg. Sinds 2017 heeft Colombia verschillende soorten PEP's uitgegeven aan Venezolanen die tijdens een bepaalde periode onder bepaalde voorwaarden het land zijn binnengekomen.⁹¹⁵ De meeste PEP's waren voor Venezolanen die op een legale manier de grens zijn overgestoken en een officiële stempel in hun paspoort hebben gekregen. Een van de PEP's was speciaal voor Venezolanen die illegaal in Colombia verbleven, maar zich tijdens een landelijke registratie door de Colombiaanse regering in samenwerking met UNHCR in 2018 hadden laten registreren.⁹¹⁶

In februari 2020 bracht de UNHCR een statement uit waarmee ze het besluit van de Colombiaanse regering om twee nieuwe soorten PEP's uit te geven omarmde. Een van de nieuwe PEP's is voor Venezolanen die voor 29 november 2019 met een gestempeld paspoort Colombia zijn binnengekomen. De ander is voor Venezolanen die illegaal in Venezuela verblijven, maar een werkaanbod voor ten minste twee maanden hebben. Met de twee nieuwe soorten zouden nog eens meer dan 100.000 in Colombia verblijvende Venezolanen het recht krijgen om te mogen wonen en werken. Ze zullen met deze documenten ook van het nationale sociale zekerheids- en gezondheidssysteem gebruik kunnen maken.⁹¹⁷

Zelfs met de nieuwe PEP's heeft meer dan de helft van alle in Colombia verblijvende Venezolanen geen reguliere status. Velen van hen hebben derhalve moeite om toegang te krijgen tot essentiële voorzieningen zoals gezondheidszorg, onderwijs en werk. Venezolanen zonder officiële papieren in Colombia hebben alleen recht op medische noodhulp. Zwangere vrouwen die illegaal in Colombia verblijven krijgen derhalve geen prenatale of postnatale hulp. Kinderen zonder officiële status mogen wel naar school, maar kunnen niet hun diploma halen waardoor ze niet hogerop kunnen komen. Qua werk zijn deze personen zonder reguliere verblijfsstatus in de informele sector te vinden met als gevolg dat ze uitgebuit of tot werk gedwongen kunnen worden.⁹¹⁸ Veel Venezolaanse vrouwen komen in de prostitutie in Colombia terecht om hun familie te kunnen voeden en/of geld terug te sturen naar hun achtergebleven families in Venezuela.⁹¹⁹ Irreguliere gewapende groepen in Colombia zetten Venezolanen in als plukker van cocabladeren volgens verschillende vertrouwelijke bronnen.⁹²⁰

Een andere vorm waarmee Venezolanen⁹²¹ in Colombia kunnen verblijven is middels de *Tarjeta de Movilidad Fronteriza* (TMF: Kaart t.b.v. Grensoversteek). Begin 2020 hadden meer dan vier miljoen Venezolanen deze kaart die toestemming geeft om zich vrij van en naar Colombia te bewegen met een maximaal verblijf van zeven dagen per keer. Hierbij moeten ze zich tot het grensgebied beperken.⁹²² De kaart kan via een website van de Colombiaanse overheid aangevraagd worden en de

⁹¹⁴ VTW, 27 februari 2020.

⁹¹⁵ VTW, 24 februari 2020.

⁹¹⁶ UNHCR, *UNHCR welcomes Colombia's decision to regularize stay of Venezuelans in the country*, 4 februari 2020; VTW, 24 februari 2020.

⁹¹⁷ UNHCR, *UNHCR welcomes Colombia's decision to regularize stay of Venezuelans in the country*, 4 februari 2020.

⁹¹⁸ VTW, 21 februari 2020.

⁹¹⁹ CNN, *They left Venezuela for a better life now they're selling their bodies*, 23 februari 2019; VTW, 18 februari 2020.

⁹²⁰ VTW, 27 februari 2020.

⁹²¹ Deze kaart is alleen voor Venezolanen die in een van de grensstaten met Colombia woonachtig zijn.

⁹²² Refworld, *Colombia Reporte Situacional*, juli 2019; VTW, 24 februari 2020; El Tiempo, *Tarjeta de Movilidad Fronteriza: ¿cómo se tramita? y ¿para qué sirve?*, 28 november 2018.

aanvrager dient daarvoor gegevens van zijn *cédula de identidad* in te voeren.⁹²³ De kaart geeft recht om je vrij tussen Venezuela en Colombia te bewegen en in Colombia zowel basis- als voortgezet onderwijs te volgen,⁹²⁴ familie te bezoeken en boodschappen te doen.⁹²⁵ Volgens een vertrouwelijke bron reizen Venezolanen met deze kaart soms uren om water te halen in Colombia.⁹²⁶

Problematiek

De influx van Venezolanen brengt de nodige problemen met zich mee, aldus verschillende bronnen. Venezolaanse kinderen mogen dan recht hebben op onderwijs in Colombia, de meeste scholen zitten overvol en er zijn onvoldoende onderwijzers. De ziekenhuizen kunnen de aanloop van Venezolanen nauwelijks aan volgens deze bronnen. Zeven van de tien kinderen die in het ziekenhuis van de grensplaats Cúcuta geboren worden hebben een Venezolaanse moeder.⁹²⁷ Niet iedereen vindt onderdak, waardoor Venezolaanse migranten/vluchtelingen gedwongen zijn om op straat te slapen of in provisorische onderkomens te verblijven. Een paar bronnen noemen ook de groeiende xenofobie onder de Colombiaanse bevolking jegens de Venezolaanse migranten.⁹²⁸

4.3 Brazilië

Het rapport dat de *Organización de Estados Americanos* (OEA/OAS: Organisatie van Amerikaanse Staten) naar aanleiding van veldonderzoek in Brazilië eind 2019 heeft uitgebracht, maakt melding van 213.000 Venezolaanse migranten/vluchtelingen, van wie 7.000 personen in een van de dertien noodopvang kampen in de staat Roraima verblijven.⁹²⁹ Het IOM maakte in februari 2020 melding van meer dan 250.000 Venezolanen in het buurland.⁹³⁰ Tussen 2017 en 2019 hebben ongeveer 113.000 Venezolanen een verzoek tot voorlopig verblijf in Brazilië gedaan en een 124.000 hebben *refugio* (asiel) aangevraagd.⁹³¹

Op basis van *prima facie* heeft Brazilië in december 2019 in een keer meer dan 20.000 Venezolanen asiel gegeven. Ook heeft het aangekondigd dat de asielprocedure voor Venezolanen versneld zal worden en dat nieuwe aanvragen geen interview meer behoeven.⁹³² Brazilië is het eerste land in de regio dat automatisch asiel verleent aan Venezolanen, hetgeen volgens HRW een juiste beslissing is gezien de humanitaire situatie en de mensenrechtenschendingen in Venezuela.⁹³³

⁹²³ Website *Migración Colombia* (Migratie Colombia):

<https://www.migracioncolombia.gov.co/venezuela/tmf/preguntas-frecuentes-tmf> (geraadpleegd op 14 april 2020).

⁹²⁴ Hiervoor reizen de kinderen vaak dagelijks heen en weer of verblijven ze gedurende de week in Colombia en keren ze 's weekends weer naar hun huis in Venezuela terug: VTW, 28 februari 2020.

⁹²⁵ VTW, 25 februari 2020.

⁹²⁶ VTW, 28 februari 2020.

⁹²⁷ USA Today, *No country to call home: Some babies born in Colombia to Venezuelan parents lack birthright citizenship*, 11 december 2019; VTW, 24 februari 2020: Colombia kent geen jus soli, maar heeft deze met terugwerkende kracht ingevoerd. Kinderen van Venezolaanse ouders die van 2015 tot en met 2021 op Colombiaans grondgebied geboren worden, krijgen de Colombiaanse nationaliteit.

⁹²⁸ VTW, 27 februari 2020.

⁹²⁹ OEA, *Informe Situación de los Migrantes y Refugiados Venezolanos en Brasil*, november 2019: Het rapport stelt als een van de conclusies dat de oorzaak voor de vlucht van zoveel Venezolanen vanwege de humanitaire crisis en het wijdverspreide geweld in het land bij de regering van Maduro ligt.

⁹³⁰ IOM, *Venezuelan Refugee and Migrant Crisis*, maart 2020.

⁹³¹ OEA, *Informe Situación de los Migrantes y Refugiados Venezolanos en Brasil*, november 2019.

⁹³² UNHCR, *UNHCR welcomes Brazil's decision to recognize thousands of Venezuelans as refugees*, 6 december 2019.

⁹³³ UNHCR, *UNHCR welcomes Brazil's decision to recognize thousands of Venezuelans as refugees*, 6 december 2019.

De operatie *Acolhida* (Verwelkoming) van de Braziliaanse regering is het antwoord op de Venezolaanse migratiestroom richting het land. Deze maatregel heeft een driestappenmodel voor ogen: het ontvangen en administreren van de Venezolaanse migranten/vluchtelingen, het opvangen en huisvesten aan de grens, en het verspreiden van de Venezolanen over andere delen van het land.⁹³⁴ De tijdelijke opvangcentra bieden in de regel maximaal 45 dagen onderdak. Ten behoeve van een betere socio-economische integratie stelt de operatie *Acolhida* dat de Venezolaan na deze periode op vrijwillige basis verplaatst wordt naar een regio of stad waar het makkelijker is om werk te vinden.⁹³⁵

Net als bij de migratiestromen naar Colombia hebben niet alle Venezolanen die naar Brazilië gaan het idee om te blijven, maar gaan naar het buurland om bijvoorbeeld boodschappen te doen. Met de *carnet de residente fronterizo* (grensbewonerskaart) kunnen ze de grens tussen Venezuela en Brazilië oversteken. Naast de officiële grensovergangen bestaan er aan deze grens de irreguliere trochas.⁹³⁶

Venezolanen hebben in Brazilië de mogelijkheid om een vluchtelingenstatus aan te vragen of een voorlopige verblijf aan te vragen. Beide trajecten bieden toegang tot de basisvoorzieningen en de arbeidsmarkt.⁹³⁷ Ondanks de inspanningen van de Braziliaanse autoriteiten ziet de OAS uitdagingen, zoals de provisorische nederzettingen die door Venezolanen zijn opgetrokken in de grensstaat Romaima.⁹³⁸

4.4 Peru

Met bijna 900.000 Venezolanen in het land staat Peru op de tweede plaats achter Colombia als land dat de meeste Venezolanen heeft opgevangen. Veel Venezolanen trokken na Venezuela verlaten te hebben door naar Peru, maar sinds de invoering van de visumplicht voor Venezolanen in Peru is dit aantal minder geworden. Voor 15 juni 2019 konden Venezolanen met een geldige ID-kaart (*cédula de identidad*) naar het land reizen, maar sindsdien hebben ze een paspoort en een visum nodig om de grens te kunnen oversteken.⁹³⁹ Volgens AI blijkt het humanitaire visum, zoals de Peruaanse autoriteiten het visum noemen, geen garantie om binnen te komen. Venezolanen mochten, ongeacht dit visum, Peru niet binnenkomen als zij vanuit Ecuador geen inkomende en uitgaande paspoortstempels van dit land hadden.⁹⁴⁰

Peru heeft het grootste aantal Venezolaanse asielzoekers in de regio, in februari 2020 was het aantal bijna 400.000. In de zomer van 2019 hadden echter niet meer dan 1000 Venezolanen asiel gekregen van de Peruaanse autoriteiten.⁹⁴¹ Naast de Venezolanen die asiel hebben aangevraagd, waren er in juni 2019 ongeveer 370.000 Venezolanen met een *Permiso Temporal de Permanencia* (PTP: voorlopige verblijfsvergunning) waarmee ze voor een jaar in Peru konden wonen en werken. Deze vergunning die telkens met een jaar verlengd kan worden, geeft ook recht op gezondheidszorg en openbaar onderwijs.⁹⁴² Alleen Venezolanen die voor 31 oktober 2018 op een legale manier het land waren binnengekomen, konden de PTP

⁹³⁴ OEA, *Informe Situación de los Migrantes y Refugiados Venezolanos en Brasil*, pagina 11, november 2019.

⁹³⁵ OEA, *Informe Situación de los Migrantes y Refugiados Venezolanos en Brasil*, pagina 15, november 2019.

⁹³⁶ OEA, *Informe Situación de los Migrantes y Refugiados Venezolanos en Brasil*, pagina 23, november 2019.

⁹³⁷ HRW, *Brazil Will Help Venezuelans but Global Voices Urgently Needed*, 28 juni 2019.

⁹³⁸ OEA, *Informe Situación de los Migrantes y Refugiados Venezolanos en Brasil*, pagina 24, november 2019.

⁹³⁹ NOS, *Peru verscherpt toelatingseisen Venezolaanse vluchtelingen*, 15 juni 2019; Fragomen, *Venezuelan Nationals Can No Longer Enter Peru Under Previous Visa Rules*, 7 juni 2019.

⁹⁴⁰ AI, *Peru weigert Venezolaanse vluchtelingen bescherming te bieden*, 4 februari 2020.

⁹⁴¹ AI, *Peru weigert Venezolaanse vluchtelingen bescherming te bieden*, 4 februari 2020.

⁹⁴² UNHCR, *UNHCR scales up response as record number of Venezuelans arrive in Peru*, 15 juni 2019; CNN, *Venezolanos en Perú que cuentan con PTP deberán actualizar sus datos*, 17 maart 2019: In juni 2019 waren nog eens 120.000 Venezolanen in afwachting van een goedkeuring voor de PTP.

aanvragen.⁹⁴³ Venezolanen hebben nu het visum nodig om te mogen wonen en werken in het land. Om voor dit humanitaire visum in aanmerking te komen moeten ze kunnen aantonen dat ze geen criminele antecedenten hebben.⁹⁴⁴

In juni 2019 schrijft UNHCR dat de organisatie haar inspanningen aan het opvoeren is in Peru, omdat Venezolanen geen toegang hebben tot het sociale welzijnssysteem van het land en dat met twaalf ziekenhuizen in Lima wordt samengewerkt, opdat Venezolanen gratis gezondheidszorg kunnen krijgen vanwege hun kwetsbare situatie.⁹⁴⁵ Slecht tien procent van de vluchtelingen en migranten in het land zouden toegang tot publieke gezondheidszorg hebben.⁹⁴⁶

In een interview met de Peruaanse krant *La República* zegt een Venezolaanse psychologe dat ondanks de inspanningen van de Peruaanse regering 300.000 Venezolanen nog geen enkele status bezitten. Veel personen raken derhalve in de illegaliteit en mensenhandelaren maken daar misbruik van, met name in het geval van vrouwen.⁹⁴⁷ De Peruaanse minister van Werkgelegenheid zei in mei 2019 dat de vele Venezolanen in het land een impact op de arbeidsmarkt hadden waardoor Peruanen, met name in de informele sector, moeilijker werk konden vinden.⁹⁴⁸ Verschillende bronnen maken melding van een groeiende xenofobie in het land.⁹⁴⁹ Een in Peru residerend familielid raadde derhalve een Venezolaan die naar Colombia was gevlucht af om door te reizen naar Peru, aldus een vertrouwelijke bron.⁹⁵⁰

Op 13 januari 2020 maakte president Vizcarra bekend dat diegenen die illegaal in Peru verbleven het land uitgezet zouden worden. Een week later riep de minister van Binnenlandse Zaken een speciale politie-eenheid op die de criminele activiteiten van buitenlanders moet tegengaan in Peru. Deze maatregel heeft veel kritiek van ngo's en activisten gekregen omdat het xenofobie tegen vluchtelingen en migranten uit Venezuela zou aanwakkeren.⁹⁵¹

4.5 Ecuador

Sinds 2016 hebben ongeveer anderhalf miljoen Venezolanen Ecuador bereikt, van wie er ongeveer 370.000 zijn gebleven en de rest door is gereisd naar landen als Peru en Chili. In de zomer van 2019 had ongeveer een totaal van 22.000 Venezolanen in Ecuador asiel aangevraagd en hadden nog eens circa 100.000 Venezolanen een andere vorm van reguliere status. Meer dan de helft van de Venezolanen in Ecuador heeft derhalve geen reguliere status.⁹⁵²

⁹⁴³ Gestión, *Migraciones: Hay 54,765 venezolanos con trámite PTP pendiente*, 19 oktober 2019; CNN, *Perú entregará Permiso Temporal de Permanencia solo a venezolanos que ingresen hasta el 31 de octubre*, 20 augustus 2018.

⁹⁴⁴ The New Humanitarian, *In Peru, tougher rules set to push Venezuelan migration underground*, 9 juli 2019; <http://www.consulado.pe/es/Caracas/tramite/Paginas/Visas/Visa-Humanitaria-para-Venezolanos.aspx> (geraadpleegd op 14 april 2020)

⁹⁴⁵ UNHCR, *fact sheet Peru*, juni 2019.

⁹⁴⁶ UNHCR, *Response for Venezuelans situation Peru jan-feb 2020*, (<https://data2.unhcr.org/es/documents/download/75388>).

⁹⁴⁷ La República, *"La transculturización debe ser el siguiente paso de la migración venezolana en el Perú"*, 16 februari 2020; The New Humanitarian, *In Peru, tougher rules set to push Venezuelan migration underground*, 9 juli 2019.

⁹⁴⁸ Sputnik News, *Ministra de Trabajo de Perú asegura que inmigración venezolana afecta mercado laboral*, 6 mei 2019.

⁹⁴⁹ Aleteia, *Chile aplica nueva normativa para migrantes venezolanos*, 8 november 2019.

⁹⁵⁰ VTW, 1 februari 2020.

⁹⁵¹ BBC News, *Migración venezolana en Perú: la polémica por la creación de una brigada policial contra la "inmigración delictiva"*, 23 januari 2020; UNHCR, *Response for Venezuelans situation Peru jan-feb 2020*, (<https://data2.unhcr.org/es/documents/download/75388>).

⁹⁵² HRW, *Ecuador debe proteger derechos de los venezolanos que huyen de su país*, 8 mei 2019; UNHCR, *fact sheet Ecuador*, september 2019; UNHCR, *'Situation Report, January February 2019'*, 2019: Ecuador herbergt het grootste aantal personen met een vluchtelingenstatus. Ongeveer 70.000 Colombianen hebben een dergelijke status van de Ecuadoraanse autoriteiten gekregen.

Net zoals Peru heeft Ecuador een visumplicht voor Venezolanen ingesteld. Vanaf 26 augustus 2019 moesten Venezolanen een visum in hun paspoort hebben om Ecuador binnen te kunnen komen. Dit visum kost 50 dollar, hetgeen met het huidige maandsalaris van een aantal dollar in Venezuela veel geld is. Verder moet de aanvrager een officieel document met apostille kunnen overleggen waaruit blijkt dat hij of zij geen criminele antecedenten heeft.⁹⁵³ Een andere maatregel van de Ecuadoraanse regering was dat alle Venezolanen die voor 26 juli 2019 het land waren binnengekomen een voorlopige verblijfsvergunning op humanitaire gronden konden aanvragen, mits de grens op een reguliere manier was gepasseerd en sinds het verblijf in Ecuador geen strafbare feiten waren gepleegd door de aanvrager.⁹⁵⁴ Volgens officiële cijfers van de Ecuadoraanse autoriteiten waren er tot 19 januari 2020 354.538 Venezolanen op een reguliere manier het land binnengekomen en verbleven ze op dat moment nog steeds in Ecuador.⁹⁵⁵

In 2019 schreef UNHCR dat voor het jaar 2020 Ecuador vluchtelingen conform de internationale standaarden zal blijven beschermen en dat ondanks de uitdagingen op het gebied van beschikbare capaciteit en middelen de regering naar alle verwachting zich zal blijven inspannen om de tekortkomingen betreffende het kader van juridische vluchtelingenbescherming aan te pakken. Vluchtelingen zullen recht blijven houden op burgeradministratie, het ontvangen van een ID-kaart, en toegang hebben tot de arbeidsmarkt, basisonderwijs en gezondheidszorg.⁹⁵⁶ Volgens de onlinekrant Primicias heeft de migrantengemeenschap, met name diegenen die in een irreguliere situatie verkeren, het met de uitbraak van Covid-19 begin 2020 het extra moeilijk gekregen, omdat zij geen recht hebben op de sociale hulp die de regering aan kwetsbare groeperingen geeft, zoals voedselpakketten en –bonnen.⁹⁵⁷

4.6

Chili

In Chili verbleven er ten tijde van het schrijven van dit ambtsbericht ongeveer 455.000 Venezolanen,⁹⁵⁸ terwijl dat volgens de Chileense autoriteiten begin 2019 nog ongeveer 288.000 waren.⁹⁵⁹ Van dat aantal waren er ongeveer 220.000 Venezolanen met een reguliere status.⁹⁶⁰ De toestroom van Venezolanen naar Chili daalde in drie maanden met 80% procent nadat ook Chili in juni 2019 een visumplicht voor Venezolanen had ingesteld.⁹⁶¹ Het visum stelt Venezolanen die hun land willen verlaten in staat om een jaar in Chili te verblijven met de mogelijkheid tot een jaar verlenging, vermeldt de website van het Chileense ministerie van Buitenlandse Zaken. Het visum kost 30 dollar en de aanvrager moet kunnen aantonen geen criminele antecedenten te hebben.⁹⁶²

In augustus 2019 verklaarde de VN Hoge Commissaris voor Vluchtelingen Filippo Grandi in de Chileense hoofdstad Santiago de Chili dat de Chileense autoriteiten

⁹⁵³ CNN, *Ecuador habilita el proceso de visado humanitario para venezolanos*, 21 augustus 2019.

⁹⁵⁴ CNN, *Ecuador habilita el proceso de visado humanitario para venezolanos*, 21 augustus 2019.

⁹⁵⁵ El Universo, *Al menos 15 % de población venezolana en Ecuador estaría en condición irregular*, 21 januari 2020.

⁹⁵⁶ UNHCR, *2020 Planning Summary: Operation Ecuador*, pagina 4, 2 december 2019.

⁹⁵⁷ Primicias, *La pandemia empeoró la situación de los venezolanos en Ecuador*, 30 maart 2020.

⁹⁵⁸ IOM, *Venezuelan Refugee and Migrant Crisis*, maart 2020.

⁹⁵⁹ UNHCR, *'Situation Report, January February 2019'*, 2019; Emol, *Gobierno estima en 1.251.225 el número de extranjeros y venezolanos desplazan a peruanos como principal grupo*, 14 februari 2019.

⁹⁶⁰ Hiertoe worden niet de Venezolanen gerekend die asiel hebben aangevraagd of deze hebben gekregen.

⁹⁶¹ RPP, *Así fue el dramático efecto de la exigencia de visa a venezolanos en Chile y su impacto en el Perú*, 12 september 2019; Bloomberg, *Chile's Solidarity Visa Leaves Venezuelans Confused and Worried*, 16 april 2018.

⁹⁶² <https://chile.gob.cl/chile/blog/venezuela/informacion-sobre-visa-de-responsabilidad-democratica> (geraadpleegd op 15 april 2020).

hem verzekerd hadden van hun inzet om aan de internationale vereisten, waaronder de garantie van het recht op asiel, te voldoen. Grandi zei met Venezolaanse vluchtelingen gesproken te hebben die volgens hem Chili en zijn bewoners erg erkentelijk waren voor de manier waarop ze waren ontvangen. Volgens Grandi was het van belang dat de Chileense autoriteiten zich voor hen bleef inzetten, opdat de Venezolaanse vluchteling in waardigheid kon leven en aan de Chileense economie en maatschappij kon bijdragen.⁹⁶³

Tegenover de positieve woorden van Grandi staat ook een aantal beleidsmaatregelen van de huidige regering, dat volgens persagentschap Reuters de hardere aanpak van migranten in Chili laat zien. In december 2018 weigerde de overheid van Chili bijvoorbeeld een VN-pact inzake de rechten van migranten te ondertekenen.⁹⁶⁴ Verder heeft het land onder andere de controle van visa verscherpt en migranten met criminele antecedenten uitgezet.⁹⁶⁵

Daarnaast is de immigratiewet uit 1975 nog steeds van kracht in Chili. Deze wet is een overblijfsel van de dictatuur toen immigranten als een gevaar voor de nationale veiligheid werden gezien volgens het *Migration Policy Institute* (MPI).⁹⁶⁶ Omdat de geldende wet zich erg focust op het reguleren van binnenkomst, biedt het ruimte voor eenmalige wetgeving op urgente zaken, zoals toegang tot gezondheidszorg voor zwangere migranten, zonder dat de nationale veiligheidskern in de wet aangepast hoeft te worden, schrijft het MPI. Hierdoor is een paradoxale situatie ontstaan, waar een intrinsiek conservatieve wet naast een lappendeken van soepelere beleidsmaatregelen kan bestaan.⁹⁶⁷ Gemeentes hebben bijvoorbeeld op lokaal niveau voorzieningen geboden aan migranten op het gebied van huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs.⁹⁶⁸ Omdat er geen nationale wet is die deze initiatieven steunt, zijn ze afhankelijk van individuen en ontvankelijk voor snelle veranderingen. Volgens het MPI schaalden twee gemeentes die grote gemeenschappen migranten herbergden hun rol betreffende immigratie af na de verkiezingen van 2016.⁹⁶⁹

⁹⁶³ UNHCR, *Statement from Santiago, Chile, by UN High Commissioner for Refugees Filippo Grandi*, 15 augustus 2019

⁹⁶⁴ France24, *La polémica retirada de Chile del Pacto Mundial para la Migración de la ONU*, 11 december 2018.

⁹⁶⁵ Reuters, *Chile declines to sign U.N. pact, says migration not a human right: report*, 9 december 2018; Migration Policy Institute, *Amid Record Numbers of Arrivals, Chile Turns Rightward on Immigration*, 17 januari 2018.

⁹⁶⁶ Migration Policy Institute, *Amid Record Numbers of Arrivals, Chile Turns Rightward on Immigration*, 17 januari 2018; Centro de Políticas Públicas UC, *Los migrantes como sujetos del sistema de protección social en Chile*, pagina 4, november 2016.

⁹⁶⁷ Migration Policy Institute, *Amid Record Numbers of Arrivals, Chile Turns Rightward on Immigration*, 17 januari 2018.

⁹⁶⁸ IOM, *Los Migrantes y las Ciudades Sistematización 2014-2017*, pagina 7, 2018.

⁹⁶⁹ Migration Policy Institute, *Amid Record Numbers of Arrivals, Chile Turns Rightward on Immigration*, 17 januari 2018.

5 Terugkeer

5.1 Problemen bij (gedwongen) terugkeer

De Venezolaanse autoriteiten hebben zich de afgelopen jaren kritisch uitgelaten over de vele Venezolanen die naar het buitenland waren getrokken. Maduro bekritiseerde eind december 2019 de Venezolanen die het land hadden verlaten en volgens hem slecht over het land spraken. Hij zei: "Venezuela is veel mooier, dan waar u nu wc-potten aan het schoonmaken bent."⁹⁷⁰ In april 2018 zei Maduro iets soortgelijks toen hij opmerkte dat volgens hem veel Venezolanen het land hadden verlaten vanwege de propaganda tegen Venezuela en nu spijt hadden omdat ze wc's in Miami aan het schoonmaken waren.⁹⁷¹

Door de coronacrisis is de situatie van Venezolanen in het buitenland verslechterd en zien sommigen zich genoodzaakt om naar hun vaderland terug te keren vanwege hun verslechterde economische situatie en de groeiende xenofobie in andere Latijns-Amerikaanse landen.⁹⁷² Procureur-generaal Tarek William Saab zei via twitter dat "karma zich tegen de Venezolaanse migranten had gekeerd." Nadat ze zich eerst tegen Venezuela hadden gekeerd en later waren beschimpt in de VS, Colombia, Peru, Chili, Spanje etc. keren ze nu terug naar Venezuela dankzij het Plan Vuelta a la Patria, aldus Saab in zijn tweet.⁹⁷³

De Colombiaanse minister van Binnenlandse Zaken, Alicia Arango, verklaarde op 13 april 2020 in het Colombiaanse parlement dat na het sluiten van de grens tussen Venezuela en Colombia vanwege het coronavirus meer dan 33.000 duizend Venezolaanse migranten⁹⁷⁴ naar Venezuela waren teruggekeerd. Er was volgens de minister een tijdelijk humanitair kanaal gecreëerd opdat de Venezolanen op een veilige manier konden terugkeren aangezien de grenzen gesloten waren en verkeer over de weg beperkt was toegestaan.⁹⁷⁵ Deze manier van terugkeer komt niet overeen met het Plan Vuelta a la Patria, waarover Tarek William Saab sprak. Door de maatregelen om het coronavirus tegen te gaan in Colombia, zoals een verplichte quarantaine, kunnen veel Venezolanen niet meer in hun levensbehoeften voorzien, meldden verschillende ngo's waaronder el *Consejo Noruego para los Refugiados* (CNR: Noorse Raad voor de Vluchteling).⁹⁷⁶ De coronapandemie zorgt ervoor dat veel Venezolaanse vluchtelingen en migranten in Latijns-Amerika moeite hebben om te kunnen overleven, aldus een VN-vertegenwoordiger.⁹⁷⁷

Vertrouwelijke bronnen vertelden in februari 2020 (voordat er over een corona-crisis werd gesproken) dat Venezolanen die waren teruggekeerd, niet altijd met open

⁹⁷⁰ Caraota Digital, *Maduro se burla de los migrantes: "Venezuela es mucho más bella que donde está usted lavando pocetas"*, 26 december 2019.

⁹⁷¹ El Político, *Maduro se burla del éxodo venezolano: "Yo no me iría jamás de mi patria"*, 3 april 2018.

⁹⁷² BBC News, *Coronavirus | "Allá el único problema es la comida": por qué miles de migrantes venezolanos deciden volver a pie a su país pese a la crisis*, 9 april 2020.

⁹⁷³ Saab T.W., @TarekWilliamSaab, 14 april 2020, (twitter.com/tarekwiliamsaab/status/1249824326838255619); El Nacional, *La burla de Tarek William Saab a los venezolanos que regresaron del extranjero*, 14 april 2020.

⁹⁷⁴ Het is niet bekend of er tussen deze groep Venezolanen ook personen zitten die in Colombia asiel hebben aangevraagd.

⁹⁷⁵ Infobae, *Más de 33.000 migrantes venezolanos regresaron a su país desde Colombia por el coronavirus*, 13 april 2020.

⁹⁷⁶ CNR, *El punto ciego del COVID-19: la población venezolana que retorna*, 26 april 2020.

⁹⁷⁷ UN News, *Los refugiados y migrantes venezolanos tienen cada vez más dificultades para sobrevivir en medio de la pandemia*, 12 mei 2020.

armen werden ontvangen en op discriminatie en beschimping van achtergebleven Venezolanen konden rekenen. Vooral Venezolanen uit Caracas en het Venezolaanse binnenland die niet terugkeerden naar hun eigen gebied, maar in de grensstreek met Colombia bleven, omdat ze nog wel af en toe naar Colombia wilden kunnen voor boodschappen of medische hulp, konden op discriminatie en misnoegen rekenen. Waar deze discriminatie precies uit bestaat en of deze situatie tot gewelddadige confrontaties en escalaties heeft geleid, is niet bekend geworden.⁹⁷⁸ Volgens een vertrouwelijke bron noemde een hoge overheidsfunctionaris uit Zulia de personen die vanwege de coronacrisis naar Venezuela terugkeren een “biologisch wapen” en vond deze functionaris dat de terugkeerders in de gevangenis thuishoorden in plaats van in quarantaine.⁹⁷⁹ Maduro benadrukte begin juni 2020 dat de nieuwe gevallen van personen met corona afkomstig waren uit Colombia en Ecuador en niet in Venezuela zelf geïnfecteerd waren.⁹⁸⁰ Deze uitlatingen zorgen ervoor dat Venezolanen die sinds de coronacrisis terugkeren niet hoeven te rekenen op een warm welkom, aldus de vertrouwelijke bron.⁹⁸¹

Bronnen vertellen over Venezolanen die naar Venezuela zijn teruggekeerd en dat zonder noemenswaardige problemen konden doen.⁹⁸² Hierbij wordt telkens vermeld dat het gaat om het profiel dat iemand heeft en in hoeverre de Venezolaanse autoriteiten een persoon zien als een bedreiging voor het voortbestaan van de huidige machtsverhoudingen. Met name dissidente militairen en oppositieleiden lopen naar eigen zeggen het risico op een negatieve behandeling van de Venezolaanse regering mochten ze naar het land terugkeren (zie ook paragraaf 3.2.2 en 3.4). Een vertrouwelijke bron vertelde dat een bekende van hem die in oppositionele kringen verkeerde bij terugkeer in Venezuela op het internationale vliegveld van Caracas door een immigratiebeambte te horen had gekregen dat hij zo snel mogelijk het land weer moest verlaten, omdat hij gezocht werd door de Venezolaanse autoriteiten.⁹⁸³

Risico bij terugkeer indien asiel in het buitenland is aangevraagd of hiertoe het vermoeden bestaat

Vertrouwelijke bronnen geven aan dat het niet zozeer gaat om de vraag of iemand asiel heeft aangevraagd in het buitenland voor wat mogelijke problemen bij terugkomst in Venezuela betreft. Het gaat om het profiel dat iemand heeft en de mogelijke dreiging die deze persoon voor de huidige regering vormt, aldus deze bronnen.⁹⁸⁴ Een tweetal bronnen beweert niet terug te durven keren naar Venezuela vanwege hun profiel, maar weet te hebben van gevluchte militairen van lagere rang, die zijn teruggekeerd naar Venezuela of tussen Colombia en Venezuela heen en weer pendelen en daarbij geen problemen ondervinden. Tussen deze militairen zouden zich ook personen bevinden die asiel in Colombia hebben aangevraagd, aldus de bronnen.⁹⁸⁵ Volgens een andere vertrouwelijke bron zullen mensen die in de belangstelling van de Venezolaanse autoriteiten staan het niet in hun hoofd halen om terug te keren en kan daarom ook geen concrete gevallen geven (zie ook 3.7.1 betreffende de aandacht van de autoriteiten voor bepaalde groepen).⁹⁸⁶

⁹⁷⁸ VTW, 28 februari 2020.

⁹⁷⁹ VTW, 8 februari 2020.

⁹⁸⁰ *Semana*, *Venezuela restringe el ingreso de sus ciudadanos en la frontera con Colombia*, 7 juni 2020.

⁹⁸¹ VTW, 8 februari 2020.

⁹⁸² VTW, 21 februari 2020.

⁹⁸³ VTW, 5 maart 2020.

⁹⁸⁴ VTW, 27 februari 2020; VTW, 5 maart 2020; VTW, 25 februari 2020.

⁹⁸⁵ VTW, 27 februari 2020; VTW, 25 februari 2020.

⁹⁸⁶ VTW, 5 maart 2020.

Onderscheid tussen illegaal en legaal vertrek uit Venezuela

In paragraaf 1.5 wordt vermeld dat om aan het *Plan Vuelta a la Patria* mee te mogen doen geen documenten benodigd zijn, zolang de aanvrager maar kan aantonen dat hij of zij Venezolaan is.⁹⁸⁷ Dit impliceert dat de Venezolaanse autoriteiten geen onderscheid maken betreffende dit plan tussen Venezolanen die zonder documenten, op een illegale manier, het land hebben verlaten en die op een legale manier dat hebben gedaan.

Vertrouwelijke bronnen geven aan dat Venezolaanse autoriteiten meewerken aan het illegale vertrek van Venezolaanse burgers en hiermee geld verdienen. De meeste migranten maken gebruik van de illegale grensovergangen, zoals via de trochas of met een motorboot, bij gebrek aan een identiteitsbewijs. Veel van deze doorgangen zijn in handen van ELN, colectivos/FAES of criminele bendes die geld vragen om de grens te mogen passeren.⁹⁸⁸ Dit wordt gedoogd door de GNB, die waarschijnlijk een gedeelte krijgt van de opbrengsten, aldus een vertrouwelijke bron.⁹⁸⁹ Een vertrouwelijke bron vertelt dat Venezolanen die wel een paspoort hebben en middels een motorboot illegaal de overtocht naar Caribische eilanden als Aruba, Curaçao en Trinidad and Tobago willen maken voor geld een officiële uitreisstempel in het paspoort kunnen kopen.⁹⁹⁰ Volgens een andere bron is er ook sprake van afpersing van "bootmigranten" door leden van overheidsorganen en de krijgsmacht.⁹⁹¹

Het gaat er niet zozeer om of iemand illegaal of legaal de grens heeft gepasseerd, maar om het profiel dat een Venezolaanse migrant of vluchteling volgens de autoriteiten heeft, aldus verschillende vertrouwelijke bronnen.⁹⁹² Gezien het grote aantal Venezolanen dat op een illegale manier het land verlaat, met name vanwege het niet hebben van officiële reisdocumenten (zie hoofdstuk 2), is het niet waarschijnlijk dat de autoriteiten ervan uitgaan dat alle personen die op een irreguliere manier het land hebben verlaten asiel hebben aangevraagd. Cijfers van asielaanvragen in Colombia wijzen daar evenmin op: van de 1,8 miljoen Venezolanen die thans in Colombia verblijven, van wie 1,1 miljoen op een irreguliere manier, hebben 30.000 personen asiel aangevraagd (zie ook paragraaf 4.2.).

Risico op een negatieve behandeling van voormalig ambtenaren die na asiel in het buitenland aangevraagd te hebben naar Venezuela terugkeren

Ambtenaren die zich hebben verzet tegen de regering van Maduro en zijn gevlucht voor de Venezolaanse autoriteiten zeggen, zoals eerder vermeld in 3.2.2, niet terug te durven vanwege de mogelijke repercussies. Volgens een vertrouwelijke bron is er geen juridische grond voor een negatieve behandeling van ambtenaren die terugkeren, maar lopen zij de facto het risico om gediscrimineerd te worden, of om voor 'verraad aan het vaderland' aangeklaagd te worden.⁹⁹³

Consequenties bij aanvraag van een reisdocument in het buitenland

Tijdens het onderzoek ten behoeve van de informatievergaring voor dit ambtsbericht is er geen informatie verkregen die inzicht geeft in de vraag of er consequenties zijn voor Venezolanen die een aanvraag voor een reisdocument in het buitenland gedaan hebben. Venezolanen die in het buitenland woonachtig zijn en een dubbele nationaliteit hebben geven aan problemen te ondervinden met de Venezolaanse

⁹⁸⁷ Radio Mundial, *Conozca los requisitos del Plan Vuelta a la Patria*, 10 september 2018.

⁹⁸⁸ VTW, 16 december 2019; VTW, 16 april 2020.

⁹⁸⁹ VTW, 16 april 2020.

⁹⁹⁰ VTW, 20 februari 2020.

⁹⁹¹ VTW, 16 december 2019.

⁹⁹² VTW, 21 februari 2020; VTW, 27 februari 2020; VTW, 20 februari 2020; VTW, 25 februari 2020.

⁹⁹³ VTW, 6 mei 2020.

autoriteiten als ze met het paspoort anders dan het Venezolaanse het land in- of uit willen reizen. Hierbij geven bronnen aan dat de inreis met het andere paspoort vaak nog wel gaat, maar dat een uitreis met dit paspoort bijna onmogelijk is.⁹⁹⁴ Over een Venezolaans reisdocument dat in het buitenland is aangevraagd en waarmee naar Venezuela gereisd wordt, is niet bekend of dit eventuele consequenties heeft.

Arrestatie of andere problemen van asielzoekers bij terugkeer

Er is geen informatie bekend over arrestaties of andere problemen van asielzoekers die teruggekeerd zijn naar Venezuela. Derhalve kan deze kwestie niet nader belicht worden (zie ook subparagraaf *Risico bij terugkeer indien asiel in het buitenland is aangevraagd of hiertoe het vermoeden bestaat*).

Problemen van asielzoekers bij terugkeer (huisvesting, terugkrijgen van eigendommen, toegang tot school, arbeid, voedsel)

Eerder in dit rapport is reeds gesproken over de algemene problematiek in Venezuela als het gaat om toegang tot school, arbeid en voedsel. Er is geen specifieke informatie verkregen over deze problematiek voor terugkerende asielzoekers.

Verschillende vertrouwelijke bronnen hebben aangegeven dat Venezolanen alvorens te vertrekken of nadat ze vertrokken waren familieleden of bekenden hadden gevraagd op hun eigendommen te passen in verband met de angst dat deze anders geconfisqueerd zouden worden.⁹⁹⁵ Volgens een bron zijn veel Venezolanen van buiten Caracas naar de hoofdstad gekomen om de huizen van vertrokken familieleden of bekenden te betrekken. Veel vertrokken Venezolanen zijn bang dat ze hun huizen zullen verliezen als de nieuwe volkstelling komt die de autoriteiten hebben aangekondigd en hun huizen onbewoond worden aangetroffen, aldus de bron.⁹⁹⁶

Veel beter-geïntegreerden hebben een hek en een portier waardoor het moeilijk is voor onbevoegden om de huizen te betreden. Een inwoner van Caracas vertelde dat bij haar appartementencomplex waar veel leegstand is vanwege het vertrek van de bewoners mensen zich hadden voorgedaan als medewerkers van de overheid om toegang tot het complex te krijgen. De dienstdoende portier had hen de deur gewezen, aldus deze bron. Ze was van mening dat vooral armere Venezolanen door een eventuele census getroffen zouden worden.⁹⁹⁷ Een Venezolaan in Colombia die aldaar asiel heeft aangevraagd, had zijn huis op naam van zijn pasgeboren zoon gezet. Een ander familielid dat in de buurt woonde, zorgde ervoor dat het huis onderhouden werd. Hij hoopte hiermee het huis te behouden en bij eventuele terugkeer weer te kunnen betrekken.⁹⁹⁸

Een vertrouwelijke bron is ondanks het hebben van een geldig paspoort via een trocha naar Colombia vertrokken alwaar hij asiel heeft aangevraagd. Desgevraagd gaf hij aan geen stempel in zijn paspoort te willen hebben, omdat hij bang was dat de overheid zijn bezittingen in beslag zou nemen als ze zouden vernemen dat hij uit Venezuela vertrokken was. Ook had hij zijn baan niet opgezegd in de hoop dat mocht hij terugkeren direct weer aan de slag te kunnen.⁹⁹⁹

⁹⁹⁴ VTW, 30 januari 2020.

⁹⁹⁵ Er is berichtgeving dat de Venezolaanse autoriteiten of groeperingen met banden met de regering oppositieleden uit hun huizen hebben gezet terwijl ze daar nog woonachtig waren (zie paragraaf 3.2.2).

⁹⁹⁶ VTW, februari 2020; VTW, 21 februari 2020.

⁹⁹⁷ VTW, 21 februari 2020.

⁹⁹⁸ VTW, 25 februari 2020.

⁹⁹⁹ VTW, 25 februari 2020.

Risico voor (voormalig) ambassademedewerkers op een negatieve behandeling indien bij gedwongen terugkeer gebruik gemaakt wordt van (kopieën van) diplomatieke reisdocumenten

Tijdens het onderzoek voor dit ambtsbericht is geen informatie gevonden die inzicht geeft in dit thema.

6 Bijlages

6.1 Geraadpleegde bronnen

Rapporten en wetenschappelijke studies

Amnesty International:

- *Amnesty International Report 2017/2018, The State of the World's Human Rights*, 22 februari 2018;
- *Everything you need to know about human rights in Venezuela*, 2020.

Ávila, K.:

- *El Servicio de Policía en Venezuela y su necesaria Institucionalización: ¿Voluntad popular del ejecutivo o una tarea legislativa?*, 2016.

Ayala Corao, C.:

- *Estatuo del Juez Constitucional en Venezuela*, 2012.

Casla Institute:

- *Informe 2018 sobre tortura sistemática en Venezuela*, 27 november 2018.

CECODAP:

- *Desnutrición y repunte de enfermedades endémicas: El riesgo de la población infantil en Venezuela*, 10 oktober 2019;
- *Presentación: Niñez dejada atrás y en conflicto armado*, november 2019.

CENDA:

- *Canasta alimentaria de los Trabajadores*, maart 2020.

ENCOVI:

- *Venezuela entre la inseguridad alimentaria y la malnutrición*, november 2018.

Espacio Público:

- *Situación general del derecho a la libertad de expresión en Venezuela Enero-Septiembre de 2017*, 24 oktober 2017.

Freedom House:

- *Freedom on the Net 2018 Venezuela*, 2018.

Foro Penal:

- *Reporte sobre la Represión en Venezuela*, januari 2019;
- *Report on Repression in Venezuela February 2019*, 13 maart 2019;
- *Reporte Sobre la Represión en Venezuela*, maart 2020.

Fundaredes:

- *Curva de la violencia en seis estados fronterizos de Venezuela*, 22 februari 2020.

González, E.R.:

- *La Guerra del Dictador Nicolas Maduro: Contra Comunicadores Sociales y Medios en el 2015*, 29 april 2019.

Human Rights Watch:

- *A Decade Under Chávez Political Intolerance and Lost Opportunities for Advancing Human Rights in Venezuela*, september 2008.
- *Crackdown on Dissent Brutality, Torture, and Political Persecution in Venezuela*, 2017;
- *World Report Events of 2018, 2019*;
- *World Report Events of 2019, 2020*.

Insight Crime:

- *Venezuela: A Mafia State?*, mei 2018.

Instituto LACSO/ENCOVI:

- *Encuesta sobre Condiciones de Vida 2017 Seguridad Ciudadana*, 2017.

International Crisis Group:

- *Power without the People: Averting Venezuela's Breakdown*, 19 juni 2017;
- *Colombia's Armed Groups Battle for the Spoils of Peace*, 19 oktober 2017;
- *ICG, A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, 20 februari 2020.

IOM:

- *Los Migrantes y las Ciudades Sistematización 2014-2017*, 2018;
- *Informe Situación de los Migrantes y Refugiados Venezolanos en Brasil*, november 2019.

IPYS:

- *Periodismo en estado de excepción*, 18 mei 2017;
- *Medios de comunicación tradicionales enfrentan cierres forzosos*, 3 september 2018.

Migration Policy Institute:

- *Amid Record Numbers of Arrivals, Chile Turns Rightward on Immigration*, 17 januari 2018

Observatorio Venezolano de Prisiones:

- *Informe 2018 "Estar preso en Venezuela es una condena de muerte"*, 2019

Observatorio Venezolano de Violencia:

- *Informe Anual de Violencia 2019*, 27 december 2019.

OCHA:

- *Venezuela Humanitarian Response Plan juli-december 2019*, 2019;
- *Venezuela Situation Report*, 18 februari 2020.

OEA/OAS:

- *Informe Situación de los Migrantes y Refugiados Venezolanos en Brasil*, november 2019

OHCHR:

- *Human rights violations in the Bolivarian Republic of Venezuela: a downward spiral with no end in sight*, juni 2018;
- *Human rights violations and abuses in the context of protests in the Bolivarian Republic of Venezuela from 1 April to 31 July 2017*, augustus 2017.;

- *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*, 5 juli 2019.

OSAC:

- *Venezuela 2019 Crime and Safety Report*, 18 juni 2019.

PARES:

- *Sin dios ni ley, un informe de la violencia en la frontera*, 10 februari 2020.

Provea:

- *Derechos de los Pueblos Indígenas Informe 2018, 2019*.

Stanford University:

- *Mapping Militant Organizations, "Bandas Criminales"*, augustus 2019.

The Economist Intelligence Unit:

- *Democracy Index 2019, A year of democratic setbacks and popular protest*, 2020.

Transparency International:

- *Resumen sobre la situación de Seguridad Ciudadana desde la perspectiva de Transparencia Venezuela*, 2017.

Transparencia Venezuela:

- *Annual Report of Corruption in Venezuela*, 2017.

Una Ventana a la Libertad,

- *Situación de las Mujeres privadas de Libertad en Venezuela "Una narrativa desde las vivencias"*, maart 2019

United States Department of State:

- *Venezuela 2018 Human Rights Report*, 13 maart 2019.
- *Venezuela 2019 Human Rights Report*, 11 maart 2020.

World Food Programme:

- *Venezuela Food Security Assessment*, januari 2020.

Nieuwsbronnen

ABC	Insight Crime
ABC News	Internacional de Resistentes a la
Al Jazeera	Guerra
Alba Ciudad	Inter Press Service
Alba TV	IOM
Aleteia	IPYS
Algemeen Dagblad	Journalism in the Americas
Alnavío	La Gran Época
América Economía	La Opinión
Amnesty International	La República
Anadolu Agency	La Vanguardia
APEVEX	MPPRE
Aporrea	Nacla
Argus Media	NetBlocks
Associated Press	Newsweek

BBC News	NOS
Bloomberg	NotiAmerica
Caracas Chronicles	NPR
Caraota Digital	NRC
Caraquistán	PanAm Post
Center for Disaster Philanthropy	Primicias
CitizenLab	Provinci
Clarín	Provea
CNN	Radio Mundial
CNR	Refworld
CODHEZ	Reportero24
Con el Mazo Dando	Reuters
Consentido	RPP
Contrapunto.com	RunRunEs
CPJ	SDGLN
Crónica Uno	ShareAmerica
De Correspondent	Sputnik News
De Groene Amsterdammer	Steemit
De Volkskrant	TalCual
Deutsche Welle	Telesur Chile
Diario Las Americas	TeleSurTV
Efecto Cocuyo	The Christian Science Monitor
Espacio Público	The Economist
El Carabobeño	The Guardian
El Cierre Digital	The Huffington Post
El Español	The New Humanitarian
El Estímulo	The New Yorker
El Mercurio Web	The New York Times
El Mundo	The Washington Post
El Nacional	Transparencia Venezuela
El Nuevo Herald	Trouw
El País	UNHCR
El Pitazo	UN News
El Político	UPI
El Universal	USAToday
El Universo	US Department of the Treasury
Emol	USDoS
Financial Times	Venezuela Awareness
France24	Venezuelanalysis
Gestión	Vertice
Global Conflict Tracker	Voice of America
Global Financial Integrity	Vox
Global Voices	Vozpopuli
HLN	VTV
HRW	Waka Noticias
IACHR	WJP
ICG	WOLA
ICRC	
Independent	
Infobae	

Websites/YouTube/Twitter

- 15minutosnews (YouTube)

- apevex.wordpress.com
- Arnaldo, @arnaldocarvall1
- BBC (YouTube)
- chile.gob.cl/chile/blog/venezuela/informacion-sobre-visa-de-responsabilidad-democratica
- cicpc.gob.ve
- conatel.gob.ve/gaceta-oficial-n-41265-fecha-26-oct-2017-3
- consulado.pe/es/Caracas/tramite/Paginas/Visas/Visa-Humanitaria-para-Venezolanos.aspx
- consuladodevenezuela.es/contenido.php?idNot=201
- data2.unhcr.org
- Dolar Today (YouTube)
- El Universal, @ElUniversal
- ETV (YouTube)
- Facebook van Embajada de la República Bolivariana de Venezuela en Panamá
- France24 (YouTube)
- ine.gov.ve
- migracioncolombia.gov.co/venezuela/tmf/preguntas-frecuentes-tmf
- mppre.gob.ve/conare/
- mppre.gob.ve/temas/vuelta-a-la-patria
- Nicolás Maduro (YouTube)
- n24fuente0 (YouTube)
- NTN24, @NTN24ve
- PEN (YouTube)
- Provea, @_Provea
- Romero, A., @alfredoromero
- Saab T.W., @TarekWilliamSaab
- Suju, T., @TAMARA_SUJU
- Tulio morillo123456789 (YouTube)
- Univision Noticias (YouTube)
- unhcr.org/venezuela-emergency.html
- vicepresidencia.gob.ve/este-lunes-continua-asignacion-de-bono-del-dia-de-la-madre/
- Voluntad Popular, @VoluntadPopular
- www.ivss.gov.ve
- www.saime.gob.ve/identificacion

Wetten/verdragen/grondwet

- Código Orgánico de Justicia Militar de 1998
- Código Orgánico Procesal Penal
- Constitución de la República Bolivariana de Venezuela
- Ley Constitucional Contra el Odio por la Convivencia Pacífica y la Tolerancia
- Ley de Conscripción y Alistamiento Militar de 2009
- Ley de Reforma de la Ley Orgánica del Servicio de Policía y Cuerpo de Policía Nacional Bolivariana
- Ley Orgánica de Identificación
- Código Orgánico de Justicia Militar van 1998,
- Ley Orgánica de Registro Civil
- Sentencia 190 del TSJ, 2008

6.2 Kaart Venezuela

